

ESTONIAN DISCUSSIONS ON ECONOMIC POLICY

30 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia (20 August 1991)

School of Business and Governance of Tallinn University of Technology – 80

25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu–Värska

25 years from the establishment of the regional college, Pärnu College of the University of Tartu in Pärnu

ESTNISCHE GESPRÄCHE ÜBER WIRTSCHAFTSPOLITIK

30 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland (20. August 1991)

Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät für Technische Universität Tallinn – 80

Vor 25 Jahren fand die erste International Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värska statt

Vor 25 Jahren wurde das College Pärnu der Tartuer Universität gegründet

EESTI MAJANDUSPOLIITILISED VÄITLUSED

30 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest (20. august 1991)

Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond – 80

25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist Tartus-Värskas

25 aastat regionaalse kolledži, Tartu ülikooli Pärnu kolledži asutamisest Pärnus

Articles (CD-ROM) * Summaries * Chronicle

Beiträge (CD-ROM) * Zusammenfassungen * Chronik

Artiklid (CD-ROM) * Kokkuvõtted * Kroonika

29th year of issue * 29. Jahrgang * 29. aastakäik

Peer-reviewed and refereed international scientific journal

Rezensierte und referierte Internationale wissenschaftliche Zeitschrift

Eelretsenseeritud ja viidatud rahvusvaheline teadusajakiri

1-2 / 2021

Estonian Discussions on Economic Policy: 30 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia (20. August 1991) / School of Business and Governance of Tallinn University of Technology – 80 / 25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu–Värska / 25 years from the establishment of the regional college, Pärnu College of the University of Tartu in Pärnu

Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: 30 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland (20. August 1991) / Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät für Technische Universität Tallinn – 80 / Vor 25 Jahren fand die erste International Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värska statt / Vor 25 Jahren wurde das College Pärnu der Tartuer Universität gegründet

Eesti majanduspoliitilised väitlused: 30 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest (20. august 1991) / Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond – 80 / 25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist Tartus – Värskas / 25 aastat regionaalset kolledži, Tartu ülikooli Pärnu kolledži asutamisest Pärnus

Asutatud aastal 1984 / Gegründet im Jahre 1984 / Established in 1984

Publikatsioon ilmub kuni kaks korda aastas / Die Publikation erscheint bis zu zwei Mal im Jahr / The publication is published once or twice a year

ASUTAJA, KOORDINAATOR JA PEATOIMETAJA / GRÜNDER, KOORDINATOR UND CHEFREDAKTEUR / FOUNDER, COORDINATOR AND CHIEF EDITOR:
Matti Raudjärv (Tartu Ülikool * University of Tartu [1996 – 2019; since 2021 – Emeritus]; Tallinna Tehnikaülikool * Tallinn University of Technology [1968 – 1998; since 1974 – Alumni]; Mattimar OÜ (GmbH / Ltd) [1993 – ..., Director])

ARTIKLID ON AVALDATUD ANDMEBAASIDES: / Die Beiträge sind in der Datenbanken: / Articles have been published in the databases:

DOAJ – Directory of Open Access Journals (Netherlands),

EBSCO – Elton B. Stephens Company (USA),

EBSCO – Central & Eastern European Academic Source,

EBSCO – Discovery Service (EDS),

EconBib – Economics Bibliography (KSP Journals; International),

ECONIS – Economics Information System (Germany),

Elsevier-SCOPUS – Largest abstract & citation database of peer-reviewed literature (USA, United Kingdom, Germany),

ESO – European Sources Online (United Kingdom),

SSRN – Social Science Research Network (USA)

KONTAKT - CONTACT: Matti Raudjärv, Ph D (filosoofiadoktor-majanduskandidaat)

Mattimar OÜ (GmbH / Ltd) [1993 – ..., Director] (kirjastaja, Verlag, publisher)

Kose tee 79, 12013 Tallinn, Pirita; Eesti – Estland – Estland

Tartu Ülikool * University of Tartu [1996 – 2019; since 2021 – Emeritus]

mattir@hot.ee * www.mattimar.ee * matti.raudjarv@ut.ee

Tehniline sekretär ja korrektuur / Technical secretary and proofreader:

Kaarlin Birk (Tallinna Tehnikaülikool * Tallinn University of Technology)

kaarin_birk@hotmail.com

ESTONIAN DISCUSSIONS ON ECONOMIC POLICY

30 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia
(20 August 1991)

School of Business and Governance of Tallinn University of Technology – 80
25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy
25 years from the establishment of the regional college, Pärnu College of the
University of Tartu in Pärnu

ESTNISCHE GESPRÄCHE ÜBER WIRTSCHAFTSPOLITIK

30 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland
(20. August 1991)

Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät für Technische Universität Tallinn – 80
Vor 25 Jahren fand die erste International Konferenz für Wirtschaftspolitik statt
Vor 25 Jahren wurde das College Pärnu der Tartuer Universität gegründet

EESTI MAJANDUSPOLIITILISED VÄITLUSED

30 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest (20. august 1991)
Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond – 80
25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist
25 aastat regionaalse kolledži, Tartu ülikooli Pärnu kolledži asutamisest Pärnus

29th year of issue * 29. Jahrgang * 29. aastakäik

Peer reviewed and refereed international scientific journal
Rezensierte und referierte Internationale wissenschaftliche Zeitschrift
Eelretsenseeritud ja viidatud rahvusvaheline teadusajakiri

1-2 / 2021

TALLINN * BERLIN

TOIMETUSKOLLEEGIUM / REDAKTIONSKOLLEGIUM / EDITORIAL BOARD:

Peter Friedrich (University of Federal Armed Forces Munich * University of Tartu)

Irina Gogorishvili (Tbilisi Riiklik Ülikool * Ivane Javakhishvili State University of Tbilisi)

Enno Langfeldt (Fachhochschule Kiel * University of Applied Sciences of Kiel)

Stefan Okruch (Andrássy Gyula Deutschsprachige Universität Budapest)

Armin Rohde (Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald * University of Greifswald)

Klaus Schrader (Kiel Maailmamajanduse Instituut * Kiel Institute of the World Economy)

Mart Sõrg (Tartu Ülikool * University of Tartu)

TOIMETAJAD / REDAKTEURE / EDITORS:

Üllas Ehrlich (Tallinna Tehnikaülikool * Tallinn University of Technology)

Sulev Mältsemees (Tallinna Tehnikaülikool * Tallinn University of Technology)

Matti Raudjärv (Tartu Ülikool * University of Tartu [1996 – 2019; since 2021 – Emeritus]; Tallinna Tehnikaülikool * Tallinn University of Technology [1968 – 1998; since 1974 – Alumni]; Mattimar OÜ (GmbH / Ltd) [1993 – ..., Director])

Toimetaja-konsultant / Redakteurin-Konsultantin / Editor-Consultant:

Ruth Tammeorg (Tartu Ülikooli Ametühing * Tartu University Faculty Association; kvalifikatsioon: kutsestandard – raamatukoguhoidja, tase VI/ Occupational qualification standard – Subject Librarian, level VI)

Käesoleva publikatsiooni-ajakirja koostamist, väljaandmist ja trükkimist on toetanud järgmised ülikoolid ning organisatsioonid /

Die Herausgabe dieser Publikation wurde unterstützt durch folgende Universitäten und Organisationen /

The following universities and organisations have supported the publishing/ printing of the publication:

- **Tartu Ülikool * Universität Tartu * University of Tartu**
- **Tallinna Tehnikaülikool * Technische Universität Tallinn * Tallinn University of Technology**
- **Mattimar OÜ * Mattimar GmbH * Mattimar Ltd**
- **Kieli Rakendusülikool * Fachhochschule Kiel * University of Applied Sciences of Kiel**
- **Greifswaldi Ülikool * Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald * University of Greifswald**
- **Kieli Maailmamajanduse Instituut * Institut für Weltwirtschaft Kiel * Kiel Institute of the World Economics**
- **Tbilisi Riiklik Ülikool * Ivane Javakhishvili Staatliche Universität Tbilisi * Ivane Javakhishvili State University of Tbilisi**
- **Jena Rakendusülikool * Ernst-Abbe-Hochschule Jena * University of Applied Sciences of Jena**

Estonian Discussions on Economic Policy: 30 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia (20. August 1991) / School of Business and Governance of Tallinn University of Technology – 80 / 25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu–Värska / 25 years from the establishment of the regional college, Pärnu College of the University of Tartu in Pärnu. 2021, No. 1-2

Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: 30 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland (20. August 1991) / Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät für Technische Universität Tallinn – 80 / Vor 25 Jahren fand die erste International Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värska statt / Vor 25 Jahren wurde das College Pärnu der Tartuer Universität gegründet. 2021, Nr 1-2

Eesti majanduspoliitilised väitlused: 30 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest (20. august 1991)/ Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond – 80/ 25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspolitika teaduskonverentsist Tartus-Värskas/ 25 aastat regionaalset kolledži, Tartu ülikooli Pärnu kolledži asutamisest Pärnus. 2021, nr. 1-2

Berlin, Tallinn: BWV * Mattimar

29th year of issue / 29. Jahrgang / 29. aastakäik

BERLINER WISSENSCHAFTS-VERLAG GmbH, MATTIMAR OÜ (GmbH, Ltd), 2021

ISSN 1736-5597 (trükis)

ISSN 1736-5600 (CD-ROM)

ISSN 2228-1878 (pdf, online)

ISBN 978-9985-844-99-1 (trükis)

ISBN 978-9916-672-00-6 (CD-ROM)

ISBN 978-9916-672-01-3 (pdf, online)

ISBN 978-9916-672-02-0 (epub)

ISBN 978-9916-672-03-7 (pdf, e-book)

ISBN 978-3-8305-5165-2 (trükis)

ISBN 978-3-8305-5165-2 (CD-ROM)

ISBN 978-3-8305-4386-2 (pdf, e-book)

Käesolevas publikatsioonis avaldatud artiklid on eelretseeritud anonüümsest sõltumatute doktorikraadiga retsententide poolt.

Alle Beiträge der vorliegenden Publikation wurden vor der Veröffentlichung anonym von unabhängigen promovierten Experten rezensiert.

Before publishing, the articles in this collection have been anonymously peer-reviewed by independent reviewers holding a doctor's degree.

Trükitud trükikojas Miniprint OÜ / Gedruckt in der Druckerei Miniprint OÜ / Printed in the publishing house of Miniprint OÜ, Tallinn, Estonia

- © Esikaas ja tädkujundus / Cover und Gesamtaufbau / Front cover and general design: kirjastaja Mattimar OÜ; Mattimar-Verlag GmbH; publisher Mattimar Ltd 2021
- © Kirjastamine: kirjastajad, Herausgeber, publishers – Berlin, Tallinn: BWV *
- © Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, Mattimar-Verlag GmbH, 2021
- © Autorid, Autoren, Authors

NB! NB! NB!

AJAKIRJAST / ÜBER ZEITSCHRIFT / ABOUT JOURNAL

Käesolevat ajakirja tervikuna on näha:

- Mattimar OÜ kodulehel (www.mattimar.ee)
Mattimar OÜ / GmbH / Ltd:
 - eesti keelsel kodulehel / estnisch / Estonian:
http://www.mattimar.ee/est_publikatsioonid.html
 - saksa keelsel kodulehel / deutsch / German:
http://www.mattimar.ee/ger_publikatsioonid.html
 - inglise keelsel kodulehel / englisch / English:
http://www.mattimar.ee/eng_publikatsioonid.html

Mattimar OÜ koduleht on uuendamisel ja lisaks on koostamisel ka kodulehe venekeelne osa ning kui edaspidi tekib piisavalt palju vene keeles artiklite kirjutajaid-autoreid (NB! ja konverentsil osalejaid, et konverentsile tekib vajalik hulk ka vene keelseid ettekandeid) ning kirjutatakse sisukaid artikleid, siis on võimalik, et laiendame ka ajakirja neljakeelseks.

Üsna terviklikult on ajakirja samuti näha koos suures mahus eessõnade, sh oluliste sündmuste äramärkimisega, täismahus teadusartiklite, nende artiklite teisekeelsete kokkuvõtete, kroonika ja muu olulisega ojs.utlib.ee lehel:

- **OJS** (ojs.utlib.ee) – (Open Journal System) on veebijakirjade publitseerimis-süsteem, mida kasutatakse **Tartu Ülikooli** avatud juridepääsuga (Open Access) teadusajakirjade haldamiseks ja publitseerimiseks. OJS platvormil on avaldatud Tartu Ülikooli nime all (sh TÜ Kirjastuses) kirjastatavad celretsenseeritud ajakirjad, mis sisaldavad artiklite täistekste eesti, inglise ja vene keeles (meie ajakirja puhul lisaks ka saksa keelsed tekstit). Kõik Tartu Ülikooli OJS platvormil avaldatud ajakirjad on kättesaadavad ka rahvusvahelises **DOAJ** (Directory of Open Access Journals) andmebaasis. Ka meie käesolev ajakiri on selles andmebaasis (DOAJ) esindatud.

* * *

Die vorliegende Zeitschrift in Gänze kann eingesehen werden:

- auf dem Homepage von **Mattimar OÜ (GmbH)** (www.mattimar.ee)
- bei **OJS** (ojs.utlib.ee) – (Open Journal System), es handelt sich um ein Publizierungssystem der Onlinezeitschriften, das von der Universität Tartu zur Verwaltung und Publikation von wissenschaftlichen Zeitschriften verwendet wird und öffentlich zugänglich ist (Open Access). Alle auf der OJS-Plattform der **Universität Tartu** veröffentlichten Zeitschriften sind auch in der internationalen Datenbank von **DOAJ** (Directory of Open Access Journals) zugänglich. Auch unsere vorliegende Zeitschrift ist in dieser Datenbank (DOAJ) vertreten.

Der Homepage von Mattimar OÜ wird gerade erneuert und zusätzlich wird auch der russischsprachige Teil der Seite zusammengestellt. Wenn es in nächster Zukunft genügend russischsprachige Autoren und Verfasser der Beiträge geben wird (NB! und auch Teilnehmer an den Konferenzen, so dass auch eine notwendige Menge an russischsprachigen Vorträgen entsteht) und dem Redaktionsteam der Zeitschrift inhaltsvolle Beiträge vorgelegt werden, dann wird es möglich sein, dass wir auch die Zeitschrift auf vier Sprachen erweitern werden. Aber, wir werden es sehen, denn dies wird wohl auch einen Redakteur und Rezessenten für das Russische voraussetzen!?

* * *

The full edition of this journal is available:

- on the web site of **Mattimar OY (Ltd)** (www.mattimar.ee)
- in **OJS** (ojs.utlib.ee) – (Open Journal System) which is a publishing system for online journals used for the management and publishing of open access research journals of the **University of Tartu**. All journals published in the OJS platform of the University of Tartu are available also in the international **DOAJ** (Directory of Open Access Journals) database. Also this our journal is represented in that database (DOAJ).

The web site of Mattimar OY is undergoing updates, and in addition, the part in the Russian language will be added to the web site, and if we have enough authors of papers in Russian in the future (NB! and conference participants so that we have the necessary number of presentations also in Russian) and papers rich in content are submitted to the editorial board of the journal, it will be possible to expand the journal also to include the fourth language. But we will wait and see since this assumes also an editor and peer reviewers in the Russian language!?

NB! NB! NB!

PEATOIMETAJA PÖÖRDUMINE!

Aastast 2019 on käesolev kolmekeelne rahvusvaheline eelretsenseeritud teadusajakiri (alates numbritest 1-2/2019 ja 3-4/2019), selle autorid ja artiklid, fikseeritud rahvusvahelises andmebaasis **Elsevier-SCOPUS** (eelretsenseeritud teadusartiklite suurim kokkuvõtete ja tsitaatide andmebaas/ USA, Suurbritannia, Saksamaa LV/). Meie ajakiri on nüüd esindatud *ca* kümnes rahvusvahelises andmebaasis, lisaks Eesti andmebaasid.

Meie taotlus võeti **Scopuses** ametlikult töösse 15. septembril 2016 [Estonian Discussions on Economic Policy (1736-5597 / 2228-1878)]. Oma taotlusmaterjalid esitasime aga veelgi varem. Otsus meie ajakirja sobilikku kohta võeti vastu 2. juunil 2019.¹ Andmete sisestamine toimus andmebaasi spetsialistide poolt aprillis-mais 2021. Loomulikult tähdab **Scopus** ka seda, et nöouded artiklite ja ajakirja kvaliteedile peavad edaspidi veelgi suuremad olema.

Saavutus on ajakirja autorite ja toimkonna ühise hea koostöö ning tegevuse tulemus. Sel puhul tänan kõiki osalisi. See on olnud suur, pikaajaline ja tänuväärene töö! Peatoimetaja palvel uris ajakirja ja artiklite olemasolu Scopuses meie ajakirja toimetaja-konsultant, Tartu Ülikooli raamatukogu pikaajaline erialaspetsialist-raamatukoguhoidja ning majandusteaduskonna referent Ruth Tammeorg ja kinnitas seda (e-mail, 10. juuni 2021).

See tähdab ka ETISes (riiklik register Eesti Teadusinfosüsteem) ajakirjale kõrgeimat taset – 1.1. Seda kinnitas 2. augustil 2021 telefonitsi ka ETIS-e osakonnajuhataja Marika Meltsas käesoleva ajakirja peatoimetajale. Juba varem oli ajakiri (siis küll kogumikuna ja tänase ajakirja eelkäijana) hulk aastaid tasemel 3.1 (*ca* 15 aastat ja rohkem tagasi) ja seejärel tasemel 1.2 (alates aastast 2007) olnud. Nii on juba *ca* 15 aastat (alates 2007) olnud ajakirja artiklitel eelretsenseerimine ehk nn pimeretsenseerimine valdavalt välisülikoolide doktorikraadiga majandusteadlaste-professorite poolt ning ajakirjal on rahvusvaheline toimetuskolleegium (7-liikmeline Eesti, Georgia, Saksamaa LV ja Ungari ülikoolidest). Lisaks muud teadusartiklitele vajalikud tunnused (Abstract, Keywords, JEL jt).

Kindlasti aitab meie ajakirjas teadusartiklite avaldamine kaasa doktorantidele nende väitekirjade koostamisel ning seejärel ka doktoritööde kaitsmisel ja doktorikraadini jõudmisel, samuti õppejõududele ja teaduritele atesteerimisel. Positiivse ja vajaliku kogemuse annab nii artiklite kirjutamisele kui ka väitekirjade koostamisele samuti osalemise meie iga-aastastel rahvusvahelistel teaduskonverentsidel. On ju nii artiklite avaldamine kui konverentsidel osalemine-esinemine küll kaks erinevat sündmust, kuid orgaaniliselt siiski omavahel seotud ja toetavat tegevust.

Eriti tahaks siinjuures rõhutada ja tunnustada meie ajakirja pikaajalise ning asjatundlikutoimetaja-konsultandi ning tänase TÜ Ametiühingu juhatuse esimehe **Ruth Tammeorgi** panust **Scopusele** taotluse esitamise, täpsustamise ja tulemuse ootamise perioodil, mis kestis hulk aastaid (*Ruth: see oli nagu Odisseia-lugu*). Samuti tegevust

¹ Meie ajakirja SCOPUSES hindamise graafik –
[<https://suggestor.step.scopus.com/progressTracker/index.cfm?trackingID=1D8727D42CC93287>]

lõppfaasis – andmebaasi ülevaatusel aastatel 2020–2021, et tuvastada meie ajakirja olemasolu **Scopuses**.

Eraldi tänan ka ajakirja kauaaegseid, suurepärased toimetajaid **Sulev Mäeltsemeest** ja **Üllas Ehrlich** ning meie hulgast jaanuaris 2018 lahkinud endist tublit ja nõudlikku toimetajat **Janno Reiljanit**, aga samuti varasemat asjalikku toimetuskolleegiumi liiget, artiklite autorit ja kaasautorit, hilisemat heatahtlikku ning sisukat välistoimetajat Saksamaalt, tänast manalameest **Manfred O. E. Hennies'i** (lahkus meie seast oktoobris 2019), kes kõik **Scopuse** taotlustegevusele tugeva omapoolse moraalse toetuse tagasid. Usun, et Janno rõõmustaks, saaks täiendavat indu enesele ja annaks seda edasi ka omadoktorantidele ning teistele kolleegidele! Kindlasti oleks äärmiselt rõõmus ka hea sõber Manfred!

Rõõmustavad ka ajakirja toimetuskolleegiumi liikmed Tartu Ülikoolis, Budapesti Saksakeelses Ülikoolis, Greifswaldi Ülikoolis, Kieli Maailmamajanduse Instituudis (Kieli Ülikooli juures), Kieli Rakendusülikoolis ja Tbilisi Riiklikus Ülikoolis!

Tulemuse saavutamisele aitasid tänuväärsett kaasa ka meie ajakirja tehniline sekretär **Kaarlin Birk** ning inglise keele tõlkija **Meeli Kuura** ja saksa keele tõlk-tõlkija **Toomas Metsis** Eesti Tõlkide ja Tõlkijate Liidust.

Palju tänu ka kõigile retsensentidele nii Eestis kui teistes riikides, eeskätt Saksamaa LV ülikoolides. Nende sisukad ja kompetentsed retsensioonid aitasid autoritel kindlasti oma artikleid alati paremuse suunas täiendada.

Loodan, et **Scopuse** andmebaasis olemine lisab ka meie ajakirja aktiivsetele autoritele head tuju ja rahulolu!

Lugupidamise ja tänu ka kõigile edu ning jätkuvat viljakat ja aktiivset koostööd nii meie rahvusvahelise teadusajakirja väljaandmisel kui rahvusvaheliste teaduskonverentside korraldamisel-osaalemisel soovides ja veelkord rõhutades, et *oleme ajakirja sisu laiendanud – tegemist on kaht majandusvaldkonda (st majanduspoliitikat ja ettevõttetajandust) siduva-käsiteleva ajakirjaga kui ka nende sünteesiga ehk kahe valdkonna ühendamisega uueks üksuseks-kompleksiks majandusvaldkonnaks või ja mõtteliseks tervikuks. Ajakirja üldnimetus jäab aga endiseks.*

Tallinnas, Pirit-Kosel (10.-11. juunil 2021)

Teie Matti Raudjärv

(ajakirja asutaja ja peatoimetaja /1984, 1994 ... 2006, 2007 .../,
teaduskonverentside ellukutsuja-peakorraldaja /1984, 1994 .../)

BEGLEITWORT DES CHEFREDAKTEURS!

Ab dem Jahr 2019 ist die vorliegende dreisprachige internationale vorrezensierte Wissenschaftszeitschrift (ab den Nummern 1-2/2019 und 3-4/2019), deren Autoren und Artikel, in der internationalen Datenbank **Elsevier-SCOPUS** fixiert (die größte Datenbank von Zusammenfassungen und Zitaten den vorrezensierten Wissenschaftsartikeln /USA, Großbritannien, Deutschland/). Unsere Zeitschrift ist nun in ca. zehn internationalen Datenbanken vertreten, zusätzlich in den estnischen Datenbanken.

Unser Antrag wurde bei **Scopus** am 15. September 2016 offiziell in Arbeit genommen [Estonian Discussions on Economic Policy (1736-5597 / 2228-1878)]. Wir haben unsere Antragsunterlagen jedoch noch viel früher eingereicht. Der Entscheid über die Eignung von unserer Zeitschrift wurde am 2. Juni 2019 getroffen.¹ Die Eingabe der Daten erfolgte durch die Spezialisten der Datenbank im April-Mai 2021. Selbstverständlich bedeutet **Scopus** aber auch, dass die Anforderungen an die Qualität der Artikel und der Zeitschrift in weiterer Zukunft noch höher sein müssen.

Diese Errungenschaft ist ein Ergebnis der gemeinsamen guten Zusammenarbeit und Tätigkeit zwischen den Autoren der Zeitschrift und des Teams. Dafür möchte ich bei allen Beteiligten einen Dank aussprechen. Es ist eine große, langjährige und dankenswerte Arbeit gewesen!

Das bedeutet für die Zeitschrift auch im ETIS (Estnischen Wissenschaftsinformationssystem) das höchste Niveau – 1.1. Schon früher war die Zeitschrift (damals jedoch als Sammelband und Vorgänger der heutigen Zeitschrift) mehrere Jahre lang auf der Ebene 3.1 (ca. 15 Jahre oder mehr zurück) und danach auf der Ebene 1.2 (seit dem Jahre 2007) gewesen. So haben die Artikel der Zeitschrift schon seit ca. 15 Jahren (ab 2007) ein Vorrezensieren oder sog. Blindrezensieren gehabt, vorwiegend durch Wirtschaftswissenschaftler und Professoren mit einem Doktorgrad von ausländischen Universitäten, und die Zeitschrift hat ein internationales Redaktionskollegium (7 Mitglieder aus den Universitäten von Estland, Georgien, Deutschland und Ungarn). Darüber hinaus gibt es andere für Wissenschaftsartikel erforderliche Merkmale (Abstract, Keywords, JEL u. Ä.)

Sicherlich hilft die Veröffentlichung von Wissenschaftsartikeln in unserer Zeitschrift den Doktoranten bei der Zusammenstellung ihrer Dissertationen und danach auch bei der Verteidigung der Dissertationen und Erlangung des Doktorgrades, ebenfalls den Lehrkräften und Wissenschaftlern beim Attestieren. Eine positive und nötige Erfahrung gibt sowohl dem Schreiben wie auch der Zusammenstellung von Dissertationen ebenfalls die Teilnahme an unseren alljährlichen internationalen Wissenschaftskonferenzen. Handelt es sich doch bei der Veröffentlichung von Artikeln wie auch bei Teilnahme und Auftreten auf den Konferenzen um zwei unterschiedliche Ereignisse, aber organisch sind sie jedoch miteinander verbundene und unterstützende Tätigkeiten.

Besonders möchte ich hierbei den Beitrag von Frau **Ruth Tammeorg**, der langjährigen und sachkundigen Redakteurin und Konsultantin unserer Zeitschrift, der früheren

¹ Die Bewertungsgrafik unserer Zeitschrift bei SCOPUS –
[<https://suggestor.step.scopus.com/progressTracker/index.cfm?trackingID=1D8727D42CC93287>]

Fachspezialistin und Bibliothekarin der Bibliothek der Universität Tartu (TÜ) und der heutigen Vorstandsvorsitzenden der Gewerkschaft der Universität Tartu, beim Einreichen des Antrags an **Scopus** und bei dessen Präzisierung betonen und anerkennen, sowie während der Periode der Wartezeit auf das Ergebnis, was eine ganze Reihe von Jahren gedauert hat (*Ruth: das war wie eine Odyssee-Geschichte*). Ebenso in der Endphase der Tätigkeit – bei der Durchsicht der Datenbank in den Jahren 2020–2021, um das Vorhandensein unserer Zeitschrift bei **Scopus** festzustellen.

Besonders bedanken möchte ich mich auch bei den langjährigen, großartigen Redakteuren der Zeitschrift, *Sulev Mäeltsemees* und *Üllas Ehrlich*, sowie beim früheren tüchtigen und ambitionierten Redakteur *Janno Reiljan*, der im Januar 2018 von uns gegangen war, aber auch beim früheren sachkundigen Mitglied des Redaktionskollegiums, beim Autor und Mitautor von Artikeln, beim späteren gutmütigen und inhaltsreichen Auslandsredakteur aus Deutschland, *Manfred O. E. Hennies*, der heute nicht mehr unter uns ist (war im Oktober 2019 verschieden), die alle an die Antragstätigkeit bei **Scopus** ihrerseits eine starke moralische Unterstützung gewährt hatten.

Ich glaube, dass Janno sich freuen würde, zusätzliche Begeisterung für sich bekommen würde und dies auch an seine Doktoranten und andere Kollegen weitergeben würde!

Sicherlich wäre auch der gute Freund Manfred überaus erfreut!

Es freuen sich auch die Mitglieder des Redaktionskollegiums der Zeitschrift an der Universität Tartu, an der Deutschsprachigen Universität Budapest, am Kieler Institut für Weltwirtschaft (bei der Universität zu Kiel), an der Fachhochschule Kiel, an der Staatlichen Universität Tiflis, und an der Universität Greifswald!

Zum Erreichen des Ergebnisses haben dankenswert beigetragen auch *Kaarlin Birk*, die technische Sekretärin unserer Zeitschrift, und *Meeli Kuura*, unsere Übersetzerin für Englisch, und *Toomas Metsis*, der Übersetzer und Dolmetscher für Deutsch, vom Estnischen Dolmetscher- und Übersetzerverband.

Vielen Dank auch an alle Rezessenten sowohl in Estland wie auch in anderen Ländern, vor allem an den Universitäten der Bundesrepublik Deutschland. Ihre inhaltsreichen und kompetenten Rezensionen haben dazu beigetragen, dass die Autoren ihre Artikel sicher immer zum Besseren ergänzt haben.

Ich hoffe, dass das Vorhandensein in der Datenbank von **Scopus** auch den aktiven Autoren unserer Zeitschrift gute Laune und Zufriedenheit mitbringen wird!

Hochachtungsvoll und mit großem Dank an alle, Erfolg und fruchtbare fortgesetzte Zusammenarbeit sowohl bei der Herausgabe unserer internationalen Wissenschaftszeitschrift wie auch bei der Veranstaltung und Teilnahme an unseren internationalen Wissenschaftskonferenzen wünschend,

In Tallinn, Pirita-Kose, am 10.–11. Juni 2021

Ihr Matti Raudjärv

(Gründer und Chefredakteur der Zeitschrift /1984, 1994 ... 2006, 2007 .../, Gründer und Hauptveranstalter der Konferenzen /1984, 1994 .../)

COMMENTS FROM THE CHIEF EDITOR!

Since 2019, this international peer-reviewed scientific journal in three languages (since the issues 1-2/2019 and 3-4/2019), its authors and papers have been included in the international database **Elsevier-SCOPUS** (the largest database of summaries and citations of peer-reviewed scientific papers /USA, UK, Germany/). Our journal is now represented in approximately ten international databases, in addition to Estonian databases.

Scopus officially accepted our application for review on 15 September 2016 [*Estonian Discussions on Economic Policy* (1736-5597 / 2228-1878)]. We submitted our application materials even earlier. The decision on the eligibility of our journal was adopted on 2 June 2019.¹ The information was entered by the specialists of the database in April-May 2021. **Scopus** obviously also means that requirements for the quality of the papers and the journal have to be even higher in the future.

This achievement is the result of the good joint cooperation and activities of the authors and the editorial staff of the journal. Many thanks to all participants. It has been a huge, long-term work worthy of thanks! At the request of the chief editor, the editor-consultant of our journal, long-term specialist in the field, librarian of the University of Tartu and information specialist of the School of Economics and Business Administration of the University of Tartu, Ruth Tammeorg searched for the existence of the journal and the papers and confirmed it (e-mail, 10 June 2021).

This means also the highest level – 1.1 – for the journal in ETIS (the national register Estonian Research Information System). This was confirmed on the phone also by the Head of the Department of ETIS, Marika Meltsas to the chief editor of this journal. Already earlier the journal (as a collection and precursor of the current journal then) had been on level 3.1 for many years (for 15 years and more) and then on level 1.2 (since 2007). Thus, the papers of this journal have been peer-reviewed for already about 15 years (since 2007), i. e. undergone a blinded review mainly by economists-professors of foreign universities with a doctor's degree and the journal has an international Editorial Board (its 7 members are from universities of Estonia, Georgia, Federal Republic of Germany and Hungary). Besides, other required features of research papers (abstract, keywords, JEL, etc.).

Publishing of research papers in our journal will surely help doctoral students to prepare their thesis and then to defend their doctoral papers and acquire the doctor's degree, also in the attestation of the academic staff and researchers. Also participation in our annual scientific conferences provides positive and necessary experience both in writing papers and preparation of the thesis. While publishing of papers and participation in conferences, making presentations, are different events, they are organically interconnected and support each other.

I would particularly like to emphasise and give recognition to the contribution of the long-term and competent editor-consultant of our journal, a former specialist-librarian of the Library of the University of Tartu (UT) and information specialist of the School

¹ Timeline of the assessment of our journal by SCOPUS –
[<https://suggestor.step.scopus.com/progressTracker/index.cfm?trackingID=1D8727D42CC93287>]

of Economics and Business Administration of the University of Tartu and current Chairman of the Board of the University of Tartu Faculty Association **Ruth Tammeorg** during the period of submission and adjustment of the application to **Scopus** and waiting for the result which took many years (*Ruth: This was like the Odyssey story*). Also her activities at the final stage – during the database review in 2020–2021 to find our journal in **Scopus**.

I would like to thank separately also the long-term excellent editors of our journal, **Sulev Müلتсemees** and **Üllas Ehrlich**, and the former excellent and demanding editor **Janno Reiljan** who passed away in January 2018, also the earlier efficient member of the Editorial Board, author and co-author of papers, later a kind and substantive foreign editor from Germany **Manfred O. E. Hennies** who is no longer among us (deceased in October 2019), who all contributed with strong moral support to the process of application for **Scopus**.

I believe that Janno would have been be glad, would have become more enthusiastic himself and would have inspired also his doctoral students and other colleagues!

Also our good friend Manfred would surely have been very glad!

Also the members of the Editorial Board of the journal at the University of Tartu, Budapest German-Language University, University of Greifswald, Kiel Institute for the World Economy (of the University of Kiel), Kiel University of Applied Sciences and Tbilisi State University are happy about this result!

Many thanks also to the technical secretary of our journal **Kaarlin Birk** and the English translator **Meeli Kuura** and the German translator-interpreter **Toomas Metsis** from the Estonian Association of Translators and Interpreters for their contribution to this achievement.

We are grateful also to all peer reviewers in both Estonia and other countries, particularly from the universities of the Federal Republic of Germany. Their substantive and competent reviews surely always helped the authors to make their papers even better.

I hope that being in the **Scopus** Database is a good news and provides great satisfaction also to the active authors of our journal.

With great respect and many thanks, wishing success and continuing fruitful and active cooperation both in issuing our international scientific journal and organising/participating in our international scientific conferences and emphasising again that *we have broadened the content of the journal – it is now a journal connecting-treating two areas of economics (i.e. economic policy and business administration)and also their synthesis, i.e. merging the two areas into one integrated field of economics and/or a notional united field. The general name of the journal remains the same, however.*

In Tallinn, Pirita-Kose (10 –11 June 2021)

Yours, Matti Raudjärv

(founder and chief editor of the journal /1984, 1994 ... 2006, 2007 .../, initiator-main organiser of the scientific conferences /1984, 1994 .../)

**TÄHELEPANUKS AUTORITELE!
WICHTIGE ANMERKUNG FÜR AUTOREN!
NOTE FOR THE AUTHORS!**

Autor vastutab oma kirjutise sisu, õigekirja ja vormistamise eest ainuisikuliselt. Mattimar OÜ ei võta vastutust andmete õigsuse, täpsuse ega täielikkuse osas, samuti ei arvesta ka kolmandate poolte eraõiguslikke huve.

Artikli sissejuhatavas osas ootame me autoritelt, et nad **konkreetselt ja selgelt**

- kirjutaksid, mille poolest on autori tema arvates artikli teema aktuaalne;
- formuleeriksid artikli eesmärgi;
- formuleeriksid need uurimisülesanded, mille lahendamine aitab seadud eesmärki saavutada.

Artiklite, kokkuvõtete ja muude materjalide vormistamisnõuded on avaldatud Mattimar OÜ kodulehel (www.mattimar.ee – „Aktuaalne“ all: Infokiri).

Verantwortlich für den Inhalt sind die Autoren. Mattimar OÜ (GmbH) übernimmt keine Gewähr für die Richtigkeit, Genauigkeit und Vollständigkeit der Angaben sowie die Beachtung privater Rechte Dritter.

Im einführenden Teil des Beitrages erwarten wir von dem Autor, dass er **konkret und deutlich**

- die Aktualität des Beitrages und des Themas hervorhebt;
- das Ziel des Beitrages formuliert;
- umfassend die Forschungsaufgaben formuliert, die zur Erreichung des Ziels gelöst werden müssen.

Die eingereichten Artikel und die dazugehörigen Zusammenfassungen müssen folgende Formvorschriften erfüllen (www.mattimar.ee – „Aktuell“: Merkblatt)

Authors are personally responsible for the content, correct spelling and formatting of their publications. Mattimar OÜ (Ltd) will not accept responsibility for the correctness, accuracy or completeness of the information and will not take into account private interests of third persons.

We expect from authors a **specific and clear** statement in the introductory part of the paper about:

- why the subject of the paper is topical in the opinion of the author;
- the objective of their paper;
- the research tasks which have to be fulfilled to achieve the stated objective.

With the delivery of your paper you will grant to the publishers the right to publish your paper (www.mattimar.ee – „Topical“: Information Letter)

Uus! Neu! New!

LAIENDAME AJAKIRJA SISULIST POOLT!

**Wir erweitern den Inhalt der Zeitschrift!
We will expand the range of topics of the journal!**

NB!

Alates aastast 2022:

laiendame ajakirja sisulist poolt, st võtame senisest enam juba 2021. aasta teisest poolest **avaldamiseks vastu ettevõtte ja ettevõtlusega seotud teadusartikleid** eesmärgiga anda head võimalused samuti nendele teadlastele ja praktikutele, kes ettevõttemajanduse uurimisega tegelevad, seda nii Eestis kui teistes riikides.

See annaks võimalused ka **ettevõttemajanduse** probleeme paremini majanduspoliitika siduda ja integreerida. Sisu poolest oleks tegemist:

eelretsenseeritud ning viidatud rahvusvahelise ettevõttemajanduse ja majanduspoliitika teadusajakirjaga.

Ajakirja pealkiri ja avaldamistingimused jäavad endisteks, **artikleid võtame vastu jooksvalt, aasta läbi.**

Artiklite esitamise tähtjad, mis tuuakse välja aasta lõppudel ja alguses meie poolt levitatavates **Infokirjades**, on eeskätt nendele autoritele, kes on huvitatud meie konverentsidel osalemisest ja esinemisest kesksuvel (iga-aastaselt: juuni lõpp – juuli algus) ning enne konverentsi ilmuvas ajakirjas oma artikli avaldamisest.

Tallinnas, Pirit-Kosel – juunis 2021

Peatoimetaja: Matti Raudjärv

NB!

Ab dem Jahr 2022 werden wir:

den inhaltlichen Teil der Zeitschrift erweitern, d. h., dass wir bereits ab der zweiten Hälfte des Jahres 2021 zahlreicher als bis jetzt Wissenschaftsartikel zur Veröffentlichung annehmen werden, die mit Unternehmen und Unternehmertum verbunden sind, mit dem Ziel, gute Möglichkeiten auch jenen Wissenschaftlern und Praktikern zu offerieren, die sich mit der Forschung der Betriebswirtschaft beschäftigen, und das sowohl in Estland wie in anderen Ländern.

Dies würde uns auch Möglichkeiten bieten, die Probleme der **Betriebswirtschaft** besser mit der Wirtschaftspolitik zu verbinden und zu integrieren. Vom Inhalt her würde es sich um:

eine vorrezensierte und referenzierte Wissenschaftszeitschrift für internationale Betriebswirtschaft und Wirtschaftspolitik handeln.

Der Titel der Zeitschrift und die Veröffentlichungsbedingungen bleiben die gleichen, die Artikel werden laufend, während des ganzen Jahres entgegengenommen.

Die Fristen für die Einreichung von Artikeln, die in den an Jahresenden und Jahresanfängen von uns verbreiteten **Informationsschriften** angegeben werden, sind vor allem für jene Autoren vorgesehen, die an der Teilnahme an unseren Konferenzen und an einem Auftritt im Mittsommer (alljährlich: Ende Juni – Anfang Juli) sowie an einer Veröffentlichung des eigenen Artikels in der vor der Konferenz erscheinenden Zeitschrift interessiert sind.

Tallinn, Pirita-Kose – Juni 2021

Chefredakteur: Matti Raudjärv

NB!

Starting from 2022:

we will expand the range of topics of the journal – i.e., already from the second half of 2021 we will accept more research papers related to enterprises and business activities in order to afford good opportunities also to researchers and experts of the field studying business administration both in Estonia and other countries.

It would also make it possible to link and integrate **business administration** problems better with economic policy. In essence it would be:

a peer-reviewed and indexed international scientific journal of business administration and economic policy.

The journal title and the conditions for publishing will remain the same, we will accept papers all the year round.

The deadlines for the submission of papers that will be set at the beginning and end of each year in the **Information letters** we will be sending out are above all for the authors who are interested in participation in our conferences and making presentations in summer (annually: end of June – beginning of July) and publishing their papers in the journal that will be published before the conference.

Tallinn, Pirita-Kose – June 2021

Chief Editor: Matti Raudjärv

SISUKORD / INHALTSVERZEICHNIS / CONTENTS

Ajakirjast / Über Zeitschrift / About journal	6
Peatoimetaja pöördumine! (Matti Raudjärv)	8
Begleitwort des Chefredakteurs! (von Matti Raudjärv)	10
Comments from the chief editor! (by Matti Raudjärv)	12
Tähelepanuks autoritele! / Wichtige Anmerkung für Autoren! / Note for the authors!	14

Uus! Neu! New!

Laiendame ajakirja sisulist poolt!	15
Wir erweitern den Inhalt der Zeitschrift!	15
We will expand the range of topics of the journal!	16

* * *

Eesti omariikluse taastamine ja kohaliku omavalitsuse koht selles (Sulev Mältsemees)	22
Die Wiederherstellung der estnischen Eigenstaatlichkeit und die Stellung der lokalen Selbstverwaltung darin (von Sulev Mältsemees)	29
Restoration of the statehood of estonia and the role of the local government in it (by Sulev Mältsemees)	31

* * *

Eesti kõrgkoolide konkurentsivõime on ohus – vajalik otsustav tegevus. Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorras (Matti Raudjärv ja Ruth Tammeorg)	33
Die Wettbewerbsfähigkeit der estnischen Hochschulen ist in gefahr – ein Entschluss wird notwendig (von Matti Raudjärv und Ruth Tammeorg)	37
Competitiveness of Estonian institutions of higher education is at risk – decisive action required. Introductory thoughts on the current situation (by Matti Raudjärv and Ruth Tammeorg)	40

Eesti ülikoolides on vaja koolitada majanduspedagooge. Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorras (Matti Raudjärv)	43
An den estnischen Universitäten müssen Wirtschaftspädagogen ausgebildet werden (von Matti Raudjärv)	49
Estonian universities should educate teachers of economics. Introductory thoughtson the current situation (by Matti Raudjärv)	52

ARTIKLID / PUBLIKATIONEN / ARTICLES

Üllas Ehrlich	Contingent Valuation as a Tool for Environmental Economic Accounting: Case of Estonia	56
Wolfgang Eibner	European Policy against Corona: Adequate Restrictions or a Kind of Hygienic-Totalitarism?	71
Irina Gogorishvili, Erekle Zarandia	Expansion of Capacity Development of Local Self-Government in Georgia	100
Matti Raudjärv	Rahastamine ja palgad Eesti kõrgkoolides ning konkurentsivõime	122

KOKKUVÖTTED / ZUSAMMENFASSUNGEN / SUMMARIES

Üllas Ehrlich	Ökosüsteemi teenuste tingimuslik hindamine kui sisend keskkonnastatistikasse: Eesti kogemus	139
Wolfgang Eibner	Euroopa koroonavastane poliitika: adekvaatsed piirangud või teatud liiki hügieeniline totalitarism?	144
Irina Gogorishvili, Erekle Zarandia	Ausbau der Kapazitätsentwicklung lokaler Selbstregierung In Georgien	154
Matti Raudjärv	Financing and Salaries in Estonian Institutions of Higher Education and their Competitiveness	159

KROONIKA / CHRONIK / CHRONICLE

A.

Tähelepanuväärsed Eesti majandusteadlased, majandusõppejõud ja teadusorganisaatorid

Bedeutende estnische Wirtschaftswissenschaftler, Hochschullehrer für Wirtschaft und Wissenschaftsorganisatoren

Notable Estonian economists, economic academics and scientific research organisers

Professor Jaak Leimann – 80 (Peeter Kross ja Erik Terk)	166
Professor Jaak Leimann – 80 (von Peeter Kross und Erik Terk)	173
Professor Jaak Leimann – 80 (by Peeter Kross and Erik Terk)	175

Vambola Raudsepp – 80 (Priit Sander)	177
--	-----

Vambola Raudsepp – 80 (von Priit Sander und Toomas Haldma)	180
Vambola Raudsepp – 80 (by Priit Sander)	182

**Sünnipäevalised-juubilarid – seotud meie ajakirja väljaandmisse ning
rahvusvahelise teaduskonverentsi korraldamisega**

**Geburtstagskinder und Jubilare – verbunden mit der Herausgabe unserer
Zeitschrift und der Organisation der internationalen Wissenschaftskonferenz**

**Birthdays and jubilees – related to the publishing of our journal and organisation
of the international scientific conference**

Toomas Metsis – 60 (27.06.1960)	185
Janno Reiljan – 70 (8.10.1951 – 23.01.2018)	186
Ruth Tammeorg – 60 (25.02.1961)	187

B.

Aktuaalne nii ülikoolide õppe- kui teadustöös

Aktuelles in Unterricht und Forschung der Universitäten

Topical in both the academic and research activities of universities

B1. 80 aastat Tallinna Tehnikaülikooli Majandusteaduskonda. (Eedo Kalle)	189
80 Jahre Wirtschaftsfakultät An der Technischen Universität Tallinn (TUT) (von Eedo Kalle)	195
80 Years of the Faculty of Economics at Tallinn University of Technology (by Eedo Kalle)	198

B2. 25 aastat Tartu Ülikooli regionaalkolledžit Pärnus. (Arvi Kuura)	201
College Pärnu (regional) der Universität Tartu – 25 Jahre (von Arvi Kuura)	206
25 years of University of Tartu College (regional) in Pärnu (by Arvi Kuura)	210

B3. 25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist Tartus-Värskas (1996). (Matti Raudjärv)	213
Vor 25 Jahren fand die erste internationale Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värska start (1996) (von Matti Raudjärv)	224
25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu-Värska (1996) (by Matti Raudjärv)	228

C.

Majanduspoliitika teaduskonverentsid ja muud tegevused

**Wissenschaftliche Konferenzen über Wirtschaftspolitik und andere
Veranstaltungen**

Scientific conferences on economic policy and other activities

C1. Majanduspoliitika teaduskonverentsid Eestis (1984–2021 ... 2022) /	
Liste der wissenschaftlichen Konferenzen über Wirtschaftspolitik in Estland (1984–2021 ... 2022) /	
List of scientific conferences on economic policy in Estonia (1984–2021 ... 2022)	232

C2. Loodetav tulevikuinformatsioon (2023 – 2029) /	
Die Zukunftsinformation (2023 – 2029) /	
Expected future information (2023 – 2029)	238

* * * * *

D.

Informatsioon ajakirja toimkonnalt	241
Information des Redaktionsteams	243
Information from the editorial team	245

Mattimar OÜ – usaldusväärne ettevõte /	
Mattimar OÜ (GmbH) – Zuverlässiges Unternehmen /	
Mattimar OÜ (Ltd) – Trustworthy Enterprise	247

* * *

NB! NB! NB!

Järgmine, **XXX** majanduspoliitika ja ettevõttemajanduse teaduskonverents toimub /
Die nächste, **XXX** wirtschaftspolitische und betriebswirtschaftliche Konferenz findet statt /

The next, **XXX** Scientific Conference on Economic Policy and Business Administration will be held:

30.06-02.07.2022 (Eesti-Estland-Estonia):

Täpsem informatsioon alates oktoobrist-novembrist 2021 / Genauere Informationen ab Oktober-November 2021 / More detailed information from October-November 2021: www.mattimar.ee

Majanduspoliitika ja ettevõttemajandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2022: Tartu Ülikool – 390 aastat (anno 1632) / Kakskümmend korda konverentsidest Värskas (1984, 1994–2012) ja kümндnat korda järjest Jänedal (alates 2013)

Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2022: Universität Tartu – 390 Jahre (anno 1632) / Die zwanzig Konferenzen in Värska (1984, 1994–2012) und das zehnte Mal in Folge die Konferenzen in Jäneda (ab 2013)

Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2022: University of Tartu – 390 years (anno 1632) / 20 conferences held in Värska (1984, 1994–2012) and for the 10th time at Jäneda (since 2013)

EESTI OMARIIKLUSE TAASTAMINE ja KOHALIKU OMAVALITSUSE KOHT SELLES

Eesti riikliku iseseisvuse taastamine algas siis, kui NLKP KK peasekretär Mihhail Gorbatšov oli välja kuulutanud avalikustamise (*Glasnost*) ja uuenduspoliitika (*Perestroika*), mis võimaldasid avalikult välja öelda ja tegutseda tsentraalse käsumajandusliku ühiskonna vastu, et minna üle demokraatlikule turumajanduslikule ühiskonnale. Riikide iseseisvuse saavutamine on protsess, sageli pikk ja verine. Eestis saavutati iseseisvuse taastamine 1992. aasta augusti lõpuks suhteliselt kiirelt ning väga tähtis – veretult. 27. jaanuaril 1998. aastal Riigikogus vastu võetud „Pühade ja tähtpäevade seaduse“ parandusega sätestati 20. august taasiseseisvumispäev riigipühaks ja töövabaks päevaks ning sama aasta 20. augustil tähistati seda esimest korda riiklikult.

Iseseisvuse taastamise eelse protsessi käigust tuleb olulisemate sündmustena märkida 1987. aastast fosforiidikaevanduste rajamise vastu puhkenud massilist protestiliikumist (nn fosforiidisõda), 23. augustil Tallinnas Hirvepargis toimunud miitingut Molotov-Ribbentropi Pakti (MRP) avalikustamiseks ning kogu Eesti ühiskonda aastateks iseseisvusvõitlusse mobiliseerinud 26. septembril Tartu ajalehes „Edasi“ (nüüd „Postimees“) ilmunud nelja mehe (Edgar Savisaar, Mikk Titma, Siim Kallas ja Tiit Made) ettepanek kogu Eesti üleviimisest isemajandamisele (IME – Isemajandav Eesti). Majanduspoliitika seisukohalt oli see artikkel suurima tähtsusega, mille järel moodustati sadu teadlasi kaasates kaks uurimisgruppi. Üks Eesti Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudi juures (direktor Rein Otsasoni juhitud) ja teine konsultatsioonifirma „Mainor“ juures teadusdirektor Edgar Savisaare juhitud. Töötati välja regionaalse isemajandamise radikaalsed ettepanekud (kuni oma raha kasutuselevõtmiseni), mis pälvisid väga suurt tähelepanu ka teistes liiduvabariikides.

Eriti 1988. aasta sündmused olid aluseks, et hiljem on Eesti iseseisvuse taastamist hakatud nimetama „Laulvaks revolutsiooniks“, mis toimus ilma verevalamiseta erinevalt nt sündmustest Lätis, Leedus, Gruusias, Kasahstanis. Just sel aastal muutus tavaliiseks esitada massiüritustel isamaalisi laule, sh ka Eesti hümni, mille avaliku esitamise eest oleks veel mõned aastad varem karistatud (kuni vanglasse paigutamiseni). 1988. aasta 1. ja 2. aprillil toimus Loomeliitude ühispleenum, kus nõuti Eesti NSV üleviimist isemajandamisele (IME), oma kodakonduse sisseseadmist, Eesti NSV suveräänsust. 13. aprillil 1988 algatati Eesti Televisiooni saates „Mõtleme veel“ E. Savisaare ettepanekul demokraatlik liikumine Rahvarinne, mille asutamise kongress toimus 1. ja 2. oktoobril Tallinna Linnahallis. 20. augustil 1988 asutati Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei (ERSP) mis oli esimene mittekomunistlik parti Nõukogude Liidus.

Eesti Vabariigi 69. sünnipäeval 24. veebruaril 1989. aastal heisati Toomepal Pika Hermanni torni poole sajandi järel taas sinimustvalge rahvuslipp. Samal päeval algatasid Eesti Muinsuskaitse Selts, ERSP ja Eesti Kristlik Liit Eesti Vabariigi õigusjärgste kodanike üldise registreerimise ja vabad valimised Eesti kodanike esinduskogusse – Eesti Kongressi. 23. augustil 1989. aastal toimus MRP 50. aastapäeva märkimiseks kolme Balti vabariigi elanike ühine rahumeelne meelevaardus, mis sai rahvusvaheliselt tuntuks kui Balti kett. Selle eesmärgiks oli näidata maailmale Baltimaade vabadustahet ja juhtida tähelepanu 1939. aastal Nõukogude Liidu ja Saksamaa vahel sõlmitud MRP

paktile, mille salaprotokollid töid kaasa Balti riikide okupeerimise ja annekteerimise NSV Liidu poolt.

11. ja 12. märtsil 1990. aastal toimunud Eesti Kongressi esimene istungjärv Estonia kontserdisaalis otsustas taastada Eesti Vabariigi õigusliku järjepidevuse alusel.

Järgnevalt iseloomustame lähemalt kohaliku omavalitsuse kohta Eesti riigi iseseisvuse taastamisel, mida on kahetsuväärselt vähe uuritud ja vastavalt ka hinnatud. Kindlasti on teisigi avaliku halduse institutsioone, politilisi ühendusi jms, kelle kohta väidetakse analoogiliselt. Aga seonduvalt kohaliku omavalitsusega on see lõhe üks suurimaid, kui mitte suurim. Eriti kui võrrelda esimese iseseisvusajaga. Siis tunnistati ja tunnustati kohalikku omavalitsust omariikluse saavutamise üliolulise tegurina. Kinnituseks olgu toodud vaid üks fakt. 1938. aastal kirjutas Tallinna kauaaegne (1919–1934) linnapea ja Eesti Linnade Liidu juhatuse esimees (1920–40) Anton Uesson, et „*kaugele ettenägeliku poliitikuna tundis Konstantin Päts ära ... et tugevad omavalitsused on riigi rajamisel esimeseks tähtsamaks eeltingimuseks. Ja nagu hiljem selgus, olid Eesti riigi loomise esimestel päevadel rahva jõudude organiseerimisel just omavalitsused määrava tähtsusega teguriks ...*“¹

Võrdluseks toome, mida on peetud vajalikuks kohaliku omavalitsuse kohta riigi iseseisvuse taastamise perioodist meie ajaloo kahtlemata peateoses kirjutada. Eesti ajaloo VI osas on lühike lõik²: „*1989. aastal algas ka nõukoguliku haldusjaotuse kaasajastamine. Augustis võttis Eesti NSV Ülemnõukogu vastu otsuse haldusreformi läbiviimise kohta. Põhimõtteliselt otsustati Eestis üle minna kahetasandiliselle haldussüsteemile, mis teostus lõplikult järgmisel aastal.*“³ 9. augustil (tegelikult 8. augustil 1989 – S.M.) 1989 vastu võetud uus kohalike nõukogude valimise seadus oli sammuks edasi demokraatlike valimiste kehtestamisel. Valimised ise toimusid 1989. aasta detsembris. Tegemist oli põhimõtteliselt vabade valimistega, kuigi mitte lõpuni demokraatlikega, sest kodanikkond polnud veel määratletud ning valimistel võisisid osaleda ka okupatsiooniarmee esindajad.“

10. novembril 1989. aastal võeti vastu Kohaliku omavalitsuse aluste seadus, mis oli esimene IME põhimõtetest tulenenud seadus. Sama aasta 17. novembril võeti vastu

¹ Adolf Damaschke. Kogukondliku omavalitsuse ülesanded (originaali pealkiri “*Aufgaben der Gemeindepolitik*”). Tartu: Kirjastus OÜ Loodus, 1938, 383 lk. Raamatu tõlkis sajandi algul saksa keelest eesti keelde K. Päts ja see ilmus juba 1908. aastal. 1938. aastal ilmus selle raamatu teine trükk, mille Eessõna kirjutas Anton Uesson.

² Eesti ajalugu VI osa. Tartu: 2005, lk 382-383

³ Arusaamatu on lause: „*Põhimõtteliselt otsustati Eestis üle minna kahetasandiliselle haldussüsteemile, mis teostus lõplikult järgmisel aastal*“ 8. augusti 1989. a otsusega seati haldusreformi alustamise tähtajaks 1. jaanuar 1990. Otsusega kehtestati, et haldusreformiga luuakse kahestmeline haldusstruktuur. Esmase haldustasandi pidid moodustama omavalitsuslikud vallad, alevid ja linnad, teise tasandi, mis pidi üheaegselt olema nii omavalitsuslikuks kui ka riikliku juhtimise regionaalseks tasandiks, maakonnad ja vabariiklikud linnad, kusjuures viimased pidid täitma samaaegselt ka esmatasandi kohaliku omavalitsuse funktsioone. Aga selle struktuuri väljaarendamisega üksnes alustati 1990. aastal. Küll aga nimetati 1. jaanuarist 1990 rajoonid (15 rajooni) maakondadeks, kuid need olid siis kuni 1993. aastani teise tasandi kohaliku omavalitsuse üksused.

Ettevõtteseadus ja 6. detsembril Eesti NSV taluseadus. Meie rahvusvahelise positsiooni ilmestamiseks märgime, et see oli esimene kohaliku omavalitsuse seadus kõigis nn siirderiikides. Lätis võeti vastav seadus vastu 1990. aasta jaanuaris, Leedus kuu hiljem – veebruaris, jne.

Paradoksaalsel kombel püüdis nõukogude impeeri (kuuendik planeedist nagu tavatseti sageli röhutada) ennast päästa regionaalse isemajandamise⁴ ja peagi ka kohalike rahvasaadikute nõukogude asemel kohaliku omavalitsuse⁵ arendamise sildi all, aga tema loodenurgas (Eesti) hakkas sellest murenema tüki, mida oluliselt mõjutas just kohaliku omavalitsuse kui kohaliku demokraatia tagamise vormi arendamine (taastamine).

8. augustil 1989. aastal võeti vastu Kohalike nõukogude valimise seadus. Võrreldes eelneva poole sajandi jooksul korraldatud häälletamistega oli see seadus radikaalne muudatus valimiskorralduses (sh mitmemandaadilised ringkonnad, kehtestati piirangud nii aktiivset kui ka passiivset valimisõigust omavate isikute elamise aja kohta jne). Tösi küll, Interrinde jt taolistele poliitiliste jõudude surve loobut Ülemnõukogu 5. oktoobri 1989 otsuses “Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseaduse mõningate sätete rakendamise kohta” mõningatest piirangutest (nt paiksustsensusest) eesseisnud (10. detsembril 1989) kohalike rahvasaadikute nõukogude valimistel, kuid see asjaolu ei tohiks vähindada 8. augusti valimisseaduse läbimurdelist tähendust demokraatlikele valimistele üleminekuks Eestis. Seaduse vastuvõtmise eelselt ja järgselt toimunud poliitiline võitlus (meedias, tänaval- või saali-koosolekul) kergendas oluliselt Ülemnõukogu valimiste seaduse vastu võtmist 17. novembril 1989. aastal. Artikli autor väidab, et 1989. aasta teise poolaasta poliitilise võitluse raskuspunkt omariikluse taastamiseks seondus kohaliku omavalitsusega, eelkõige detsembris toimunud kohalike valimistega.

Kahjuks püütakse aeg-ajalt Kohalike nõukogude valimiste seadust ja selle alusel 10. detsembril 1989. aastal toimunud valimisi alahinnata meie riikliku iseseisvuse taastamise protsessi. Tunnustavalt ütles 2009. aasta 29. novembril tolleaegne Vabariigi Valimiskomisjoni esimees Heiki Sibul konverentsil „Valimised ja valitsemine infühiskonnas“: „Sellel aastal tähistame üht olulist tähtpäeva – demokraatlike valimisi on Eestis järjepidevalt korraldatud juba 20 aastat. … 10. detsembril 1989. aastal toimunud valimistel seati Tallinnas 80 kohale üles 350 kandidaati ning valimistest võttis osa üle 10 parti ja valimisi liidu. Seega võib neid valimisi pidada vabadeks. Tösi, neist võtsid

⁴ 1986. aastal moodustati Eesti Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudi juurde töörühm regionaalse isemajandamise (региональный хозрасчёт) urimiseks, mis sai NSVL juhivaks teaduskollektiiviks selles valdkonnas. Toimus mitmeid sotsialismimaade (osalesid veel Bulgaaria, Poola, Saksa DV, Tšehhoslovakia, Ungari) konverentse (Karlov Varis, Potsdamis jm).

⁵ Pea 70 aastat propageeritud loosung „kogu võim (rahvasaadikute) nõukogudele!“ oli ennast lõplikult kompromitteinud, sest võimutäitus koondus üha enam ja enam kommunistliku partistruktuuride käte. 1989. aastal moodustati Moskvas NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi juures töögrupp (igast liiduvabariigist üks esindaja) NSVL kohaliku omavalitsuse seaduse (Закон о местном самоуправлении) väljatöötamiseks.

osa Nõukogude sõjaväelased, kellele oli reserveeritud üks mandaat igas valimisringkonnas, kus paiknes väeosas.“

Viidatud ajalooraamatus ei ole sõnagi 2. veebruaril 1990 Tallinna Linnahallis toimunud kõigi tolleaegsete rahvasaadikute täiskogust. Kokku osales seal 3 090 kõigi tasandi rahvasaadikut, kellest lõviosa moodustasid 10. detsembril 1989. aastal valitud kohalike rahvasaadikute nõukogude liikmed. Nende ja lisaks veel NSVL Rahvasaadikute Kongressi (umbes 30-35 inimest) ja ENSV Ülemnõukogu liikmete (ca 250 inimest) poolt kiideti heaks Deklaratsioon Eesti riiklikust iseseisvusest. Vastu oli 101 peamiselt Narva, Kohtla-Järve ja Sillamäe linnavolikogu liikme ja erapooletuuid 16. Deklaratsioon kuulutas muuhulgas: „*Iseseisva Eesti Vabariigi taastamise eesmärgil ja lähtudes Tartu rahulepingu kehtivusest alustab Eesti oma esindajate kaudu konstruktivseid läbirääkimisi kõigi osapooltega, kellest oleneb iseseisva Eesti Vabariigi taastamine de facto.*“ Rahvusvaheliselt pälvis see sündmus väga suurt tähelepanu, sest see väljendas rahva poolt valitud esindajate seisukohta.

Kusjuures Eesti üks selgeid eripärasid saatuskaaslaste riikide hulgas iseseisva demokraatliku ja turumajandusliku riigi loomisel 1990. aastate algul seisneb just kohaliku omavalitsuse erilises rollis. See tulenes kindlasti ka kohaliku omavalitsuse ajaloolisest tähtsusest meil. Professor Wolfgang Drechsleri hinnangul on „*Eesti riik ajalooliselt välja kasvanud kohalikest omavalitsustest ja eestlased on elanud kogukondlikus iseorganiseerimises kui ühiselu struktuuris sajandeid kauem peaegu kõigist Euroopa rahvatest.*“⁶ Tähendusrikas on võrdlus Läti Vabariigiga, kus 1940. aasta eelses Põhiseaduses kohaliku omavalitsuse märksõna üldse puudus.

Hoolimata kohaliku omavalitsuse pikast ajaloost tuli meil arvestada poole sajandi jooksul toimunud katkestusega kohaliku elu korraldamisel. Selle probleemi lahendamiseks töötati meil välja spetsiaalne taktika kohaliku omavalitsuse taastamiseks.

Otsustati, et haldusterritoriaalsetele üksustele tuleb üksshaaval omistada omavalitsuslik staatus ja alles siis, kui nad on võimelised kohalikke sotsiaalmajanduslikke ülesandeid täitma. Eriti külanõukogudes, aga ka alevites ja väiksemates linnades täitsid neid ülesandeid sageli pöllumajanduslikud majandid (kolhoosid, sovhoosid) või ka mõned tööstus- ja ehitusettevõtted. Moodustati üleriigiline haldusreformi ekspertkomisjon (esimees käesoleva artikli autor), kuhu kuulus veerandsada teadlast või praktikut-eksperti. Omavalitsusliku staatuse saamiseks tuli haldusüksusel töötada välja oma põhimäärus ning sotsiaalmajandusliku arengu kava, mille kvaliteeti hindas nimetatud ekspertkomisjon. Viimase arvamusele tuginedes kinnitas Ülemnõukogu Presiidium haldusüksusele omavalitsusliku staatuse.

1990. aastate algul toimunud kohaliku omavalitsuse taastamise arvustajad on kritiseerinud, et valdu moodustades jäeti alles külanõukogude piirid. Aga piiride muutmist püüti vältida teadlikult. Oluline eesmärk oli taastada kohalik omavalitsus sisuliselt ja vastavat territoriaalüksused, kellest saaksid siis võrdväärsed partnerid piiriküsimuste diskussioonides.

⁶ Peter Schöber. Kohalik omavalitsus. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutsus, 2003, lk 5.

Tol ajal valitud haldusreformi taktika otstarbekust, mis seisnes individuaalses lähenemises igale territoriaalküksusele, kinnitas muuhulgas asjaolu, et omavalitsuslikku staatust ei omistatud vene sõjaväebaasile Paldiskile. Oma põhimäärase ja arengukava töötasid Paldiski esindajad välja ja esitasid haldusreformi ekspertkomisjonile, kes lükkas need dokumendid tagasi. Muuhulgas lähtuti sellest, et linnas puudus kodanike register. Paldiski oli vahelahendusena aastatel 1993–96 Keila linnaosa. Ka seda sammu võiks käsitleda kohaliku omavalitsuse tagasihooldliku panusena juridiliselt küll juba taatstatud Eesti Vabariigi omariikluse kindlustamisse.

Märkima peab ka üksikute kohaliku omavalitsuse üksuste (eelkõige pealinna) panust Eesti omariikluse taastamisse. Mõned näited Tallinna Linnavolikogu jõulisest poliitilisest tegevusest Moskva keskvalitsuse vastu 1990. aastal.

14. mail 1990. aastal otsustas Tallinna Linnavolikogu hakata piirama N. Liidu sõjaväelaste ja nende perekonnaliikmete Tallinnasse sissekirjutamist. Linnavolikogu otsuse kohaselt võis neid sisse kirjutada neile seoses sõjaväeteenistusega antud elamispinnale ajutiselt teenistuse kestvuse ajaks, kuid mitte kauemaks, kui viieks aastaks.

16. augustil 1990. aastal, seega aasta enne Moskvas toimunud putši, alles mille järel sai teatavasti võimalikuks taastada Eesti Vabariigi riiklik iseseisvus nii *de jure* kui *de facto*, otsustas Tallinna Linnavolikogu piirata eluruumi saamist Tallinnas, kuhu aastakümnete jooksul olid igal aastal saabunud tuhanded peamiselt vene keelt kõnelenud töölised. Sellest Tallinna Linnavolikogu otsusest kujunes impeeriomit toetanud poliitiliste jõudude (Interrinde) poolt üks enim kritiseeritud linnavolikogu otsuseid (kuni protestimiseni siinses Ülemõukogus ja kaebamiseni Moskvas NSVL Rahvasaadikute Kongressi).

Kolmada jõulise näitena peab tooma linnavolikogu otsuse 8. novembrist 1990, millega peatati N. Liidu relvajõudude Tallinnas viibimisega seotud jooksvate küsimuste lahendamine kuni Tallinna linnavõimude tunnustamiseni Tallinna Garnisoni poolt, sest 7. novembril oli Tallinna Garnison korraldanud linnavalitsuse poolt sanktsioneerimata sõjaväeparaadi Vabaduse väljakul. Kolmveerand aastat enne Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamist astusid Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsus seega vastu maailma ühele võimsamale sõjalisele jõule – Nõukogude Armeele! Ja viimased aktsepteerisid seda otsust.

25. septembril 1989. aastal olid Ülemõukogu Presiidiumi poolt moodustatud Eestis 1940. aasta sündmuste ajaloolis-õigusliku hinnangu väljatöötamise komisjoni liikmed allkirjastanud oma otsuse (allkirjadega teksti vt ajaleht "Noorte Hääl", 6. oktoober 1989). Otsus võeti Ülemõukogu poolt vastu 1989. aasta 12. novembril (ÜN ja VT 1989, 34, 519) ja sellega tunnistati "Riigivolikogu 1940. aasta 22. juuli otsus "Deklaratsioon Eesti astumise puhul Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu" õigustühiseks, kuna see ei olnud Eesti rahva vaba tahteavaldis". Samas taotleti Eesti taastamist rahvusvahelise õiguse subjektina. Seonduvalt kohaliku omavalitsusega peab märkima, et sellele otsusele tuginedes võttis valitsus vastu esimese õigusakti, millega 1. märtsil 1990 tunnistati kehtetuks 1940. aasta 17. augustil J. Varese valitsuse poolt Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu likvideerimise määrus. Sellega anti legaalne võimalus kohaliku omavalitsuse üleriigiliste liitude taastamiseks. Neil liitadel oli

omakorda oluline roll meie kohaliku omavalitsuse taastamisel ning rahvusvaheliste sidemete arendamisel, mis aitas kaasa meie omariikluse taastamisele.

Kokkuvõtlikult võib kohaliku omavalitsuse panust meie riigi taastamisse käsitleda järgmistes valdkondades:

- 1) esimesed siseriiklikud õigusaktid, kusjuures Eesti oli selles valdkonnas esimene siirderiik;
- 2) demokraatlike valimiste seadustamine ja poole sajandi järel esimeste (peaaegu) vabade valimiste korraldamine;
- 3) omavalitsusliku staatuse omistamine, mis tagas kogu Eesti territooriumil oskused ja võimalused kohaliku elu korraldamiseks;
- 4) esimesed 1940. aasta suvel likvideeritud institutsioonide taastamine;
- 5) konkreetse valla või linna panus iseseisvuse taastamisse.

3. septembril 2020. aastal moodustas Jüri Ratase Valitsus Eesti Vabariigi taastamise 30. aastapäeva tähistamiseks valitsuskomisjoni. Komisjoni juhib peaminister ning selle liikmed on haridus- ja teadusminister, kultuuriminister, rahandusminister, siseminister, välisminister ja riigisekretär. Komisjoni ülesandeks seati tagada iseseisvuse taastamise 30. aastapäeva väärkas ja meeletejärv tähistamine. Komisjon peab oma ülesandeid täites muu hulgas tegema koostööd asjassepuituvate sihtrühmadega ning vastava ala asjatundjatega. Selleks loodi Riigikantselei juurde töörühm, kuhu kuuluvad eri ametkondade, kodanikuühenduste, mälusatustute jm esindajad.

Autor loodab, et Eesti Vabariigi taastamise 30. aastapäev leiab väärkat märkamist ja märkimist meie kõigis valdades ja linnades.

Tallinnas, jaanuar – märts 2021

Sulev Mäeltsemees
Tallinna Tehnikaülikool

* * *

PS:

Peatoimetajana (M. R.) lisaksin paar täiendust seoses sündmustega 30 aastat tagasi, kuna Kieli Rakendusülikooli soovil korraldasin-leppisin kokku kevadel-suvel 1991 saksa üliõpilaste majanduspraktikat Eesti ettevõtetes-organisatsioonides:

- Eesti vabariigi iseseisvus taastati 20. augustil 1991. aastal. Oluliseks mõjuriks oli 18. augustil Moskvas alanud riigipõörde katse, millega püüti võimult kõrvaldada Krimmi „puhkusele“ saadetud Mihail Gorbatšov. Tallinnasse saadeti lisaks siinviibinud Nõukogude Armee sõjaväeosadele Pihkvast veel soomustransportööre. Pealinnas valmistati olulisemat hoonete (Parlament, Valitsus, Raadiomaja, Tele torn, Telemaja jmt) kaitsmiseks ning tuhanded inimesed piirsid need hooneid ümber. Õnneks ei hakanud Tallinna tolleaegne Nõukogude Arme juht admirali Belov (oli ka 1989. aasta detsembris valitud Tallinna Linnavalilikogu liikmeks) siiasaabunud väeosasid toetama ja väga olulise tegurina – Moskvas astus putšistide vastu välja Vene Föderatsiooni president Boriss Jeltsin. 21. augustil hakkasid siiasaabunud Nõukogude Arme sõjamasinad liikuma tagasi Pihkvasse. Riigipõörde katse teatavasti ebaõnnestus ning M. Gorbatšov saabus tagasi Moskvasse. Meie riikliku iseseisvuse taastamisel oli oluline koht B. Jeltsini tegevusel ning meie kohalike inimeste (valdade ja

linnade elanike) vaprusel, mis kulmineerus 20. augusti öhtul tolleaegses parlamentis (Ülemõdukogus) vastu võetud riikliku iseseisvuse taastamise otsusega.

- Tootmiskoondise Liviko endine finantsdirektor Tiit Ōim⁷ meenutas oma Taasiseseisvuspäeva õnnitluses peatoimetajale Kieli Rakendusülikooli saksa üliõpilaste majanduspraktikat Eesti ettevõtetes 30 aastat tagasi (e-mail: 20.08.2021). Praktikal oli kümmekond üliõpilast, neist üks naistüliõpilane tootmiskoondises Liviko. Tiit külustas koos külalisega nn putši ajal 20. augustil 1991 Liviko filiali, Rakvere Piiritustehast. Samal ajal liikus mõöda teist teed, Tartu maanteed pidi Pihkvast dessant-kolonn Tallinna linna.

Eelmisel päeval külustas Liviko delegatsioon Toompeal Eesti Vabariigi Valitsust, andes edasi nende töökollektiivi nõukogu toetuskirja, ka külaline oli kaasas (siis oli tee Toompeale juba suurte kivimürakatega kindlustatud). Üliõpilane oli väga põnevil, sest saksa üliõpilased olid ootamatult ju tähtsate sündmuste keskele sattunud.

Rakveres oli rahulik olukord ilma eriliste uudisteta. Tagasiteel Tallinnasse, kuulates uudiseid raadiost, rääkis Tiit ka saksa üliõpilasele toimuvatest sündmustest, sh Moskvas, mis olid algul eriti ärevust tekitavad. Kuid Rakverest Tallinnasse saabudes selgus, et üliõpilaste vanemad olid asjad juba nii korraldanud, et kogu grupp pidi öhtul laevaga Helsingisse ja seal edasi Saksamale tagasi sõitma. Olukord oli ju ootamatu ja ohtlik.

Hiljem, kui Liviko inimesed Kieli viibisid, korraldas Livikos praktikal olnud üliõpilane eesti külalistele Kieli läheduses asuvas mõisas piduliku öhtusöögi. Kuna isa töötas mõisas jäätgrina, siis oli ta öhtusöögiks kitse lasknud – sellega tätnati eesti inimesi hea vastuvõtu eest.

- ja healt saksa kolleegilt, professor dr Eckhard Freyeri aastapäevaõnnitus Bonnist (e-mail: 21.08.2021).⁸

27.08.2021
Tallinnas, Pirita-Kosel

Matti Raudjärv

⁷ Tiit Ōim on Matti Raudjärve ülikoolikaaslane TPI päevilt, hea peretuttav ja pikajaline sõber.

⁸[<https://www.visitestonia.com/de/uber-estland/estland-feiert-30-jahre-wiedererlangung-der-unabhängigkeit>]

Prof. dr Eckhard Freyer oli hulk aastaid Saksamaal Merseburgi ülikooli finantsprofessor, nüüd pensionil, elab Bonnis ja on suur koorilaulusõber. Tutvutud konverentsidel Krimmis. Eckhard on viibinud ka meie majanduspoliitika konverentsil Värskas ning avaldanud artikli meie varasemas kogumikus.

DIE WIEDERHERSTELLUNG DER ESTNISCHEN EIGENSTAATLICHKEIT UND DIE STELLUNG DER LOKALEN SELBSTVERWALTUNG DARIN

Zusammenfassend kann man den Beitrag lokaler Selbstverwaltung bei Wiederherstellung der Eigenstaatlichkeit in den folgenden Bereichen behandeln:

- 1) die ersten innerstaatlichen Rechtsakten, wobei Estland in diesem Bereich das erste Transitionsland war;
- 2) die Legalisierung demokratischer Wahlen und die Organisation der ersten (beinahe) freien Wahlen nach einem halben Jahrhundert;
- 3) die Verleihung des selbstverwalterischen Status, was auf dem ganzen estnischen Territorium die Fähigkeiten und Möglichkeiten zur Organisation des lokalen Lebens gewährleistet hat;
- 4) die ersten Wiederherstellungen von Institutionen, die im Sommer des Jahres 1940 aufgelöst worden waren;
- 5) der Beitrag einer konkreten Gemeinde oder Stadt zur Wiederherstellung der Unabhängigkeit.

September 2021
In Tallinn (Estland)

Sulev Mältsemees
Technische Universität Tallinn

* * *

PS:

Als Chefredakteur (M. R.) würde ich ein Paar Ergänzungen im Zusammenhang mit den Ereignissen vor 30 Jahren hinzufügen:

- Die Unabhängigkeit der Republik Estland wurde am 20. August 1991 wiederhergestellt. Ein wichtiger Faktor war dabei der am 18. August in Moskau begonnene Versuch eines Staatsstreichs, womit man versucht hat, Michail Gorbatschow von der Macht zu beseitigen, er war auf die Krim „zum Urlaub“ geschickt worden. Über die hier bereits stationierten Truppenteile der Sowjetischen Armee hinaus wurden zusätzlich aus Pskow noch Panzertransporteure nach Tallinn geschickt. In der Hauptstadt liefen Vorbereitungen zur Verteidigung von wesentlichsten Gebäuden (Parlament, Regierung, Rundfunkhaus, Fernsehturm, Fernsehhaus u. a.) voran, und diese Gebäude waren von Tausenden von Leuten umstellt. Zum Glück hat der damalige Befehlshaber der Sowjetischen Armee in Tallinn Admiral Below (er war auch im Dezember 1989 zum Mitglied der Tallinner Stadtverordnetenversammlung gewählt worden) die hier angekommenen Truppen nicht unterstützt, und ein sehr wichtiger Faktor – in Moskau ist Boris Jelzin, der Präsident der Russischen Föderation, gegen die Putschisten aufgetreten. Am 21. August haben die hier angekommenen Militärmaschinen der Sowjetischen Armee den Rückweg nach Pskow angetreten. Der Staatsstreichsversuch ist bekanntlich misslungen und M. Gorbatschow kehrte nach Moskau zurück. Bei der Wiederherstellung unserer staatlichen Unabhängigkeit hatte die Tätigkeit von B. Jelzin sowie die Tapferkeit unserer lokalen Leute (der Einwohner von Städten und Gemeinden) einen wesentlichen Platz von größter Bedeutung, was sich mit dem am Abend des 20. August im damaligen Parlament (im Obersten Sowjet) verabschiedeten Beschluss über die Wiederherstellung der staatlichen Unabhängigkeit kulminierte.

- Tiit Ōim¹, der ehemalige Finanzdirektor des Produktionsverbandes Liviko, hat sich in seiner Gratulation an den Chefredakteur zum Tag der Wiedererlangung der Unabhängigkeit an das Wirtschaftspraktikum von deutschen Studenten der Fachhochschule Kiel in den estnischen Unternehmen vor 30 Jahren erinnert (E-Mail: 20.08.2021). Am Praktikum nahmen etwa ein Dutzend Studenten teil, darunter eine Studentin am Produktionsverband Liviko. Tiit hat zusammen mit seinem Gast während des sog. Putsches, am 20. August 1991, die Spritfabrik von Rakvere, eine Filiale von Liviko besucht. Zu gleicher Zeit hat sich über den anderen Weg, die Landstraße von Tartu entlang, eine Dessantkolonne aus Pskow in Richtung Tallinn bewegt.

Am vorigen Tag besuchte die Delegation von Liviko auf dem Domberg die Regierung der Republik Estland, hat ein Unterstützungsschreiben von seinem Rat des Arbeitskollektives überreicht, auch der Guest war dabei (zu dem Augenblick war die Zufahrt auf den Domberg bereits mit großen Steinblöcken abgesichert). Die Studentin war äußerst gespannt, denn deutsche Studenten waren ja unerwartet mitten in wichtige Ereignisse hineingeraten.

In Rakvere war die Lage ruhig, ohne besondere Neuigkeiten. Auf der Rückfahrt nach Tallinn hat Tiit Radionachrichten gehört und auch der deutschen Studentin über die stattfindenden Ereignisse berichtet, darunter in Moskau, die zunächst besonders alarmierend waren. Aber bei der Ankunft aus Rakvere nach Tallinn stellte sich heraus, dass die Eltern der Studenten alles bereits so geordnet hatten, dass die gesamte Gruppe am Abend mit dem Schiff nach Helsinki und von dort weiter nach Deutschland zurückfahren sollte. Die Lage blieb ja unübersichtlich und gefährlich.

Später, als sich die Leute von Liviko in Kiel aufhielten, organisierte die Studentin, die ihr Praktikum in Liviko gemacht hatte, für die estnischen Gäste ein feierliches Abendessen in einem Gutshof nahe Kiel. Da ihr Vater am Gutshof als Jäger angestellt war, hatte er für das Abendessen ein Reh geschossen – eine Dankesgeste gegenüber den estnischen Gästen für den guten Empfang.

- Und vom guten deutschen Kollegen, Professor Dr. Eckhard Freyer, kam die Gratulation zum Jahrestag aus Bonn (E-Mail: 21.08.2021).²

27.08.2021

In Tallinn, Pirita-Kose

Matti Raudjärv (M. R.)

¹ Tiit Ōim ist ein Kommilitone von Matti Raudjärv aus Tagen am Polytechnischen Institut Tallinn (TPI), ein guter Bekannter der Familie und langjähriger Freund.

²<https://www.visitestonia.com/de/uber-estland/estland-feiert-30-jahre-wiedererlangung-der-unabhangigkeit>

Prof. Dr. Eckhard Freyer war für viele Jahre in Deutschland Finanzprofessor an der Hochschule Merseburg, jetzt pensioniert, wohnt in Bonn und ist ein großer Freund des Chorgesangs. Wir haben uns auf den Konferenzen auf der Krim kennengelernt. Eckhard hat auch an unserer wirtschaftspolitischen Konferenz in Värska teilgenommen und einen Artikel in unserem früheren Sammelband veröffentlicht.

RESTORATION OF THE STATEHOOD OF ESTONIA and THE ROLE OF THE LOCAL GOVERNMENT IN IT

All in all, the contribution of the local government to the restoration of our state can be treated in the following subject fields:

- 1) the first national legislative acts, considering that Estonia was the first country in transition in this field;
- 2) establishment of democratic elections and organisation of the first (almost) free elections after half a century;
- 3) affording the status of local government which ensured the capability and opportunities to organise local life in the whole territory of Estonia;
- 4) restoration of the original institutions liquidated in summer 1940;
- 5) contribution of each rural municipality or city to the restoration of independence.

September 2021
In Tallinn (Estonia)

Sulev Mältsemees
Tallinn University of Technology

* * *

P.S.:

As the chief editor (M.R.), I would add some comments in connection with the events of 30 years ago:

- Independence of the Republic of Estonia was restored on 20 August 1991. The coup d'état attempt which had started in Moscow on 18 August with the aim of removing Mikhail Gorbachev from power after he had "sent on holiday" to Crimea, was an important factor. Armoured combat vehicles were deployed to Tallinn from Pskov in addition to the Soviet Army units already there. The capital city made preparations for the defence of the most essential buildings (parliament, government, radio building, TV tower, TV building and several others) and thousands of people surrounded these buildings. Fortunately, the then Soviet Army chief in Tallinn, Admiral Belov (who had also been elected as a member of the Tallinn City Council in December 1989) did not support the army units which arrived here, and there was an important factor – President of the Russian Federation Boris Yeltsin opposed the conspirators in Moscow. The armed vehicles of the Soviet Army which had arrived started to move back to Pskov on 21 August. The coup d'état attempt failed, as is known, and M. Gorbachev returned to Moscow. The actions of B. Yeltsin had an important role in the restoration of the independence of our state in addition to the bravery of our local population (inhabitants of rural municipalities and cities) which culminated with the adoption of the decision to restore the independence of our state in the evening of 20 August by the parliament of that time (the Supreme Council).
- In his congratulations on the Anniversary of Regaining of Independence of Estonia, the former Financial Director of the Liviko Production Group, Tiit Õim¹ reminded the chief editor of the practical training in production conducted in Estonian enterprises 30 years ago for

¹ Tiit Õim is a fellow student of Matti Raudjärv from the times of the Tallinn University of Technology, a long-time friend and a good friend of the family.

German students of the Kiel University of Applied Sciences (e-mail: 20 August 2021). About ten students took the practical training, one of them a female student at the Liviko Production Group. Tiit visited a Liviko subsidiary, the Rakvere Distillery with the visitor during the Russian *coup d'état* on 20 August 1991. At the same time a landing military convoy moved on another route, along Tartu Road from Pskov to Tallinn City.

The day before, the Liviko delegation had visited the Government of the Republic of Estonia on Toompea Hill and delivered the letter of support from their staff, also the visitor had been taken along (the street leading to Toompea Hill had already been fortified with large rocks). The student had been very excited as German students had unexpectedly turned out to be in the centre of important events.

The situation at Rakvere was peaceful, without particular news. When listening to the radio on the way back to Tallinn, Tiit had told also the German student about the current events, including in Moscow, which made people very anxious at first. But when they arrived in Tallinn from Rakvere they found that the parents of the students had already arranged the departure of students in the evening to Helsinki by ferry and from there back to Germany. The situation was unexpected and risky after all.

Later, when people from Liviko visited Kiel, the student who had had practical training at Liviko organised a festive dinner at a manor near Kiel for the Estonian guests. As her father worked as a game warden at the manor, he had shot a roe deer for the dinner – to thank Estonian people for the good reception.

- And congratulations on the anniversary from a good German colleague Professor Dr. Eckhard Freyer in Bonn (e-mail: 21.08.2021).²

27 August 2021
At Pirita-Kose in Tallinn

Matti Raudjärv (M. R.)

² <https://www.visitestonia.com/de/uber-estland/estland-feiert-30-jahre-wiedererlangung-der-unabhängigkeit>

Prof. Dr Eckhard Freyer was a Professor of Finances for many years at the University of Merseburg and has now retired, lives in Bonn and is a big fan of choir singing. We have become acquainted at conferences in Crimea. Eckhard has also participated in our conference of economic policy at Värska and published a paper in our earlier collection.

EESTI KÕRGKOOLIDE KONKURENTSIVÕIME ON OHUS – VAJALIK OTSUTAV TEGEVUS

Sissejuhatavaid mõttideid hetkeolukorrast^{1, 2}

Kõrgkoolide rahastamine Eestis ja sellest tulenevad palgad, sh akadeemilisele personalile, on aastakümneid olnud tagasihoidlikud ja tegelikke vajadusi mittekatavad ning õppejõudude ning teadurite panuseid mitte arvestavad.³ Tösi – kui taasiseseisvunud Eesti sellel perioodil kui kõrgkoolide üliõpilastele oli kehtestatud õppemaks, oli rahastamine täiendava raha saamisel mõnevõrra parem. See ei tähendanud aga, et akadeemiline personal tervikuna oleks väärrikamalt tasustatud. Konkurentsivõime suurendamisega seotud küsimustega hakkasid aktiivselt tegelema ka akadeemilised ametiühingud, sh Tartu Ülikooli Ametiühing (TÜÄÜ), seda juba aastaid tagasi. Samuti tegelevad nende küsimustega ka teised Eesti kõrgkoolid ja mitmed üksikautorid.⁴

Probleemataika pole võoras ka paljudele teistele Euroopa Liidu (EL) liikmesriikide kõrgkoolidele ning ELi institutsioonidele. Küsimused on aga ulatuslikumad ega piirdu vaid kõrgkoolidega. Tööhõive ja sotsiaalõiguste volinik Nicolas Schmit: „Peaaegu 10% ELi töötajatest elab vaesuses. Seda tuleb muuta. Inimesed, kellel on töökoht, ei peaks muretsema selle pärast, kuidas ots otsaga kokku tulla.“⁵ Euroopa komisjon on seisukohal, et lahendus on kollektiivlääbirääkimistes!⁶ Euroopa Komisjon tegi 28. oktoobril 2020 ettepaneku võtta vastu **Euroopa Liidu direktiiv**, millega tagatakse

¹ Käesolev lühiartikkel annab vaid ülevaate suhteliselt kitsast probleemide ringist Eestis ning ei pretendeeri kõiksele, detailsele käsitlusele, analüüsile ega hinnangutele vaid probleemide (seekord järjekordsele) tõstatamisele.

² Allpool esitatud sissejuhatavatele mõtetele on võimalik lisaks pikemat eesti keelset artiklit (**Raudjärv, M.** Rahastamine ja palgad Eesti kõrgkoolides ning konkurentsivõime), käesoleva ajakirjaga kaasasolevalt CDlt lugeda (vt ajakirja sisukorras). Pikema artikli kirjutamisel koostamisel on konsulteeritud Tartu Ülikooli /TÜ/ Ametiühingu esimehe, Ruth Tammeoruga (kuna osa viidatud allikatest on TÜ ametiühingu töö tulemus) ning valdavalt ka tema soovitustega arvestatud.

³ Kõrvalepõikena juhiks tähelepanu väga olulisele majanduslikule aspektile: riigi rahvamajanduse kui terviku seisukohalt peab siiski tööviljakuse kasv ennetama palkade kasvu. Seda loetakse arenenud riikides väga oluliseks ning on pideva kontrolli all. Ka Eesti rahvamajanduses peaks seda pidevalt järgima.

⁴ Eesti palgapoliitika küsimustest (sh õppejõudude ja teadlaste madalatest palkadest) on ka Matti Raudjärv käesoleva ajakirja numbris 1-2/ 2019 kirjutanud: **Raudjärv, M.** (2019). Eesti palgapoliitika mõned aspektid /Einige Aspekte der estnischen Gehaltspolitik / Certain aspects of the Estonian wages policy. Nr. 1-2, lk. 73-79 (trükise paberkandjal eesti keelne kokkuvõte); lk. 91-107 (ajakirjaga kaasas oleval CD-l, kus on täisartikel saksa keeles, lühikokkuvõte inglise keeles; eesti keelne kokkuvõte: lk 130-136).

⁵ Nicolas Schmit, ec.europa.eu; vt ka EU parlamenti resolutsiooni “Employment and social policies of the euro area” ja uuringut „Inwork poverty in Europe: a study of national policies“

⁶ Tartu Ülikooli Ametiühing. [<https://union.ee/euroopa-komisjoni-lahendus-on-kollektiivlabiraakimised/>] 17.02.2021

Euroopa Liidu töötajatele piisav miinimumpalk, mis võimaldaks inimväärset elu kõikjal, kus nad töötavad.⁷

See tähendab, et pikaajaline perspektiiv palgavaesuse ja palgaõiglusega tegelemiseks on direktiivis kaetud – ja selle vahendina on komisjon identifitseerinud kollektiiviläbirääkimised, mille eelduseks on **tugevad ametiühingud**. Lühiajaline perspektiiv on aga katmata – kuidas leevedandala olukorda kohe, seni kuni veel ei ole neid tõhusaid kollektiiviläbirääkimisi ja kuidas üldse jõuda soovitud 70%-lise kollektiivlepungutega katvuseni.⁸ Euroopa komisjon on oma ettepaneku teinud, sellele peab järgnema ELi parlamendi seisukoht, sama ka eurosaadikutelt ja ametiühingutelt!

Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmine ja doktorireform püüavad tõhustada doktoriõpet ja tagada inseneride ja tipptealaste järelkasv. Akadeemilisi töötajaid-spetsialiste esindavad organisatsioonid on toetanud eelnöud ja doktoriõppre reformi eesmärki tagada doktorantidele motiveeriv sissetulek, doktoriõppre efektiivsus ja töösuhene ning sellega seotud hüved, kuid juhtisid tähelepanu ka ebamäärasustele reformis ja asjaolule, et eduka juhendamise suurim eeldus on juhendaja, kel on aega ja võimalust pühenduda. Juhendaja ületöötamine ja palgastabiilsuse ning töökohakindluse puudumisest tulev stress mõjub halvasti juhendamise kvaliteedile.

Vaatamata doktorikraadi kaitsmiste arvu ja akadeemiliste töötajate osakaalu mõningasele suurenemisele on doktoriõppre lõpetajate arv siiski endiselts madal ning majanduse struktuuri muutmiseks ja ühiskonna vajaduse täitmiseks ebapiisav. Probleemi leevedamiseks oli Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegias 2014–2020 „Teadmispõhine Eesti“ eesmärk tagada teadlaste ja inseneride järelkasv, pöörata senisest enam tähelepanu doktoriõppre süsteemsele arendamisele, tagada õppre konkurentsivõimeline rahastamine (sh doktoranditoetused) ja jätkata doktoriõppes nooremteaduri ametikohtade toetamist. 2020. aastaks seatud eesmärk oli, et Eestis kaitstakse õppeaasta jooksul 300 doktorikraadi. Eesti hariduse infosüsteemi andmetel ei ole eesmärki õnnestunud saavutada. Parimal juhul ületas doktorikraadi kaitsmiste arv 2017. aastal napilt 250 piiri, kuid on pärast seda taas langenud.⁹

Akadeemilised ametiühingud, tippteadlasti ühendavad mitteametiühingulised organisatsioonid ja tudengiesindused on juhtinud järjest tungivamalt tähelepanu vajadusele kasvatada kõrghariduse ja teaduse riiklik rahastamine vastavalt 1,5 ja 1 protsendini SKP-st ja tagada seeläbi töökohakindlus. Samuti on TÜAU välja toonud probleemkohana juhtide suure töökoormuse TÜs, mida suuresti tekib pidev võitlus rahastamise nimel. Teaduse tulevikuväljavaateid tugevdava 1% saavutamine ei lahenda aga sugugi kõiki varasemast alarahastamisest tulenevaid probleeme Eesti kõrgharidusmaastikul. Akadeemiliste ametiühingute hinnangul on järgmiseks tarvilik prioriseerida kõrghariduse riigipoolse rahastuse kasvu 1,5%-le SKP-st. Kõrghariduse rahastus on viimase kümne aasta jooksul sisemajanduse kogutoodangu suhtes umbes poolte võrra

⁷ ec.europa.eu

⁸ etuc.org

⁹ Ibid.

vähenenud. Akadeemiliste töötajate töötasud pole enam konkurentsivõimelised ega kooskõlas nõutavate kvalifikatsioonidega.

Kvaliteetsed ning professionaalsed õppejõud (koos neile tagatud konkurentsivõimeliste palkade, täiendkoolituste ja konverentside võimalustega), seeläbi eeldused üliõpilaste õpingutele keskendumise võimalustest ning õppimist toetav füüsiline ja vaimne keskkond, on ainult mõned komponendid sellest, mis alarahastuse tõttu tulevikku vaadates kindlasti lõögi saavad. Eesti kõrgharidussüsteem on olukorras, kus süsteemi tulevik sõltub akadeemilise karjääri atraktiivsusest nooremate põlvkondade jaoks. Head, stabiilsed ja tulevikuperspektiivi omavad tööttingimused ülikoolides tõstaksid akadeemilise karjääri perspektiivikust. Tekitamaks kindluse tuleviku osas oleks vajalik 1% teadusele ja 1,5% kõrgharidusele seadusesse sisse kirjutada (nagu rahvaalgatusega "Kõrghariduse ja teadus-arendustegevuse rahastuse korrastamine"¹⁰ sooviti), et hoida ära juba kogetud riikliku rahastuse (protsedurina SKP-sse) langemine. Siinjuures on heitudavaks näiteks ka õpetajate palkade külmutamise plaan neljaks aastaks.

TÜ Ametiühing tunnustab Tartu Ülikooli kavatsust parandada töötajate tööttingimusi tõstes miinimumastmepalkade määrasid, samuti Tartu Ülikooli kollektiivlepingus sõnastatud eesmärki olla Eesti akadeemilise palgaturu liider ning maksta tugitöötajatele konkurentsivõimelist tasu ning sellega seotud olulist sammu alates 1. märtsist 2021. a tõsta palgaastmete 2 – 8 miinimummäärasid. Sellel käigel on oluline mõju ülikooli töötajate heaolule ja palgale. Arrestades vahepealset ülikooli töötajate palkade suhtelist mahajäämust Eesti keskmisest palgast, on kavandatav tõus vahemikus 9 – 15% oluline samm õiges suunas. Siiski peab röhutama seda, et palgatõus on niikaua töötajale fiktiiivne, kuni tema tasu sõltub suurel määral tema või tema töörühma juhi poolt taotletud grandi summast, s.t. sellest, kas grandi maht lubab üldse vastavat palka maksta. Seni on tihti juhtunud, et jooksva grandi maht on jäänud lõppaastatel nii kitsaks, et palga tõusu arvelt on olnud vaja tühistada jooksvate kulude (nt konverentsil osalemise) summasid. See tähendas aga seda, et töötaja pidi need kulud enda taskust maksma, s.t. tema palk reaalselt ikkagi vähenes. Halvemal juhul pidi töötaja minema üle väiksemale töökormusele, mis juba otseselt tähendas mitte palgatõusu, vaid hoopis langust.

Ametiühingu nägemuses peab akadeemilisele töötajale olema tagatud **põhipalk ehk baassissetulek**, mis tagab palga- ja töökohakindluse ka ebaõnnestunud projektitaotluste puhul, kui tekib olukord, kus töötajal on tähtajatu tööleping, aga töögrupil pole vahendeid, millest talle palka maksta.

TÜs hakkas alates 1.01.2021 kehtima uus karjäärimudel ja sellega seoses muutub ka palgaaeskiri. Seoses uue kõrgharidusseadusega jõustusid 1.01.2021 muudatused akadeemiliste töötajate ametijuhendites ja ülikool läks üle uuele akadeemiliste ametikohtade struktuurile. Tartu Ülikooli Ametiühingule mitmest allüksusest laekunud tagasiside põhjal ei ole kogu palgaaeskirja muudatustele protsess ülikooli töötajatele selge

¹⁰ Kõrghariduse ja teadus-arendustegevuse rahastuse korrastamine. Akadeemiliste Ametiühingute Nõukogu, Andi Hektor. [https://rahvaalgatus.ee/initiatives/7ad8d4b9-7566-416d-8dce-1b3a656e1b55] 1.03.2020

ja seetõttu on neil palju küsimusi. Samuti on TÜAÜ-le teadmata, kas ja kuidas võib uus süsteem mõjutada TÜ töötajate arvu ja struktuuri.

Jäalle on olnud aktuaalne üks rahastamise probleeme – kas **tasuline või tasuta õpe**. Sageli on see vaid täiendav rahastamise allikas ja mitte niivõrd motivatsioon üliõpilastele pingutada ning paremini teadmisi omandada.¹¹ Ülikoolide jaoks võiks tasuline õpe olla täiendav rahastamise allikas alarahastamise tingimustes, kuid kõrgharidus on siiski kõigepealt ühiskondlik hüve, sest kõrgelt haritud inimesed viivad edasi arengut ning innovatsiooni. Tasuline haridus piiraks kehvema majandusliku taustaga noorte ligipääsu haridusele ja Eesti Akadeemiliste Ametiühingute Nõukogu näeb selles suurt ohtu sotsiaalse ebavördluse süvenemiseks ja sotsiaalse mobiilsuse vähenemiseks ühiskonnas. Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete¹² järgi peab olema tagatud, et igaühel on õigus kvaliteetsele ja kaasavale haridusele; ja võrdsed võimalused.

Tarvis on tagada kõigi võimekate noorte annete maksimaalne arendamine ja see saab toimuda vaid tasuta kõrghariduse tingimustes, kus Põhjamaade mudeli järgi on üliõpilastele kindlustatud tasuta õpe ning erinevad toetused. Kvaliteetne kõrgharidus on Eesti tuleviku edu pant! On üheselt selge, et Eesti geograafilises asukohas, kus meid ümbritlevad tasuta kõrgharidusega Põhjamaad, tähendaks tasuline kõrgharidus väga tugevat lõöki selle kvaliteedile – meie andekad läheksid Soome, Rootsi ja Taani. Samuti jääksid Eestisse tulemata talendid välismaalt. Riigimehelliikust väljendavad Haridus- ja Teadusministeeriumi asekantsleri Indrek Reimandi seisukohavõtud, mis rõhutavad tasuta kõrghariduse jätkumise vajalikkust¹³.

Seega probleeme on palju ja enam kui käesolevas lühiliitaavaates esitatud. Kõik need tuleb aga teadvustada, lahendused välja töötada, õigusaktidega kindlustada ja ellu viia. Vaid siis on võimalik Eesti rahvamajanduses edu saavutada, sealhulgas konkurentsivõimet taastada ja suurendada (eriti pärast viiruse COVID-19 ületamist). Kõrgkoolide rahastamise suurendamine ja palkade oluline tõus on eelnimetatud eesmärkide saavutamisel arvestatavaks motivatsiooniks, isegi mootoriks teiste valdkondadeharude arengu saavutamiseks.

Oktoober 2020 – juuli 2021
Tallinnas, Pirita-Kosel ja Tartus

Matti Raudjärv (TÜ sotsiaalteaduste valdkond, Emeritus / TÜ Ametiühing, seeniorliige;
Mattimar OÜ; TTÜ/majandusteaduskond, Alumni-vilistlane – 1974)

Ruth Tammeorg (TÜ Ametiühing, juhatuse esimees)

¹¹ Esmaa, M. (2021). Tasuline kõrgharidus näib möödapääsmatu? Universitas Tartuesis. Nr 2, lk 17 – 19. ja Tartu Ülikooli Ametiühing (union.ee). [<https://union.ee/tasuline-korgharidus-naib-moodapaasmatu/>] 17.02.2021

¹² Euroopa sotsiaalõiguste samba 20 põhimõtet. [[https://ec.europa.eu/info/european-pillar-socialrights/european-pillar-socialrights-20-principles_et](https://ec.europa.eu/info/european-pillar-social-rights/european-pillar-socialrights-20-principles_et)] 10.03.2021

¹³ Tartu Ülikooli Ametiühing. Tasuline kõrgharidus näib möödapääsmatu?
[<https://union.ee/tasuline-korgharidus-naib-moodapaasmatu/>] 10.03.2021

DIE WETTBEWERBSFÄHIGKEIT DER ESTNISCHEN HOCHSCHULEN IST IN GEFAHR – EIN ENTSCHLUSS WIRD NOTWENDIG

Einleitende Gedanken zur gegenwärtigen Situation^{1 2}

Die Finanzierung der Hochschulen in Estland und die davon bedingten Gehälter, darunter jene für das akademische Personal, sind bereits seit Jahrzehnten zurückhaltend und decken nicht die tatsächlichen Bedürfnisse und waren bezüglich Beiträgen von Lehrkräften und Wissenschaftlern keine wirkliche Kompensation.³ Es ist zwar wahr – in dieser Periode, als es für die Studierenden der Hochschulen des wieder selbstständigen Estlands eine Studiengebühr eingeführt wurde, war die Finanzierung beim Erhalt von zusätzlichem Geld einigermaßen besser. Das hat jedoch nicht bedeutet, dass das akademische Personal als Ganzes würdevoller belohnt gewesen wäre. Mit den Fragen, die mit der Erhöhung der Wettbewerbsfähigkeit zusammenhängen, haben sich auch die akademischen Gewerkschaften aktiv beschäftigt, darunter auch die Gewerkschaft der Universität Tartu (TÜAÜ), und dies bereits seit Jahren. Mit diesen Fragen beschäftigten sich auch andere estnische Hochschulen und mehrere Einzelautoren.⁴

Die Problematik ist auch für viele andere Hochschulen der Europäischen Union (EU) sowie für die Institutionen der EU nicht fremd. Die Fragen sind aber umfangreicher und beschränken sich nicht nur auf die Hochschulen. Nicolas Schmit, der Kommissar für Beschäftigung und soziale Rechte: „Beinahe 10% der Beschäftigten der EU leben im Armut. Das muss geändert werden. Die Menschen, die einen Arbeitsplatz haben,

¹ Der vorliegende Kurzartikel gibt nur einen Überblick über den relativ engen Problemkreis an den estnischen Hochschulen und erhebt keinen Anspruch auf eine allumfassende, detaillierte Behandlung, Analyse oder Einschätzungen, sondern lediglich (diesmal, zum Teil eine wiederholte) Aufstellung von Problemen.

² Zusätzlich zu den unten dargestellten einleitenden Gedanken ist es möglich, einen längeren Artikel auf Estnisch zu lesen (**Raudjärv, M.** Rahastamine ja palgad Eesti kõrgkoolides ning konkurentsivõime/ Die Finanzierung und die Gehälter an den estnischen Hochschulen und die Wettbewerbsfähigkeit), die auf der CD als Beilage zu der vorliegenden Zeitschrift veröffentlicht ist (siehe das Inhaltsverzeichnis der Zeitschrift).

³ Als Exkurs möchte ich die Aufmerksamkeit auf einen sehr wesentlichen wirtschaftlichen Aspekt lenken: vom Standpunkt der Volkswirtschaft eines Staates als eines Ganzen muss der Wachstum der Produktivität jedoch dem Wachstum von Gehältern vorangehen. Dies wird auch in den entwickelten Ländern für sehr wesentlich erachtet und ständig unter Kontrolle gehalten. Auch in der estnischen Volkswirtschaft müsste man dies ständig befolgen.

⁴ Über die Fragen der estnischen Gehaltspolitik (darunter über die niedrigen Gehälter der Lehrkräfte und Wissenschaftler) hat auch Matti Raudjärv in der Nummer 1-2/2019 der vorliegenden Zeitschrift geschrieben: **Raudjärv, M.** (2019). Eesti palgapoliitika mõned aspektid / Einige Aspekte der estnischen Gehaltspolitik / Certain aspects of the Estonian wages policy. Nr. 1–2, S. 73–79 (in der gedruckten Version die Zusammenfassung auf Estnisch); S. 91–107 (auf der CD als Beilage der Zeitschrift, da sind der vollständige Artikel auf Deutsch, die kurze Zusammenfassung auf Englisch; die Zusammenfassung auf Estnisch: S. 130–136).

müssten sich keine Sorgen dafür machen, wie man über die Runden kommt.“⁵ Die Europäische Kommission vertritt den Standpunkt, dass die Lösung in den Tarifverhandlungen liegt!⁶ Die Europäische Kommission hat am 28. Oktober 2020 den Vorschlag zur Verabschiedung einer **Richtlinie der Europäischen Union** vorgelegt, wodurch für die Beschäftigten der Europäischen Union ein ausreichender Minimallohn gewährleistet sei, der ihnen ein menschenwürdiges Leben überall dort ermöglichen würde, wo sie arbeiten.⁷ Das bedeutet, dass die langfristige Perspektive zur Beschäftigung mit dem Lohnarmut und der Lohngerechtigkeit in der Richtlinie gedeckt ist – und als deren Mittel hat die Kommission Tarifverhandlungen identifiziert, deren Voraussetzung **die starken Gewerkschaften** sind.

Die Änderung des Gesetzes über Ausbildungsförderung und Studiendarlehen und die Doktorreform versuchen, die Effizienz der Doktorausbildung und des Nachwuchses von Ingenieuren und Spitzengesellschaftlern zu verbessern. Ungeachtet eines leichten Anstiegs bei der Anzahl von Verteidigungen des Doktorgrades und beim Anteil von akademischen Mitarbeitern ist jedoch die Anzahl der Absolventen des Doktorstudiums nach wie vor niedrig sowie zur Änderung der Wirtschaftsstruktur und Erfüllung der Bedürfnisse der Gesellschaft nicht ausreichend.

Die akademischen Gewerkschaften, die nichtgewerkschaftlichen Organisationen, welche die Spitzengesellschaftlern vereinen, und die Studentenverbände, haben die Aufmerksamkeit immer dringender auf den Bedarf hingewiesen, die staatliche Finanzierung der Hochschulbildung und Forschung entsprechend auf 1,5 und 1 Prozent vom BIP erhöht werden sollte, um dadurch die Arbeitsplatzsicherheit besser zu gewährleisten. Ebenfalls hat die Gewerkschaft der Universität Tartu (TÜAÜ) als Problemstelle die hohe Arbeitsbelastung der Führungskräfte an der Universität Tartu (TÜ) hervorgebracht, was zum großen Teil durch den ständigen Kampf im Namen der Finanzierung verursacht wird.

In der Vision der Gewerkschaft muss für einen akademischen Mitarbeiter **das Grundgehalt bzw. Basiseinkommen** gewährleistet sein, was die Gehalts- und Arbeitsplatzsicherheit auch im Falle von misslungenen Projektanträgen sichern wird, im Falle, dass die Lage entsteht, dass der Mitarbeiter einen fristlosen Arbeitsvertrag hat, aber die Arbeitsgruppe über keine Mittel verfügt, um ihm das Gehalt auszuzahlen.

An der Universität Tartu (TÜ) wurde seit dem 1.01.2021 das neue Karrieremodell eingeführt und in diesem Zusammenhang wird sich auch die Gehaltsvorschrift ändern. Im Zusammenhang mit dem neuen Hochschulbildungsgesetz traten am 1.01.2021 Änderungen in den Stellenbeschreibungen der akademischen Mitarbeiter in Kraft und die Universität ging auf die neue Struktur von akademischen Stellen über. Erneut kam

⁵ Nicolas Schmit, ec.europa.eu; siehe auch die Resolution des Parlamentes der EU „Employment and social policies of the euro area“ und die Untersuchung „Inwork poverty in Europe: a study of national policies“

⁶ Gewerkschaft der Universität Tartu. [<https://union.ee/euroopa-komisjoni-lahendus-on-kollektiivilabiraakimised/>] 17.02.2021

⁷ ec.europa.eu

als eines der Probleme die Finanzierung aktuell auf – **kostenpflichtiges oder kostenloses Studium**. Häufig ist dies lediglich eine zusätzliche Finanzierungsquelle und nicht so sehr eine Motivation für die Studierenden, sich anzustrengen und Kenntnisse effizienter zu erwerben.⁸ Es ist erforderlich, die maximale Entwicklung von Talenten von allen fähigen Jugendlichen zu gewährleisten, und dies kann nur unter den Bedingungen der kostenfreien Hochschulbildung geschehen, wobei nach dem Modell der Nordischen Länder den Studierenden ein kostenfreie Studien sowie unterschiedliche Beihilfen gewährleistet werden. Eine hochwertige Hochschulbildung ist der Schlüssel zum zukünftigen Erfolg von Estland! Es ist eindeutig klar, dass im geografischen Standort von Estland, wo wir durch die Nordischen Länder mit kostenfreier Hochschulbildung umgeben sind, würde eine kostenpflichtige Hochschulbildung einen sehr starken Schlag auf deren Qualität bedeuten – unsere Begabten würden nach Finnland, Schweden und Dänemark auswandern. Ebenfalls würden die Talente aus dem Ausland in Estland ausbleiben.

Also gibt es viele Probleme und deren mehrere als in der vorliegenden Kurzübersicht dargestellt. Diese alle sollten bewusster werden, die Lösungen ausgearbeitet, mit den Rechtsakten abgesichert und in die Tat umgesetzt werden.

Oktober 2020 – Juli 2021
In Tallinn, Pirita-Kose, und Tartu

Matti Raudjärv

(Bereich der Sozialwissenschaften der Universität Tartu (TÜ), Emeritus /
Gewerkschaft der Universität Tartu (TÜ), Seniormitglied;
Mattimar OÜ;
Technische Universität Tallinn (TTÜ) / Wirtschaftsfakultät, Alumni-Absolvent – 1974)

Ruth Tammeorg

(Gewerkschaft der Universität Tartu (TÜ), Vorstandsvorsitzende)

⁸ **Eesmaa, M.** (2021). Tasuline körgharidus näib möödapääsmatu? [Scheint die kostenpflichtige Hochschulbildung unausweichlich?] Universitas Tartuensis. Nr. 2, S. 17–19, und die Gewerkschaft der Universität Tartu (union.ee). [<https://union.ee/tasuline-korgharidus-naib-moodapaasmatu/>] 17.02.2021

COMPETITIVENESS OF ESTONIAN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION IS AT RISK – DECISIVE ACTION REQUIRED

Introductory thoughts on the current situation^{1, 2}

Financing of institutions of higher education in Estonia and the resulting salaries, including for the academic staff, have been modest for decades and have not covered the actual needs and have not taken into account the contributions of the academic staff and researchers.³ True enough – during the period after regaining of independence of Estonia when students of institutions of higher education had to pay the tuition fee, the financing was somewhat better due to the additional funds. This, however, did not mean that the academic staff as a whole received dignified remuneration. Also academic trade unions, including the University of Tartu Faculty Association, started to work actively on issues related to increasing the competitiveness already years ago. Also other Estonian institutions of higher education and several individual authors have raised these issues.⁴

This range of problems is familiar also to many other institutions of higher education of the European Union (EU) Member States and EU institutions. But these issues are broader and not just limited to institutions of higher education. Nicolas Schmit, Commissioner for Jobs and Social Rights: “Almost 10% of EU employees live in poverty. This has to be changed. People who have a job should not worry about making ends meet.”⁵ The European Commission sees the solution in collective negotiations!⁶ The European Commission made a proposal on 28 October 2020 to adopt a **European Union Directive** to ensure adequate minimum wages to EU employees which would

¹ This brief article is just an overview of the relatively narrow circle of problems in Estonian institutions of higher education and does not claim to be a comprehensive or detailed treatment, analysis or assessment; it just (this time, partly once again) raises some problems.

² In addition to the introductory thoughts presented below it is possible to read the longer article in Estonian (**Raudjärv, M.** Rahastamine ja palgad Eesti körgkoolides ning konkurentsivõime (Financing and salaries in Estonian institutions of higher education and competitiveness)) on the CD enclosed with this journal (see the Table of Contents of the journal).

³ As an aside, the following very important economic aspect should be pointed out: from the position of national economy as a whole, the growth of productivity should still precede the increase of salaries. This is regarded very important in developed countries and is constantly monitored. It should be constantly followed also in the Estonian national economy.

⁴ Also Matti Raudjärv has written about issues of the wages policy (including the low salaries of the academic staff and researchers) in the issue 1-2/2019 of this journal: **Raudjärv, M.** (2019). Eesti palgapoliitika mõned aspektid / Einige Aspekte der estnischen Gehaltspolitik / Certain aspects of the Estonian wages policy. No. 1–2), pp. 73-79 (Estonian summary of the publication on paper); pp. 91-107 (on the CD enclosed with the journal, which contains the full paper in German, short summary in English; summary in Estonian: pp. 130-136).

⁵ Nicolas Schmit, ec.europa.eu; see also EU Parliament Resolution “Employment and social policies of the euro area” and the study „In-work poverty in Europe: a study of national policies“

⁶ University of Tartu Faculty Association. [<https://union.ee/en/euroopa-komisjoni-lahendus-on-kollektiivilabiraakimised/>] 17/02/2021

ensure decent living whenever they work.⁷ This means that the directive provides a long-term perspective for combating in-work poverty and achieving fair wages – and the Commission sees collective bargaining as the means to achieve that, assuming the existence of **strong trade unions**.

Amendment of the Study Allowances and Study Loans Act and the reform of doctoral studies are targeted at raising the efficiency of doctoral studies and ensuring the next generation of engineers and excellent scientists. Despite a slight increase in the number of doctoral degrees defended and the proportion of academic staff, the number of graduates of doctoral studies is still low and insufficient to change the economic structure and meet the needs of the society.

Academic trade unions, non-trade union organisations of top researchers and student representations have increasingly pointed out the need to increase the state financing of higher education and research to 1.5 and 1 per cent of GDP, respectively, and to ensure that way the security of jobs. The University of Tartu Faculty Association has also raised the problem of high workload of the management in the University of Tartu, largely caused by the constant fight for financing.

According to the vision of the Faculty Association, **basic salary, i. e. basic income** should be guaranteed to academic staff to ensure job security also in case of failed project applications, if they have an open-ended contract of employment but the working group has no budget to pay the salary.

Starting from 01.01.2021 a new career model came into effect at the University of Tartu with the resulting amendment of the Salary Rules. In connection with the new Higher Education Act, also amendments to the job descriptions of the academic staff came into effect on 01.01.2021 and the university adopted a new structure of academic positions. One of the financing problems has been topical again – whether or not to apply the **tuition fee**. This is often only an additional source of financing rather than motivation for students to make more efforts and acquire more knowledge.⁸ It is necessary to ensure maximum development of all talented young people and this can only happen in the conditions of free higher education which ensures free studies and different forms of support to students according to the model of the Nordic countries. High-quality higher education is the key to the success of future of Estonia! It is quite evident that at the geographical location of Estonia where we are surrounded by Nordic countries with free education, higher education with a tuition fee would mean a very strong blow to its quality – our talents would go to Finland, Sweden and Denmark. Also talents would not come to Estonia from other countries.

⁷ ec.europa.eu

⁸ Eesmaa, M. (2021). Tasuline kõrgharidus näib möödapääsmatu? Universitas Tartuensis. Issue 2, pp. 17–19, and University of Tartu Faculty Association (union.ee). [<https://union.ee/tasuline-korgharidus-naib-moodapaasmatu/>] 17/02/2021

So there are many problems and more than presented in this brief overview. All these have to be acknowledged, the solutions have to be worked out, backed with legislation and implemented.

October 2020 – July 2021
At Pirita-Kose in Tallinn and in Tartu

Matti Raudjärv
(University of Tartu, Faculty of Social Sciences, Emeritus / University of Tartu Faculty Association, senior member;
Matti Mar OÜ;
Tallinn University of Technology / School of Business and Governance, Alumnus – 1974)

Ruth Tammeorg
(University of Tartu Faculty Association, Chairman of the Board)

EESTI ÜLIKOOLIDES ON VAJA KOOLITADA MAJANDUSPEDAGOOGE

Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorras

Eesti ühiskond on praegu üpris huvitavas, samas mõneti ka kriitilises olukoras – ühiskonna liikmetel, sh osal avaliku elu tegelastel on ühiskonna kui terviku funktsioneerimisest ja majandusest suhteliselt tagasihoidlikud teadmised ning arusaamised. See takistab meie riigi arengut ning seda puudujääki oleks olnud võimalus juba ca 30 aastat paremaks muuta, aga ju siis just see mõningane teadmiste pinnapealsus on seda teha takistanud. Pealegi on sageli olnud märgata, et olles avalikus teenistuses, aetakse tihti mitte riigi ja rahva asju, vaid järgitakse kitsalt isiklike ja erakondlike huve ning siin tekivad aeg-ajalt vastuolud. Ilmselt on mõnikord tegemist ka enesele kõrge palga ja pensioni kindlustamise sooviga, mitte aga eesmärk täie jõu ja teadmistega riiki ning rahvast teenida.

Me peame oluliselt tööstma oma inimeste teadmisi ja arusaamist riigi – rahvamajanduse ja ettevõtete tegevuse ning perekondade-kodumajapidamiste ja isiklike sotsiaalmajandusliku toimimise majandusliku sisu ning seaduspärasuste kohta. Algeliisemal tasemel oleks hea kui sellest mingil määral saavad aru inimesed juba põhikooli, seda enam gümnaasiumi ja kutsehariduskooli lõpetamisel ning seda ka perekonnas, ka üldse inimestega suhelles. Ühiskonnale on alandav ja häbivärne kui kooliõpilane (ja ka üliõpilane – seda on juhtunud) väidavad küsimusele – kust raha tuleb? – raha tuleb seinast, rahakapist?! Mitte aga kahjuks seda, et raha tuleb tööga, ja rõhutaksin – aus raha tuleb ausa, tubli ja raske tööga!

Allkirjutanu, pärast esimest stažeerimist Saksamaa LV ülikoolides¹ (1989/ 1990) ning seejärel 1990 – 1992 TTÜs edasi töötades astus üles initsiativiga alustada Eesti ülikoolides majanduspedagoogide (Saksamaa LV mitmete ülikoolide, Soome haridussüsteemi ja teiste riikide eeskujul /külastasime tolleaegse Pirita keskkooli direktori Edith Asveidiga keskkooli ümberkorralduse perioodil informatsiooni ja kogemuste saamiseks ka Soome Haridusministeeriumi spetsialiste Helsingis/) ettevalmistamist magistrantuuris nii üldhariduskoolide jaoks kui ka kutsehariduskoolidele. Selleks toimusid läbirääkimised koostööks tollase Tallinna Pedagogilise Instituudi (tänane Tallinna Ülikool) rektori professor dr Talis Bachmanniga ja hiljem TÜ Pärnu kolledžis töötades läbirääkimised ja ettevalmistused ühiseks õppetööks tollase TÜ haridusteaduskonna Õpetajate seminar direktori ja tänase (alates 2008 – ...) Tartu Raatuse Kooli direktori Toomas Kink'uga. Paraku ei õnnestunud kavandatut ellu viia eeskätt finantsilistel kuid ka mitmel teisel, sh bürookraatlikel põhjustel. Tuleb tunnistada, et otsustajatel-finantseerijatel polnud meie

¹ Stažeerimise ajal tutvus allkirjutanu ka saksa ülikoolides koolitatavate majanduspedagoogide õppekavadega, hiljem ka Soome õppematerjalidega, mida koolides kasutatakse. Vaata viide number 5, seal on kirjas nn „Praktilise majanduse“ õppematerjalid (Helsingi kirjastusfirmalt Otava): aastatel 1989 ja 1991 trükitud õpikud 8.-9. klassi õpilastele, töövihikud 8. klassi (trükitud 1990) ja 9. klassi (trükitud 1991) õpilastele ning juhend 8. klassi õpetajale (trükitud 1986) ja 9. klassi õpetajale (trükitud 1987). Aktsiaselts Otava on üks Soome vanimaid ja suurimaid kirjastusi, asutatud 1890, olles osa Otava kontsernist (Otava OY).

poolt tehtud ettepanekute vastu ka piisavat arusaamist ega huvi ning bürokraatia oli tugev (nii nagu nõukaajal).

Kahju (ilmsest ei olnud me õigel ajal õiges kohas!?)²), sest Eesti haridusmaastikul olnuks juba siis majanduspedagooge väga vaja olnud, kuna „süsteemne majanduslik kirjaoskus“ pole veel piisavalt vajalikul tasemel! See vajadus pole ka täna kuhugi kadunud. Samas on see aga otsetult seotud Eesti Vabariigi rahvamajanduse arengu ja tema elanike edukuse ning heaoluga. Siiski – küllap edaspidi majanduspedagoogide vajadusest Eestis aru saadakse ning selleks allakirjutanu poolt palju jõudu uutele ja noorematele tegijatele! Vajadusel ja kokkuleppel oleme valmis kaasa rääkima ning ka tegutsema.

Mälu järgi toletan (M. R.) meelete – üheksakümnendate aastate algul (sellest oli sel ajal ka artikkel ja foto ühes meie päevalehes) küllastas Eestit Islandi riigidelegatsioon ning üks delegatsiooni kootseisus olnud Islandi Ülikooli ³ professor soovitas Eestile:

„Õpetage oma kõrgkoolides majanduspedagooge põhikoolide, gümnaasiiumide ja kutsehariduskoolide jaoks. Seejärel neid koolidesse õpetama suunates saate tulevikus oma hariduspõllult ka heade majandusteadmissega lõpetajad ja neid läheb teil igal pool, nii avalikus sektoris, erasektoris, kolmandas sektoris ning inimeste isiklikus elus, väga vaja!“⁴ Paraku pole meie haridussüsteemis sellest sobralikust ja õigest soovitusest mingeid arvestatavaid praktilisi järelusi tehtud.

Allakirjutanu, elades Pirital ja olles üpris lähedalt pootunud kokku Pirita keskkooli algsete ümberkorraldamisega, just majandusõppé lisamisega haridusõpetusse, peatub veidi probleemidel, mis on tekkinud. Arvestame ka seda, et need probleemid pole mitte ainult Pirita kooli, vaid kindlasti kogu Eesti kooli- ja õpetatava majandushariduse küsimused.

Vaadates meie koole täna, siis tõepoolest seal mingi majandusõpe toimub, kuid pea igas koolis isemoodi ning valdavalt spetsiaalset majandusõpet mitte saanud õpetajate poolt (see pole etteheide!). Vaja oleks aga süsteemset majandusõpetust väljaõppinud-koolitudat asjatundjate poolt. Allkirjutanuna, olles üheksakümnendate aastate keskel tollase Pirita 36. Keskkooli baasil Pirita Majandusgümnaasiiumiks (PMG) reorganiseerimise idee ja mõtte algatajaks ka esialgsetele ümberkorraldustele ning arengu kavandamisel kaasasaitajaks-nõustajaks, pean paraku tunnistama, et ilmselt ei suutnud kooli kollektiiv omapäi jäänuna kõiki soovitusi korralikult lõpuni viia (abi ka ei küsitud!). Olles nüüd, paar aastat tagasi (suvel 2019) põgusalt uurinud ja analüüsitud PMG õppekavasid majandusõppe seisukohalt, võin väita – selline nn majandusõpetus

² Seda, et oleksime valel ajal vales kohas olnud, ka väita ei saa, sest meie haridussüsteemi mahajäämus arenenud riikidest oli juba taasiseseisvumise algaastatel ilmne.

³ Islandi Ülikool on suurim riiklik ülikool Islandis Reykjavíki kesklinnas, asutatud 17. juunil 1911. Tänapäeval õpib Islandi Ülikooli 25 teaduskonnas (jagunedes viie nn akadeemilise kooli vahel) kokku umbes 16 000 üliõpilast.

⁴ Käesolev tsitaat on Matti Raudjärve poolt mälu järgi koostatud ning pole kattuv ega identne ajalehes kirjutatuga, mõte on aga sama selle sõnumiga, mida Islandi professor meile heatahtlikult soovis saata.

PMGs (mida allakirjutatu kooli kodulehel oleva ja muu info põhjal on kuulnud, lugenud ning teada saanud), pole piisav.⁵ Rääkisin (M. R.) sellest ka 1992 – 1996 Pira halduskogu esimehena ja sel ajal TTÜ dotsendina töötanud tehnikakandidaat Jaan Karuga (olime mõlemad perioodil 1992 – 1999 Pira halduskogu liikmed), kes pöördus seejärel kirjaliku⁶ järelpärimisega augustis 2019 PMG direktori Toomas Pikhofi poole. Sisulist ja PMG majandusõpetuse tulevikku, arengule suunatud vastust Jaan Karule koolist paraku ei olevat tulnud. Kahju, ei soovitud ka meiepoolseid täiendavaid selgitusi, ettepanekuid ega soovitusi.

Tösi – lapsevanemad on röömsad, et nende lapsed õpivad PMGs ning omandavad justkui kõiki vajalikke majandusalaseid teadmisi (konkurss PMGsse on ju suur). Võimalik, et PMGsse püüavad õppima saada paljud õpilased (ja neid suunavad lapsevanemad) seetõttu, et tegemist on Tallinna prestiiges linnaosas asuva kooliga. Kindlasti mitte aga seepärast, et tegemist on just majandusgümnaasiumiga (see on nende arvates, kes sisusse pole süüvinud, justkui lisabonus /laps õpib prestiiji linnaosa gümnaasiumis, kus on ka majandusõpe – see on justkui mitmekordne võit – gümnaasium, majandusõpe, prestiž!). Sest kui süüvida õpetuse sisusse (kasvõi õpetatavate ainetega loend), siis on tegemist korraliku eksitusega – piisavalt vajalikul tasemel ja väga head, isegi mitte head ega rahuldavat majandusõppekava ja sisu seal kahjuks ei ole!⁷ Allakirjutanu arvates on

⁵ M. R.: olen uurinud ka saksa ja soome koolide õppekavasid, aineprogramme ja õpikuid-harjutusvihikuid (näiteks Soomes aastatel 1986–1991 trükitud /need on olemas allakirjutanu eraraamatukogus-arkivis/; kingitud Soome haridustöötajate poolt 1990-ndate aastate esimesel poolel; käesolevaks ajaks on kindlasti juba uuemed, ilmselt ka täiendatud-uuendatud väljaanded trükitud):

* Inki P., Rantalainen V., Stenvall R. Käytännönen taloustaito 8. – 9. Helsingissä Kustannusosakeyhtiö, Otava, 1989, 242 lk.;

* Inki P., Rantalainen V., Stenvall R., Ojala A. Käytännönen taloustaito 8. – 9. Helsingissä Kustannusosakeyhtiö, Otava, 1991, 233 lk.;

* Inki P., Rantalainen V., Stenvall R., Ojala A. Käytännönen taloustaito 8. Työkirja Helsingissä Kustannusosakeyhtiö, Otava, 1991, 94 lk.;

* Inki P., Rantalainen V., Stenvall R., Kallio P. Käytännönen taloustaito 9. Työkirja Helsingissä Kustannusosakeyhtiö, Otava, 1990, 106 lk.;

* Inki P., Rantalainen V., Stenvall R., Kallio P. Käytännönen taloustaito 8. Opetajan opas. Helsingissä Kustannusosakeyhtiö, Otava, 1986, 128 lk.;

* Inki P., Rantalainen V., Stenvall R., Kallio P. Käytännönen taloustaito 9. Opetajan opas. Helsingissä Kustannusosakeyhtiö, Otava, 1987, 157 lk.

⁶ Karu, J. Lp. Pira majandusgümnaasiumi direktor hr. Toomas Pikhof! (kiri ühel leheküljel), Jaan Karu eraarhiiv.

⁷ Allakirjutanu teab, mida räägib: ta on lõpetanud edukalt TPI/TTÜ majandusteaduskonna, olnud seal aspirantuuris ning kaitsnud väitekirja majandusteaduses. Uurinud erinevaid majanduse praktilisi valdkondi ning õpetanud nii ettevõttmajanduse kui rahvamajanduse aineid.

Töötanud ettevõtetes-organisatsioonides-instituutides, sh Eesti kergetööstuse ettevõtete üleliidulise majanduseksperimendi (ettevõtetele varasemast suuremate õiguse ja iseseisvuse andmine) ajal büroos „Mainor“ (1984 – 1987) selle eksperimendi ühe juhina ning ligi 50 aastat TPI/TTÜ ja TÜ majandusteaduskonnas ning kolledžites (sh koostanud hulgaliselt originaalõppekavasid ja

Pirital tegemist tavalise Eesti Vabariigi gümnaasiumiga, sest majandusõpetus on igal pool üle Eesti (kuigi valdavalt igas koolis vist erisugune?). PMG nimes sisalduv sõna gümnaasium on ilmselt eksitav ja olemasolevas olukorras ka liigne!? Kas pole tegemist tavalise (nii nagu teised) gümnaasiumiga, kus nii nagu mujalgi, õpetatakse mõnevõrra ka majanduseaineid? Võib-olla vaid mõni aine rohkem kui teistes, aga siiski sedavõrd vähe, et tõsiselt võetava majandusgümnaasiumi mõõtu välja ei anda!?

Et kahtlusi hajutada, võiks nii ministeeriumi kui Tallinna haridusametnikud võrrelda kogu Eesti gümnaasiumide majandusõpetuste mahtu, ainekavasid, programme jms ning püüda hinnata ka õpetatava kvaliteeti, sh õpetajate kvalifikatsiooni ja kogemust. Siis selguks õpetatava tase ja edasised sammud ning võib-olla saab selgemaks majanduspedagoogide koolitamise vajadus ning gümnaasiumides õpetatava majandusõpetuse vajalik sisu

Ilmselt on PMG õppekavad kujunenud selle alusel, milliste ainete jaoks on olnud võimalik õpetajaid leida. Mitte aga nii, et koostame hea õppekava ja siis leiame ainetele vajalikud õpetajad. Tösi, ega see vajalike õpetajate leidmine lihtne ei ole, aga teisiti ka ei tohiks toimida – sest see oleks allaandmine ja kergema ning formaalse lahenduse teed minemine. Tulemus ei saa siin kokkuvõttes hea olla!

Tegelikult on siin tegemist olulise vajakajämise ja kõrvalekaldega, võrreldes sellega, mida allakirjutanu soovitas, juhendas ja lootis. Võrreldes majandusõppes toimuvat näiteks esimeses Eesti Vabariigis eksisteerinud Poeglaste ja Tütarlaste Kommertsgümnaasiumidega, kus lõpetajad olid võimelised kohe peale lõpetamist pangas või ettevõttes spetsialistina tööl asuma. See tähendab, et asjakohane tugev sisuline õpetus kommertsgümnaasiumides oli seotud asjaliku praktikaga juba kooli ajal ettevõtetes ja pankades. Allakirjutanu teab seda paljudest vestlustest oma suurepärase õpetaja ja kolleegiga, Tallinna Poeglaste Kommertsgümnaasiumi lõpetanud ja paraku juba mõnda aega meie hulgast luhkunud akadeemik, professor dr Uno Merestega (oli ka Riigikogu liige ja kauaaegne Merivälja elanik Tuule teel). Ka nendest kommertskoolidest võiks eeskujу võtta (seda muide sai koolile PMG asutamisel ka soovitatud).

Oleme ilmselt olukorras, kus

- esimese Eesti Vabariigi ajal püüti ka majandushariduse valdkonnas selle aja kohta võimalikult head haridust pakkuda (kommertsgümnaasiumid);

aineprogramme). Pidanud loenguid ka mitmes Eesti erakõrgkoolis ja majanduspraktikutele erinevates kvalifikatsioonitõstmise instituutides.

Konsulterinud majandus- ja arengukonsultandina tulemuslikult Eesti ministeeriumides ning paljudes olulistes Eesti ettevõtetes. Töestanud omaeagsele NSV Liidu Riiklikule Plaanikomiteele ning Moskva ministeeriumile (sh Eesti institutsioonidele) objektiivset vajadust Eesti liha- ja piimatööstuse ettevõtetel meie, st Eesti tingimustele vastavate majandusnäitajate (mitte nn üleliiduliste keskmiste näitajate) alusel töötada (1978 – 1982). Vastav eriluba Eestile ka anti.

Stažeerinud ja ka loenguid pidanud mitmete välisriikide (Austria, Georgia, Saksamaa, Ukraina, Venemaa jt) parimates ülikoolides ja instituutides.

- nn nõuka-ajal ei pööratud sellele keskkoolides pea mingit tähelepanu (tolleaegne ühiskonnaõpetus ei asendanud korralikku majandusõpetust) ning
- nüüd, taasiseseisvunud Eesti Vabariigi tingimustes me pole ka eriti aru saanud sisuka majandushariduse andmise vajadusest põhikoolides, gümnaasiumides ja kutsehariduskoolides (-keskustes), rääkimata nn majandus-gümnaasiumidest, kus saadav majandusharidus peaks eriti heal tasemel olema (tinglikult võrreldav endistes kommertsgümnaasiumides antud haridusega).

Lugedes 1. juulil 2021 Pirita ajalehte (pannakse elanikele postkasti), oli seal esilehel tore uudis: „16. juunil toimunud Tallinna haridusasutuste õppeaasta pidulikul lõpetamisel tunnustas Tallinna haridusamet Pirita majandusgümnaasiumi austava titliga „Tegus kool 2021“.⁸

Sellist uudist on Pirita elanikuna lausa rõõm lugeda! Samas tekkis kohe küsimus – milliste tulemuste-parameetrite-näitajate alusel see hinnang on antud? Kui siin võeti arvesse ka majandusõppe sisu, siis on küll nii Tallinnas kui kogu Eestis majandusõpe gümnaasiumides äärmiselt tagasihoidlikul järel?

Kui PMG majandusõpe oleks tõesti silmapaistvalt kõrgel tasemel, siis oleks loomulik kui selle kooli lõpetajad paistaks silma ka Eesti ülikoolide (näiteks, TTÜ ja TÜ) majandusteaduskondas ja kolledžites õppijate hulgas. Allakirjutanu on selle vastu Eesti ülikoolides huvi tundnud, kuid kahjuks pole PMG lõpetajaid sisestatud ega juba õppivate üliõpilaste hulgas märganud. Jällegi kahju, mis näitab, et kas PMG majandusõpe pole piisavalt atraktiivne, et ergutada-motiveerida lõpetajaid kõrgkooli majandust õppima minemast või on õpetatava sisu ja tase sedavõrd vähene, et see ei võimalda realselt mõtlevatel lõpetajatel sisestumisel teiste gümnaasiumide lõpetajatega konkureerima minna?

Eelnevalt artiklis kirjutatu taustal kaldub allakirjutanu ühinema Jaan Karu kirjas⁹ tehtud vihjele, et liide „majandus“ on PMG nimes formaalne. Võttes aluseks selle kogemuse, mida teiste riikide üldhariduskoolides ja kutsehariduskoolides õpilastele õpetatakse, siis tuleb siin arvestada kahe poolga. Ühelt poolt tuleb õpetada rahvamajandusõpetuse aineid ning teiselt poolt ettevõttemajandusõpetuse aineid, seda sellise arvestusega, et need kaks poolt on omavahel tihedalt seotud ning üldkokkuvõttes täiendavad teineteist. Meil räägitakse ja õpetatakse valdavalt vaid ettevõttest ja ettevõtlusest lähtudes ning ka see on sageli episoodiline, mitte täielik. See on poolik ja vildakas lahendus, meenutades näiteks piltlikult võttes ühe jalaga inimest. Selline õpetus ei saa oma sisult olla täiuslik ega kompleksne, kompleksust ja süsteemsust on aga majandusprotsesside mõistmiseks vaja. Riigi kui terviku (sh perede-kodumajapidamiste ja üksikisikute) puhul on eduka majanduse funktsioneerimiseks vaja, et

- rahvamajanduse tasandil saadakse aru, mis toimub ettevõtetes ning

⁸ Pirita majandusgümnaasium on selle aasta parim kool Tallinnas. Ajaleht Pirita. Nr 6 (311), 28. juuni 2021, lk.1.

⁹ Ibid.

- ettevõtete tasandil peaks aru saama sellest, mis toimub rahvamajanduse tasandil ja miks mingeid seadusi ja õigusakte vastu võetakse.

Mõlemad tasandid mõjutavad teineteist ka vastastikku.

Allakirjutanu on seisukohal – oma riigi, rahvamajanduse, iga ettevõtte, kodumajapidamise ja üksiku inimese heaolu nimel me peame oma majandushariduse mastaape ja kvaliteeti põhikoolides, gümnaasiumides ja kutsehariduskeskustes oluliselt tõstma-suurendama-parendama kõikjal ning ka kõigile õpilastele piisavalt heade majandusteadmiste õppimist laiendama-võimaldama. See tähendab, on vaja kõrge kvalifikatsiooniga majanduspedagooge ning süsteemiselt välja töötatud ning sisukaid majandusõppekavasid ja aineprogramme.

Kindlasti on Euroopa Liidu (aga ka teiste) riikide majandusedu üheks põhjuseks see, et elanikkond on ka majanduslikult haritud ning avalikus sektoris töötavad valdavalt asjatundjad ja juhuslikke töötajaid on vähem kui meil. Ka Eestis olnuks ammu aeg selles, sh majandusõpe vallas olulisi ja põhimõttelisi muudatusi teha. Need ilmselt varem või hiljem tehakse, aga aeg jookseb armutult ning muudatuste-arengute-täienduste tegemine muutub üha kallimaks!?

Käesolev artikkel võiks olla toeks ja veel üheks tõukeks majandushariduse arendamisel nendele inimestele, kes samuti on huvitatud (ka mures) meie hariduse võimalikult heast sisust ja kõrgest tasemest.

Seda artiklit ei tuleks võtta kriitikana¹⁰, vaid eeskätt kui muret sõbraliku eesmärgiga, et aidata kaasa nii majandusõppe parendamisele meie põhikoolides, gümnaasiumides (sh PMGs) ja kutseharidusõppeasutustes nii, et õpilased saaksid ka piisavalt head ja konkurentsivõimelised teadmised majandusest. Samuti seda, et lõpetajad õpiksid edasi majandust ka kõrgkoolides ning aitaksid kaasa Eesti Vabariigi arengule ja ühiskonna heaolu kasvule.

Kõigile asjaosalistele ja arengu huvilistele sooviks aga indu ning pealehakkamist meie majandushariduse arendamisel ja täiustamisel. Peaksem püüdma jõuda sisulise ja tunnustatud majandushariduse saavutamisele igale haridustasemele vastava ning vajaliku kvantiteedi ja kvaliteediga.

Juunis-juulis 2021
Tallinnas, Pirita-Kosel

Lugupidamisega, Matti Raudjärv
ajakirja peatoimetaja
(majandushariduse arengu toetaja)

¹⁰ Allakirjutanu on usub, et täna meie koolides antava majandusharidusega tegelevad õpetajad ja koolijuhid annavad oma parima, seda ka õppekavade ja aineprogrammide osas. Kuid ilmselt meil puudub süsteemsus, komplekssus ja üldine koordineerimine ning meil ei ole spetsiaalselt ülikoolides väljaõpetatud ja magistrantuuril lõpetanud (miks mitte edaspidi ka doktorikraadiga) majanduspedagooge.

AN DEN ESTNISCHEN UNIVERSITÄTEN MÜSSEN WIRTSCHAFTSPÄDAGOGEN AUSGEBILDET WERDEN

Einleitende Gedanken zur gegenwärtigen Situation

Die estnische Gesellschaft befindet sich in einer recht interessanten, zugleich aber auch gewissermaßen in einer kritischen Lage – die Mitglieder der Gesellschaft, darunter auch viele Persönlichkeiten des öffentlichen Lebens, haben über das Funktionieren der Gesellschaft als eines Ganzen und über die Wirtschaft relativ bescheidene Kenntnisse und Verständnisse. Das verhindert die Entwicklung unseres Staates und bei diesem Defizit hätten wir bereits seit ca. 30 Jahren die Möglichkeit gehabt, dies zum Besseren zu verändern, aber es ist wohl gerade die Oberflächlichkeit der Kenntnisse, was dies verhindert hat. Immerhin konnte man häufig feststellen, dass während man im öffentlichen Dienst ist, setzt man sich häufig für keine Sachen des Staates und Volkes ein, sondern geht eng persönlichen und parteilichen Interessen nach, und hier entstehen hin und wieder Widersprüche. Offensichtlich handelt es sich hierbei auch um einen Wunsch, für sich selbst ein hohes Gehalt und Rente abzusichern, aber nicht um das Ziel, mit voller Kraft und Kenntnissen dem Staat und Volk zu dienen.

Wir müssen die Kenntnisse und Verständnisse von unseren Leuten über den wirtschaftlichen Inhalt sowie über die Gesetzmäßigkeiten des Funktionierens des Staates wesentlich erhöhen – über das Funktionieren von Volkswirtschaft und der Unternehmen sowie der Familien und Haushalten sowie über Persönliches und Sozialwirtschaftliches. Es wäre auf der einfacheren Ebene gut, wenn schon Leute beim Absolvieren der Grundschule, umso mehr beim Absolvieren des Gymnasiums und der berufsbildenden Schule, es bereits auf gewisse Weise verstehen würden, ebenso auch in der Familie, und im Allgemeinen in der Kommunikation mit den Leuten. Für eine Gesellschaft ist es erniedrigend und beschämend, wenn ein Schüler (und auch Student – das ist vorgekommen) als Antwort auf die Frage – woher kommt das Geld? – behaupten, das Geld komme aus der Wand, aus dem Geldschrank?! Leider fehlt das Verständnis, dass Geld mit der Arbeit kommt, und ich möchte es betonen – das ehrliche Geld kommt mit ehrlicher, tüchtiger und schwerer Arbeit!

Der Unterschriebene (M. R.), nach dem ersten Forschungsaufenthalt an den Universitäten der Bundesrepublik Deutschland¹ (1989/1990) und danach während seiner weiteren Arbeit 1990–1992 an der Technischen Universität Tallinn (TTÜ), schlug eine Initiative vor, an den estnischen Universitäten mit der Vorbereitung von Wirtschaftspädagogen nach dem Vorbild von mehreren Universitäten der Bundesrepublik Deutschland, des finnischen Bildungssystems und von anderen Ländern im Magisterstudium sowohl für allgemeinbildende Schulen wie auch für berufsbildende Schulen zu beginnen (u. A. fanden Verhandlungen mit dem damaligen Pädagogischen Institut Tallinn (der heutigen Universität Tallinn) und später, während der Arbeit am Pärnuer College der Universität Tartu (TÜ), mit dem Lehrerseminar an der Bildungsfakultät der Universität Tartu statt). Leider ist es uns nicht gelungen, das

¹ Während des Forschungsaufenthaltes lernte der Unterschriebene auch die Lehrpläne von den an deutschen Universitäten ausgebildeten Wirtschaftspädagogen kennen, später auch die finnischen Lehrmaterialien, die an den Schulen verwendet werden.

Geplante in die Tat umzusetzen, in erster Linie aus finanziellen, aber auch aus vielen anderen, darunter aus bürokratischen Gründen. Es muss zugegeben werden, dass Entscheidungsträger und Finanzträger gegenüber den von uns gemachten Vorschlägen weder ein ausreichendes Verständnis noch Interesse hatten.

Schade (offensichtlich waren wir nicht zu richtiger Zeit an richtiger Stelle!?), denn auf der estnischen Bildungslandschaft hätte man schon damals die Wirtschaftspädagogen sehr gebraucht, denn „die systematische Wirtschaftskompetenz“ ist bei uns auf keinem besonders hohen Niveau! Dieser Bedarf ist auch heute nirgendwohin verschwunden. Zugleich ist es aber mit der Entwicklung der Volkswirtschaft in der Republik Estland mit der Erfolgsrate und mit dem Wohlstand ihrer Einwohner direkt verbunden. Immerhin – dass es Bedarf an Wirtschaftspädagogen gibt, wird in weiterer Zukunft wohl sicher verstanden, und dafür wünschen wir von Unterschreibenden viel Kraft für die neueren und jüngeren Entscheidungsträger! Bei Bedarf und auf Vereinbarung sind wir dazu bereit, mitzureden und auch tätig zu werden.

Indem wir diese Erfahrung zur Grundlage nehmen, was den Schülern an den allgemeinbildenden Schulen und berufsbildenden Schulen von anderen Ländern unterrichtet wird, haben wir hier zwei Seiten zu berücksichtigen. Einerseits soll man die Fächer der Volkswirtschaftslehre und andererseits der Betriebswirtschaftslehre unterrichten, und zwar mit einer solcher Berechnung, dass diese zwei Seiten eng miteinander verbunden sind und im Allgemeinen einander ergänzen. Bei uns wird überwiegend nur vom Unternehmen und Unternehmertum ausgehend gesprochen und unterrichtet und das ist häufig episodisch, nicht vollständig. Das ist eine unvollständige und verzerrte Lösung, dass sie uns bildlich ausgedrückt zum Beispiel an einen Menschen mit einem Bein erinnert. Ein solcher Unterricht kann von seinem Inhalt weder vollkommen noch komplex sein, die Komplexität und Systematik braucht man aber zum Verständnis von Wirtschaftsprozessen. Bei einem Staat als dem Ganzen (darunter bei Familien, Haushalten und Einzelpersonen) braucht man für das Funktionieren einer erfolgreichen Wirtschaft, dass

- es auf der Ebene der Volkswirtschaft verstanden wird, was in den Unternehmen stattfindet und
- auf der Ebene der Unternehmen sollte man verstehen, was auf der Ebene der Volkswirtschaft stattfindet und wofür irgendwelche Gesetze und Rechtsakten verabschiedet werden.

Beide Ebenen beeinflussen sich aber auch gegenseitig.

Sicherlich liegt einer der Gründe des wirtschaftlichen Erfolges der Länder der Europäischen Union (aber auch andere Länder) darin, dass die Bevölkerung wirtschaftlich gebildet ist und dass im öffentlichen Sektor weitestgehend Fachleute arbeiten und dass es weniger zufällige Mitarbeiter gibt als bei uns. Auch in Estland wäre schon längst die Zeit gewesen, auf diesem Bereich wesentliche und grundsätzliche Änderungen vorzunehmen. Diese werden zwar offensichtlich früher oder später gemacht, aber die Zeit verläuft schonungslos und die Durchführung von Änderungen, Entwicklungen und Ergänzungen wird immer teurer!?

Den vorliegenden Artikel sollte man nicht als Kritik nehmen, sondern in erster Hand als Sorge mit einem freundlichen Ziel, das der Verbesserung des Wirtschaftsunterrichts an unseren Grundschulen, Gymnasien und berufsbildenden Einrichtungen dient, so dass die Schüler auch ausreichend gute und wettbewerbsfähige Kenntnisse über die Wirtschaft erhalten würden. Ebenfalls wäre zu wünschen, dass die Absolventen auch an den Hochschulen weiterstudieren sowie der Entwicklung der Republik Estland und der Gesellschaft beitragen würden.

Der Unterschriebene glaubt, dass die heute in unseren Schulen mit dem Unterrichten von Wirtschaftsausbildung beschäftigten Lehrer und Schulleiter zur Gestaltung von Lehrpläne und Fachprogrammen ihr Bestes geben. Aber offensichtlich fehlt bei uns die Systematik, die Komplexität und die allgemeine Koordinierung.

Ebenso verfügen wir über keine an den Universitäten speziell ausbildete und mit dem Magisterstudium absolvierte (warum auch zukünftig nicht mit dem Doktorgrad) Wirtschaftspädagogen.

Im Juni-Juli 2021
In Tallinn, Pirita-Kose

Mit Hochachtung,
Matti Raudjärv
Chefredakteur der Zeitschrift
(Unterstützer der Entwicklung der Wirtschaftsausbildung)

ESTONIAN UNIVERSITIES SHOULD EDUCATE TEACHERS OF ECONOMICS

Introductory thoughts on the current situation

The Estonian society is currently in a rather interesting but also somewhat critical situation – members of the society, including many public figures, have relatively modest knowledge and understanding of the functioning of the society as a whole and the economy. This is an obstacle for the development of our state and this shortcoming could have been removed already about 30 years ago but probably the superficial knowledge has prevented it. It has also often been evident that instead of pursuing the goals of the state and the people, those in public service often pursue their own narrow personal interests and those of their political party and this creates disagreements from time to time. The purpose is probably also to ensure a high salary and pension for oneself, not to serve the state and the people with their energy and knowledge as much as possible.

We have to improve considerably the knowledge and understanding of our people about the economic essence and mechanisms of the state – functioning of national economy and businesses and families-households and personal socio-economic activities. It would be good to have some basic knowledge of it already by graduation from the basic school, even more by graduation from upper secondary school and institutions of vocational education, also within a family, in communication with people in general. It is humiliating and shameful for the society if schoolchildren (and also university students – it has happened) reply to the question “Where does money come from?” – “The money comes from the wall, from a cash box”!? And unfortunately not that money comes from work, and I would emphasise – honest money comes with honest, hard and efficient work!

After the first fellowship at the universities of the Federal Republic of Germany¹ (1989/1990) and during the subsequent career in 1990–1992 at the Tallinn University of Technology (TUT), the undersigned (M. R.) took the initiative to start the preparation of teachers of economics on the level of Master studies according to the model of several universities of the Federal Republic of Germany and the educational system of Finland and other countries both for schools of general education and institutions of vocational education, and had negotiations for cooperation with the then Tallinn Pedagogical University (the current Tallinn University) and later, when working at the Pärnu College of the University of Tartu (UT), with the School of Teacher Education of the Institute of Education of the University of Tartu. Unfortunately these plans did not succeed, above all due to financial reasons but also for several other, including bureaucratic reasons. We have to admit that the decision-makers and financing providers had also not enough understanding or interest in our proposals.

¹ During the fellowship period the undersigned became also familiar with the curricula for teachers of economics prepared in German universities, later also with the study materials used at Finnish schools.

Which is a pity (probably we were not at the right place at the right time!?) as teachers of economics would have been very necessary in the Estonian educational landscape already then as the level of “systemic economic literacy” is not very high here! This need has not disappeared anywhere also today. On the other hand, it is directly related to the development of the national economy of the Republic of Estonia and the success and welfare of its population. However – the need for teachers of economics will probably be understood in Estonia in the future and the undersigned wishes more power to new and younger actors in this field! If necessary, we can also agree to give advice and participate.

Based on the experience gained from the education provided in schools of general education and institutions of vocational education of other countries, two aspects have to be taken into account. On the one hand, subjects of national economy studies, and on the other hand, subjects of business administration have to be taught, considering that these two sides are closely interrelated and eventually complement each other. We talk about and teach mainly proceeding from businesses and entrepreneurship here and even then episodically and incompletely. This is a halfway and distorted solution reminding of a person with one leg, figuratively speaking. Such teaching cannot be perfect or comprehensive in essence but a comprehensive and systemic approach is necessary for understanding economic processes. For the state as a whole (including families-households and individuals), successful functioning of the economy presumes that:

- it is understood on the level of national economy what is going on in businesses, and
- it is understood on the level of businesses what is going on on the level of national economy and why certain laws and regulations are adopted.

There is also interaction between both levels.

The economic success of the EU Member States (and also other countries) surely relies on the economic education of the population and on the fact that mainly competent persons serve in the public sector, there are fewer randomly hired people than here. It would be high time also in Estonia to make important and fundamental changes in that area. They will probably be made sooner or later but time is passing relentlessly and it is becoming increasingly more expensive to make changes or improvements or achieve developments.

This article should not be seen as criticism but above all as a concern for the friendly purpose of contributing to the improvement of economic studies in our basic schools, upper secondary schools and institutions of vocational education to provide also good and competitive knowledge of economics to students. The graduates should also continue their studies of economics at institutions of higher education and contribute to the development of the Republic of Estonia and to increase in the welfare of the society.

The undersigned believes that the teachers and headmasters of schools currently providing education in economics are doing their best, also in terms of curricula and syllabuses. But we probably lack a systemic, comprehensive approach and general

coordination and we have no special teachers of economics educated at universities and those with the Master's degree (why not also Doctor's degree in the future).

In June-July 2021
At Pirita-Kose in Tallinn

Sincerely, Matti Raudjärv
Chief Editor of the journal
(Supporter of the development of education in economics)

ARTIKLID

PUBLIKATIONEN

ARTICLES

CONTINGENT VALUATION AS A TOOL FOR ENVIRONMENTAL ECONOMIC ACCOUNTING: CASE OF ESTONIA

Üllas Ehrlich¹

Abstract

The article deals with the possibilities of including non-market ecosystem services into official statistics. Current statistical standard and the GDP calculated on the basis of it do not take into account the value of ecosystem services and therefore the contribution of ecosystems. In recent years (2020–2021) has taken place the revision of System of Environmental-Economic Accounting— Experimental Ecosystem Accounting (UN SEEA EA), aimed at developing a standard for statistics on ecosystem services. Statistics Estonia also participates in this process, using as an input to the experimental statistics of ecosystem services (among other data) the results of the contingent valuation study conducted by the author on the monetary value of ecosystem services of Estonian forests, wetlands and urban areas. The total annual willingness to pay for forest ecosystem services is about 23.9 million euros, for wetland services 12.3 million euros and for urban areas 17.3 million euros. The most important services considered by the respondents were regulatory services. Also, the relative importance of individual services by respondents were examined separately. It turned out that people value ecosystem services aimed at the physical-chemical quality of the environment more than the increase in welfare resulting from personal contact with ecosystems.

Keywords: environmental economics, ecosystem services, contingent valuation, ecosystem accounting, urban ecosystems

JEL classification number: Q5; Q51; Q56; Q57

Introduction

Environmental economics has been involved in the monetary valuation of natural values, or in a more modern way, ecosystem services, for decades. If the main question for the exchange (market) outputs of ecosystem supply services (such as agricultural production) is how and to what extent the price of production is transferred to the value of the ecosystem, then, in order to find out the monetary equivalent of the value of non-market services (most regulatory and cultural services), specific environmental economics methods have to be applied, such as travel costs, contingent valuation, hedonic prices, etc. There are many theoretical arguments (eg Champ, P. A. et al, 2003; Bockstaal, N. E. and McConnell, K. E., 2010) as well as practical guidelines (eg Abelson, P., 1996) for application such methods. Much has also been said about environmental accounting (eg Hecht, J. E., 2005), but the problem is that accounting does not consider the non-market values of the environment, which include also ecosystem services.

¹ Üllas Ehrlich; PhD; School of Business and Governance, Department of Business Administration, Tallinn University of Technology, Ehitajate 5, 19086, Tallinn, Estonia; ullas.ehrlich@taltech.ee

The main disadvantage of the current accounting standard and the GDP calculated on the basis of it is that they do not take into account the contribution of ecosystems. Given that the size and growth of GDP is a priority for many voters when assessing the economy as well as governance, the quality of the environment and ecosystem services are outside accounting based economy because they often do not involve real financial turnover. There are many regions in the world where ecosystem health has been ignored, natural ecosystems are declining and the government's attitude is far from sustainable. The paradox for those countries is that the rapid decline of natural ecosystems do not reflect negatively in GDP.

At the same time, the international community has agreed on ambitious strategies (e.g., Sustainable Development Goals (<https://www.un.org>) and European Green Deal (<https://ec.europa.eu>) to stop the deterioration of the planet's environment. In order to achieve ambitious goals, significant changes are needed in the entire economic system and also in economic accounting. The concept of green accounting is nothing new, but the practical application of its principles in accounting and statistics has stalled. To improve the situation, an initiative has been launched at UN level and The System of Environmental Economic Accounting (SEEA) has been set up, which organizes and presents statistics on the environment and its relationship with the economy. The Estonian Statistical Office is also involved in this process, contributing to the development of an international standard for statistics on ecosystem services (Statistics Estonia. Grant Agreement 881542 2019-EE-ECOSYSTEMS. Methodological report. Development of the ecosystem accounts), the report is available (<https://www.stat.ee/sites/default/files/2021-07/D1.1%20Final%20methodological%20report.pdf>). This grant was not intended to carry out original research, but the results of previous research could be used. This article publishes the author's research results on the assessment of the monetary value of ecosystem services, which Statistics Estonia has used to develop the standard for ecosystem services statistics. A more detailed overview of how statistics use the monetary equivalent of non-market values can be found in the report mentioned above.

The first chapter of this article briefly introduces the institutional framework for the development of a statistical standard that would allow future accounting for ecosystem services. The second chapter analyzes the difficulties arising in integrating non-market values into accounting and statistics. The third chapter presents the author's research results in the economic evaluation of ecosystem services of Estonian forests, wetlands and urban areas.

1. Institutional framework of ecosystem accounting

The System of Environmental Economic Accounting (SEEA) organizes and presents statistics on the environment and its relationship with the economy. The SEEA is a statistical system that brings together economic and environmental information into a common framework to measure the condition of the environment, the contribution of the environment to the economy and the impact of the economy on the environment. The SEEA contains an internationally agreed set of standard concepts, definitions,

classifications, accounting rules and tables to produce internationally comparable statistics (<https://seea.un.org>).

The SEEA EA is one of the new standards in development in System of Environmental Economic Accounting. (System of Environmental- Economic Accounting—Ecosystem Accounting: Final Draft. https://unstats.un.org/unsd/statcom/52nd-session/documents/BG-3f-SEEA-EA_Final_draft-E.pdf)

The SEEA Ecosystem Accounting (UN SEEA EA) constitutes an integrated and comprehensive statistical framework for organizing data about habitats and landscapes, measuring the ecosystem services, tracking changes in ecosystem assets, and linking this information to economic and other human activity.

The United Nations Statistical Commission adopted the SEEA Ecosystem Accounting at its 52nd session in March 2021. This adoption follows a comprehensive and inclusive process of detailed testing, consultation and revision. Today, ecosystem accounts have already been used to inform policy development in more than 34 countries.

(SEEA-EA) built on five core accounts. These accounts are compiled using spatially explicit data and information about the functions of ecosystem assets and the ecosystem services they produce. The five ecosystem accounts are:

1. ECOSYSTEM EXTENT accounts record the total area of each ecosystem, classified by type within a specified area (ecosystem accounting area). Ecosystem extent accounts are measured over time in ecosystem accounting areas (e.g., nation, province, river basin, protected area, etc.) by ecosystem type, thus illustrating the changes in extent from one ecosystem type to another over the accounting period.
2. ECOSYSTEM CONDITION accounts record the condition of ecosystem assets in terms of selected characteristics at specific points in time. Over time, they record the changes to their condition and provide valuable information on the health of ecosystems.
3. & 4. ECOSYSTEM SERVICES flow accounts (physical and monetary) record the supply of ecosystem services by ecosystem assets and the use of those services by economic units, including households.
5. MONETARY ECOSYSTEM ASSET accounts record information on stocks and changes in stocks (additions and reductions) of ecosystem assets. This includes accounting for ecosystem degradation and enhancement.

The SEEA EA also supports ‘thematic accounting’, which organizes data around specific policy-relevant environmental themes, such as biodiversity, climate change, oceans and urban areas. Other important thematic accounts would include accounting for protected areas, wetlands and forests.

A key aspect of ecosystem accounting is that it allows the contributions of ecosystems to society to be expressed in monetary terms so those contributions to society’s well-being can be more easily compared to other goods and services we are more familiar with. Monetary estimates can provide information for decision-makers, for example for economic policy planning, cost-benefit analysis, and for raising awareness of the relative

importance of nature to society. Ecosystem service values are derived by using a range of economic valuation techniques. (<https://seea.un.org>)

The SEEA EA framework allows to answer important, overarching questions on the relationship between the economy, society, and the environment and how we measure well-being and social progress. For example:

- What is the contribution of ecosystems and their services to the economy, social well-being, jobs and livelihoods?
- How is the condition, health and integrity of ecosystems and biodiversity changing over time and where are the main areas of degradation and enhancement?
- How can natural resources and ecosystems be best managed to ensure continued services and benefits such as energy, food supply, water supply, flood control, carbon storage and recreational opportunities?
- How should conservation efforts be targeted?
- What opportunities exist for the development of innovative incentive-based programs to conserve nature such as payment for ecosystem services?
- What do estimates of a nation's wealth and economic potential look like once the state of its environment is considered? (<https://seea.un.org>)

Answering these questions requires that we know how much ecosystem services cost, or in other words, what is their monetary equivalent. Statistics Estonia participates in a global initiative aimed at establishing a standard for statistical accounting of ecosystem services. 2018–2021 have been the years of the revision of System of Environmental-Economic Accounting—Experimental Ecosystem Accounting (UN SEEA EA). Statistics Estonia contributed to the revision in relevant areas of ecosystem accounts. Statistics Estonia has contributed to the revision of UN SEEA EA mainly by:

- testing various methods for monetary valuation of services,
- testing IUCN typology crosswalk,
- trying to develop urban ecosystem thematic account, including trying to define urban area. (<https://seea.un.org>)

The project was in line with the general objective of environmental economic accounts to build the bridge between the information about ecosystems and the services they provide with the information already available in national accounts. An attempt to organize the information about ecosystem 14 services in the way information is organized in national accounts and contributed to the integration of economic and environmental information has been done. The project also used the author's original contingent valuation studies on the monetary value of forest, wetland and urban area ecosystem services.

2. Difficulties in the accounting and statistics of ecosystem services

Statistics (and the actual turnover based accounting) and environmental economics use "different languages" to describe the relationship between the environment and the economic system, although at least ideally and in the context of sustainable development have a common goal: to describe as accurately as possible stocks. So far, environmental economics and economic accounting have followed quite different paths.

While in the 1960s environmental economics began to explore the possibilities of monetary valuation of non-market (ie non-direct turnover based) natural values, accounting and statistics based on (including GDP statistics based) have until recently been based on real turnover described by accounting. Undoubtedly, with this approach, many ecosystem services will be excluded from official statistics. Not only are non-market values of nature affected by the trouble of being not accounted for by economic accounting, but economic accounting and, consequently, statistics *are* also having difficulty in describing non-market values of human capital.

The branch of environmental economics dealing with nature values, and in particular its applications, has focused mainly on social cost-benefit analysis to generate input to the analyses and also on the monetary assessment of environmental damage. The logic of economic accounting has not been taken into account at all in the development of environmental economics methods. Thus, for example, environmental economics can attribute the market value of all hay from grassland-to-grassland ecosystem and the market value of wood to the forest ecosystem when talking about so-called exchange values. However, the accounting and statistics put the monetary value of hay on the value of agriculture and timber on the forestry (forest industry) line, leaving nothing to the ecosystem. Methodologically, the same happens with the values obtained using revealed preferences. For example, in the travel cost method, which is widely used in environmental economics, the total value found (ie the total financial cost of reaching the site) is attributed to the natural object, claiming that it is the monetary equivalent of a natural object (e.g. such as a waterfall). The value found in this way is also used as an input to a social cost-benefit analysis when it comes to, for example, granting or not granting a permit for the special use of water for the production of hydropower. However, the accounting take a completely different view of travel costs, which are probably described in the transport sector line.

There is also a big difference how environmental economics and accounting approach in the direct measurement of natural values with CVM, which measures the monetary equivalent of natural values through welfare change. As this is not based on real turnover, accounting have completely ignored the resulting increase in welfare, ie it is not reflected in any way, it is not described in any accounting line.

As can be seen from the above, the objectives of environmental economics and accounting have so far been different: the former measures the ability of natural assets (ecosystem services) to increase individual well-being and its monetary equivalent (for non-market values), the latter describes actual turnover (cash flows). These two approaches conflict in developing practically applicable systems for ecosystem services statistics.

The problems that arise when statistics want to start accounting for ecosystem services and assets using environmental economics methods stem from the different objectives of environmental economics and accounting. Environmental economics measures (or tries to measure) how much one or another nature value affects (increases) an individual's well-being. It does not make a fundamental difference whether the service consists of the so-called exchange value at the market price or is non-market by nature. It is important to make different values comparable, ie one-dimensional, in order to

compare different resource use scenarios in social cost-benefit analysis! And select the most beneficial for society. What matters is the impact of the service (positive) influence on welfare, not whether it is a market or a non-market service, only the methods used are different, i.e., the willingness to pay for the benefit is determined in different ways. So for example, in some cases the market price (e.g. hay and potatoes), in some cases the cost is indirectly related to the service under valuation (for example, the travel cost method), in some cases where there is no real turnover at all, the use of a simulated market scenario (CVM) is appropriate. However, all these methods measure an individual's actual or hypothetical willingness to pay for a benefit and are therefore monetary equivalent of the value of ecosystem service. Thus, from the point of view of environmental economics, the nature of value is the ability of something to affect positively the welfare of individuals and is measured by the willingness of individuals to pay, whether it is based on real or hypothetical turnover.

However, accounting (and the statistics based on it) have so far dealt with real turnover, described it in a certain way, and the monetary equivalent of the value of ecosystem services found using environmental economics has been not taken over. The problem is that the turnover on the basis of which environmental economics assigns value to services is already described by the accounts in "other lines". This is also the reason why the accounting cannot automatically attribute the market value of all agricultural production to the field ecosystem and all the travel costs of hiking trail users to the ecosystems along the hiking trail. This money is (at least partially) already described on other accounting lines.

In conclusion, it is very difficult to keep economic accounts and produce statistics on ecosystem services without changing the established canons of accounting and statistics and opposing the individual welfare-based approach accepted in environmental economics. This requires major paradigm shifts in areas with a long tradition, such as national statistics and GDP accounting. It is, of course, difficult and time-consuming to bring about change in these large systems, but it is essential to meet the targets of sustainable development.

3. The Contingent valuation study (CVM)

The contingent valuation methodology was first applied in 1963 when Davis sought to assess the value of wildlife among hunters and tourists. In the mid-1970s, the method of conditional valuation began to spread rapidly. Since then, this method has become increasingly popular and is widespread in many countries. In recent decades the method has been widely used to find the monetary equivalent of non-market nature values, e.g. (Bandara, R. and Tisdell, C., 2003; Holmes et al. 2004).

The theory of environmental economics considers contingent valuation method (CVM) to be very reliable in determining the monetary equivalent of the value of non-market goods and services. The method is also universal, practically suitable for determining the financial equivalent of very different types of non-market goods, but it has been used most to evaluate the non-market environmental goods (including ecosystem services). Despite its widespread use in research of academic nature, a major disadvantage of the method is the need for costly special research each time the method is applied. The

methodology of conditional valuation is exhaustively discussed by Mitchell and Carson (Mitchell, R., Carson, R.T, 1999; Carson, R.T., 2011). In Estonia, the CVM method has so far been applied, for example, to find the monetary equivalent of non-market nature values of the Jägala waterfall (Ehrlich, Ü., Reimann, M. 2010), the Estonian coast in natural state (Reimann, M, Ehrlich, Ü. 2012) and Lake Harku (Nömmann, T., Ehrlich, Ü., Pädam, S. 2020).

Contingent valuation methodology as an opportunity to assess the monetary equivalent of non-market values based on welfare economics theory. According to the principles of welfare economics, everything that has a positive effect on people's welfare has value. It is also valid for ecosystem services, which can be classified according to the nature of expression into supply services, regulatory services and cultural services.

However, such a classification is not a good basis for choosing a method of economic evaluation of values. It is important for the choice of the economic assessment method whether or not the ecosystem service product is directly tradable on the market. If the product of the service is a direct market good, the service has a market value and the monetary equivalent of the corresponding ecosystem service can also be assessed on the basis of the market price method.

If the value created by the service is not directly tradable in the market, the corresponding value is a non-market value. Non-market values can be divided into two groups depending on whether or not their use associates with a real financial turnover. If there is a real financial cost of using the service (revealed preference), the revealed preference method (such as the travel cost method) is used.

If no real financial costs are made, people (respondents) are asked to directly assess how much the increase in well-being provided by the service to the individual is financially worthwhile. As a result of a sufficient sample survey, a financial equivalent is found for the service under investigation. The method is called contingent valuation and is very widespread in the world for monetary valuation of non-market values. The advantage of the method is the possibility to directly measure how much the researched value affects the welfare of individuals.

The disadvantage of this method is that the monetary value of the service obtained by the contingent valuation method has no connection with the actual (i.e. „accountable“) turnover. Therefore, it is difficult to place the financial result of the service thus obtained in the existing system of accounting and statistics, which is why the corresponding values are also called non-SNA values.

3.1. Methodology

The identification of willingness to pay shall be carried out in the form of a questionnaire or interview and should include the following elements:

- 1) the scenario and description of the hypothetical or actual activity or program to be evaluated;
- 2) a mechanism that would highlight the value attributed by the respondents to the observed object or scenario (willingness to pay question);

3) information on the social and economic characteristics, values and preferences of the respondents. (Carson, R.T. 2011)

The aim was to evaluate the ecosystem services of three ecosystems: forest, wetland and urban. In order to evaluate the non-market values of services of these ecosystems, 3 independent CVM studies were performed, one for each ecosystem. The sample sizes used for the CVM studies, share of positive payment decisions and total willingness to pay are shown in the table 1. The sample structure was representative of the Estonian adult population. Willingness to pay is discussed in more detail in the relevant ecosystem subsections.

Table 1. Sample sizes of CVM studies.

Ecosystem	Number of responses to be considered	The share positive payment decisions, %	Total willingness to pay, million EUR/year
Forest	660	90	23.9
Bog	400	89	12.3
Urban	720	91	17.3

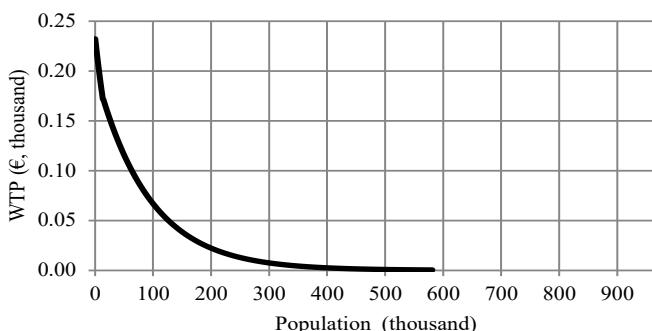
The questionnaires used in the study were designed according to the requirements for CVM surveys. The questionnaires included a simulated market scenario, a willingness to pay identification question and questions on the respondent's sociometric data.

The basic data on total willingness to pay for all three CVM studies were three surveys of the willingness to pay of a representative sample of the Estonian working-age population. Based on this, the total demand functions for the respective ecosystem services was determined and the demand curves was constructed.

To construct the demand curve, the best approximation was found (which is also the general form of the total demand function):

$$WTP = \alpha e^{-\beta x}$$

where WTP is the amount of willingness to pay, x is the number of people who would be willing to pay at least that amount, and α and β are the parameters to be assessed. The demand curve constructed on the basis of the total demand function is presented for all three studies similarly to the illustrative figure below.

The total demand of the Estonian working age population for ecosystem services is mathematically proportional to the area under the demand curve in the figure. The total demand is found by integrating the demand curve according to the formula:

$$CS = \int_{x_1}^{x_2} WTP(x)dx = \int_{x_1}^{x_2} \alpha e^{-\beta x} dx = -\frac{\alpha}{\beta} (e^{-\beta x_2} - e^{-\beta x_1}) \cong \frac{\alpha}{\beta} ,$$

where x_1 is 0 and x_2 is the number of people with a positive willingness to pay.

While CVM study typically explores the monetary equivalent of a single non-market value (e.g., an existence value of one biological species), the aim in the present study was to explore multiple non-market services in one ecosystem in a single CVM survey. It would probably have been methodologically more correct to carry out CVM study for each non-market ecosystem service separately, but given the labor-intensive nature of such an approach (especially the sample size requirements), this was beyond possibilities.

In order to assess several non-market services of one ecosystem in one CVM survey, respondents were asked to rank the given ecosystem services according to their subjective importance in addition to their declaration of willingness to pay. Based on the preferences received, the declared willingness to pay for ecosystem services was divided between the individual services on the list.

3.2. Relative importance and WTP for forest ecosystem services

The relative importance of forest ecosystem services according to the respondents and the corresponding WTP are presented in Table 2. In the survey of non-market values of the forest ecosystem, 660 questionnaires met the requirements. According to the survey, the total willingness to pay of the Estonian adult population for forest ecosystem services was 23.9 million euros per year. The high percentage of respondents with a positive willingness to pay (90%) is worth noting.

Table 2. Relative importance and WTP for forest ecosystem services

Forest ecosystem service	Relative importance	% total value	WTP (thous. EUR)
Photosynthesis (oxygen production)	1.	13.96	3329.753
Air and water purification	2.	13.71	3271.079
Climate regulation	3.	11.83	2820.943
Habitat supply for biological species	4.	11.64	2777.562
Preserving soil fertility	5.	9.23	2200.465
Ensuring landscape diversity	6.	7.56	1803.242
Enabling pollination and honey collection	7.	7.45	1777.344
Provision of genetic resources and medicinal plants	8.	7.13	1700.029
Provision of berries, mushrooms and other bog products	9.	6.07	1447.123

Providing opportunities for environmental education	10.	5.97	1422.783
Providing recreation and leisure opportunities	11.	5.46	1301.678
TOTAL		100	23852.0

When ranking ecosystem services on the basis of subjective importance, respondents preferred *Photosynthesis (oxygen production)* (13.96% of the total value, WTP 3.3 million euros). The service *Air and water purification* achieved almost the same result (13.71% of the total value). These two services were followed by *Climate regulation* (11.83% of the total value) and *Habitat supply for biological species* (11.64% of the total value). This sequence clearly shows that, in the case of forests, people consider global environmental regulation services to be paramount. The last three services in the ranking include *Provision of berries, mushrooms and other bog products* (6.07% of the total value), and cultural services *Providing opportunities for environmental education* and *Providing recreation and leisure opportunities* (5.97% and 5.46% of the total value respectively).

It is surprising that the service that people are expected to be most exposed to in the forest (*Providing recreation and leisure opportunities*) is at the bottom of the list. It can be concluded that people's subjective welfare is positively influenced more by global life-support services than by direct contact with the forest ecosystem having recreation.

3.3. Relative importance and WTP for wetland ecosystem services

The relative importance of forest ecosystem services according to the respondents and the corresponding WTP are presented in Table 3. The survey is based on 400 questionnaires and the sample structure was representative of the Estonian adult population. Similar to the forest survey, the percentage of positive respondents (89%) was very high.

Table 3. Relative importance and WTP for wetland ecosystem services

Wetland ecosystem service	Relative Importance	% of total value	WTP (thous. EUR)
Maintaining clean water resources	1.	13.57	1665.599
Air and water purification	2.	13.29	1631.006
Habitat supply for biological species	3.	12.90	1583.501
Carbon sequestration	4.	11.30	1387.636
Photosynthesis (oxygen production)	5.	10.71	1315.327
Ensuring landscape diversity	6.	9.42	1156.111
Provision of genetic resources and medicinal plants	7.	7.50	921.072
Provisioning of berries, mushrooms and other bog products	8.	7.28	894.267
Providing opportunities for environmental education	9.	7.18	881.258
Providing recreation and leisure opportunities	10.	6.85	840.725
TOTAL		100	12276.500

It can be said that the general pattern of wetland ecosystem services ranked by subjective preferences is similar to forest ecosystem services. In the first place is the service *Maintaining clean water resources* (13.57% of the total value, WTP 3.3 million euros). In second place is *Air and water purification* (13.29% of the total value) and in the third place *Habitat supply for biological species* (12.90). They are followed by services related to global climate regulation *Carbon sequestration* (11.30%) and *Photosynthesis* (10.71%). The last two places are cultural services, *Providing opportunities for environmental education* (7.18% of the total value) and *Providing recreation and leisure opportunities* (6.85%).

In summary, the preferences for wetland ecosystem services are very similar to those for forest ecosystem services. Of the ecosystem services provided by wetlands, people also subjectively regard services related to the quality of the environment as the most important and cultural services as the least important. The relative differences between the highest rated and lowest rated services are also similar to the forest ecosystem services. The main difference between forests and wetlands is the overall willingness to pay for ecosystem services, which is almost twice as high for forests as for wetlands, at 23.9 and 12.3 million euros per year, respectively.

3.4. Relative importance and WTP for urban ecosystem services

When conducting the urban area CVM study, it had to be taken into account that the basis for classifying the urban ecosystem is quite different from the other ecosystems studied (forest and wetland). The urban area consists of many different ecosystems such as large parks, small parks in the middle of the city, urban forests, tree alleys, private courtyards, etc. (a more complete list is given in the table 4).

The presence of different ecosystems in the urban area made it difficult to compile the CVM questionnaire and to interpret the results later. The aim of the study was to find monetary equivalent for different services of different urban ecosystems separately. To achieve this, respondents were asked to rank (according to subjective importance) different urban ecosystems in addition to urban ecosystem services (see table 4). By dividing the total willingness to pay between ecosystems and ecosystem services (both ranked according to subjective preferences), it was possible to find monetary equivalent to all services of all studied urban ecosystems.

The survey is based on 720 questionnaires and the sample structure was representative of the Estonian adult population. Similar to the forest survey, the percentage of positive respondents (91%) was very high as in the case of forest and wetland ecosystem services.

Of the urban ecosystems ranked on the basis of subjective preferences (table 4), large parks are unrivaled (23.3% of total value, WTP 4 million euros). In second place are small parks (17.3%, WTP 3 million euros) and in third place urban forests (15.9%). The last places in the list are relatively smaller urban green areas *Lawn strips and flower pots by the sidewalks* (10.5%) and *Lawn strips by the roadrand between lanes* (10.0%). The ranking of privately-owned gardens is very similar to them (also 10.5%). The result urban ecosystem ranking shows that people appreciate in urban ecosystems higher larger green areas in public use.

Table 4. Relative importance of urban ecosystems and the corresponding WTP

Urban Ecosystem	Importance	% total value	WTP (thous. EUR)
Big parks (e.g. Kadriorg, Glehni park)	1.	23.3	4028.3
Small parks in the City centre (e.g. Tammsaare park, Hirvepark)	2.	17.3	2985.9
Forests within the city borders (e.g. Nõmme forest, Stroomi forest)	3.	15.9	2747.6
Tall landscaping (trees, alleys) by the road	4.	12.6	2176.5
Privately owned gardens (e.g. Nõmme, Merivälja)	5.	10.5	1815.3
Lawn strips and flower pots by the sidewalks	6.	10.5	1810.3
Lawn strips by the road and between lanes (e.g. Sõpruse av.)	7.	10.0	1723.9
TOTAL		100.0	17287.75

The relative preferences of urban ecosystem services and the corresponding WTP are presented in Table 5. People value urban ecosystem services the most *City air purification* (14.9% of the total value, WTP 2.6 million euros). This is followed by *Photosynthesis* (11.9%) and *Providing recreation and leisure opportunities* (10.9%). The third place of this cultural service is the main difference compared to forest and wetland ecosystems, where this recreational service was penultimate. This clearly shows that people value urban and natural ecosystem services differently.

Table 5. Relative importance of services urban ecosystems and the corresponding WTP

Urban area ecosystem service	Importance	% (of inverse value)	WTP (thous. EUR)
City air purification	1.	14.9	2579.0
Photosynthesis (oxygen production)	2.	11.1	1924.8
Providing recreation and leisure opportunities	3.	10.9	1884.9
Traffic noise reduction	4.	10.3	1773.5
Habitat supply for biological species (e.g. birds)	5.	10.2	1766.1
Ensuring the diversity of urban space	6.	9.7	1673.1
Urban microclimate regulation and carbon sequestration	7.	9.7	1674.5
Offering aesthetic pleasure (flower buds, alleys)	8.	8.1	1401.7
Providing shade for people (e.g. from wind and sun)	9.	7.9	1360.7
Providing opportunities for environmental education	10.	7.2	1249.4
TOTAL		100	17287.75

Although the monetary equivalent of the highest rated ecosystem service of the highest rated urban ecosystem differs more than four times from the lowest rated ecosystem service on lowest rated ecosystem, however, it can be argued that the differences

between urban ecosystem services are not as large as might have been expected. This shows that people's preferences vary quite a bit, one prefers lawns, the other large parks and the third flower buds. But all these ecosystems are important for the urban green space.

Conclusion

The incompatibility of the financial equivalent of ecosystem services and economic accounting has long been one of the main obstacles to the effective introduction of green accounting. The inability of official statistics to reflect the monetary equivalent of ecosystem services is also a reason why the value of ecosystem services is not included in national GDPs.

In particular, taking into account the identified financial equivalent of non-market ecosystem services in statistics is objectively complicated, as accounting and statistics standard has been so far engaged dealing with real financial turnover. This situation is a serious obstacle to the actual implementation of the principle of sustainable development. An initiative The System of Environmental Economic Accounting (SEEA) has been brought to life to create an international standard for ecosystem services statistics. SEEA organizes and presents statistics on the environment and its relationship with the economy. Statistics Estonia also participates in the review and development of the standard and principles ecosystem services statistics. For this purpose, are also used the results obtained assessing the monetary value of Estonian forest, wetland and urban ecosystem services using the contingent valuation method.

Three contingent valuation studies found out that the total willingness to pay for forest ecosystem services is about 23.9 million euros per year, for wetland services 12.3 million euros and for urban areas 17.3 million euros. All three studies were asked to rank respective ecosystem services under study according to their importance. The total willingness to pay for the services of the respective ecosystem was distributed according to the importance indicated by the respondents. The most important services considered by the respondents were regulatory services, photosynthesis in the case of forests, water purification services in the case of wetlands and air purification in the city. Somewhat surprisingly, cultural services such as "providing recreation and leisure opportunities" and "providing opportunities for environmental education" were among the least important. Only in the urban area study was the cultural service in third place after air purification and photosynthesis.

With this in mind it can be concluded that people value ecosystem services aimed at the physico-chemical quality of the environment more than the increase in welfare resulting from personal contact with ecosystems. Such a general attitude creates good preconditions for the implementation of the European Green Deal in Estonia.

References

1. **Abelson, P.** Project Appraisal and Valuation of the Environment. General Principles and Six Case-Studies in Developing Countries. Overseas Development Institute, 1996, pp 304.

2. **Bandara, R and Tisdell, C.** 2003. Comparison of rural and urban attitudes to the conservation of Asian elephants in Sri Lanka: empirical evidence. *Biological Conservation*. 2003. a., vol. 110, 3.
3. **Bateman, D. W. and Willis, K. G.** 1999. *Valuing Environmental Preferences: Theory and Practice of the Contingent Valuation Method in the US, EU, and developing Countries*. New York : Oxford University Press Inc, 1999.
4. **Bockstaal, N. E. and McConnell, K. E.** Environmental and Resource Valuation with Revealed Preferences. A Theoretical Guide to Empirical Models. Springer, 2010, pp. 367.
5. **Carson, R.T. 2011.** *Contingent Valuation: A Comprehensive Bibliography and History*. s.l. : Edward Elgar Publishing Inc, 2011.
6. **Champ, P. A., Boyle, K. J., Brown, T. C.** (eds.) *A Primer on Nonmarket Valuation*. Kluver Academic Publishers, 2003, pp 376.
7. **Ehrlich, Ü., Reimann, M.** 2010. "Hydropower versus Non-market Values of Nature: a Contingent Valuation Study of Jägala Waterfalls, Estonia. *International Journal of Geology*. 2010, vol. 4, 3.
8. **Hecht, J. E.** National Environmental Accounting. Bridging between Ecology and Economy. *Resources for the Future*, 2005, pp 255.
9. **Holmes et al. 2004.** Contingent valuation, net marginal benefits and the scale of riparian ecosystem restoration. *Ecological Economics*. 2004, 49, 1.
10. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf
11. <https://seea.un.org/content/about-seea>
12. <https://seea.un.org/ecosystem-accounting>
13. https://seea.un.org/sites/seea.un.org/files/seea_tri-fold_final_nov_18.pdf
14. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>
15. <https://www.stat.ee/sites/default/files/2021-07/D1.1%20Final%20methodological%20report.pdf>
16. [Methodological report_831254_2018_EE_ECOSYSTEMS_revised_version_31_03_\(1\).pdf
\(stat.ee\)](https://stat.ee/sites/default/files/2018-03/report_831254_2018_EE_ECOSYSTEMS_revised_version_31_03_(1).pdf)
17. **Mitchell, R. and Carson, R.T.** 1990. *Using Surveys to Value Public Goods*. Washington, D.C: Resources for the Future, 1990.
18. **Nömmann, T., Ehrlich, Ü., Pädam, S.** 2020. A study of People's Preferences of the Environmental Status of Lake Harku and the Benefits Offered by the Lake and Its Surrounding, *Estonian Discussions on Economic Policy*: Vol. 28. No. 1-2.

19. **Reimann, M, Ehrlich, Ü.** 2012. Public Demand for Shores in Natural Condition: a Contingent Valuation Study in Estonia. International Journal of Geology. 2012., vol. 6, 1.
20. System of Environmental-Economic Accounting—Ecosystem Accounting: Final Draft. https://unstats.un.org/unsd/statcom/52nd-session/documents/BG-3f-SEEA-EA_Final_draft-E.pdf

EUROPEAN POLICY AGAINST CORONA: ADEQUATE RESTRICTIONS OR A KIND OF HYGIENIC-TOTALITARISM?

Wolfgang Eibner¹
Ernst-Abbe-University of Applied Studies Jena

Abstract

The corona pandemic is keeping the world under its spell: time for an economic and political stocktaking. The article covers the following topics:

Why is the current pandemic leading to such harsh government responses worldwide and also in industrialized countries? Is the reason for this a deadly pandemic or is it rather a neoliberal cost-minimizing health care system that saves costs ignoring any consequences for its efficiency?

Are the previous harsh measures of the countries' governments to restrict social and economic life scientifically epidemiologically analyzed and thus expedient, or is the state acting primarily fear-based: So is the sense of proportion given to all the measures to combat the pandemic that deeply interfere with our social freedoms?

What will be the central economic costs of the economic and social lockdown and thus the consequences for our economy, for our civil rights and our free society?

Keywords: corona, corona pandemic, fundamental rights, freedom, lockdown, costs of lockdown, educational deficits following lockdown, mortality of Corona.

JEL: H12, I15, I18, I25, K20, Z18.

1. Research purpose

Topicality: the corona pandemic has been keeping the world under its spell for a year now: time for an economic and political stocktaking.

Aim of the discussion: the question of the following considerations will be how the hard cuts in the economy and civil rights are to be assessed economically and socially: Are the lockdowns, which are massively burdening the economy in almost all European countries, appropriate because a deadly pandemic threatens us or are they possibly only taken place because our health system of all of us can no longer fulfil its original function of providing care for the population even in times of crisis. What will be the long-term economic costs of the drastic lockdowns?

This question can also be asked more pointedly:

- Does a deadly virus endanger us and are our health or even our survival dependent on it, as in times of plague, to limit our contacts to a minimum – with massive restrictions on our civil rights guaranteed by the Basic Law? Does this necessity

¹ Prof. Dr. rer. pol. Wolfgang Eibner, Fachbereich Wirtschaftsingenieurwesen, Ernst-Abbe-Hochschule Jena, Carl-Zeiss-Promenade 2, 07745 Jena, w.eibner@eah-jena.de

Prof. Dr. Wolfgang Eibner, Department of Industrial Engineering, Ernst Abbe University of Applied Sciences Jena, Carl-Zeiss-Promenade 2, 07745 Jena, Germany, w.eibner@eah-jena.de

also justify catastrophic effects on our economy in the sense of possibly hundreds of thousands of insolvencies of companies and self-employed persons – with subsequently exploding unemployment and the worst recession?

- Or is the threat to the citizen resulting from the current corona pandemic rather because
 - there is an inadequately prepared health care system that is primarily set up to minimize costs in a neoliberal way, and
 - that we are surrounded by politicians who act in short-term activism without any long-term strategically oriented thinking and by this hitting its citizens and the economy massively and sustainably via the serious encroachments on fundamental rights and over long-term lockdowns, so that the livelihoods of many citizens are destroyed and thus causes future social and economic costs of the most diverse kind not yet foreseeable extent?

Research objective

In the following, using the example of Germany, four central and very specific questions arising from the corona crisis will be examined in more detail with regard to

- economic development in the long term, on the one hand, and
- our freedom in the form of self-determined life in a free society of HAYEKian character (cf. Friedrich August von HAYEK, 1944 und 1979).

The four objectives to be researched are:

1. Why is the current pandemic causing such harsh government responses worldwide and also in developed industrial countries? Why are countries like Germany also afraid of an exponential increase in mortality?
Can a decline in efficient health systems induced by neoliberal economic policies be (co-)responsible for this (Chapter 2)?
 2. How is the corona pandemic communicated: hysteria based on absolute numbers or real threat of a deadly pandemic? How is the mortality of Covid-19 to be assessed and is the right balance of proportion given to all the measures to combat the pandemic that deeply interfere with our social freedoms (Chapter 3)?
 3. What will be the central economic costs of the economic and social lockdown (Chapter 4)?
 4. And last, but not least: From a scientific point of view, what conclusion can be drawn from the previous efforts to fight the pandemic and to react adequately in the sense of an optimized cost-benefit analysis – taking into account of course as the highest value: **to survive** – (Chapter 5)?
- 2. Corona crisis: the result of a deadly pandemic or rather the result of neoliberal health systems that have been cut back?**

2.1. The responsibility of neoliberal economic policy for the current situation

In particular, our Western societies with the USA at the forefront of the "neoliberal economic evolution", but also China with a hidden, but all the more radical system of

economically globalized exploitation of our planet, have been pursuing a globalization capitalist path since the early 80s and 90s at the latest, which not only overwhelms our planet, but also us citizens.

Neoliberalism was able to generate an unprecedented, ever-increasing material supply of goods to the world and the resulting growth and often prosperity.

The dark side of this undeniable material track record, however, lies in the fact that neoliberalism worldwide disadvantages, if not exploits, people with lower education in particular – even more so in developing and emerging countries as cheap workbenches for supplying the so-called industrialized world.

This exploitation is taking place in favor of ever higher profits for fewer and fewer globalization winners, ever more fragile social systems and ever more globalized supply chains.

This neo-liberal economic concept leads to

- a "life beyond all resources" in the sense of an increasing extinction of animal and plant species through the destruction of their last habitats, deforestation of the last primary forests, in particular in the Amazon, Indonesia and Central Africa, causing by this, among other reasons also the climate changes, on the one hand, and
- on the other hand it also leads above all to increasing social dislocations as a result of a redistribution of wealth gains from the "bottom" to the "top".

In his two pioneering works (Thomas PIKETTY, 2013/2014, 2020), Thomas PIKETTY has clearly and irrefutably worked out that since the beginning of the "neoliberal revolution", the so-called monetarists in science and politics have been working on a dramatic redistribution of income and above all assets to the supreme decile (10%) in income or even percentile (1%) in the assets of the population.

In plain language, this means that the great economic gains from globalization not only bypass the great mass of the population, but the great mass of the population is becoming poorer and poorer and lives in an increasingly precarious economic environment:

instead of lifelong professional security most people's live is determined by questionable, fixed-term employment contracts, ailing health systems, overtaxed retirement provision, child-hostile living and working conditions, worsening environmental conditions, etc.

What we as citizens and society have not seen or did not want to see in recent years is the following dramatic change, which the (Keynesian) order of the 50s, 60s and 70s differs so fundamentally from that at least since the beginning of the 80s evolving neoliberal economic structure:

- **the economy had to serve the people;**
- **now people must serve for the economy.**

All production factors – and this includes people – must be cost-minimized, rationalized, and quickly substitutable at any cost. Only then is the company competitive and can still provide jobs at all.

And that is precisely the dilemma: No company, not even a single society (state, government, population) can evade this "exploitation optimization" without falling completely out of the economic cycle.

This focus on minimizing costs, no matter what the consequences will be, does not exclude the health system – and this gives rise to the reference to the current corona crisis:

Since the beginning of the 1990s at the latest, **hospitals** (as well as nursing homes) have increasingly **no longer been run in a care-oriented manner, but in a profit-oriented manner**. State hospitals are increasingly being privatized and thus run more and more openly in a "cost-responsible manner" – which results in massive savings in personnel and fewer and fewer resources for imponderables and for crisis prevention.

So it is hardly surprising that the deaths in the context of the corona pandemic are greatest where the health systems are ailing due to insufficient investment and / or are managed with too few staff (competent, trained nursing staff). Unprofitable hospitals are being closed – thereby increasing potential supply bottlenecks or even gaps in times like these (pandemics).

2.2. The corona pandemic in the environment of neolibetally optimized health systems

In a nutshell, "neoliberalism" stands for maximum cost-efficiency in a free market economy, in which social aspects are only viewed as cost factors that inhibit competition.

A central component of neoliberal thinking is the privatization of almost all areas of life, the state ultimately only is responsible for the legal system and legal framework, which of course should be as business-friendly as possible and "deregulated".

Exactly this policy has been implemented also in the health sector worldwide for over 30 years:

- "unprofitable" hospitals are closed (which in reality means that every treatment of sick people has to make a profit!),
- any "overcapacities" of beds and especially staff in clinics and nursing homes - including intensive care capacities - will be reduced and
- permanently employed specialist and nursing staff are increasingly being replaced by temporary employment agencies or contract workers.

If unforeseen burdens or even a pandemic hit such "optimized" health systems, the disaster is inevitable.

Figure 2.1 gives an overview of the considerable decline in the number of hospitals using the example of Germany from 2000 to 2020. In addition, this figure shows the development of the number of people in Germany who are 80 years of age and older.

From this comparison it becomes clear how problematic the dismantling of hospitals and thus of inpatient treatment options is, when at the same time a rapidly increasing number of elderly citizens naturally requires increasing - and not decreasing - supply capacities; a development that is symptomatic not only for Germany but, of course, in gradations of positive and negative kind, for the whole of Europe.

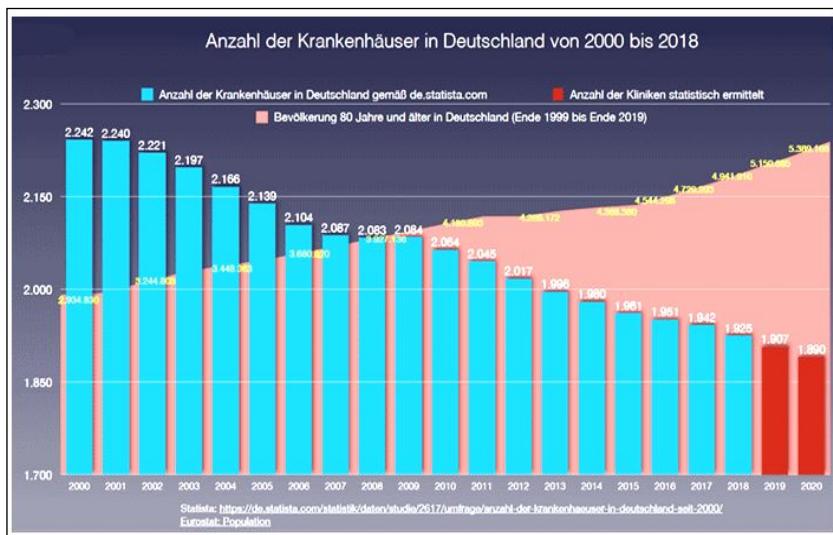

Figure 2.1: Change in the number of hospitals in Germany (on the left) and the number of the population aged 80 and over (on the right) for 2000 to 2020 (Foodfibel Newsletter, 2021)

What seems completely incomprehensible is the fact that in 2020 a further 21 hospitals were closed despite the corona pandemic and another 30 hospitals will be closed unchecked in 2021 despite alleged massive overloading of the health care system in Germany (Christian SCHWAGER, 2021).

Both measures lead to a further decline in the number of beds available. It is by no means the case that fewer hospitals are improving overall health care by increasing the number of beds; rather, the closings actually lead to a deterioration in patient care. From 1991 to 2018 the number of hospital beds in Germany fell from 665,505 to 498,192 (Reimbursement Institute, 2020).

3. On the mortality from Covid-19 and the appropriateness of the paternalistic government measures

3.1. Absolute versus relative consideration of the corona numbers

Politics, the press and, unfortunately, the virologists who are respected there operate worldwide with absolute figures. Absolute numbers of hundreds or even thousands of Covid-19 infections per day, e.g. in Germany, or even in India with hundreds or thousands of deaths per day, shock people and forbid *eo ipso* any criticism of even the toughest measures of interference in social and economic life. The credo is: "Without these measures, death cannot be stopped". Thousands of deaths per day is what feels like an apocalypse.

- Not only the economist should see all this very striking information **in a relative perspective**:

Without Corona, around 1 million people die per year in Germany, i.e. almost 3,000 people every day, more in winter and less in summer.

How many of these people die of cancer or other diseases caused by this as a result of particulate matter or other industrial pollution is beyond the public domain: No PCR or rapid tests can be used to derive allegedly "objective" numbers of the risk of death. (Especially not for those who simply die of old age.)

The German Society for Hospital Hygiene (DGKH) puts the number of annual deaths in hospitals from multi-resistant "hospital germs" at up to 30,000, i.e. almost 1,000 people per month. Every tenth hospital patient in Europe becomes infected in the clinic. Every year three million people fall ill with so-called nosocomial infections caused by microorganisms, which are temporally related to a hospital stay. In Germany alone, between 500,000 and a million people are infected with the problem germs during hospital stays. For patients in intensive care units, the risk of infection is even over 15 percent. (DGKG, 2007).

These are numbers on the order of the corona pandemic.

None of these dying scenarios has ever led to serious reactions from the state in order to avert acute danger: In the past, the health of the citizens was not protected by generally binding activities to reduce particulate matter or to protect the climate. If so, then ultimately only by invoking "moral persuasion". Against the high mortality in hospitals, which could be significantly reduced with simple – but costly – means of hygiene in hospitals, nothing has been done in Germany to this day.

The state only requires hygiene rules where it does not cost it: With the population at a distance, mask and entry bans.

In the context of the corona pandemic, everything is suddenly very different:

- infections with Covid-19 – whether completely without symptoms, with mild symptoms or a severe course of the disease – are added up to daily new horror reports that startle the population as well as politicians.

The newly emerging **mutations** are even referred to as "**zombie-like mutants**" in politics and the press, which again drastically illustrates their danger in a populist and / or terrifying way.

The reader or news listener is of course frightened by hundreds of corona deaths per day – although these numbers are even announced in official announcements as "died of or with Corona" (Covid-19 viruses): The statistics do not even provide any answer to the elementary ones important question of how many of those who died "of or with" Corona have now actually died of Covid-19.

In general, there were no statistically reliable statements about the actual mortality of the virus until the editorial deadline of this article (June 15, 2021): neither in general nor in individual age clusters.

In this context, explicit reference should be made to the scientifically well-researched work of the biologists Karina REISS and Sucharit BHAKDI (Karina REISS / Sucharit BHAKDI, 2020): The two authors accuse the media of REISS and BHAKDI of often not interfering with the virus and the viral disease distinguish. The number of infections is announced every day without emphasizing that not every infection leads to a serious illness with hospitalization or even ventilation, rather the majority of infections are symptom-free. (René SCHLOTT, 2020a.)

In a study from October 14, 2020, the World Health Organization (WHO) states a median mortality of infected people in the regions and age groups examined of 0.14% to 0.23% and writes that the mortality at the beginning of the pandemic was overestimated: "*The inferred infection fatality rates tended to be much lower than estimates made earlier in the pandemic*" (John P. A. IOANNIDIS, 2020).

In addition, the criticism of the informative value of the **PCR test**, which is used worldwide as an indicator of a Covid-19 infection, is not easy to ignore:

In the PCR process, traces of the virus genome are reproduced – in many cycles. In Germany all tests are evidently trimmed to high values through a large number of cycles, except for 45. However, a positive result does not mean that the person affected is always contagious. Even genetic components from a previous flu can lead to a positive outcome. The New York Times reports that the majority of the actually false-positive PCR results in the USA are based on such high cycle values [source: Apoorva MANDAVILLI, 2020]. There it is discussed to generally reject tests with more than 30 cycles. (Volker NIES (2020)

The more tests are carried out and the more cycles the PCR result is based on, the higher the number of cases and thus also the so-called "false-positive results"; this possibly also explains why China is now considered to be almost corona-free despite the pandemic disaster of early 2020 (if fewer PCR cycles are used in the analysis to determine actual infections).

Renowned Chinese scientists also assume up to 40% of so-called "false-positive PCR test results" (Xueliang WANG et al., 2020), so that the number of allegedly infected people, taking into account the exponential increase in the probability, could be included with a high number of cycles getting a positive test result are significantly lower than officially announced.

The economist will not be able to answer these questions:

- However, he has to insist that the virologists will take a clear, science-based position on this, especially if their recommendations are the basis of massively drastic political decisions.

The change of the corona crisis from the "potentially fatal pandemic", which still determined the months of March to May 2020 in public, to a quieter course of the pandemic from May to October, which in many ways increasingly showed the traits of a controllable flu-like viral disease, was noticed by large parts of the population, without the politicians responding "appropriately" from the point of view of many citizens. The drastic increase in infections from November 2020, which has since led to renewed

massive restrictions on the economy and society across Europe (as of the end of May 2021), so far has not been accompanied by any actual overstressing of the health system.

Should this still be the case in the further course of the pandemic, this is not necessarily a sign that the corona apocalyptic are right after all: **the German Society for Pneumology had already warned of this in 2005** – 15 years before the pandemic – **that an onslaught of people with shortness of breath to be expected in the event of a flu epidemic requires significantly more capacities in the intensive care unit and, in particular, significantly more devices for non-invasive ventilation must be kept in stock** (Ärzte Zeitung, 2005).

In the course of the above-mentioned neoliberal "reforms" in the health sector, money was never provided. Correspondingly, not only has nothing been done in the sense of this, but on the contrary, hospitals have been massively privatized and closed through the afore mentioned neoliberal economic policy, and personnel in all demands including intensive care units have been reduced.

The high number of pandemics at the beginning of the pandemic, especially in China, northern Italy and parts of Spain, is primarily a consequence of overburdened, neoliberal "broken down" and / or (moreover) inefficient health systems - as in Italy in particular at the beginning of the pandemic in Bergamo (cf. Angela GIUFFRID, 2021) with too few resilient intensive care units or generally inefficient healthcare system. In addition, doctors did not yet have any experience or specific therapeutic knowledge with and about Covid-19.

In particular, at the beginning of the pandemic, a variety of - as was then shown - unsuitable drugs were used on a trial basis, and intubation was carried out very early in the event of insufficient oxygen supply, both of which led to increased mortality and again led to a significant increase from December 2020 (cf. Martina FRÜHBIS, 2020): 50% of intubated corona patients die, most by inflammation caused by this). The first treatment studies by the WHO and patients with ultimately lethal drugs (including hydroxychloroquine) have also been carried out (cf. the study by REMAP-CAP, 2020), which is said to have led to the excess mortalities observed in 2020.

3.2. On mortality from Covid-19

According to the Johns Hopkins University (as of March 17, 2021), the **mortality** from Covid-19 – on average for all age groups – Is **0% as the minimum value (Singapore)** to **4% as the maximum value (Bulgaria)** of the infected; for Germany the value is 2.8%, and for Estonia it is 1%; averaged over all countries surveyed a little over 2% (Johns Hopkins University, 2021).

Singapore has one of the best financed and most efficient health systems in the world: In 2020, Singapore took first place in the Bloomberg Health-Efficiency Index (cf. Lee J. MILLER / Wei LU, 2020), which even under corona conditions measured life expectancy and medical reviewed editions of a country. This also appears to be a strong indication of the crucial role played by the quality of the respective national health systems in assessing and managing the pandemic..

- This index also rates the German health system as "inefficient"; Bulgaria even as one of the most inefficient in the world.

When analyzing the mortality data from the Johns Hopkins University, it can also be observed that the information on the mortality of Covid-19 falls over time - a reason for this is not given, but it might be the increasing experience of successful treatment methods.

On the other hand, the mortality is strongly dependent on the age structure of the sick: In younger people, the mortality in Germany is in the per thousand range, in over 85-year-olds it is up to 4%.

The 2018 flu wave claimed around 20,000 more flu deaths in Germany in March 2018 than in March 2020. A weekly corona-related excess mortality of 600 to a maximum of 1,700 people can only be identified for April 2020 (with a total of around 20,000 deaths per week). According to Destatis, the significantly higher excess mortality of over 3,000 people reported for the 33rd calendar week 2020 is heat-related; 27 people died of Corona this week in August (Destatis, 2020).

The first obvious excess mortality for Germany can only be determined from November 2020, as the analysis by Destatis from January 2021 in Figure 2.2 shows.

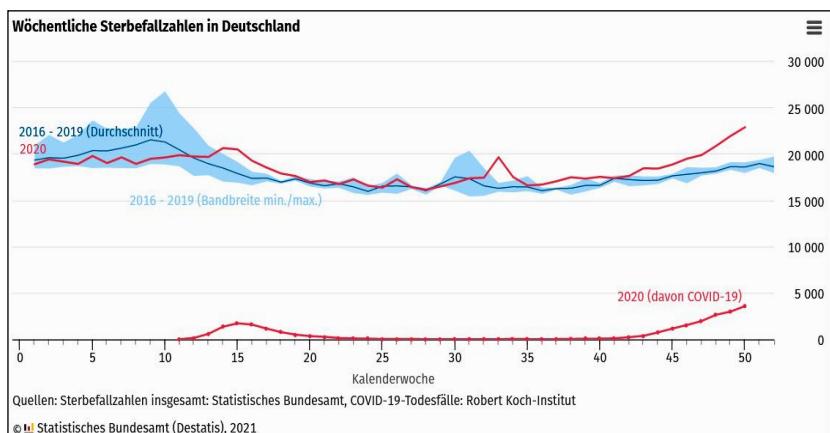

Figure 3.2: Weekly death rates in Germany and corona-related excess mortality in Germany in 2020 (red) compared to weekly averages 2016-2019 (blue) (Destatis, 2021b)

Even at this point in time, however, there is still no excess mortality compared to the typical "flu weeks" at the beginning of the year. However, given the sharp increase in Covid 19 diseases that was observed especially from November 2020, a further increase in mortality was to be expected in the first few weeks of 2021:

A follow-up analysis by the German Federal Statistical Office confirms the fear expressed in November of a sharp increase in deaths, as Figure 2.3 shows.

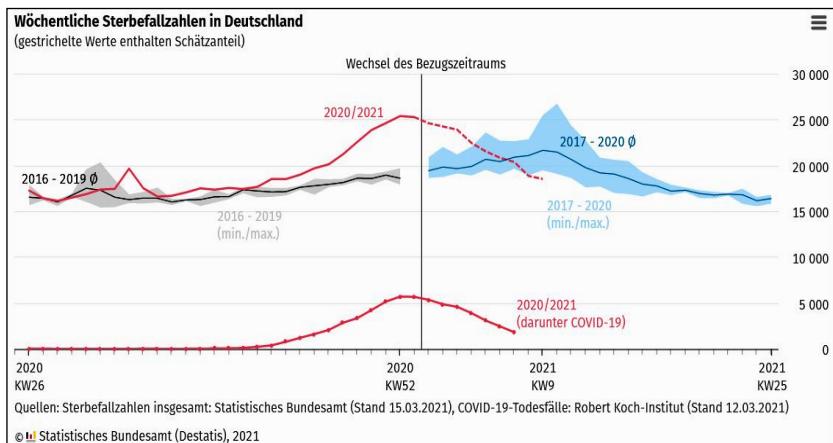

Figure 3.3: Weekly number of deaths in Germany and corona-related excess mortality since the start of the corona pandemic in Germany, as of March 15, 2021 (red) compared to weekly averages 2016-2019 (blue) (Destatis, 2021a)

- Without measures against the spread of the virus, an exponential upward outbreak of the mortality curve could in fact occur, which would then flatten out only when the so-called herd immunity (of the survivors) is reached.

Empirically, however, the high death rates in December and January are not higher than the number of cases in "normal" flu years. For the end of February and March, the number of cases is even below the number of "normal" flu deaths. When interpreting these graphs, however, it should not be forgotten that this could be the result of the comprehensive lockdown.

However, the effect of a lockdown on the current pandemic is not even undisputed in science, cf. the study by: Eran BENDAVID / Jay BHATTACHARYA / John P. A. IOANNIDIS / Christopher OH, 2021.

"We're falling into a trap of sensationalism. [...] We have gone into a complete panic state. [...] There is a lethal virus circulating out there. We all have responsibility to do our best to contain it as much as possible. It's not a joke. It's not a conspiracy. It's not fake, but we don't panic. We don't destroy our world. We don't freeze everything." (Cited from John P. A. IOANNIDIS in: Peter JAMISON, 2020.)

- In order to answer the question about the concrete numerical effect of a lockdown, how precisely it ever might be designed, on actual mortality, the economist would look to substantial studies on the question of the specific effects of lockdown as the cause of a no further increase in deaths compared to the natural development of case numbers as part of a normal flu cycle.

This would require investigations of specifically definable hotspots, but these are still not available: To date, the German Federal Government cannot provide any information on where and how the general lockdown affects the actual number of cases and how:

The Robert Koch Institute writes verbatim in its daily situation reports: "*The high nationwide case numbers are caused by mostly diffuse events with numerous accumulations, especially in households, in the professional environment and in retirement and nursing homes*" (Robert Koch Institute, 2021).

The concrete information content about infection routes is therefore zero, and it is not clear how a lockdown could contain such "diffuse events in households, in the professional environment and in retirement and nursing homes".

On the contrary, there is a new US study, published in December 2020 in the renowned The New England Journal of Medicine, which believes to prove that quarantine and lockdown do not lead to any measurable change in the course of the infection (Andrew G. LETIZIA / Irene RAMOS / Ajay OBLA et al., 2020):

- **This is all basically very little knowledge compared to very incisive measures.**

3.3. The question of the adequacy of lockdowns in the light of the facts known

The question that arises today is:

- **To what extent could effective measures against an exponential outbreak of mortality have been achieved by means other than a massive lockdown, which massively interferes with the freedom of citizens and entrepreneurs?**

This is a more than justified question, in particular, since evaluations show that the average age of those who died of or with Corona in Germany is over 80 years, as Figure 2.4 shows.

Specifically, it is 86 years (as of March 2021); incidentally, according to the average life expectancy.

Almost 90 percent of the people who died in connection with the corona virus were 70 years or older at the time of death. The proportion of previous corona deaths in the age range from 0 to 49 years was only 0.8 percent of all those who died from or with Covid-19 as of March 25, 2021 (Matthias JANSON, 2021).

With this, the question arises again very emphatically whether there would not have been other, more targeted measures that could have been taken to protect the primarily affected group of older people without a large part of the economy and civil society set in a months-long lockdown with resulting dramatic economic and social consequences. Chapter 4 will come back to this.

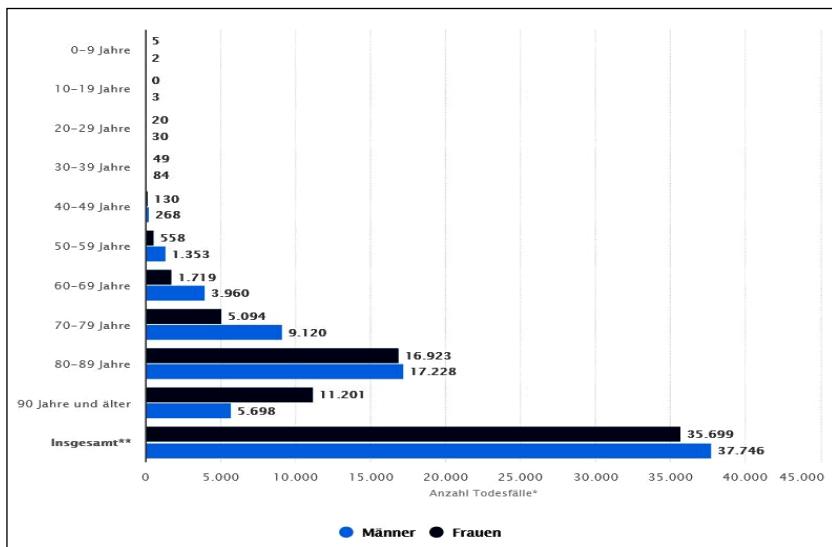

Figure 3.4: Distribution of deaths with coronavirus (Covid-19) in Germany by age and gender, as of March 16, 2021 (Statista, 2021c)

Why has politics reacted so harshly by closing large parts of public life in a way that was unprecedented and previously unthinkable in the world?

Two answers come to mind:

- firstly, the presumption – currently also re-emphasized by the WHO – that the virus could possibly originate from a high-security laboratory in Wuhan and thus appeared to governments worldwide to be completely unpredictable, and
- second, the extremely high number of deaths right at the start of the pandemic, first in China and then particularly in Italy.

The problem, however, is that the Corona crisis may only have such dramatic consequences for the health systems of the "rich industrialized countries" (Italy, Spain, France) first in spring 2020 and then again from December 2020 – and thus enforced this rigorous "Pandemic absolutism" – because

1. on the one hand, there was no experience of treating this disease,
2. the health systems of many of the countries affected for the first time were simply unprepared or even inefficient and
3. because global neoliberal economic policy has "optimized" the health systems through cost efficiency programs for decades.

In the health care system of many neoliberal "optimized" countries – such as for example in Spain and Italy – that is the countries affected by particularly high death rates, there are only 8 or 9 beds for intensive care for 100,000 citizens; with 34 such treatment

options per 100,000 citizens (Mathias BRANDT, 2020), Germany is still one of the countries with the most intensive care beds in the world.

But their use also depends on available or rationalized medical staff, which also puts Germany's comparatively good equipment with intensive care beds into perspective if the specialist and nursing staff necessary to care for intensive care patients is lacking. And that is particularly lacking in Germany, as a result of decades of deterioration in working conditions and wage dumping. (Cf. a study by the Hans Böckler Foundation, 2021.)

This dramatic shortage of nursing staff is not a recent development: For around 30 years, it has been pointed out again and again that there is a maximum need for action here, and in 2017 the German "Ärzte Zeitung" (Doctors' Review) again complained that the need for care has still not relaxed, but has worsened: since 2011 **the personnel gap had almost tripled** (Arno FRICKE, 2017).

However, nothing has happened in this regard since then – because it would cost money to make the job more attractive.

Even at the very latest in the pandemic, hospitals are continuing to outsource staff (Tagesschau, 2021): "Outsourcing" saves money - regardless of the pandemic, the central goal is and remains the "raising of cost-cutting potential". The only thing that matters is minimizing costs; the future of healthcare and the quality of patient care are of secondary importance.

If necessary, politicians must ensure that appropriate measures of whatever scope avoid excessive demands on the health system.

US President Dwight D. EISENHOWER coined the term "military-industrial complex" in the 1950s (Dwight D. EISENHOWER, 1961): This may have found its counterpart in the "health-industrial complex", the one with maximum fear-based lobbying influences or even controls politics and society.

The previous explanations show two points:

- on the one hand, there is a risk that at the beginning of the pandemic - when the drastic measures to combat the pandemic were initiated - the mortality of the new coronavirus was far overestimated and
- on the other hand, **a large part of the dramatic consequences of the pandemic seem self-made:**
 - **by failing to take the necessary precautions.**

In an interview with German-Ethics Counselor Sigrid GRAUMANN, the German Ethics Council also ultimately stated that - even in the pandemic wave of November 2020 - the **entire restrictions** were not and will not be taken due to the infection with the virus or due to the high mortality, but **solely from the fear that an exponential growth in the number of patients to be cared for in hospitals could overwhelm the health system**: "The point is not the absolute number, but the fear of no longer being able to deal humanely with the seriously ill. Politics and society are afraid of losing control" (Hannes KOCH, 2020).

From all these considerations, the impression arises that ultimately **politics** in the corona crisis was or **is not able to react appropriately to the pandemic requirements**.

- **This leads to the fundamental question: Is there a good sense of proportion given all the measures to combat pandemics that deeply affect our social rights?**

Jakob AUGSTEIN wrote in April 2020 during the first lockdown in a very outstanding but hostile commented contribution (Jakob AUGSTEIN, 2020):

"For some reason, the state and society have committed themselves to this 'pandemic absolutism', and one gets the impression that the higher the stakes – in terms of human suffering and economic costs – the less we can move away from this decision."

And another very important sentence from AUGSTEIN: *"Didn't anyone notice how strange it is that in the dispute about the 'easing' - a term that is mainly known from the penal system - those people have to justify themselves who demand a return to the civil liberties, but not those who want to continue to curtail freedoms?"*

The corona crisis is increasingly changing the relationship between state and citizens in the direction of a paternalistic welfare state, which the free society must not allow to slide into an authoritarian hygienic regime that increasingly interferes in the most private areas of life.

- **The measures to combat the pandemic have a massive, fundamental and diverse influence on the foundation of our liberal basic order.**

Bans on economic activity deeply affect the civil liberties and their livelihoods: The result is high numbers of self-employed bankruptcies and a sharp rise in unemployment among dependent employees – with the result that they lose a self-determined life and slide into increasing dependence on state welfare systems, up to the threat of individual poverty in old age.

Prohibitions in the organization of the private living environment such as the prohibition of visiting friends and even family members outside of one's own household, prohibited use of leisure activities of any kind (gastronomy, sports, concerts, parties, etc.) or even – and particularly profound and possibly tragic – prohibited visiting people in retirement homes or even hospitals and palliative wards, some of whom are lonely or even die without any opportunity to be with relatives, represent the most massive impairment of our way of life.

In the following chapter, some aspects of the resulting economic costs will be considered as examples.

Economic costs of a lockdown:

4. Educational deficits, recession, poverty-related reduction in life expectancy, structural consequences and indebtedness

Our third specific question is:

- **What will be the key economic costs of the economic and social lockdown?**

Our lives are massively threatened by the corona crisis:

- by the virus on the one hand
- and especially through the corona-related consequences for our economies and our prosperity on the other hand.

From the **large number of economic follow-up costs** of the measures against the Corona crisis, **only five aspects are treated** as an overview below:

1. the **economic costs of the loss of education**, primarily at schools, but also at universities as a result of only limited school attendance or only digital studies,
2. the long-term consequences for **employment and economic growth**,
3. the **costs of poverty**, old-age poverty **resulting from unemployment and destroyed self-employed livelihoods** and the associated **significant reduction in life expectancy** of those affected,
4. the massive **changes in the commercial structure** in general and **in our inner cities** in particular as a result of the lockdowns and
5. the consequences of the massive state financial aid in the Corona crisis for **state finances**.

4.1 Educational sector: costs of loss of education

On the one hand, there are the exorbitant costs of the educational backlog resulting from the lockdowns. According to calculations by the Ifo Institute, missed lessons and poorer learning conditions not only reduce the income of school leavers in the short term, but also their productivity over their entire life.

As a country without any raw materials, Germany lives solely from the “brain” of its population: from innovation and development, from the fact that, as a high-wage country, we have higher productivity and innovative strength than some other countries. In this respect, a lockdown in the education sector will hit the German economy to the core of its future viability.

The Ifo Institute had already calculated in 2020 that school closings of a third of the school year in Germany would result in around 2.6 trillion Euros in subsequent 80 years or 1.3 percent of future gross domestic product. (Cf. CESifo study by Elisabeth GREWENIG / Philipp LERGET-PORER / Katharina WERNER / Ludger WOESSMANN / Larissa ZIEROW, 2020.) With the development in 2021, we can assume that a whole school year will be lost. The resulting costs increase more than linearly to those already calculated by the Ifo Institute.

In addition, the results of studies from various countries make it clear that missed schooling cannot be replaced or even rescheduled through "homeschooling".

During the first lockdown in spring 2020, the schools were sometimes closed for months, in the last week of November 2020, according to the Conference of Ministers of Education and Cultural Affairs, 12.8 percent of the schools were in restricted presence due to corona cases, 0.5 percent were completely closed (Roland LINDENBLATT, 2020). In 2021, the situation had worsened until Mai.

Just as school policy has been going so far during the Corona crisis, there can only be one solution in terms of the sustainable education of our children: a complete repetition of the failed school year 2020/21. But that too is of course not feasible, since the schools are not in a position to implement such a - basically the only sensible - measure in terms of capacity, neither in terms of the spatial infrastructure nor the staffing capacity: An additional year is in our (also always cost-cutting) school system not manageable.

Our education sector has also been deprived of all reserves for decades neoliberalism: With decades of teacher shortage, dilapidated school buildings and rather non-existent digital equipment and predominantly non-digital-savvy teachers, schools have no way of even remotely compensating for the educational loss since March 2020.

This is a serious political failure and for one of the richest countries in the world not only absolutely unacceptable, but also threatening the future.

In the higher education sector, the "education lockdown" is not as dramatic as in schools: teaching takes place across Germany, digital lessons - albeit at very different levels - are offered by all universities. However, especially in technical courses, purely digital teaching is not expedient: internships in laboratories, concrete learning on the technical object is not possible solely virtually. And it is precisely these technical courses that are indispensable for the future competitiveness of the German and the European economy.

The students also know that no targeted training is possible in Corona times: matriculations are falling significantly, young people decide to either postpone starting their studies or they decide to replace the usual university studies with a degree at "Dual universities": Students do their theory-based study at the university alongside to having practical phases in a company involved in the study: The number of enrollments in the area of dual study increases significantly in the Corona crisis.

From an individual point of view, this is understandable and sensible – but also problematic from an economic and educational policy point of view: The foundation of German and European competitiveness lies not only in professional "training courses", but the future is essentially shaped by scientifically comprehensively educated people – even if this is not necessarily the case at the moment seems to be.

4.2 Economic growth and employment

The second major problem is the impact of the lockdown on economic growth and employment.

In the short-term perspective, the economist looks at the changes in the numbers on short-time work and unemployment as well as the change in real economic growth. Without going too much into detail at this point, it is obvious that the Corona crisis is leading to a massive – and probably also lasting – deterioration in all of these key figures.

- Currently (as of March 2021) the strong recession following the lockdowns is not yet fully recognizable.

There are three main reasons for this:

1. The lockdown-related drop in production and demand and the resulting heavy job loss still could be masked by extending the period of entitlement to short-time work benefits.

From February 2020 to February 2021, the number of unemployed in Germany rose relatively moderately in relation to the crisis by 500,000 people from 2.4 to 2.9 million unemployed (Statista, 2021b: Number of unemployed in Germany from February 2020 to February 2021).

Figure 4.1 shows the increase in short-time working; the longer the lockdown lasts, the fewer short-time workers will be able to return to their jobs after the short-time work regulation expire.

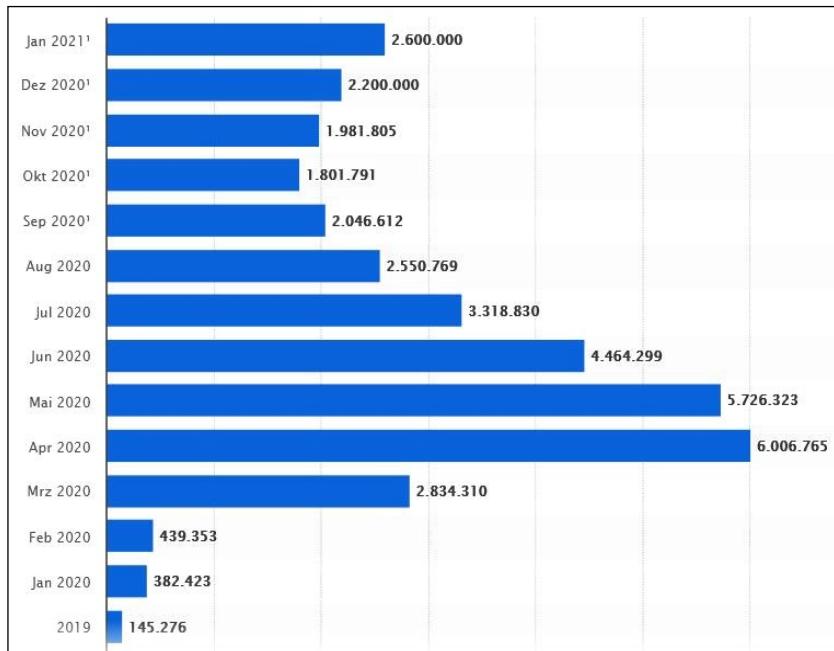

Figure 4.5 Short-time work in Germany during the lockdowns until January 2021 compared to 2019 (Statista (2021a)

2. Due to the corona-related temporary suspension of the obligation to file for insolvency in the course of the adoption of the law on the further development of restructuring and insolvency law (SanInsFoG), many affected companies, tradespeople and the self-employed have not yet had to register their de facto insolvency: The German credit agency Creditreform estimates the number so-called Zombie companies (including small businesses) to 700,000 to 800,000 in Germany.

The term zombie company describes companies that are already over-indebted.

Many of these companies are insolvent if the temporary exemption in the years 2020/2021 from the obligation to file for bankruptcy is lifted, with the consequence of a significant increase in unemployment. Others may be able to continue as zombie companies because of government aid or withdrawals from private assets (until these are used up).

In the long term, however, these companies will no longer be able to survive on the market.

3. With the help of various state financial aids, many companies were able to compensate for the previous slump in sales together with existing savings and liquidity reserves at least to the extent that they did not have to close because of insolvency. However, the longer the economy cannot return to normal, the more companies and self-employed people will be insolvent - with all the resulting consequences for unemployment and negative economic growth.

4.3 Lockdown-induced reduction in life expectancy

The third major economic problem resulting from the Corona crisis is the *reduction in life expectancy* resulting from increasing poverty.

For example, Studies by the Max Planck Institute for Demographic Research (MPIDR) or the Robert Koch Institute (RKI) clearly show a very **strong relationship between unemployment and poverty** on the one hand and **lower life expectancy or premature death risk** on the other:

A study by the MPIDR from 2019 shows up to eight times higher mortality for the lower quintile (20% of the poorest men in employment, including unemployed men) compared to the top quintile (20% of men with the highest level of education and highest income); in women, the corresponding increased mortality probability is "only" a factor of 5 (Pavel GRIGORIEV / Rembrandt SCHOLZ / Vladimir M. SHKOLNIKOV, 2019).

On an annual basis, this corresponds to a lower life expectancy in Germany of significantly more than 10 years for men and just under 6 years for women, as can be seen from a study by the Robert Koch Institute (Robert Koch Institute, 2014, Table 1).

A permanent rise in unemployment of two million (and this is quite realistic due to the corona) in extreme cases can lead to a loss of life for this group of 20 million years. This shortened lifetime is also burdened by increased disease symptoms (Alexander AHAMMER, 2020).

For Germany, DIW expects unemployment to rise by around 581,000 as a result of the November lockdown alone (still largely cushioned by short-time work) and a decline in GDP of around 12% in November, resulting in a decline in GDP of around another percent the annual view. In addition, the repeated switching off and on of large parts of an economy causes massive and long-term structural damage (Finanznachrichten, 2020).

The very high additional unemployment caused by the measures to contain the Corona crisis in the USA and Europe will result in a significant excess mortality in the future, and the many millions of poverty deaths in the Third World are not yet taken into account (!) – which leads back to above first quote from Jakob AUGSTEIN:

"For some reason the state and society have committed themselves to this 'pandemic absolutism', and one gets the impression that the greater the stakes - in terms of human suffering and economic costs - the less we can deviate from this decision." (Jakob AUGSTEIN (2020).

The economic effects - the human suffering and the economic costs - of the state measures to control the pandemic are not abstract, they generally result in a considerable poverty-related future excess mortality and have a very concrete influence on the living environment of all of us through short-time work, unemployment, and destroyed livelihoods of self-employed in all areas of production and especially in the area of services that are so important for our economic growth.

4.4 Fundamental long-lasting shifts in basic economic structures of our economy

In addition to the direct consequences of the lockdown described above, **the fourth economic problem area** is the **structural shifts in the national economy**.

The longer parts of the economy such as retail, gastronomy, hotel or event management as well as a large number of various other service providers and art etc. are closed or can only act to a limited extent, the greater the likelihood that customers will change their demand behavior and that they even after an economic normalization will no longer find their way back to their pre-crisis behavior. This will lead to massive and probably also lasting structural shifts in the economy.

Only two aspects shall be mentioned:

- The latter leads to a problem that is possibly even greater and permanent: the increasing displacement of retail by mail order.

This primarily affects many catering establishments, certain services such as e.g. nail salons, but also the hotel industry. In the catering industry alone, of 222,000 companies with more than 2.4 million employees in March 2021, over 70% are considered to be highly threatened (Der Spiegel, undated, 2021).

Not only are a large number of small retailers affected, but also corporate chains that have either become generally insolvent or close many locations for cost reasons due to the loss of so-called "volume sales".

As of March 2021, the German Association of Towns and Municipalities assumes that 82,000 retail stores will not reopen and 450,000 jobs will be lost (Reuters, 2021). More and more retail chains are announcing that they will have to close massive branches: As of April 2021, 120,000 branches are expected to close (Thomas SCHMIDTUTZ, 2021).

- Letzteres leitet über zu einem möglicherweise noch größeren, weil sich dauerhaft auswirkenden Problem: die **zunehmende Verdrängung des Einzelhandels durch den Versandhandel**.

This then increasingly affects retailers and local companies, whose customers will retain the "digital shopping" behavior that was practiced and increasingly internalized during the corona lockdown.

Since significantly fewer people are employed in the mail order business than in the retail trade and, instead of skilled workers, only semi-skilled or even unskilled

employees are employed there, this is an additional lasting burden for economic growth, employment, and for the financing of the social security funds in particular, and the state budget in general.

4.5 Corona financial aid in the corona crisis and its effects on national debt

The fifth problem area is the high level of state aid to compensate for the dramatic loss of income in the economy and its **consequences for the state budget and national debt.**

In the course of the Corona crisis, the federal and state governments have decided on a variety of bridging aids that have so far prevented an economic collapse of many companies in the sectors of the economy that have been hard hit by the lockdowns and thus also publicized the economic consequences of the lockdowns as "*not that bad*" to appear (as of Mai 2021):

Without these state funds, an economic slump like the one in the Great Depression of 1929 would be almost inevitable, as a result of the otherwise short-term bankruptcies of many companies and self-employed persons affected by the lockdown.

At this point, financial policy aspects will only be briefly named using Germany as an example – It should be clear that the long-term financial consequences of the Corona crisis will hit the vast majority of European countries even harder.

States are severely affected, in particular by the probably long-term global deterioration in the situation of their public finances:

- as a result of massive tax shortfalls (in Germany alone, around 81 billion euro of tax shortfalls in 2020 will add to 10.2% of the total usual annual government revenue (cf. Federal Ministry of Finance - Section I A 5, 2020), and
- due to massive economic aid (in Germany in the amount of more than 310 billion euro in 2020, i.e., around 40% of the “normal” state budget [federal government, states, municipalities]; this amount will be exceeded in 2021).
- The annual national debt of the federal government in Germany alone increased from zero or active repayments as a result of budget surpluses in the years since 2012 to a debt of more than 130 billion euro in 2020 due to corona. The total debt of Germany (federal government, states, municipalities) did rise alone in 2020 with 275 billion euro by around 13%.

For 2021 (as of March 2021) net additional federal debt of around EUR 240 billion is planned - in addition to the consumption of remaining reserves of almost 50 billion euro, which were originally planned for the financing of the integration of refugees were. For 2021, this corresponds to a net new debt ratio of around 50% of total federal spending or an underfunding ratio in the federal government of over 60% and thus represents historically unattained values.

In March 2021, another 81.5 billion euro in new debt alone are planned in the federal budget for 2022.

In addition to borrowing from the federal government, there are of course to add the debts of the federal states and municipalities, which together should roughly reach these amounts again.

It is obvious that the greater the debt burden, the smaller the room for maneuver of a state that wants to actively shape the future. Only in the event that the interest on the national debt is very low or even zero the negative aspects of national debt can be ignored in terms of growth policy (cf. in detail: Wolfgang EIBNER, 2021, Volume 1, Chapter 10 and Volume 2, Chapter 16)).

The more Corona - as a virus or in the form of rescue measures - affects our economy, the more our future living environment will inevitably deteriorate:

- **Money can only be “printed” for a short time in order to cushion a recession;** this is not possible in the long term if one does not want to inflate the value of money.

5. Conclusion: The need for an open, democratic, and scientifically based discourse

Our final fifth specific question:

- **What conclusions can be drawn from a scientific point of view from previous efforts to assess the pandemic appropriately and then adequately in the sense of an optimized cost-benefit analysis - taking into account "survival" as the highest value - to react?**

The measures to combat the corona pandemic lead to enormous short-term and, in particular, long-term costs: In this respect, it is extremely important to intensively examine all measures taken or to be taken in the future with regard to their benefits and costs for society as a whole and to constantly question them.

“Let’s just imagine how the pandemic would have gone if the state had acted as a precaution a year ago. [...] The hospitals were better equipped with material and, above all, with staff, production quickly switched to its own masks and filters, and all available research resources were put into broad vaccine production. In the summer schools and administrations were digitally overhauled, new findings about the infection process were widely discussed from a virological as well as psychological and social perspective. Companies had to adhere to mandatory hygiene measures and were supported in the transition to the home office or in the event of reduced production. Politicians communicated [...] transparently both the short-term and a medium-term plan to combat the pandemic” (Ines SCHWERDTNER, 2021).

Nothing like that happened.

“Instead, the end of our restrictions on freedom is still linked to the achievement of herd immunity through vaccinations. At the same time, we are warned of the unforeseeable developments in mutations. Who knows what mutations are still to come? [...] If Merkel’s Corona course does not change, will we get our freedom back much later - or not at all?” (Jakob AUGSTEIN, 2021a).

- **We are now (May 2021) talking about "PRIVILEGES", which CAN be granted if we are vaccinated or at least tested. In the past, such privileges were FUNDAMENTAL RIGHTS of a free citizen.**

Whatever the future assessment of the corona pandemic and how long its diverse effects will still be felt:

For the enlightened citizen it is important for a meaningful discourse on this question and for all the considerations made so far **to question things and always think in terms of alternatives. The world and its problems are never just black or white.**

The scientist is in the tradition of the Enlightenment to look for truths about causalities via thesis and antithesis and - perhaps - to find them.

The focus of all these writings is always the responsibility towards the individual and society and the search for truth that can be objectified.

And this search definitely includes unrestricted freedom of expression that allows minor opinions and, if necessary, must refute or accept them in open discourse through clear arguments using objective facts.

An arbitrary removal (without a court order) of opinion contributions on social media such as Youtube, Facebook, Twitter and many more or their complete disregard in the mass media stands for legally certainty-free states without freedom of expression such as e.g. China, but by no means the supposedly free states of the West as in Europe in particular.

A free society should always orient itself to **VOLTAIRE**:

“Le droit de dire et d'imprimer ce que nous pensons est le droit de tout homme libre, dont on ne saurait le priver sans exercer la tyrannie la plus odieuse”:

“The right to say and print what we think is the right of every free person, which cannot be denied without exercising the most hideous tyranny”. (Quote from VOLTAIRE, from Chrétien-Guillaume de Lamoignon de MALESHERBES, 1814, p. 418.)

➤ So let's question our “reality” in general: in an open discourse based on scientifically founded facts and causalities.

And this is by no means only a responsibility for virologists, but also economists, lawyers and other experts.

Democratically legitimized, constitutional considerations of legal interests can protect against absolutist decisions out of fear or on the basis of totalitarian visions of a “virus-free society”.

The Basic Law does not recognize a “super fundamental right” of health that overshadows other fundamental rights, as the President of the German Parliament Dr. SCHÄUBLE (heavily criticized for this) stated (Helmut LASCHET, 2020). Playing off health and freedom rights against each other can be just as ineffective as human life against human rights (see Rolf GÖSSNER, 2020).

The causal chains underlying the corona crisis are extremely complex; politicians are well advised to repeatedly question their analyzes and measures at short intervals and to modify them if necessary.

This also at the price of having to admit, if necessary,

- on the one hand, possibly to have made a mistake in assessing the pandemic risk when weighing the opinion of purely medically thinking virologists with the resulting economic costs and social restrictions on our freedom, or,
- on the other hand, having typical hotspots too slackly analyzed and then checking them.

And we as citizens are urged to repeatedly critically question what information politics and the media deliver to us (on the internationally significant standard work on manipulation of and by media, see: Noam CHOMSKY, 1997).

Politicians in particular have to face up to this open discourse, since their decisions are based in almost all cases on well-organized lobbyists from a wide variety of interest groups - and, in the absence of their own expertise, ultimately have to orient themselves. It is obvious that there is a risk of massive manipulation of political decisions by various interest groups.

But - and not to forget - such a discourse also includes the obligation of the citizen to follow the restrictions considered necessary - and not to ignore their observance and thus effectiveness "behind closed doors". This is necessary not to bring the society into a position where any further restrictions that may become necessary will drive the political costs and the resulting economic and social restrictions into ever higher dimensions.

The article closes with a final word on the general danger of "totalitarian" beliefs, "doing the right thing": The dangerous thing about hygiene absolutism, as well as about totalitarianism in general, but also about the denial of facts, is not,

"[...] that evil intends to do evil, but that what is well-intentioned is excessively expanded until it finally devours everything else in society. The 'totally good' is also so dangerous because the totally good believe until the last moment that they are on the right side. They are completely blind to the insight that they have themselves to be limited – especially in their best intentions" (René SCHLOTT, 2020b).

Bibliography

(Last access to the internet sources on 15 June 2021)

1. Ärzte Zeitung, o. V. (2005): Influenza/Grippe: „Bei Grippe-Pandemie müssen viele Menschen beatmet werden“, in: Ärzte Zeitung, of March 21, 2005, <https://www.aerztezeitung.de/Medizin/Bei-Grippe-Pandemie-muessen-viele-Menschen-beatmet-werden-333082.html>.
2. Ahammer, A. (2020): Arbeitslosigkeit macht krank. Arbeitslose leiden nicht nur häufiger an physischen wie psychischen Krankheiten, auch das Umfeld ist betroffen, in: Der Standard, of June 23, 2020, <https://www.derstandard.de/story/2000118224715/arbeitslosigkeit-macht-krank>.
3. Augstein, J. (2020): Bizarre Blüten. Corona. Gesellschaft und Politik haben sich auf einen Pandemie-Absolutismus festgelegt. Das schadet am Ende mehr, als es nützt, in: der Freitag. Die Wochenzitung, no. 18 of April 30, 2020, p. 1, <https://digital.freitag.de/1820/bizarre-blueten/>.

4. **Augstein, J.** (2021a): Das unerreichbare Ziel. Corona. Seit einem Jahr versucht Angela Merkel mit ihrem Kurs etwas, das sie nicht kann – und versäumt, was sie können müsste, in: Der Freitag, no. 13, of March 31, 2021, p. 1, <https://digital.freitag.de/1321/das-unerreichbare-ziel/>.
5. **Bendavid, E. / Bhattacharya, J. / Ioannidis, J. P. A. / Oh, Ch.** (2021): Assessing mandatory stay-at-home and business closure effects on the spread of COVID-19, in: European Journal of Clinical Investigation, of January 5, 2021, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/eci.13484>.
6. **Brandt, M.** (2020): Corona-Krise. Deutschland hat vergleichsweise viele Intensivbetten, in: Statista. Coronavirus und Covid-19, of April 2, 2020, <https://de.statista.com/infografik/21318/ausstattung-mit-intensivbetten-im-vergleich/>.
7. Bundesministerium der Finanzen – Referat I A 5 (2020): Ergebnis der Steuerschätzung September 2020, https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Steuern/Steuerschaetzungen_und_Steuereinnahmen/Steuerschaetzung/2020-09-10-ergebnisse-158-sitzung-steuerschaetzung-dl.pdf?__blob=publicationFile&v=2.
8. **Chomsky, N.** (1997): Media Control. The Spectacular Achievements of Propaganda. Seven Stories Press, 1997.
9. Der Spiegel, o. V. (2021): Branchenverband warnt vor Massensterben bei Hotels und Gaststätten. Drei Viertel der Betriebe sind existenzbedroht: Vor einem Massensterben warnt der Hotel- und Gaststättenverband. Die zwangsgeschlossene Branche brauche endlich ausreichende Coronahilfen, in: Der Spiegel, of March 18, 2021, <https://www.spiegel.de/wirtschaft/dehoga-chef-guido-zoellick-warnt-vor-massensterben-bei-hotels-und-gastronomiebetrieben-a-892e7f25-ee0d-46eb-b53b-af84658301c1>.
10. Destatis (2020): Sterbefälle und Lebenserwartung. Sonderauswertung zu Sterbefallzahlen des Jahres 2020, of October 2, 2020, <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Sterbefaelle-Lebenserwartung/sterbefallzahlen.html>.
11. Destatis (2021a): Sterbefälle und Lebenserwartung. Sonderauswertung zu Sterbefallzahlen der Jahre 2020/2021, as of March, 16, 2021, <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Sterbefaelle-Lebenserwartung/sterbefallzahlen.html>.
12. Destatis (2021b): Sterbefallzahlen und Übersterblichkeit, January 8, 2021, <https://www.destatis.de/DE/Themen/Querschnitt/Corona/Gesellschaft/bevoelkerung-sterbefaelle.html>.
13. DGKG, 2007: Krank im Krankenhaus, https://www.krankenhaushygiene.de/pdfdata/krank_im_krankenhaus2007.pdf.

14. **Eibner, W.** (2021): Volkswirtschaft und Wirtschaftspolitik. Volume 1: Grundlagen unserer Volkswirtschaft and Volume 2: Wirtschaftspolitik; both volumes also as Kindle E-Book, 2. edition 2021 und epubli print, Stuttgart 2021.
15. **Eisenhower, D. D.** (1961): Farewell Address to the Nation of January 17, 1961, <https://www.youtube.com/watch?v=CwSk5Jqoadk>.
16. Finanznachrichten (2020): IW: November-Lockdown kostet rund 600.000 Jobs, in: FinanzNachrichten.de, of November 1, 2020, <https://www.finanznachrichten.de/nachrichten-2020-11/51114894-iw-november-lockdown-kostet-rund-600-000-jobs-003.htm>.
17. Foodfibel (2021): Gesundheit im Jahr 2021, in: Foodfibel Newsletter, <https://www.foodfibel.news/gesundheit-im-jahr-2021/>.
18. **Frank, A.** (2021): Maßlos maßhalten, in: Der Freitag, no. 10, of March 11, 2021, p. 17, <https://digital.freitag.de/1021/masslos-masshalten/>.
19. **Fricke, A.** (2017): Personalmangel. Krankenhäusern gehen die Intensivpflegekräfte aus. Auf deutschen Intensivstationen fehlen mehr als 3000 Spezialpflegekräfte, in: Ärzte Zeitung, of July 26, 2017, <https://www.aerztezeitung.de/Politik/Krankenhaeusern-gehen-die-Intensivpflegekraefte-aus-300015.html>.
20. **Frühbis, M.** (2020): Zu hohe Sterblichkeit durch Intubation: Frühe künstliche Beatmung ist größter Fehler im Kampf gegen Corona, in: Salzgrotte Bürstadt, Corona Infos of December 28, 2020, <https://salzgrotte-buerstadt.de/corona-infos/zu-hohe-sterblichkeit-durch-intubationlungenarzt-fruehe-kuenstliche-beatmung-ist-groesster-fehler-im-kampf-gegen-corona/>.
21. **Giuffrid, A.** (2021): Italy ‘misled WHO on pandemic readiness’ weeks before Covid outbreak. Preparations not reviewed since 2006 but self-reporting in February 2020 claimed they were at highest level, in: The Guardian, of February 22, 2021, <https://www.theguardian.com/world/2021/feb/22/italy-misled-who-on-pandemic-readiness-weeks-before-covid-outbreak>.
22. **Gössner, R.** (2020): Durchregieren per Dekret. Corona-Krise. Die parlamentarische Demokratie befindet sich im Ausnahmezustand. Das muss sich ändern. Die Novelle des Infektionsschutzgesetzes ist da keine gute Nachricht, in: Der Freitag, no. 47, of November 19, 2020, p. 4, <https://www.freitag.de/autoren/der-freitag/durchregieren-per-dekret>.
23. **Grewenig, E. / Lergetporer, Ph. / Werner, K. / Woessmann, L. / Zierow, L.** (2020): COVID-19 and Educational Inequality: How School Closures Affect Low- and High-Achieving Students, in: CESifo Working Paper, no. 8648 of October 2020, Munich 2020, <https://www.cesifo.org/de/publikationen/2020/working-paper/covid-19-and-educational-inequality-how-school-closures-affect-low>.
24. **Grigoriev, P / Scholz, R. / Shkolnikov, V. M.** (2019): Socioeconomic differences in mortality among 27 economically active Germans: a cross-sectional analysis of

the German Pension Fund data, in: BMJ Open 2019,
<http://dx.doi.org/10.1136/bmjopen-2018-028001>.

25. Hans-Böckler-Stiftung (2021): Arbeitsbedingungen in der Pflege. In Deutschland herrscht schon seit Jahren Pflegenotstand. Und auch wenn sich das Gesundheitssystem in Deutschland während der Corona-Krise bisher besser aufgestellt präsentiert als viele im Ausland, sollte klar sein: Mit Lob und minutenlangem Klatschen allein ist es nicht getan, <https://www.boeckler.de/de/auf-einen-blick-17945-zahlen-und-studien-zum-pflegenotstand-und-wege-hinaus-17962.htm>.
26. **Ioannidis, J. P. A.** (2020): Infection fatality rate of COVID-19 inferred from seroprevalence data, in: WHO, Bulletin of the World Health Organization; Type: Research Article ID: BLT.20.265892, https://www.who.int/bulletin/online_first/BLT.20.265892.pdf.
27. **Jamison, P.** (2020): A top scientist questioned virus lockdowns on Fox News. The backlash was fierce, in: The Washington Post, of December 13, 2020, <https://www.washingtonpost.com/dc-md-va/2020/12/16/john-ioannidis-coronavirus-lockdowns-fox-news/>.
28. **Janson, M.** (2021): Pandemie-Opfer. 89% der Corona-Toten waren im Alter 70+, in: Statista, of March 25, 2021, <https://de.statista.com/infografik/23756/gesamtzahl-der-todesfaelle-im-zusammenhang-mit-dem-coronavirus-in-deutschland-nach-alter/>.
29. Johns Hopkins University of Medicine (2021): Coronavirus Resource Center: Mortality Analyses, <https://coronavirus.jhu.edu/data/mortality>.
30. **Koch, H.** (2020): Ethikrätein Graumann zu Maßnahmen: „Furcht vor dem Kontrollverlust“ Warum gibt es bei 11.000 Coronatoten einen Lockdown, während 25.000 Grippe-Opfer und 30.000 Sterbefälle durch Raucherkrebs in Kauf genommen werden? In: TAZ, of November 15, 2020, <https://taz.de/Ethikraetin-Graumann-zu-Massnahmen/!5726067/>.
31. **Laschet, H.** (2020): Gesundheit ist kein absolutes Grundrecht, in: Ärzte Zeitung, of May, 27, 2020, <https://www.aerztezeitung.de/Politik/Gesundheit-ist-kein-absolutes-Grundrecht-409810.html>.
32. **Letizia, A. / Ramos, I. / Obla, A.** et al. (2020): SARS-CoV-2 Transmission among Marine Recruits during Quarantine, in: The New England Journal of Medicine, of December 17, 2020, <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMoa2029717>.
33. **Lindenblatt, R.** (2020): Die Schulausfälle werden Billionen Euro kosten, in: Capital, of December 6, 2020, <https://www.capital.de/wirtschaft-politik/die-schulausfaelle-werden-billionen-euro-kosten>.
34. de Malesherbes, Chrétien-Guillaume de Lamoignon: Mémoire sur la liberté de la presse, Paris, edition of 1814.

35. **Mandavilli, A.** (2020): Your Coronavirus Test Is Positive. Maybe It Shouldn't Be, in: New York Times, of August 29, 2020, update of September 9, 2020, <https://www.nytimes.com/2020/08/29/health/coronavirus-testing.html>.
36. **Miller, L. J. / Lu, W.** (2020): Asia Trounces U.S. in Health-Efficiency Index Amid Pandemic, in: Bloomberg News, of December 18, 2020, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-12-18/asia-trounces-u-s-in-health-efficiency-index-amid-pandemic>.
37. **Nies, V.** (2020): „Werkzeug zur Panikmache“. Kritik am Corona-Lockdown: Anwalt Reiner Füllmich greift Virologen Drosten und RKI-Chef Wieler scharf an, in: Fuldaer Zeitung, of November 22, 2020, <https://www.fuldaerzeitung.de/fulda/corona-luege-reiner-fuellmich-klage-christian-drosten-virologe-lothar-wieler-goettingen-90096522.html>.
38. **Piketty, Th.** (2013/2014): Le Capital au XXIe siècle, french original edition 2013; Capital in the Twenty-First Century, Harvard University Press 2014.
39. **Piketty, Th.** (2020): Capital et Idéologie, french original edition 2020, Capital and Ideology, Harvard University Press 2020.
40. Reimbursement Institute (2020): Anzahl Krankenhausbetten in Deutschland, <https://reimbursement.institute/wp-content/uploads/Anzahl-Krankenhausbetten-in-Deutschland.png>.
41. **Reiss, K. / Bhakdi, p.** (2020): Corona Fehlalarm? Zahlen, Daten und Hintergründe, Goldegg Verlag, Berlin 2020.
42. REMAP-CAP (2020): Randomized, Embedded, Multifactorial Adaptive Platform trial for Community-Acquired Pneumonia. COVID-19 Antiviral Therapy Domain-Specific Appendix Version 2.0 dated April 1, 2020, https://static1.squarespace.com/static/5cde3c7d9a69340001d79ffe/t/5ea3fd83f222897b8d528195/1587805583231/REMAP-CAP+-+COVID-19+Antiviral+Domain-Specific+Appendix+V2.0+-+01+April+2020_WM.pdf.
43. Reuters (2021): Virus-Ticker-Städtebund – „Befürchtung, dass wir Innenstädte nicht mehr wiedererkennen“, in: msn Finanzen, of March 31, 2021, <https://www.msn.com/de-de/finanzen/top-stories/virus-ticker-st%C3%A4dtetbund-bef%C3%BCrchtung-dass-wir-innenstadt%C3%A4tte-nicht-mehr-wiedererkennen/ar-BB1f8v9q?ocid=uxbndlbing>.
44. Robert Koch-Institut (2014): Soziale Unterschiede in der Mortalität und Lebenserwartung, in: GBE Kompakt, Zahlen und Trends aus der Gesundheitsberichterstattung des Bundes, 2/2014, https://www.rki.de/DE/Content/Gesundheitsmonitoring/Gesundheitsberichterstattung/GBEDownloadsK/2014_2_soziale_unterschiede.pdf?__blob=publicationFile.
45. Robert Koch-Institut (2021): Täglicher Lagebericht des RKI zur Coronavirus-Krankheit-2019 (COVID-19) of March 11, 2021: Zusammenfassung der aktuellen

Lage,https://www.rki.de/DE/Content/InfAZ/N/Neuartiges_Coronavirus/Situationsberichte/Maerz_2021/2021-03-11-de.pdf?__blob=publicationFile.

46. **Schlott, R.** (2020a): Corona, anders gesehen, in: Der Freitag, no. 32, of August 6, 2020, p. 13, <https://www.freitag.de/autoren/der-freitag/corona-anders-gesehen>.
47. **Schlott, R.** (2020b): Verschobene Grenzen. Corona. Die Politik ist blind für die Einsicht, dass sie sich selbst begrenzen muss. Immer öfter erliegt sie der autoritären Versuchung, in: Der Freitag, no. 37, of September 10, 2020, p. 1, <https://www.freitag.de/autoren/der-freitag/verschobene-grenzen>.
48. **Schmidtutz, Th.** (2021): Immer mehr Ketten verkleinern sich. Douglas, MediaMarkt-Saturn, Esprit: Alarm in den Innenstädten - 120.000 Läden stehen vor dem Aus, in: Merkur.de, of April 10, 2021, <https://www.merkur.de/wirtschaft/mediamarkt-saturn-douglas-esprit-studie-handel-innenstaedte-deutschland-genth-90291617.html>.
49. **Schwager, Ch.** (2021): Krankenhaus-Sterben. Kliniken werden geschlossen, obwohl das Gesundheitssystem vor dem Kollaps steht. Deutschland, 2020: Während der Corona-Pandemie gehen 21 Krankenhäuser of Netz. In diesem Jahr folgen weitere. Wie kann das sein? In: Berliner Zeitung, of January 22, 2021, <https://www.berliner-zeitung.de/gesundheit/oekologie/kliniken-werden-geschlossen-obwohl-das-gesundheitssystem-vor-dem-kollaps-steht-li.132283>.
50. **Schwerdtner, I.** (2021): Sorge, Staat, sorge! Deutschland taumelt in die dritte Welle, manche sprechen von Staatsversagen. Aber die Misere reicht tiefer: 30 Jahre Neoliberalismus verhindern vorausschauende Politik, in: Der Freitag, no. 13, of March 31, 2021, p. 6, <https://digital.freitag.de/1321/sorge-staat-sorge/>.
51. Statista (2021a): Anzahl der Kurzarbeiter in Deutschland von 1991 bis 2019 (Jahresdurchschnittswerte) und in den Monaten von Januar 2020 bis Januar 2021, <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/2603/umfrage/entwicklung-des-bestands-an-kurzarbeitern/>.
52. Statista (2021b): Arbeitslosenzahl in Deutschland von Februar 2020 bis Februar 2021, <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1319/umfrage/aktuelle-arbeitslosenzahl-in-deutschland-monatsdurchschnittswerte/>.
53. Statista (2021c): Todesfälle mit Coronavirus (COVID-19) in Deutschland nach Alter und Geschlecht (as of March 16, 2021), <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1104173/umfrage/todesfaelle-aufgrund-des-coronavirus-in-deutschland-nach-geschlecht/>.
54. Tagesschau (2021): Trotz Corona: Deutsche Kliniken lagern immer mehr Personal aus: Tagesschau.de, of April 5, 2021, <https://www.tagesschau.de/newssticker/liveblog-coronavirus-montag-189.html#Trotz-Corona-Deutsche-Kliniken-lagern-immer-mehr-Personal-aus>.
55. **von Hayek, F. A.** (1979): The Constitution of Liberty, 29. edition, Abingdon, OX. 1979.

- 56.** von Hayek, F. A. (1944): The Road to Serfdom, 1. edition, Abingdon, OX. 1944.
- 57.** Wang, X. / Yao, H. / Xing, X. / Zhang, P. / Zhang, M. / Shao, J. / Yanqun Xiao, Y. / Wang, H. (2020): Limits of Detection of 6 Approved RT-PCR Kits for the Novel SARS-CoV-2 (SARS-CoV-2), in: *Clinical Chemistry*, volume 66, no. 7, July 2020, pp. 977–979, <https://academic.oup.com/clinchem/article/66/7/977/5819547>.

EXPANSION OF CAPACITY DEVELOPMENT OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN GEORGIA

Irina Gogorishvili,¹ Erekle Zarandia²

Ivane Javakhishvili

Tbilisi State University

Abstract

The article identifies and analyzes the problems of local self-government bodies of the Samegrelo-Upper Svaneti region of Georgia. The main problems of local authorities are: low financial opportunities, distrust of the population to the authorities, a narrow base of their own income and a very weak connection with the local population.

Purpose of the study is to identify opportunities and ways to solve the problems of local self-government to ensure the successful socio-economic development of the Samegrelo-Upper Svaneti region.

The research method is based on the use of the conclusions of the installation Theory of Set (attitude) (D. Uznadze, 1949). To identify opportunities for expanding the self-government's own income, the following surveys, interviews and questionnaires were conducted with the local population in 08. 2018-08. 2019. The results were processed by the SPSS computer program. 402 local residents of cities and villages of the Samegrelo-Upper Svaneti region participated in the survey and questionnaire. Analyzing the data obtained, we were able to draw the following conclusions: public confidence in the institution of local self-government of the is very low. This leads to unsatisfactory self-organization of the population. Population activity could ensure citizens' participation in solving local development problems, but this is not happening yet: despite mistrust of local authorities, the population nevertheless showed a willingness to pay local taxes: we are considering the possibility of collecting payments (within reasonable limits) as a way to stimulate communication population with local government. To increase confidence in the municipal government, it is necessary to stimulate the attitude of citizens towards control over local self-government, which will also ensure self-organization of the population.

Assistance in the development of forms of self-organization of the population and tools for managing local self-government should become an important part of the regional economic policy of the state. In this regard, it is necessary to expand and clarify the motivation of the local population of the Samegrelo-Upper Svaneti region.

¹ Irina Gogorishvili, Associate Professor at the Faculty of Economics and Business, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University; University Street 2, Tbilisi, Georgia; irine.gogorishvili@tsu.ge; Tel.: +995 577720090

² Erekle Zarandia, Doctoral student at the Faculty of Economics and Business, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University; University Street 2, Tbilisi, Georgia; erekle.zarandia@tsu.ge; Tel.: +995 577943118

A survey of the local population of Samegrelo-Upper Svaneti showed that the majority of citizens are willing to pay in order to increase local incomes. In the interests of local authorities and the entire population and, if possible, to control the purposefulness of the use of payments, citizens are ready to participate in the economic development of the region. The highest level of willingness to pay for services is observed in cities, where the living standards and incomes of the population are much higher than in villages, where the same indicators are lower: there is a positive relationship between the willingness to pay local taxes and payments depending on age, level of education, employment and permanent residence: the highest level of willingness to pay contributions is found by those respondents who, if they turn to local authorities for help, are satisfied with the assistance they provide. This once again shows how important it is to motivate the population to communicate with local authorities in order to build trust in them.

The study was conducted before the pandemic, however, the data coming from the Samegrelo-Upper Svaneti region allow us to conclude that holding democratic local elections is of particular importance for strengthening self-organization of control and trust in local authorities: The problems associated with the COVID 19 pandemic have strengthened communication with local self-government, but also created new forms of confrontation related to the refusal of vaccination. The effective work of local self-government in the Samegrelo-Upper Svaneti region depends on the process of reducing the confrontation, holding democratic local elections and improving the well-being of the region.

Keywords: Local self-government, Georgia, Samegrelo-Upper Svaneti region, income from self-government.

JEL classification codes: H70, H71

Introduction

Research and development of the potential for effective functioning of local self-government bodies are important both for the region and for the population living in it, as well as for the whole country. Historically, Georgia has had different characteristics and approaches to describing the population of cities and villages. The description concerned only men, because women (with the exception of women headed by aristocratic families) were not taxed (did not pay a state fee). It is important to note that the church and church property also described in the diagrams (Javakhishvili Iv., 1930, 5-48).

From 1917 to 1921, Georgia granted independence, but during this period, self-government could not get together. After the loss and independence of Georgia in 1921, centralized rule of the Communist Party established throughout Georgia, leading to the collapse of the Soviet Union until 1991. In 1991, local self-government bodies (villages and cities) disbanded, and from the beginning of the transition period until 2000, local self-government did not function (Decentralization strategy 2020-2025).

The restoration of Georgian statehood, the restoration of local self-government began, but until the end of the twentieth century, this process characterized by contradictions and conflicts and was ineffective. An important event for the creation of local self-government was the accession on May 23, 2002, to the European Charter of Self-Government, ratified by Resolution 515 - II of the Parliament of Georgia dated October 26, 2004 (Local and...). It is noteworthy that the search for a simple way to solve this problem and the introduction of models of self-government in developed European countries cannot give the desired result. In European countries, self-governments arose naturally in an evolutionary way with the institutional formation of self-organization of the population. The situation in Georgia is radically different. The formation and reform of self-government has always been at the center of attention of the secretaries of the emperors, the central committees of the communist parties and the presidents, while adopting legislative acts and amendments to them.

Legal basis of self-government begins with the Organic Law on Local Self-Government and Governance, which was adopted on November 11, 1997. The Organic Law on Local Government was passed in 2005. Amendments to subsequent years limited the real power of self-government and increased means of influence from the state. (Local Government ... 2015, p. 11).

The Organic Law on Local Self-Government "The Code of Local Self-Government" is the basis for the functioning of local self-government in the current period, the latest version of which was adopted by the Parliament of Georgia on July 29, 2017. Georgia's location is asymmetrical it includes 2 autonomous republics and 79 municipalities. Five municipalities are self-governing cities (Tbilisi, Batumi, Poti, Rustavi and Kutaisi) and 74 self-governing communities.

The purpose of the study is to identify and analyze the possibilities of enhancing the self-organization of the population through the implementation of fees for the interest of the population in the activities of local government and increase income for its development.

The research methodology based on the direction of establishing communication between citizens and local government. This approach is especially relevant because the involvement of citizens in the implementation of local self-government has been low for many years, since it did not exist in the beginning, and now people have low motivation (especially in villages). Forms of citizen involvement in the management process (such as the creation of public councils and petitions) are not new; however, the effectiveness of the New Self-Government Code (novelty for the village community) will be revealed in practice.

At this stage, we can say that the complexity of the first meeting lies in the complexity of the procedure for calling meetings. Especially in light of the initiative of citizens who are suspicious of local government. Some of the studies carried out (research by the NDI organization) show that examples of successful cooperation between citizens and municipalities are very rare. The main reason for the passivity of the population, along with the lack of information, is the feeling of community members that they cannot influence decisions in any way, and, as a result, citizens are indifferent to cooperation. (Public Attitudes in Georgia...).

Therefore, it is necessary to encourage, activate and raise awareness of people so that their interests are more involved in solving local problems. The problem is that it is impossible to achieve this through agitation and propaganda (using communist methods). The study uses an approach based on the theory of Set (attitudes) of the scientist psychologist D. Uznadze (1949) who explained that set (attitude) expresses a person's readiness for action (for example, for work, for cooperation, for control, etc.). The nature of the subject's choice of actions is usually determined by the needs of the subject. However, proceeding from the attitude, the subject himself brings his needs and objective reality into conformity, defining the goals of his activity. In the presence of a certain attitude (attitude), the subject will manifest will only where there is an idea of the inconsistency of the activity with the logic of the subject, where the task is to bring them into line, direct the activity in the right direction for purposefulness. Proceeding from the attitude, the arising function of the will can take place only when the subject's field of activity is revealed as a set of circumstances that do not depend on him. To overcome the inertia and mistrust of citizens in self-government, as well as to establish communication between citizens of settlements and employees of municipal bodies, it is recommended to create the prerequisites for the emergence set (attitude) of control. For the formation set (attitude) of a control, an effective prerequisite may be to levy a low tax or payments to cover certain services provided by the local government. At this stage, local government revenues do not cover even half of the region's relatively low costs. It is for this purpose (to increase the income of local government) that small fees can be levied (taking into account the low income of the population) needs of residents. After that, the population will have an intention to control the purposefulness of the use of the funds paid by them (that is, the population will have a desire to check how the local government uses these funds). The set (attitude) resulting from payment should be seen as the best motivation for strengthening ties with local authorities, increasing, or decreasing trust in them, as well as an interest in self-organization and self-government. In this process, democracy manifests itself as a methodological norm, the connection between residents and self-government bodies of the region is strengthened and developed.

In the course of the study, we used quantitative (survey - direct survey, questionnaire developed taking into account the objectives of the study) and qualitative (focus groups) methods. To obtain a representative sample, residents of all municipalities equally participated in the study. The quantitative results were processed with the SPSS computer program. Qualitative data was processed by the method of content analysis.

The survey was conducted in 9 municipalities and 30 settlements of the Samegrelo-Upper Svaneti region of Georgia (including the city of Zugdidi), during which 402 residents were interviewed, including 182 men and 220 women. The duration of the study was 2 months (July- August 2018 and July- August 2019).

Establishment of local self-government in the region of Georgia in Samegrelo-Upper Svaneti

Georgia's desire to integrate into the economic sphere of the European Union is directly aimed at the implementation of the reform of the subnational fiscal agreement in the country, which provides fiscal autonomy for local governments. One of the main

objectives of the reform is to bring the local government system in line with the principles of the European regional development policy (I. Gagnidze, 2016; R. Gvelesiani, I. Gogorishvili, 2014; M. Jibuti, 2020; E. Sepashvili, 2020).

The creation of local self-government in the regions of Georgia (including Samegrelo-Upper Svaneti) began in 1997. The participation of citizens over the years has been low in the implementation of local self-government (since self-governments were not, and now citizens less motivated). Especially in the villages. Forms of citizen participation, such as creating community councils and petitions, are not new. Under the new code of self-government innovation is the general assembly of the settlement, the effectiveness of which will be revealed in practice.

At this stage, we can say that the complexity of the first meeting lies in the complexity of the procedure for calling the meeting. Especially considering the initiative of citizens and their trust in local governments, since it is quite low. Some of the studies carried out (studies conducted by the NDI organization) show that examples of successful cooperation between citizens and municipalities are very rare. The main reason for the passivity of the population, along with the lack of information, is the feeling of community members that they cannot influence decisions, and, as a result, citizens are indifferent to cooperation (Public Attitudes...).

To implement effective self-regulatory policies, it is necessary to work on raising public awareness. It is necessary to encourage, activate and raise awareness of the local population so that people show interest in more active participation in solving local problems. To achieve this goal, it is necessary to use small fees for specific needs. This will be followed by monitoring, which will be carried out by the population to control the use of the funds raised by them. We believe that the best motivation (for strengthening self-organization and control over the work of local self-government) will be the creation of a certain conflict between the population and self-government bodies based on small payments and an interest in monitoring the funds. As for the meetings, they will contribute to this cause as instruments of self-government policy.

In Georgia, local governments are so limited in their means that they cannot perform even those functions that are vital for the local population. In Georgia (as well as in other countries), there is often a need to quickly and efficiently resolve issues that are important for the population, but their solution is not the responsibility of local authorities. Research on the topic of so-called unfunded mandates is devoted the works of scientists (Peter Friedrich, Janno Reiljan, 2015; Steytler, Visser, R. Williams, 2012; Beth, Dilger, 2013). According to scientists, situations associated with unfunded mandates arise quite often in developed countries. In Georgia, such situations are associated with problems that arise especially during natural disasters or unforeseen circumstances. The solution of such problems is still dealt with by the central and not the local authorities, although there is a certain vagueness in the legislative field around the corresponding solutions. Due to the problems of unfunded mandates (Steytler, Visser, R. Williams, 2012; Beth, Dilger, 2013), local governments need to have a good connection with the local population. Such a connection in the Georgian regions can only arise if there is a positive set (attitude) towards local authorities, which will ensure the possibility of successfully collecting additional funds for local self-government and

solving unforeseen problems. As for the councils, they will be instrumental in this case. One of the main economic arguments for decentralization is that decentralized fiscal arrangements are more efficient, since the local government is close to the population, has more information than the central government and provides the services of its needs.

According to the researchers (E. Sepashvili, D. Slavata, O. Dymchenko, 2021; Sepashvili E., 2019), in Georgia (as in Ukraine and other developing countries), a number of practical problems have arisen during the reform of fiscal decentralization. Most of them are related to the goal of the reform. This implies more rational and informed planning and service delivery for the local population than the central government could do. Nevertheless, often the minimum costs for local self-government should be covered not only by the population, but also for the realization of the economic interests of local self-government.

It should also be noted that fiscal systems do not serve to eliminate inequality between the levels of development of regions and local governments. In addition, there is no possibility of internal competition between regions in the country, where the efficiency of resource use can be ensured only through migration of factors.

Of course, the taxpayer can decide whether to settle in a given region or live in another economically safer region, but since the labor market does not function effectively in any region, it is unlikely that the population will move to another part where conditions will be better. In addition, a locally elected government faces the practical challenge of implementing its policies and promises due to the difference between promised expenditures and actual revenues. Therefore, they do not fulfill most of the promises for objective reasons.

It should also be noted that in most cases local authorities do not have the relevant knowledge, experience, and qualifications. Discussions can also be accompanied by a reckless decentralization reform. This is a budget deficit, a lack of effective decision-making at the local level, corruption, pressure from influential groups on local governments and regional inequality, which, in turn, inhibits economic development. One of the main problems of the decentralization introduced in Georgia is the optimal distribution of taxes and expenses. In the current period, the basis of fiscal autonomy in Georgia is the prevailing property tax or the formation of local revenues mainly through property taxes. As for costs, the real (very limited) possibilities of covering them are so low that the local population is suspicious of the development of self-government activities.

There are nine municipalities in the Samegrelo-Upper Svaneti region (Poti, Khobi, Tselenjikha, Zugdidi, Martvili, Chkhorotsku, Senaki, Abasha and Mestia). The area of the district is 7441 km²; the population is 466 thousand people. There are 491 villages in the region.

The area of the region is 10.6% of the territory of Georgia. The Samegrelo-Upper Svaneti region is the second largest region among the regions of Georgia. The level of economic development differs significantly from the seaside (Poti, Khobi), in the central (Zugdidi, Senaki) and mountainous regions (Mestia). Poti is the "main sea gate" connecting Georgia with other countries. Trade with them constitutes a significant part

of the country's trade turnover. The economic recovery of the region largely depends on the settlement of political relations with the Abkhazeti (occupied by the Russian military) side.

Local (own) income in the Samegrelo-Upper Svaneti region is property tax, car tax and 19% of VAT, which are aimed at covering the established cost of local services. In practice, there are several categories of charges: charges established for basic needs such as utilities; costs of improving the quality of life, such as the use of parks and recreational facilities; and administrative and regulatory costs such as license and permitting fees. As a rule, local authorities have full autonomy in the use of local services in accordance with the legislation of Georgia, although in practice they do not use this opportunity. Until 2019, the local (own) income in the Samegrelo-Upper Svaneti region (as in all regions of Georgia) was equalization translation, real estate tax, car tax, a small part of income tax (meaning personal income tax). It was aimed at covering the established cost of local services. From 2019 to 2023, the Georgian government decided to replace the equalization transfer and a small part of the income tax with a 19% parts of the VAT. This decision according to researchers (Jibuti M., 2020, 32) was the wrong decision in connection with the pandemic COVID-19 caused a significant reduction in municipal revenue. Moreover, this decision has also impeded the implementation of the country's financial equalization policy in accordance with the European Charter of Local Self-Government.

Selection of Samegrelo-Upper Svaneti region was determined by its geographical location (it is bordering Georgia's occupied region of Abkhazeti). The results of the survey can be extended to other regions of Georgia, as the specific legislation is only autonomous republics of Abkhazeti and Adjara. The research was important in terms of expanding contacts with the local population (in order to activate the interest of self-organizers in nihilistic individuals). Priority of the Problems (Figure 1). Based on the survey of the population, we set out a list of problematic issues that are disturbing the population of the region. As there is a significant problem, the lack of hospitals is present. Most of them are partially demolished and unsurpassed. The population also seen as a significant problem for the lack of cultural institutions and low quality of roads. Most of the problems of power supply and transport solved.

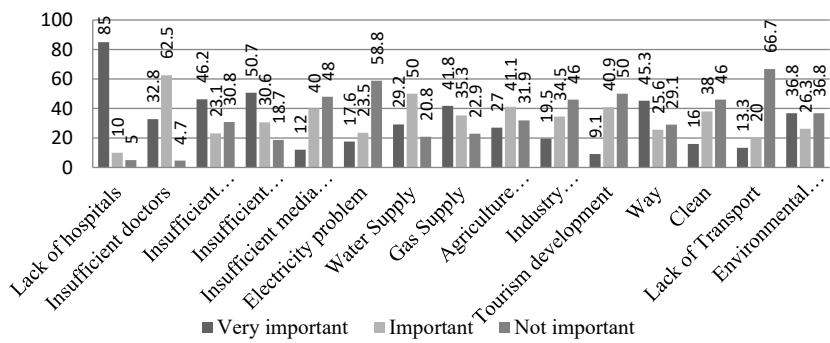

Figure 1. Priority problems in percentage

The survey was equally involved in all municipalities. The survey was conducted in 9 municipalities and 30 villages. Because of the survey, we have received the following data on the population of Samegrelo-Upper Svaneti:

1. Average age of respondents was 43.5 years ($SD = 13.5$; Min.-17, Max-81). The percentage distribution of respondents according to age is given in Table 1:

Table 1. Age Groups of respondents in percentage

Nº	Age Groups	%
1	17-25	11,4
2	26-34	16,2
3	35-43	22,9
4	44-52	20,4
5	53-61	19,7
6	62-81	9,5
All		100

Among the respondents, the number of urban and rural residents is 65.4% and 34.6 %, respectively.

2. The family status of the respondents is given in Table 2.

Table 2. The family status in percentage

Family Status	Statistics
Married	69%
To Marry	25,4%
Divorced	1%
Widow(ear)	4,6%

3. The structure of the population according to the level of education is given in Figure 2.

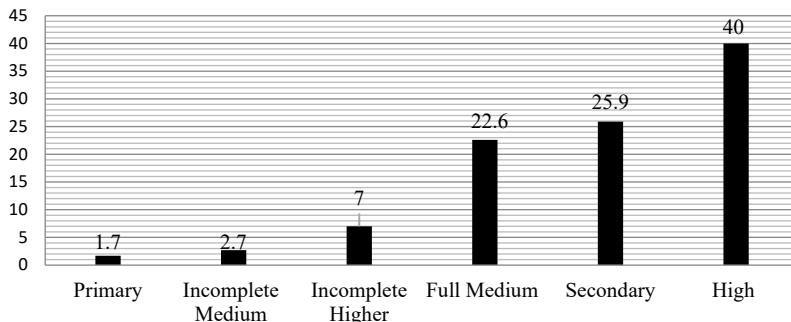

Figure 2. Education statistics in percentage

4. Figure 3. provides employment of the population according to the areas of activity. From the chart, we see that more than 35% of the region's population is employed in trade. At the same time, it is noteworthy that their vast majority are self-employed and have small businesses.

5. Part of Samegrelo-Upper Svaneti population assesses the level of life (Figure 3).

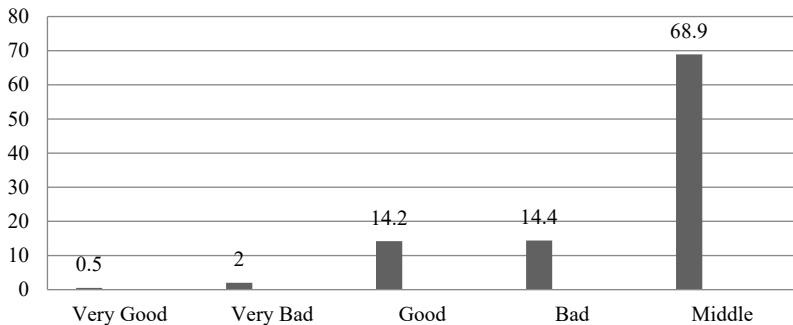

Figure 3. Assessment of the Economic Situation

6. The income of the respondents' families is given in Table 3.

Table 3. Income of respondent's families

Income (GEL)	More than 2000	1000-2000	400-1000	200-400	Up to 200
percentage	4,6	19,3	23,1	16,5	12,2

7. The awareness and involvement of local self-government and its activities are given in the following charts (Table 4, Figure 4, 5,)

Table 4.

Respondent's knowledge of the name of Head of Municipality	(%)
Yes	75.9
No	24.1
Respondent's knowledge of successful projects implemented by local self-government	
Yes	40.3
No	59.7
Use of events organized by local self-government	
Yes	12.5
No	87.5

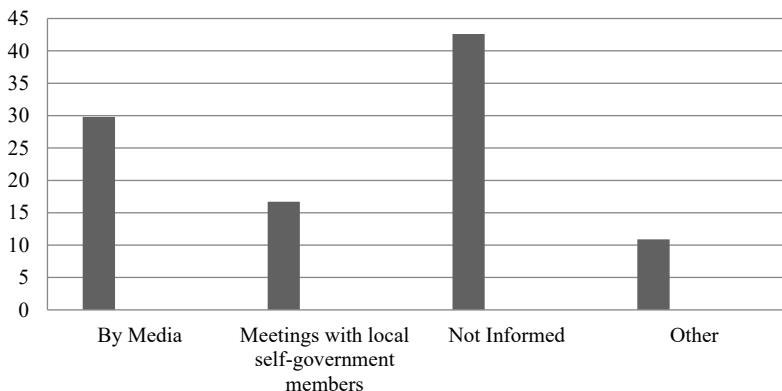

Figure 4. Information about the events organized by the Local government (%)

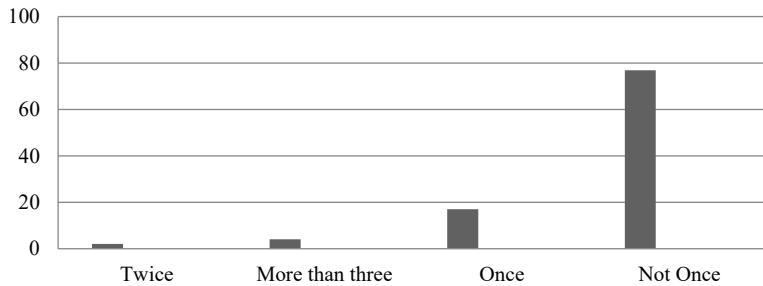

Figure 5. Apply for Assistance to Local Self-Government (%)

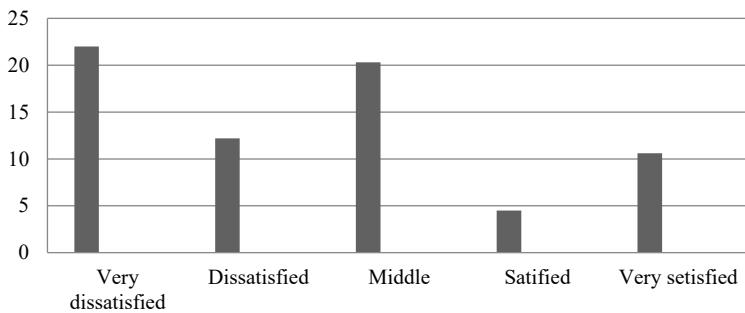

Figure 6. Satisfaction with received help %

8. Involvement of the population in local self-government and participation in decision-making processes (Figure 7, 8, 9, 10; Table 6.) in the process of resolving important issues.

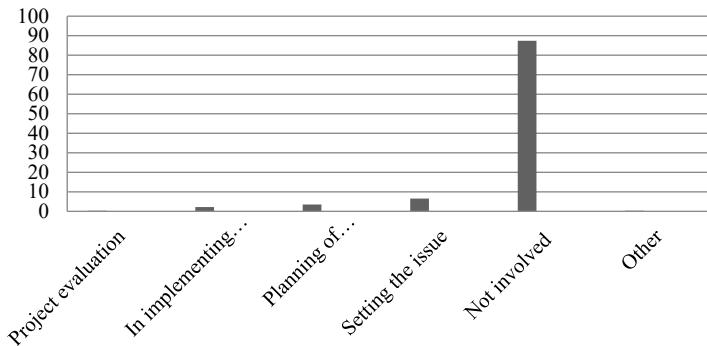

Figure 7. Engage in decision making process together with local self-government (%)

Table 6. Other kinds of Involvement

The reasons for not having cooperation with the local self-government	%
I did not have information about the possible cooperation with local self-government	10,2
Unwilling to cooperate	59,6
I wanted to cooperate, but I did not know how to cooperate.	6,3
I express my cooperation initiative, but local self-government do not.	0,6
Self-government employees are not allowed initiative of cooperation	12,7
Other	10,5
All	100

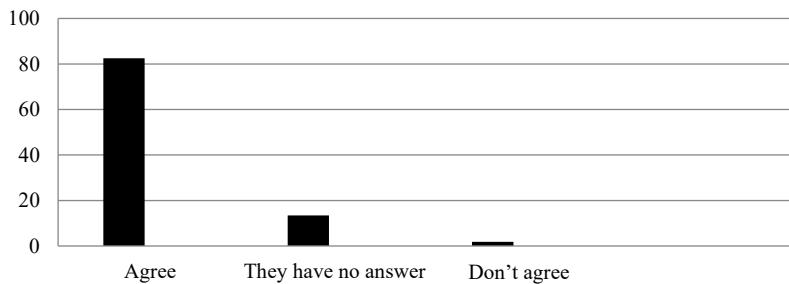

Figure 8.The existence of local self-government is necessary for socio-economic development of my city / village (%)

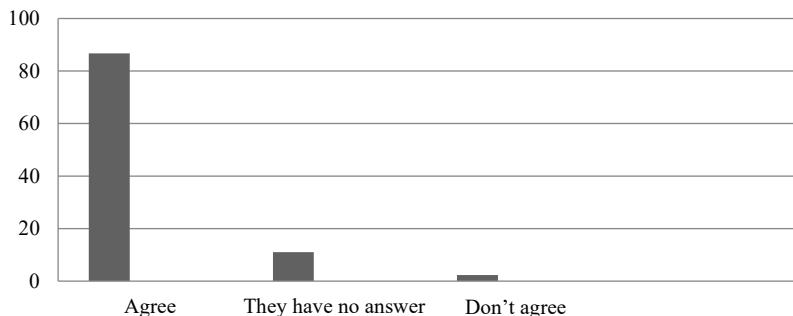

Figure 9. Citizens' involvement in the implementation of local self-government (%) is important

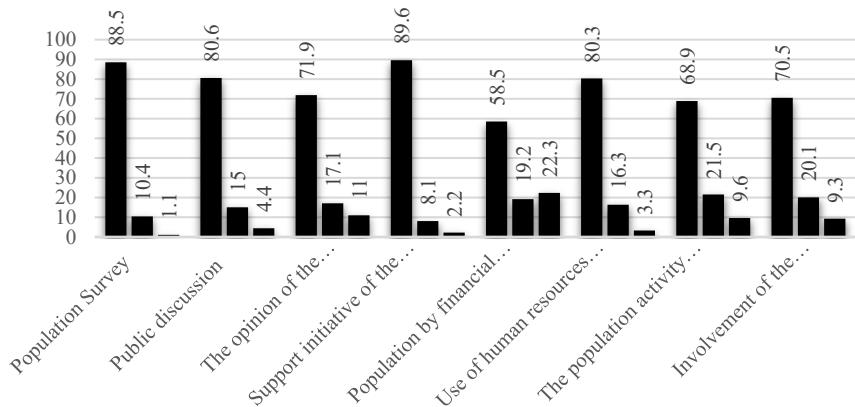

Figure 10. What forms of involvement of citizens in local self-governance are preferred by respondents:

9. The use of projects by organized local authorities and the difference between them in connection with gender data (Figure 11.).

Statistically, significant differences are distributed by the local self-governmental data on projects. X^2 (one, $N = 375$) = 16.1 $p = 0.00$. In particular, men are more likely to benefit from local self-government projects than women are. This state is mainly due to the high distrust of women in local self-government, but at the same time, they believe that participation in self-government is beneficial for them (Table 7.).

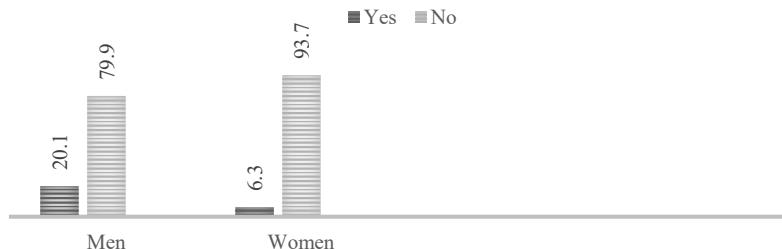

Figure 11. Use of projects in percentage (gender position)

10. Willingness to participate in self-government (Figure 12.). Readiness for self-government is shown in Figure 12, which shows that the number of respondents who agree and do not agree to participate in self-government is almost the same (willingness to participate is 0.3% more than those who refuse). This again means that part of the population is indifferent and nihilistic towards self-government.

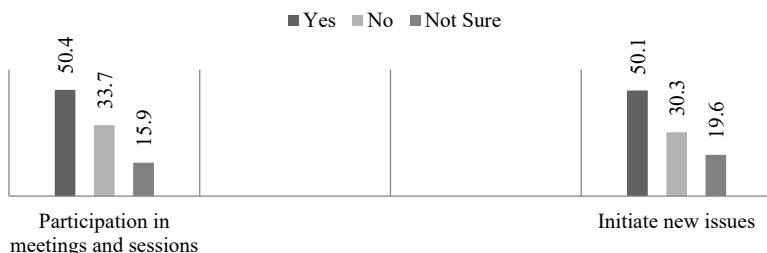

Figure 12. Willingness to involve self-government in percentage

Table 7. The quality of residents' trust in self-government

Quality of trust	Men	Women
Trust	35%	29%
I do not trust at all	20%	17%
Hard to answer	15%	9%
Do not trust	30%	45%

11. The statistically significant connection between X2 (four, N = 399) = 44.6; the number of citizens involved in local self-governance for the social and economic development of the city/village has been significantly considered and willing to pay the amount payable to the local self-government; p = 0.00. 67.3% of respondents agree that the involvement of citizens in the local self-government is important for the social and economic development of the city/village and it is obliged to make money for local self-government (Table 8).

Table 8.

Preparing the amount of money	Importance of citizens involvement in self-government		
	Do not agree	Hard to answer	Agree
Yes	55.6%	20.5%	67.3%
No	33.3%	54.5%	15.9%
Not sure	11.1%	25.0%	16.8%
All	100.0%	100.0%	100.0%

12. A statistically positive relationship between the willingness of the population to pay for local government is defined as a significant positive relationship X^2 (four, $N = 359$) = 14.9; $p = 0.005$. (Table 9).

Table 9.

Willingness to pay for local payments	Financial support from the population		
	Significant	Middle	Insignificant
Yes	70.0%	53.6%	57.5%
No	11.0%	26.1%	26.3%
Not sure	19.0%	20.3%	16.3%
All	100.0%	100.0%	100.0%

13. There is a high level of connection between the willingness to pay local payments and the willingness to control the purposefulness of the use of payments, local government, X^2 (four, $N = 401$) = 280.9; $p = 0.00$. (Table 10).

Table 10.

Ready to pay	Willingness to control the purposefulness of the use of payments		
	Yes	No	Not sure
Yes	93.1%	4.7%	6.2%
No	3.3%	88.9%	13.9%
Not sure	3.6%	6.4%	79.9%
All	100.0%	100.0%	100.0%

14. Statistically, significant link is shown by the readiness of the payment of local fees/taxes by the respondents and the consideration of citizens' involvement in the local

self-government for socio-economic development of the town/village X2 (four, N = 399) = 62.6; p = 0.00 (Table 11.).

Table 11.

Pay local fees	Importance of citizens involvement in local self-government		
	Do not agree	Hard to answer	Agree
Yes	33,3%	31,8%	75,1%
No	55,6%	59,1%	13,0%
Not sure	11,1%	9,1%	11,8%
All	100.0%	100.0%	100.0%

The feedback was of some interest, in particular, in the case of trust in local self-government, how many percent of respondents are willing to pay and control the purposefulness of local payments. The data presented in the table below (Table 12.) showed that 93.5% of respondents who trust local government agree and are ready: to pay local taxes and control the purposefulness of their use (to solve various problems).

Table 12.

Willingness to pay a small amount to self-government and control its purposefulness	Trust in self-government		
	Yes	No	Not sure
Yes	93,5%	4,5%	9,3%
No	3,6%	82,3%	11,3%
Not sure	2,8%	13,3%	49,4%
All	100.0%	100.0%	100.0%

15. A statistically significant relationship exists between trust in the institution of self-government and the number (in %) of respondents who have expressed a desire to participate in self-government. X2 (eight, N = 398) = 98.2; p = 0.00. (Table 13).

Table 13.

Desire to participate in self-government	Trust in self-government				
	I do not trust at all	I do not trust	Hard to answer	Trust	I trust completely
Yes	48.3%	38.9%	54.5%	75.2%	93.3%
No	44.8%	50.0%	11.4%	12.0%	0.0%

Not sure	6.9%	11.1%	34.1%	12.8%	6.7%
All	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

As shown in the table, the positive response to willingness to participate in self-government increases with the quality of trust in it.

16. Residents of different cities in the Samegrelo-Upper Svaneti region are willing to pay in different ways. The relationship between the type of city and the willingness to pay is statistically significant $X^2 (16, N = 317) = 56.7 p = 0.00$. (Table 14).

Table 14.

Preparing the amount of money	City								
	Zug- didi	Khobi	Poti	Abasha	Chko- rotsku	Waleni- jikha	Mar- tvili	Senaki	Mest- ia
Yes	53.8%	66.7%	73.0%	51.5%	75.6%	70.5%	60.0%	52.4%	50.0%
No	41.0%	9.5%	16.2%	45.5%	2.2%	13.6%	40.0%	11.9%	26.1%
Not sure	5.1%	23.8%	10.8%	3.0%	22.2%	15.9%	0.0%	35.7%	23.9%
All	100	100	100	100	100	100	100	100	100

The highest level of consent to payments is 75.6% in Chkhvorotskh and the lowest in Mestia. The differences are mainly related to the income of the population. Residents of Mestia live in the Caucasus Mountains (relatively poor), and most Chkhvorotsku residents receive transfers (remittances) from family members working abroad.

17. Local payment readiness and related factors:

A statistically positive inverse relationship was found between the willingness to pay local payments and the level of education received from $X^2 (10, N = 401) = 30.7; p = 0.001$ (Table 15). The highest level of willingness to pay the local fee (46.4%) is also shown in the case of higher education.

Table 15.

Level of Education	Prepare local payment				
	Yes	No	Not sure	all	
Primary	1,1%	95,7%	2,2%	99%	
Full secondary	51,6%	22,4%	26,0%	100%	
Average technical	46,6%	22,1%	28,3%	97%	
Incomplete secondary	55,6%	16,7%	23,7%	96%	
High	76,4%	18,8%	5,0%	98,4%	

18. Local payment readiness and related factors:

A statistically positive inverse relationship was revealed between the willingness to pay payments and the level of education received X_2 (10, $N = 401$) = 30.7; $p = 0.001$ (Figure 29). The highest level of willingness to carry out local fees (46.4%) was also registered in the case of persons with higher education.

19. Positive responses were found between respondents' willingness to pay local payments and their age X_2 (10, $N = 401$) = 20.4 $p = 0.026$ (Table 16). As you can see from the table, the willingness to pay local fees increases with age. Positive feedback revealed the readiness of payment of local taxes on the respondents and their ages between X_2 (10, $N = 401$) = 20.4 $p = 0.026$ (Table 16). As shown from the table, the readiness of payment for local fees increases with age.

Table 16.

Prepare local payment	Age groups						
	17-25	26-34	35-43	44-52	53-61	62 and up	
Yes	60,9%	67,7%	67,4%	72,0%	71,8%	76,3%	
No	17,4%	29,2%	25,0%	12,2%	15,4%	13,2%	
Not sure	21,7%	3,1%	7,6%	15,9%	12,8%	10,5%	
All	100	100	100	100	100	100	

20. A positive relationship was found between respondents' willingness to pay the local tax and their employment status X_2 (eight, $N = 384$) = 22.5, $p = 0.004$. (Table 17)

Interestingly, most retirees and self-employed (freelancers) are willing to pay taxes and fees.

Table 17.

Prepare local payment	Employment status				
	Unemployed	Self-employed	Hired	Pensioner (unemployed)	Student (unemployed)
Yes	51,5%	73,8%	71,3%	85,7%	55,6%
No	27,3%	13,1%	22,9%	0,0%	22,2%
Not sure	21,2%	13,1%	5,7%	14,3%	22,2%
All	100	100	100	100	100

21. For solving local problems, there is a statistically important relationship between the willingness to pay the size of the fee and the number of family members, X_2 (4, $N = 396$) = 13.5; $p = 0.00$. (Table 18). In particular, the consent to make payments decreases with the increase in the number of family members. 69.9% of families of one to three people are willing to pay for local problems. However, as the number of family

members' increases, residents are less likely to agree to pay for self-government. It is noteworthy that numerous families (mainly refugees who were deported by Russia from Abkhazeti) who receive state aid are the least inclined to pay.

Table 18.

Number of family members	Willingness to pay the fee			
	Yes	No	Not sure	
1-3	69,9%	17,1%	13,0%	100
4-6	59,7%	19,3%	21,0%	100
7-11	45,7%	40,0%	14,3%	100

22. There is a positive relationship between the respondents' willingness to pay local payments / taxes and satisfaction with the help provided by the local government, $X^2 (4, N = 123) = 14.9; p = .005.9$ (Table 19). In particular, the answers of the respondents show that the highest level of willingness to pay local payments is shown by citizens who are satisfied with the help received earlier from the local government.

Table 19.

	Quality of satisfaction with self-help		
Prepare local payment	Unsatisfied	Middle	Satisfied
Yes	59,5%	48,0%	69,6%
No	19,0%	48,0%	26,8%
Not sure	21,4%	4,0%	3,6%
All	100	100	100

23. Statistically significant difference in the residential city is revealed in the use of local population in projects organized by local self-government / $X^2 (9, N = 299) = 43.3; p = 0.00$. (Figure 13). Most of Mestia residents enjoy the projects organized by the local self-government, the least of which is Poti. The least use of local government projects is in the city of Poti. The reason for these differences is their geographic location. Poti is a port city that is more than 26 centuries old (see: <https://en.wikipedia.org/wiki/Poti>). The Poti Sea Port (7.7 million tons per annum) is operational. The railway to Tbilisi makes this a more useful port than the natural harbor at Batumi. In Poti, the standard of living of the population is much higher than in other cities of the Samegrelo-Upper Svaneti region. The city of Mestia is located in the Caucasus Mountains where the climate is harsh, and the infrastructure is undeveloped. Therefore, the population living here needs much more support and material assistance, which strengthens the connection with local authorities.

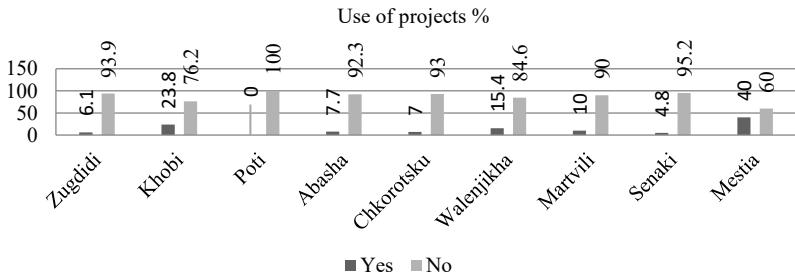

Figure 13. Use of projects in percentage

Statistically significant differences in the use of projects implemented by the local self-government not been identified by the age and employment status variables.

24. Contacting local authorities for help is statistically significant at the place of residence of the respondents. χ^2 (nine, $N = 315$) = 23.4, $p = 0.005$ (Figure 14.). The highest level of demand and provision of assistance was established in Mestia - 37.2%, the lowest - in Poti - 2.7%.

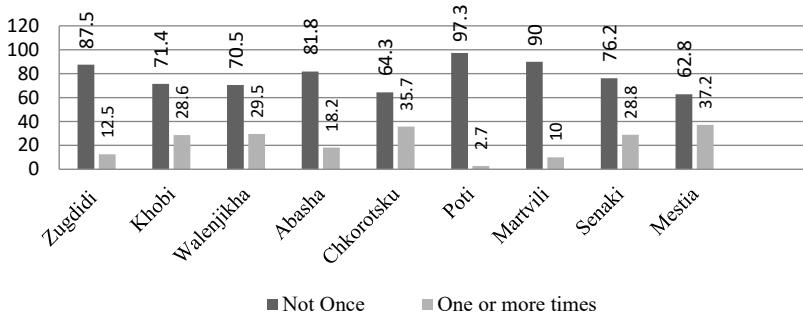

Figure 14. Apply for Help

For the successful functioning and development of local self-government, it is of great importance to establish a stable connection between local self-government bodies and higher educational institutions. Research carried out by Dominichi, G., Gagnidze, I. (2021); Vesperi V., Gagnidze I. (2019) characterized the latest trends and roles of international and entrepreneurial universities. Comprehension and use of the new opportunities of the higher education environment makes it possible to identify the latest trends in the development of the region, even in poor developing countries. The study and use by the local authorities of the Samegrelo-Upper Svanetia region of the latest research in the field of development and changes occurring in the global and national economy, in people's behavior and economic interests, will allow the population and local authorities to strengthen and develop on a mutually beneficial basis for the benefit of both parties.

Conclusion

At this stage of development of self-government, it is impossible to completely abolish equalizing transfers, although their role should have gradually decreased. Since 2019, the Georgian government has replaced equalization transfers and a small portion of the income tax left to the region by 19% of VAT. This decision seems to us uncorrect. Due to the COVID 19 pandemic, the already poor local government and population almost lost state support. Unfortunately, on this basis, other unforeseen early unfavorable processes may arise (such as: bribery, political conflicts, separatism, etc.). Although we believe that this is a temporary problem and government policy will solve it.

Assistance in the development of forms of self-organization of the population and tools of local self-government should be an important component of the regional economic policy of the state. In this regard, it is necessary to expand and clarify the motivation of the local population of the Samegrelo-Upper Svaneti region;

A survey of the local population of Samegrelo- Upper Svaneti showed that most of the citizens agree to pay to expand local incomes. In the interests of local authorities and the entire population, citizens are ready to participate in the economic development of the region.

The study showed that: Public confidence in the institution of local self-government is very low. This leads to unsatisfactory self-organization of the population. Population activity could ensure citizens' participation in solving local development problems, but so far, this is not happening. Despite the distrust of the local authorities, the population showed a willingness to pay local authorities.

Since the Law on Local Self-Government and the Budget Code of Georgia does not deny the imposition of certain taxes and fees by the local government to supplement local income, we consider the possibility of collecting payments (within reasonable limits) as a way to stimulate communication between the population and local self-government. At the same time, in order to increase confidence in the municipal government, it is necessary to stimulate the citizens' attitude to control local self-government, which will also ensure the self-organization of the population.

The highest level of willingness to pay for services is observed in the cities of Chkhvorotsku, Poti and Khobi, and the lowest in Mestia (the city is located in the Upper Svaneti mountains).

Willingness to pay local dues or tax dues is positively associated with age, educational attainment, employment and place of permanent residence. The highest level of willingness to pay a fee is revealed by respondents who, in the case of seeking help from the local government, are satisfied with the help they provide.

Our research did not cover the subjects working in the municipality. In the process of interviewing and communicating with the population, respondents often showed distrust and wariness, especially in cities. In villages, people were more interested in communication and willingly answered questions, especially women actively discussed them.

In the settlements of Upper Svaneti, the population, according to mountain traditions, treated the survey more politely, freely and in an organized manner. We would like to emphasize that the connection of citizens with local self-government is stronger and there is more trust in it. This is partly due to the harsh living conditions in the Caucasus mountains and the assistance provided to the population by highly qualified municipal workers.

In conclusion, it should be noted that despite the serious difficulties encountered in the process of the formation and development of self-government in the Samegrelo-upper Svaneti region, the activation of self-organization of the population (through collection of payments and the development of new projects with the participation of local citizens) will increase the efficiency of local self-government activities.

References:

1. **Beth, R.S. and R.J. Dilger** (2013), Unfunded Reform Act: History, Impacts, and Issues, CSR Report for Congress, Congress Reserch Service, no. 7-5700, Washington; www.crs.gov
2. **D. N. Uznadze.** The Psychology of Set. Translated by Basil Haig. New York: Plenum Publishing Corporation. 1966. p. 251
3. **D.N. Uznadze,** Formy povedenija čeloveka [Forms of Human Behaviour], in Psihologičeskie issledovaniya [Psychological Research], Moscow, 1966, p. 328–65
4. **Decentralization strategy 2020-2025.** p. 3; <https://mrdi.gov.ge> › pdf
5. **Dominici, G. and Gagnidze, I.** (2021). Effectiveness of Entrepreneurial Universities: Experiences and Challenges in Digital Era (a systemic approach). Interdisciplinary Description of Complex Systems 19(1), 13-30, 2021, DOI: 10.7906/indecs.19.1.; <https://doi.org/10.7906/indecs.19.1.2>
6. **Gvelesiani R, Gogorishvili I.** (2014). The Basic Problems for the Realizacion of the Concept of Economic Policy. November 10-11,2014 Madrid Spain. International Scholarly and Scientific Research & Innovation International Science Index.org. Vol: 8. No:11 2014. P.332-339. waset.org
7. **Javakhishvili Iv. (1930).** Economic history of Georgia. Book first. Publisher "Georgian Book" Tiflis, 1930. p.5-48 (in Georgian)
8. **Local and regional democracy in Georgia. INTERNAL AND INTERNATIONAL NORMATIVE FRAMEWORK.** Tbilisi,2018. p.7-12; <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016808e551a>
9. **Mikheil Jibuti.** Stubborn in a false experiment. Business and Law. 2020, p. 32-42; <file:///C:/Users/hp/Downloads/admin,+32-42.pdf>
10. **Peter Friedrich, Janno Reiljan.** The unfunded mandates in local governments financing crises experiences from Estonia. Estonian Discussions on Economic

Policy: Developments in global economy wrought with tensions. 1/2015. Berlin, Tallinn 2015. P. 29-62

11. **Public Attitudes in Georgia:** The results of the June 2017 survey conducted by the NDI ordered by CRRC-Georgia (in Georgian);
https://www.ndi.org/sites/default/files/NDI%20poll_june%202017_ISSUES_GEO-VF.pdf
12. **Sepashvili E., Slavata D., Dymchenko O.**, (2021) Analysis of Existing Approaches to the Regions Competitiveness Determining, Scientific conference, Beketov University. 28 January 2021. Kharkov, Ukraine
13. **Sepashvili Eka** (2019), Regional Development of Georgia: support competitiveness of the regions, proceeding of the International scientific-practical conference “Modern trends in urban areas development”, O.M. Beketov National University of Urban Economy, Kharkiv, Ukraine May 2019, ISBN 978-966-695-491-9
14. **Steytler, N., Visser J.d. and R. Williams** (2012), Unfunded mandates: Directing subnational governments, in: G. Färber (ed), Governing from the Center: the Influence of the Federal/Central Government on Subnational Governments, Deutsches Forschungsinstitut für Öffentliche Verwaltung, Speyer
15. **Vesperi, W. and Gagnidze, I.** (2019) Rethinking the university system: Toward the entrepreneurial university (The case of Italy), Kybernetes. In press.
<https://doi.org/10.1108/K-12-2018-0662>

RAHASTAMINE JA PALGAD EESTI KÕRGKOOLIDES NING KONKURENTSIVÕIME¹

Matti Raudjärv²
(Tartu Ülikool; Mattimar OÜ)

Abstract: The paper presents the general background of financing of Estonian institutions of higher education, the related salary system and its impact on competitiveness. Proceeding also from the positions of the European Union, the role of strong trade unions in salary negotiations is emphasised. The need for the reform of doctoral studies, changes in the salary rules and implementation of a new academic career model are discussed. Also introduction of an academic basic salary, i.e. basic financing has an important role, in order not to rely on only financing and security of salaries afforded by grants. Several discussions are presented through which the decision should be adopted whether to continue providing free education or to return to studies with tuition fees, above all for full-time students (if they have completed their curriculum). It is the position of the authors that Estonian institutions of higher education should not adopt studies with tuition fees just now, as the payers of the fees are relatively poor. We can apply tuition fees in studies when we become more wealthy. The paper is not based on surveys conducted and does not present research results but mainly describes the current situation – the current situation in economy and education and the related problems and possible solutions.

Keywords: Estonian institutions of higher education and problems; positions of the European Union, trade unions, public meeting; salary negotiations; reform of doctoral studies; increasing the financing of higher education; retaining research financing, changes in salary rules; new academic career model; academic basic salary and basic financing; free education and studies with a tuition fee.

¹ Käesoleva artikli kirjutamisel-kostamisel on konsulteeritud Tartu Ülikooli Ametiühingu (TÜAÜ) esimehe, Ruth Tammeoruga (kuna osa viidatud allikatest on TÜ Ametiühingu töö tulemus) ning valdavalt on ka tema seisukohtadega arvestatud.

² Eestis:

Tartu Ülikooli sotsiaalteaduste valdkond, Associated Professor Emeritus (dipl. majanduskandidaat-filosofiadoktor, PhD; dipl. dotsent; dipl. vanemteadur); TÜAÜ seeniorliige;

Tallinna Tehnikaülikool (TTÜ-Alumni /viliistlane/, aastast 1974);

Mattimar OÜ (GmbH/Ltd), asutatud 1993 – firmaomanik ja juhataja-tegevdirektor, kontakt (villa-büroo): Kose tee 79, 12013 Tallinn, Pirita-Kose, Eesti-Estland-Estonia, mattir@hot.ee ; www.mattimar.ee ; (Tartu Ülikoolis: matti.raudjarv@ut.ee)

Saksamaa LV-s:

Deutscher Akademischer Austauschdienst, Bonn (DAAD-Alumni, aastast 1990) – The German Academic Exchange Service;

Georgias:

Georgia Tehnikaülikooli külalispõfessor = märts 2014 – november 2017: igal aastal ca kuuajaliste loengute-seminaride-juhendamiste tsüklite ajal (pikemaks perioodiks valitud külalispõfessoriks kevadel 2018, koormuse suurenedes valitud uuesti – sügisel 2019) ja

Tbilisi Riikliku Ülikooli külalispõfessor (määratud kevadel 2018).

JEL codes: E62; G18; G28; G32; H61; I21; I22; I25; I28; K31

Sissejuhatus

Eesti kõrgkoolide jaoks on pea kogu taasiseseisvumise perioodil olnud üleval küsimused kõrghariduse finantseerimisest ja töötajate suhteliselt madalatest palkadest.³ Võib ütelda, et kuigi need küsimused on nüüd ka ametiühingute poolt üles tõstetud, on lahendustega juba hiljaks jäädud. Eesti riik on oma arengus seeläbi palju kaotanud ja nn eesrindlikes tegevustes ja innovatsioonilistes lahendustes rahvamajanduse edu võimalikes positiivsete tulemuste saavutamises maha jäänud. Siiski – parem hilja kui mitte kunagi!

Artikli eesmärgiks on uurida Eesti kõrgkoolide rahastamise ja palkade tõstmise võimalusi, sh ametiühingute tegevust seejuures, et suurendada nii kõrgkoolide kui lõpetanute konkurentsi võimalusi.

Eesmärgi täitmiseks on seatud järgmised uurimisülesanded:

- antakse probleemi üldine taust Eestis;
- uurimise käigus tuuakse välja Eesti akadeemiliste ametiühingute tegevusest tulenevad seisukohad (doktoriõppreform, kõrghariduse ja teaduse rahastamise osakaal SKPs);
- uuritakse palkade tõstmise ja palgaaeskirja muudatuste võimalikkust;
- tõstatatakse veelkord „vana“ probleem, kas tasuline või tasuta õpe?

Artiklis keskendutakse eeskätt teaduslikule kirjeldamisele, ei hakata vastavaid teoreetilisi tagamaid-teadustöid käsitlema, sest Eesti majanduspraktikas on asjade seis üldiselt piisavalt selge ning teooriad ja teised uuringud ei aita siin lahendustele eriti kaasa. Käesoleval juuhul ollakse arvamusel, et teoreetilised võrdlused ja analüüs viivad lugejad ja ka praktikud nende küsimuste kiire lahendamise asemel vaid viivitamisele ning probleemi tõsidusest kõrvale. Käesoleva artikli ülesandeks ei ole rahvusvahelisi võrdsusi teha, selleks olgu mõni teine kirjutis. Näiteks, ka Euroopa Liidu, ILO, WHO, IMF jt majanduspoliitilised seisukohad ning statistilised analüüsides on küll kindlasti huvitavad, kuid nendega peaks end ka Eesti akadeemilised ametiühingud kurssi viima.⁴

Eelnevalt väidetu (rahvusvaheliste organisatsioonide seisukohad) ei ole käesoleva artikli eesmärk ega ülesanne, samuti ei olnud eesmärgiks empiirilise uuringu läbiviimine. Eesti peab oma probleemid ise välja tooma ja lahendama. Teistele riikidele ja olukordadele viitamine ning tuginemine pole alati vajalik, sest tingimused on seal sageli meist

³ Kõrvalepöikena juhiks tähelepanu väga olulisele majanduslikule aspektile: riigi rahvamajanduse kui terviku seisukohalt peab siiski töövõljakuse kasv ennetama palkade kasvu. Seda loetakse arenenud riikides väga oluliseks ning on pideva kontrolli all. Ka Eesti rahvamajanduses peaks seda pidevalt järgima.

⁴ M. R.: viimasele seisukohale kui mõningasele puudujäägile sõbraliku viitamisega, ergutaksin asjaosalisi st Eesti ametiühinguid vastavaid analüüse tegema või uurima.

erinevad, võib meid mõnikord vaid eksiteele ja ressursside raiskamisele viia. On küll hea teada, kuidas mujal on olukord (ja seda on ka käesoleva artikli kirjutamisel arvestatud), kuid praegu on meil vaja jõulisel oma asja ajada, aeg jookseb, ja kiirelt!

Veelkord ja eelnevat kokkuvõttes: käesolev artikkel ei tugine uuringutele ja uurimistulemustele esitamisele (see ei olnud ka eesmärk), vaid eeskätt olemasoleva olukorra kirjeldamisele – majandus- ja hariduspraktikale ning neist tulenenud probleemide väljatoomisele ja võimalike lahenduste esitamisele.

Kuna artiklis ei esitata empiirilisele analüüsile tuginevaid uuringuid, siis tuginetakse vaid enese kogemustele ning viidatakse nii Eesti akadeemilise personali seisukohtadele kui mõnedele kogemustele teistes riikides. Oluline on just olemasolevale olukorrale ja praktikale tuginemine ning lahenduste pakkumine, millega on tegelenud nii Eesti akadeemilised töötajad, üliõpilased kui ka ametiühingud ning sh käesoleva artikli autorid.

Artiklis on kasutatud nii Euroopa Liidu, Eesti ametkondade kui ametiühingute poolt avaldatud ametlikke seisukohti ja asjatundjate vastavaid praktilise suunitlusega kirjutisi, viimaste osas nii käesolevas ajakirjas avaldatud kui Tartu Ülikooli ajakirjas „Universitas Tartuensis“ publitseeritud mõtteid. Ka Tartu Ülikooli Ametiühingute kodulehel olevale infomatsioonile on järgnevas artiklis tuginetud, seda niivõrd, et lugejale oleks problemaatika piisavalt arusaadav (mitte seda lühidalt esitades ja suvaliselt üldistades).

1. Probleemi üldine taust Eestis

Kõrgkoolide rahastamine Eestis ja sellest tulenevad palgad, sh akadeemilisele personalile on aastakümneid olnud tagasihoidlikud ja tegelikke vajadusi mittekatvat ning õppejõudude ja teadurite panuseid mitte arvestavad. Tösi – kui taasiseseisvunud Eestis oli kõrgkoolide üliõpilastele õppemaks kehtestatud, oli rahastamine täiendava raha saamisel mõnevõrra parem. See ei tähendanud aga, et akadeemiline personal tervikuna oleks väärikamalt tasustatud.

Oleme mõned viimased aastad olnud olukorras, kus õpetajate palku koolides-gümnaasiumides on tõstetud ning need on sageli kõrgemad kui kõrgkoolide õppejõudadel-teaduritel (eriti nendega vörreldes, kellel on teaduskraad – teaduskandidaat-filosofiadoktor /PhD/, doktor). Ei ole vähe neid juhuseid, kus kõrgkoolide doktorandid jätab oma väitekirja koostamise pooleli ja lahkuvad kõrgkoolist majanduspraktikasse (riigiasutused ja -ettevõtted, munitsipaalorganisatsioonid ning eraettevõtted jms), sest seal makstavad palgad on oluliselt kõrgemad. Lahkunute hulgas on olnud palju väga andekaid inimesi, kes ettevõtluses on kohe sedavõrd kõrget palka hakanud saama, mis on Neil pangalaenu kaasabil enesele (ja perekonnale) võimaldanud peatselt korraliku korteri või pereelamu soetada. Need inimesed on kõrgkoolide jaoks (õppetööks, teadustööks) ilmselt kadunud, mistõttu võib kahtluse alla panna ka kõrgkoolide perspektiivse konkurentsivõime nii Eestis kui vörreledes teiste riikidega. Nii mõnigi inimene on kõrgkoolist kõrgema palga tõttu ka gümnaasiumisse tööle siirdunud. On ka selliseid juhtumeid, kus inimene, lõpetanud kõrgkooli, läheb kas kohe või mõne aja pärast kutsehariduskeskusesse õppima, et seal konkreetne eriala omandada. Neid juhtumeid pole küll massiliselt, kuid neid esineb ja paraku on tendents laienemisele.

Sellises olukorras tekivad väga tösised küsimused ja kahtlused Eesti kõrgkoolides õppeningu teadustöö kvaliteedi säilimise ja konkurentsivõime osas.

Käesoleva teemaga, st ülikooli rahastamise, palkade töstmise ja konkurentsivõime suurendamisega seotud küsimustega hakkas aktiivselt tegelema ka Tartu Ülikooli Ametiühing, seda juba aastaid tagasi. Samuti tegelevad nende küsimustega ka teised Eesti kõrgkoolid ja autorid-õppejööd.⁵

14. septembril toimus Tallinnas Toomepal, Riigikogu ees kõrghariduse ja teaduse rahastamist käsitlev avalik kõnekoosolek. Avalikul koosolekul anti Riigikogu esimehele Henn Põlluaasale üle 1500 allkirjaga teaduse ja kõrghariduse rahastamist puudutav rahvaalgatus “Kõrghariduse ja teaduse rahastamine korda!”. (TÜ Ametiühingu aasta 2020 ..., 2021) See sündmus andis kindlasti olulise tõuke Eesti kõrgkoolide kitsaskohtade aruteludele ja arengule. (M. R.: ilmselt on selliseid aktsioone veelgi vaja.)

2. Euroopa Liidu mõned seisukohad

Probleemaatika pole võoras ka paljudele teistele Euroopa Liidu (EL) liikmesriikide kõrgkoolidele ning ELi institutsioonidele. Küsimused on aga ulatuslikumad ega piirdu vaid kõrgkoolidega. Tööhõive ja sotsiaalõiguste volinik Nicolas Schmit: „Peaaegu 10% ELi töötajatest elab vaesuses. Seda tuleb muuta. Inimesed, kellel on töökoht, ei peaks muretsema selle pärast, kuidas otsa otsaga kokku tulla.“ (Schmit ..., 2020)

Euroopa komisjon on seisukohal, et lahendus on kollektiivlääbirääkimistes! (Euroopa komisjoni lahendus ..., 2020) Euroopa Komisjon tegi 28. oktoobril 2020 ettepaneku võtta vastu **Euroopa Liidu direktiiv**, millega tagatakse Euroopa Liidu töötajatele piisav miinimumpalk, mis võimaldaks inimväärselt elu kõikjal, kus nad töötavad. (ec.europa.eu ...2020)

Piisava tasemeiga miinimumpalkal on lisaks positiivslele sotsiaalsele mõjule ka laiem majanduslik kasu, kuna see vähendab palkade ebavõrdsust, aitab säilitada sisenõndlust ja tugevdab töötamise stiimuleid. Samuti võib see aidata vähendada soolist palgalõhet, sest miinimumpalka teenijate seas on rohkem naisi kui mehi. Lisaks aitab ettepanek tagada ausat konkurentsi ning kaitsta tööandjaid, kes maksavad töötajatele inimväärselt palka. (*Ibid*)

Riikides, kus kollektiivlääbirääkimisi peetakse rohkem, on madalapalgaliste töötajate osakaal ja palkade ebavõrdsus tavaliselt väiksem ning miinimumpalgad kõrgemad. Seepärast soovib komisjon oma ettepanekutega edendada kollektiivseid palgalääbirääkimisi kõigis liikmesriikides. (*Ibid*)

Eelnevast tulenevalt:

⁵ Eesti palgapoliitika küsimustest (sh õppejõudude ja teadlaste madalatest palkadest) on ka Matti Raudjärv /M. R./ käesoleva ajakirja numbris 1-2/2019 kirjutanud: **Raudjärv, M.** (2019). Eesti palgapoliitika mõned aspektid/Einige Aspekte der estnischen Gehaltspolitik/Certain aspects of the Estonian wages policy. Nr. 1-2, lk. 73-79 (trükise paberkandjal eesti keelne kokkuvõte); lk. 91-107(ajakirjaga kaasas oleval CD-l, kus on täisartikkel saksa keeles, lühikokkuvõte inglise keeles; eesti keelne kokkuvõte: lk 130-136).

- seab direktiiv liikmesriikidele kohustuseks jõuda 70% töötajaskonna kolktiivillepungutega katvuseni!
- Direktiivi järgi loetakse adekvaatseks miinimumpalka, mis on aus arvestades riigi palgataset ja tagab korraliku/ inimväärsse (*decent*) elatustaseme. Direktiiv soovitab miinimumpalkga suuruse adekvaatsuse hindamisel kasutada kriteeriumit 60% mediaanpalgast ja 50% keskmisest palgast.⁶

See tähendab, et pikaajaline perspektiiv palgavaesuse ja palgaoiglusega tegelemiseks on direktiivis kaetud – ja selle vahendina on komisjon identifitseerinud kolktiivilbirääkimised, mille eelduseks on **tugevad ametiühingud**. Lühiajaline perspektiiv on aga katmata – kuidas leevedadada olukorda kohe, seni kuni veel ei ole neid tõhusaid kolktiivilbirääkimisi ja kuidas üldse jõuda sellise 70%-lise kolktiivillepungutega katvuseni.⁷ Euroopa komisjon on oma ettepaneku teinud, sellele peab järgnema ELi parlamendi seisukoht, sama ka eurosaadikutelt ja ametiühingutelt. Vaatleme järgnevalt Eesti ametiühingute, eeskätt Tartu Ülikooli Ametiühingute initsiatiive, nende eesmärke ja osaliselt ka sisu.

3. Eesti akadeemiliste ametiühingute tegevusest

3.1. Akadeemiliste ametiühingute arvamus doktoriöppre reformi osas

Akadeemilised ametiühingud saatsid 2. veebruaril 2021 Haridus- ja Teadusministeeriumile (HTM) tagasiside “Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse ning sellega seotud teiste seaduste muutmise seaduse eelnõule” ja doktorireformile. (Akadeemilised ametiühingud esitasid ..., 2021). Ühise seisukohaga liitused seejuures:

- Tartu Ülikooli Ametiühing (TÜAU)
- Tallinna Ülikooli Ametiühing
- Eesti Maaülikooli Ametiühing
- Eesti Teadustöötajate Ametiliit (ETAL)
- Eesti Haridustöötajate Liit (EHL – õpetajate katusorganisatsioon)

Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmine ja doktorireform püüavad tõhustada doktoriöpet ja tagada inseneride ja tipppeadlaste järelkasv. Allakirjutanud akadeemilisi töötajaid esindavad organisatsioonid toetavad eelnõu ja doktoriöppre reformi eesmärgi tagada doktorantidele motiveeriv sissetulek, doktoriöppre efektiivsus ja töösuhe ning sellega seotud hüved, kuid juhivad ka tähelepanu ebamäärasustele reformis ja asjaolule, et eduka juhendamise suurim eeldus on juhendaja, kel on aega ja võimalust pühenduda. Juhendaja ületötötamine ja palgastabiilsuse ning töökohakindluse puudumisest tulev stress mõjub halvasti juhendamise kvaliteedile.

Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ üks põhisuund on tagada teaduse inimressursi arendamine ning inseneride ja tipppeadlaste jurudekasv. Et majandus oleks konkurentsivõimeline ja üha teadmispõhisem, peab ühiskonnas olema piisavalt doktoriraadiga inimesi, tagamaks akadeemiliste töötajate järelkasv, ettevõtlussektori teadus- ja arendustegevuse arenguks vajalikud teadlased ja insenerid ning tead-

⁶ Loe sellise mõõdiku kohta detailsemalt väljaandest „Social Europe“

⁷ etuc.org

muspõhise poliitika kujundamiseks vajalikud teadlased avalikus sektoris. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 eesmärk 2020. aastaks on 300 doktorikraadi kaitsjat aastas. OECD riikidega võrreldes oli Eestis 2016. aastal tuhande tööealise inimese kohta keskmiselt kaheksa doktorikraadiga inimest, samal ajal kui OECD keskmise näitaja oli kümme inimest. Soome näitaja oli 12,6 inimest. (*Ibid*)

Lisaks on hariduse ja teaduse valdkonna OSKA raporti (2018) järgi *suurem osa doktorikraadiga inimesi koondunud kõrgharidussektorisse ning kraadi omandanud ei leia väljaspool kõrgharidus- ja teadusvaldkonda oma kvalifikatsioonile vastavat tööd. See viitab vajadusele vaadata kritiliselt üle doktoriõpppe korraldus.* (*kursiiv – M. R.*) Haridus- ja Teadusministeerium on koostöös ülikoolide ning teiste teadus- ja arendusasutustega varasematele uuringutele tuginedes analüüsitud doktoriõpppe korralduse peamisi probleeme. (*M. R.: ma pole kindel /ja isiklikud varasemad kogemused ei ole seda ka kinnitanud/, et ainult doktoriõpppe korralduse täiustamine asjad korda seaks! Vaja on ikkagi kompleksset tegevust.*)

Vaatamata doktorikraadi kaitsmiste arvu ja akadeemiliste töötajate-spetsialistide osakaalu mõningasele suurenemisele on doktoriõppे lõpetajate arv siiski endiselt madal ning majanduse struktuuri muutmiseks ja ühiskonna vajaduse täitmiseks ebapiisav. Probleemi leevendamiseks oli Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegias 2014–2020 „Teadmiste põhine Eesti“ eesmärk tagada teadlaste ja inseneride järelkasv, pörata senisest enam tähelepanu doktoriõppe süsteemsele arendamisele, tagada õppे konkurentsivõimeline rahastamine (sh doktoranditoetused) ja jätkata doktoriõppes nooremteaduri ametikohtade toetamist. 2020. aastaks seadut eesmärk oli, et Eestis kaitstakse õppeaasta jooksul 300 doktorikraadi. Eesti hariduse infosüsteemi andmetel ei ole eesmärgi õnnestunud saavutada. Parimal juhul ületas doktorikraadi kaitsmiste arv 2017. aastal napilt 250 piiri, kuid on pärast seda taas langenud. (*Ibid*)

3.2. Kõrgharidus vajab häasti 1,5% SKPs, teadus vajab 1% edaspidist säilitamist

Akadeemilised ametiühingud, tippteadlasi ühendavad mitte ametiühingulised organisatsioonid ja tudengiesindused on juhtinud järest tungivamalt tähelepanu vajadusele kasvatada kõrghariduse ja teaduse riiklik rahastamine vastavalt 1,5 ja 1 protsendini SKP-st ja tagada seeläbi töökohakindlus. Samuti on TÜAÜ välja toonud probleemkohana juhtide suure töökoormuse TÜs, mida suuresti tekib pidev võitlus rahastamise nimel. (Kõrgharidus vajab ..., 2021)

Tartu Ülikooli ajakirja Universitas Tartuensis (UT) jaanuarinumbbris 2021 ilmusid mitmed teemaga seonduvad artiklid näiteks, „***Uus arengukava seab sihte muutlikus maailmas***“:

Ülikooli tugevus ja konkurentsivõimelus on ülisuures sõltuvuses riigi toest. Viimasel ajal palju jutuks olnud eraraha võimalik kaasamine õppemaksudena ei ole välja mõeldud mitte üliõpilaste kooramiseks, vaid selle taga on tõdemus, et praegu kavandatud riiklik rahastus ei võimalda tagada õpetamise head kvaliteeti. **Riiklik eesmärk peaks olema kasvatada kõrghariduse rahastust sihiga 1,5% SKP-st**, toetades erialade mitmekesisist arengut. Seejuures ei tohi ligipääs kõrgharidusele halveneda ega muutuda eba-

võrdseks. **Ka teaduse rahastamise kohta on öeldud, et 1% SKP-st võib jäädä ajutiseks ja järgmistel aastatel taas kahaneda.** (Puura, 2021).

Nüüd on jõutud ümberkorraldusteni, mille eesmärk on säilitada akadeemilise töötaja kindlustunne ja motivatsioon kogu karjääri vältel. Köik pole siiski veel lõpuni selge – TÜs on ees ootamas arutelud tenuuriprofessuuriga⁸ seonduvate põhimõtete üle.

Kindlasti muutub edutamisel oluliseks see, kuidas hindab töötaja tulemusi struktuuriüksuse juht. **Praegu on atesteerimiskomisjonid toonud esile, et sageli jäab neil juhtide (ja ka programmijuhtide) hinnang saamata. Põhjused on erinevad, aga oma osa on kindlasti juhtide suurel töökoormusel.**

Teaduse tulevikuväljavaateid tugevdava 1% saavutamine ei lahenda aga sugugi kõiki varasemast alarahastamisest tulenevaid probleeme Eesti kõrgharidusmaastikul. Akadeemiliste ametiühingute hinnangul on järgmiseks tarvilik prioriseerida kõrghariduse riigipoolse rahastuse kasvu 1,5%-le SKP-st. Kõrghariduse rahastus on viimase kümne aasta jooksul sisemajanduse kogutoodangu suhtes umbes poole vörra vähenenud. Akadeemiliste töötajate-spetsialistide töötasud pole enam konkurentsivõimelised ega kooskõlas nõutavate kvalifikatsioonidega.

Rektorite Nõukogu hinnangul vajaks kõrgharidus juurde ca 70–100 miljonit eurot. See annaks võimaluse investeerida akadeemilistesse töötajatesse-spetsialistidesse ning tagada paremad tööttingimused. Tekiks eeldus rakendada akadeemilise töötaja baassissetulekut, mis ei sõltuks projektitaotluste edukusest ning tagaks töökoha stabiilsuse. Seda toodi välja ka hiljutises sektorite üleses pöördumises „Teadus- ja arendustegevuse innovatsiooni ja ettevõtluse arengukava 2021–2035“ teemal. Samuti on vaja raha ligipääsetava, kvaliteetse ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise kõrghariduse pakkumiseks tudengitele. Kvaliteetsed ning professionalsed õppejõud (koos neile tagatud konkurentsivõimeliste palkade, täiendkoolituste ja konverentside võimalustega), hästi rahastatud õppetoetused ning õppimist toetav füüsiline ja vaimne keskkond on ainult mõned komponendid sellest, mis alarahastuse tõttu tulevikku vaadates kindlasti löögi saavad.

⁸ Tallinna Tehnikaülikool (TalTech/ TTÜ) võttis esimese ülikoolina Eestis kasutusele tenuuril põhineva akadeemilise karjääri korralduse. Eesmärgiks seati pakkuda stabiilsust ja kindlustunnet praegustele ja tulevastele teadlastele ning motiveerida noori andekaid inimesi teadlaskarjääri kasuks otsustama. Uue karjäärimudeli rakendamisega tehti algust 01.01.2017. TTÜs sõnastatud (<https://www.taltech.ee/taltech-toondjana>): **Tenuuriprofessor** on rahvusvahelisel tasemel teadlane või loovisik, iseseisev uurija ja oma valdkonna akadeemiline juht, kes korraldab ja viib läbi oma teadusvaldkonnas õpet kõikidel kõrghariduse astmetel, juhib teadus-, arendus- või muud loometegevust ning juhendab tulemuslikult nendesse tegevustesse kaasatud üliõpilasi ja akadeemilisi töötajaid. Tenuuriprofessori ametikoht ühendab paindlikult õppe-, teadus- ja arendustegevuse. Eri liiki akadeemiliste tegevuste osakaal sõltub professori eelistustest ja ülikooli vajadustest. Ametikohal on kolm astet: abi-, kaas- ja täisprofessor.

M.R. täiendus: Tartu Ülikoolis on kaks astet: kaasprofessor ja professor, st et alates 01.01.2021 on endised dotsendid valdavalt kvalifitseerunud kui kaasprofessorid. Vt ka selles artiklis edaspidi toodud TÜ uus akadeemiliste ametikohtade struktuur (joonis 1). Artikli autor (M.R.) arvates vajab see struktuur võib-olla edaspidi arendamist (näiteks, emerituse osas)?

Eesti kõrgharidussüsteem on olukorras, kus süsteemi tulevik sõltub akadeemilise karjääri atraktiivsusest nooremate põlvkondade jaoks. Head, stabiilsed ja tuleviku-perspektiivi omavad tööttingimused ülikoolides tõstaksid akadeemilise karjääri perspektiivikust. Tekitamaks kindluse tuleviku osas oleks vajalik 1% teadusele ja 1,5% kõrgharidusele seadusesse sisse kirjutada (nagu rahvaalgatusega “Kõrghariduse ja teadus-arendustegevuse rahastuse korrastamine” sooviti), et hoida ära juba kogetud riikliku rahastuse (protsendina SKP-sse) langemine. (Hektor ... 2020). Siinjuures on heitudavaks näiteks ka õpetajate palkade külmutamise plaan neljaks aastaks.

4. Palgaküsimused on aktuaalsed ning seda peaks toetama ka uus akadeemiliste ametikohade struktuur⁹

Akadeemilise töötaja põhipalk (Akadeemilise töötaja põhipalk ..., 2021) ehk baassissetulek¹⁰ tagab ülikoolides ja teadusasutustes töötavatele akadeemilistele töötajatele minimaalse toimetuleku kindlustava sissetuleku vähendamaks projektisõltuvust. Baassissetulekule kvalifitseerub iga akadeemiline töötaja, kes on akadeemilises tegevuses aktiivne. Baassissetuleku eesmärk on anda akadeemilisele personalile kindlustunne, mida pakub eelkõige töökohakindlus, ning muuta ülikoolid ja teadusasutused taas atraktiivseteks tööandjateks, tõstes akadeemilise positsiooni perspektiivikust, milles suure osa moodustab akadeemilise vabaduse olemasolu. Vaid nii on võimalik säilitada akadeemia kõrget taset ning hoida andekaid noori jäädavalt lakkumast erasektorisse, mis erinevalt praegusest akadeemiast pakub töökohakindlust, sellest tulenevalt madalamat stressitaset ja tulevikuperspektiivi. (Akadeemilise töötaja baassissetulek ..., 2021).

Baassissetulek on enamuses lääneriikides olemas ja nii normaalne, et sealsed kolleegid lausa imestavad kuuldes, et Eestis see nii ei ole ja siinsete teadlaste palk sõltub suurel määral edukast projektirahastuse taotlemisest. Teistes riikides sõlmatakse töölepingud teadmisega, et leping tagab kindla palga. Projekte taotletakse ka seal, aga mitte enda või kolleegi palkade tagamiseks, vaid doktorantidele ja järeldoktorantidele, külalisteuduritele või vajaliku aparatuuri soetamiseks.¹¹

⁹ Käesoleva punkti 3 kirjutamisel ei olnud artikli autor (M. R.) kõiges TÜ Ametiühingu esimehega päris ühel meeles (st ei olnud kõigi soovitustega nõus /kuigi veidi sai vähem olulist juttu liihendatud/ – nimelt väide, et jutt oli ja on liiga ülikooli keskne. Allkirjutanu pole selle väitega nõus, sest ülikool ja ametiühing töötavad koos parema õpp-, teadus- ja arendustegevuse nimel – ülikool ja ametiühing moodustavad ju ühtse kogumi ning kui me ülikooli olukorrast-tegevusest piisavalt ei kirjuta, millega me siis üldse tegeme ja millest kirjutame!?) Ametiühingu tegevus pole mitte omaette nähtus, vaid ülikoolile suunatud ning koostöö ülikooli ja teiste institutsioonidega. Juba artikli pealkiri seab keskseks ülikooli, kelle tegevuse täiustamisele suurema efektiivsuse nimel püüab ametiühing kaasa aidata. Ülikooli tegevused ja eesmärgid on ju valdavalt seotud ka ametiühingu eesmärikidega.), ja siin võtab autor kirjutusõiguse ja vastutuse ainuisikuliselt endale.

¹⁰ Hiljem leiti, et parem termin oleks „akadeemilise töötaja põhipalk“.

¹¹ vaata näiteks: https://www.tdl-online.de/fileadmin/downloads/rechte_Navigation/A._TV-L__2011_01_Tarifvertrag/TV-L__i.d.F._des_%C3%84TV_Nr._11_VT_2020.pdf

Tartu Ülikooli Ametiühing tunnustab Tartu Ülikooli kavatsust parandada töötajate töötigimus tõstes miinimumastmepalkade määrasid, samuti Tartu Ülikooli kollektiivlepingus sõnastatud eesmärki olla Eesti akadeemilise palgaturu liider ning maksta tugitöötajatele konkurentsivõimelist tasu ning sellega seotud olulist sammu alates 1. märtsist 2021. a. tõsta palgaastmete 2 – 8 miinimummäärasid. Sellel kõigel on oluline mõju ülikooli töötajate heaolule ja palgale. Arvestades vahepealset ülikooli töötajate-spetsialistide palkade suhtelist mahajäämust Eesti keskmisest palgast, on kavandatav tõus vahemikus 9 – 15% kindlasti oluline otsus ja tegevus õiges suunas. Kuid kindlasti mitte piisav (ilmselt tuleb arvestada ka rahaliste võimalustega), midagi peab ka edaspidiseks jäätma, et ülikoolid konkurentsis püsiksid.

Peab rõhutama seda, et palgatõus on niikaua töötajale fiktiivine, kuni tema tasu sõltub suurel määral tema või tema töörühma juhi poolt taotletud grandi summast, s.t. sellest, kas grandi maht lubab üldse vastavat palka maksta. Seni on tihti juhtunud, et jooksvasa grandi maht on jäänud lõppaastatel nii kitsaks, et palga tõusu arvelt on olnud vaja tühistada jooksvate kulude (nt. konverentsil osalemise) summasid. See tähendas seda, et töötaja pidi need kulud enda taskust maksma, seega tema palk ikkagi realselt vähenes. Halvemal juhul pidi töötaja minema üle väiksemale töökoormusele, mis juba otseselt tähendas mitte palgatõusu, vaid hoopis langust.

Võttes niisuguse veidi kriitilisema vaatenurga saab väita, et palgatõus võib mõnedesse töötajate jaoks olla näiline. Akadeemilisel töötajal-spetsialistil on palgatõusust alles siis kasu, kui tema palk ei sõltu enam nii suures mahus grantitest kui praegu. Teada on, et kui võimalus edukalt granti saada langeb alla 25%, siis on selle saamine vörreldav loteriivõiduga. Selleks, et töörühmasid tegevuses hoida, on seni pandud mitteedukaks osutunud granditaotluste põhitüüpide teiste grantide all, mis on viinud selleni, et võimalus ka selle teise grandi alt palka tõsta oluliselt vähenes. Sellest suletud ringist ei pääse Eesti teadus ja seega ka Tartu Ülikool ainult astmepalga määrasid tõstes.

Tuginedes sellele, et riik kindlustab 2021. aastal teadusele 1% SKTst, on ootus, et ka Tartu Ülikool annab lisaks palgamiinimumide tõusule oma panuse töötaja-spetsialisti ametikoha stabiilsusse sellega, et töötasu makstakse astmepalga miinimumi ulatuses baasrahastusest. Sellega annab Tartu Ülikool väärthusliku panuse akadeemilise töötaja-spetsialisti vaimsesse tervisesse ja kindlustab teadusharude püsivust, võttes neilt maha projektisõltuvuse koorma.

Tartu Ülikoolis hakkas alates 1. jaanuarist 2021 kehtima uus karjärimudel ja sellega seoses muutub mh palgaaeskiri. Seoses uue kõrgharidusseadusega jõustuvad 1. jaanuaril 2021 muudatused akadeemiliste töötajate ametijuhendites ja ülikool läheb üle uuele akadeemiliste ametikohtade struktuurile.¹² TÜ uus akadeemiliste ametikohtade struktuur¹³ on esitatud järgnevalt:

Avaliku konkursi alusel täidetakse:

I-tasand: nooremteadur; nooremlektor; õpetaja

¹² Tallinna Tehnikaülikoolis (TTÜs) on taoline akadeemiline struktuur „Akadeemilise karjäri korralduse“ määrusega aastatel 2017-2018 kehtestatud (<https://old.taltech.ee/uus-akadeemilise-karjaari-korraldus-kasvatbas-ulikooli-voimekust>)

¹³ <https://union.ee/tartu-ulikoolis-hakkab-kehtima-alates-1-jaanuarist-2021-uus-karjaarimudel/>

II-tasand¹⁴: teadur (PhD); lektor (PhD)

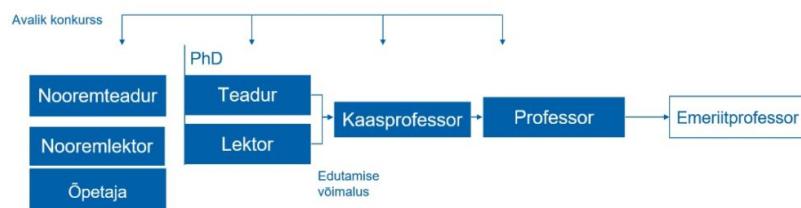
Edasi – edutamise võimalus:

III-tasand: kaasprofessor

IV-tasand: professor

Ülikooli poolt kehtestatud nõuete täitmisel võib järgneda: *emeritprofessor*.

Skemaatiliselt võiks eelnev järgmiselt välja näha (joonis 1):

Joonis 1. Tartu Ülikooli uus akadeemiliste ametikohtade struktuur (allikas: *Ibid.*)

Kindlasti tekib selle struktuuri rakendamisel küsimusi ja probleeme, mille lahendamine võtab aega ning vaeva! Ilmselt tekivad ka mõningad segadused, kuid loodetavasti jõutakse neid lahendades-selgitades mõistlike lahendusteni.

5. Tasuline või tasuta õpe?¹⁵

Eestis on kõrghariduses olnud taasiseseisvumise järel nii tasuline kui tasuta õpe, st üliõpilasel tuli kas maksta õppemaksu või mitte. Artikli autor (Matti Raudjärv) on Eesti ülikoolides nii õppe- kui teadustööl alates 1975. aastast kuni aastani 2019 olnud (seega kokku ca 45 aastat; koos üliõpilastaatega on seos körgkooliga rohkem kui 50 aastat

¹⁴ M. R.: Filosoofiadioktori (PhD) kraadi olemasolu oli Tartu Ülikoolis juba alates 1. jaanuarist 2018 nõutud (mitmed aastad varem kehtestatud ja teatavaks tehtud, etoleks aega väitekirja valmimiseks), kuid valdavalt sellist üldist olukorda ei õnnestunud ülikoolis mitmetel põhjustel saavutada. (M. R.: töötades ise sel ajal Tartu Ülikoolis täiskohaga õppejõuna ning nainud kõrvalt mitmeid kollegeedoktorante /ja mõnega ka vestelud; paraku oli kuulda ka selliseid seisukohti – ei huvita, ei viitsi, pole mõtet, teema on raske ja ebaõnnestunud, üritasin proovida jms. Tekkis küsimus – miks üldse doktorantuuri pürgiti ja aega raisati, kas alustamine oli piisavalt läbimõeldud otsus?/, kel väitekiri pooleli ja venima hakanud, võin väita: esiteks, olid nad mahuka õppe- ja muu tegevusega küllalt koormatud, etoleks olnud piisavalt aega doktoritoöö lõpule viimiseks;

teiseks, ilmselt seda tähtajalist nõuet ei võetud ka eriti tösiselt ning sellest tulenes: kolmandaks – loodeeti, et ehk läheb see nõudmine mööda, umustatakse, olud muutuvad jms ning võib-olla saab siis ka ilma väitekirja lõpetamata, seda kaitsmata ja doktorikraadi omamata hakkama.

Tösi – mõned inimesed ka lahkusid ülikoolist kui tähtaeg hakkas lähenema ning töö valmimise lootused olid kasinad).

¹⁵ Vt. ka: Eesmaa, M. (2021). Tasuline kõrgharidus näib möödapääsmatu? Universitas Tartuensis. Nr 2, lk.17 – 19. ja Tartu Ülikooli Ametiühing (union.ee). [<https://union.ee/tasuline-korgharidus-naib-moodapaasmatu/>] 17.02.2021

/tösi, pärast TPIs/TTÜs õpingute lõpetamist juunis 1974 ja seejärel kahekuulist nn sõjaväelaagrit-õppust Tapal, alates septembrist 1974 kuni augusti lõpuni 1975, st kaks semestrit, oli side kõrgkooliga kaudne, kuna toimus ettevalmistus-koostöö kateedrijuhataja dotsent Juhani Väljataga'ga¹⁶ tööl asumiseks TPIsse, igapäevatöö toimus aga Teenindusministeeriumi PTBs/, sh õpetatud on peamiselt TPIs/TTÜs ja TÜs 88 semestrit ning seos kõrgkoolidega koos õpingutega on olnud 99 semestrit).¹⁷

Aastast 2014 alustanud (M, R.) õppetööd ka Georgia ülikoolides.¹⁸ Lisaks on kogetud õppetööd eeskätt ka Saksamaa LV ülikoolides pikaajaliselt stažeerides alates aastast 1989 (Kiel, Geifswald, Frankfurt /Main/, Osnabrück jt), aga samuti Austriaas (Viini Majandusülikool). Tihedad ja pikaajalised kontaktid alates aastast 1979 ka Ukraina (Ternopil, Kievi jt) ja Venemaa (Krasnodar /Kuban/; St. Peterburg, Voronež jt) ülikoolide kolleegidega on andnud hea ettekujutuse ka seal toimuvast õppe- ja teadustööst.

Seega on kogemus mõlemast õppetöö variandist (edasi mõtted vaid avalik-õiguslike kõrgkoolide – TPI-TTÜ ja TÜ statsionaarsete ehk päevaste, osaliselt ka nn kaugõppe, avaliku õpp ja sessioonõppe üliõpilastega saadud kogemuste kohta).

Eestis ei ole tasuline õpe üliõpilasi üldjuhul paremini õppima pannud, sest sageli on õppemaksu maksjad kas nende vanemad, sponsorid või teised allikad olnud. Sageli oli nii – kui ise ei pidanuid maksma, siis ei olnud piisavat stiimulit ka paremini õppida (ei pidanud ju oma taskust ja oma teenitud raha välja panema), nii mõnedki ei võtnud õppimist seega tõsiselt. Need, kes töesti pidid oma teenitud (sageli vaevaga saadud) rahaga õppimise eest maksma, olid õppimisele ka vägagi pühendumud. Tasu õppimise eest oli eeskätt vaid täiendav (ja vajalik) raha ülikoolide funktioneerimiseks, sest riigi poolne rahastamine ei olnud piisav, ei õpp- ega teadustöö tarvis. Nüüd, kus õppemaksu valdavalt ei ole (kui õppekava on normaalselt täidetud), on ülikoolidel väga keeruline konkurents püsida, seda nii rahvusvahelises mõttes kui paremate lõpetajate huvi tagamisel õpp- ja teadustöö vastu.

¹⁶ Dotsent, majanduskandidaat Juhani Väljataga oli Matti Raudjärv'e üliõpilasaastail suurepärane õppejõud-juhendaja ning hilisem väitekirja teaduslik juhendaja.

¹⁷ algul Tallinna Polütehniline Instituudi /TPI/ majandusteaduskonnas (tänane Tallinna Tehnikaülikool /TTÜ/) ning alates 1996. aastast külalispõppejõuna ka Tartu Ülikooli /TÜ/ majandusteaduskonnas (algul TÜ kõrval põhikohaga edasi ka TTÜs kui taasiseseisvunud Eestis esimese majanduspoliitika õppetooli asutaja ja selle esimene valitud juhataja ning professor), mõne aasta pärast vaid TÜs, seejärel TÜ majandusteaduskonna kõrval ka TÜ Pärnu Kolledžis ja veel hiljem vaid TÜ Pärnu Kolledžis (mõned semestrid ka Narva Kolledžis), kuni õpp- ja teadustöölt lahkumiseni aastal 2019; nende ülikoolide kõrval oli võimalus hulk aastaid ka erakõrg-koolides /Veritas, Audentes, Majandusõiguse ja Poliitika Instituut/ ning kvalifikatsioonitõst-mise instituutides (Kvalifikatsiooni Tõstmise Instituut /KTI/, Eesti Majandusjuhtide Instituut /EMI/, Eesti Haldusjuhimise Instituut /EHI/) töötada.

¹⁸ aastast 2014 külalispõppejõuna Georgia Tehnikaülikoolis /GTÜ/ ja aasta hiljem ka Tbilisi Riikliku Ülikoolis /TRÜ/; aastal 2018 valitud GTÜ külalispõfessoriks ja 2019 täiendavalt ka doktoriõppve välimaiseks kaasjuhiks, 2018 määratud ka TRÜ külalispõfessoriks – doktorantide kaasjuhendajaks.

Ülikoolis on palju selles küsimuses diskuteeritud, ka ülikooli ajakirjas Universitas Tartuensis“, on sellest kirjutatud, näiteks „*Öigusteaduse üliõpilased seisavad vastu tasulisele õppele*“:

Üliõpilane Maris Neeno toonitas, et praegune õigusteaduse õppega tehtud käik on ohu märk ka teistele erialadele. Järgmiseni õppeaastast muutub tasuliseks veel „Infotehnoloogia mitteinformaatiikute“ ja psühholoogia erialal lisandub tasuta bakalaureuseõppekavale tasuline osakoormusega õppekava. (Eesmaa, 2021)

Sotsiaalvaldkonna dekaan Raul Eamets lausus üliõpilastega peetud koosolekul, et lähema 3–5 aasta jooksul läheb kogu sotsiaalvaldkonnas magistriastme sessioonõpe tasuliseks. UT küsimusele selle väite kohta vastas Eamets, et kindlas köneviisis ta seda öelda ei saa, kuid nentis, et suure töenäosusega ootab tasuliseks muutumine ees enamikku sotsiaalteaduste valdkonna sessioonõpppe magistrikavasid. Ta lisas, et praegugi toimub valdkonnas magistriõpse tsükliõppse vormis, et arvestada töötavate üliõpilastega. Eamets selgitas magistriõppse tasuliseks minemist sellega, et kõrghariduse rahastamine lächiaastatel oluliselt ei muudu. „**Kui riik panustaks vajaliku 1,5% SKP-st, siis ei oleks põhjust eraraha lisaks kaasata,**“ põhjendas ta muudatuse vajalikkust. Uus karjäärimudel on paindlikum. (Eesmaa, 2021)

Tasuta õppe kasuks olevaid argumente ja asjaolusid mitte arvestades ning olukorda mitte muutes, jooksevad meie ülikoolid ajapikku nö „verest tühjaks“ (osa parimad doktorantide jätavad väitekirja pooleli ja lahkuvad paremaid tingimusi pakkuvatele töökohtadele mujale, osa täies elujõus olevaid kõrge kvalifikatsiooniga õppejõude lahkub samuti mujale, sh välismaale). Allakirjutanu on seisukohal – tasuline õpe pole lahendus. See, et suurtes ja rikastes rikides on sageli tasuline õpe, **pole argument, vaid paradoks**, mida meie täna järgida ei tohiks (veel oleme suhteliselt vaesed; maksumaksjad on vaesed, õppijad on vaesed). **Saame rikkamaks – kehtestame ka õppemaksu.** Täna peaks appi tulema riigi rahakott (eelarve ümberjaotamine ning hariduse ja teaduse prioriteediks tunnistamine), mitte inimeste-üliõpilaste-vanemate rahakott. Ülikoolide rahastuse suurendamine õppemaksu kehtestamise teel pole praegu mõistlik, vaja on teisi võimalusi kasutada. Üheks täiendavaks võimaluseks võiks olla ka ettevõtete poolne sponsorlus. **Ettevõtete sponsorlus** – allakirjutanu on Saksamaa LV ülikoolides stažeerides sealsete kolleegidega vesteludes kogenud, et ettevõtted võistlevad, kellelt ülikoolid üldse raha vastu võtavad! Igalt ettevõttelt raha vastu ei võetagi. Milline on meil olukord? Kindlasti oleks mõistlik kui eeskätt vähemalt suuremad eraettevõtted, aga miks mitte ka riigiettevõtted jt ettevõtted-organisatsionid, kõrgkoolide rahastamisse panustaksid ning seeläbi ka teaduse ja praktika koostööle ning integreeritud arengule jõudsamalt-tulemuslikumalt kaasa aitaksid.

Õppemaksu osas on seisukoha välja ütelnud ka Tallinna Ülikooli uus rektor filosofiaprofessor Tõnu Viik (valitud 1. veebruaril 2021; uues ametis alates 15. mai 2021): „... kõrghariduse täiesti tasuliseks muutumine on libe tee. Muu maailma näitel oleks sel juhul oodata õppemaksu tõusu ühel päeval nii kõrgeks, et vaesematest peredest pärít noortel kaob võimalus kõrgharidust omandada.“ (Karlep ...2021: 12) See on vana ja kindlasti õige töde ning õppelaenu võtmise võimalused seda „nõrka kohta“ ei lahenda. Pigem suunab õppelaenu võtmise võlgniku sageli hoopis väga keerulisse olukorda, kust väljatulek ei pruugi lihtne olla.

Tasuta õppimist Eesti kõrgkoolides pooldas ning tasulist õpet taunis laupäeval, ligi tunnises ERR Vikerraadio saates „Kajalood“, ka Tallinna Ülikooli endine rektor, filosoof, tõlkija ja kirjanik, professor Rein Raud. (Kärner ... 5.06.2021: kell 12.05 – 13.00)

Tartu Ülikooli rektor akadeemik Toomas Asser ja Tallinna Tehnikaülikooli rektor professor Tiit Land on väljendanud 15. aprillil 2021 Eesti Rahvusringhäälingu (EERi) saates „Reportertund“ mõttteid vahetades üsna ühiseid seisukohti, et ülikoolide rahastamisse (sh õppemaksu osas) oleks vaja ka eraettevõtluse raha, lisaks riiklikele rahastamisele, kaasata. Aga millisel moel ja mudeli alusel, pole selge, kindlasti oleks siin vaja mitmekülgset diskussiooni. Ka tasuline õppe rakendamine pole üheselt selge. (Asser, Land ... 2021: Vikerraadio)

Diskussioonid ja vaidlused õppetöö rahastamise osas jätkuvad, sh küsimused õppemaksu teemadel. Samas – on üpis kummaline, et ametnikud-bürokraadid, nii Riigikogus kui ministeeriumides-ametites, kes pooldavad tasulist õpet – ise enamikel juhtudel on vist tasuta õppega oma kõrghariduse omandanud. Miks siis nüüd peaks teisiti olema? Või oli see omandatud haridus kehvake, et mõtlema ei õpetanud? Tuleks kindlasti mõtlema hakata – on ju võimu juures olles äärmiselt lihtne täiendavaid makse ja/ või tasusid kehtestada – selle asemel, et teisi lahendusi leida!?

Kokkuvõte

Eelpool toodud TÜAÜ ja teiste poolt väljatöötatud ettepanekud ja dokumendid on konkreetsed ettepanekud probleemide lahendamiseks-leeendamiseks ning nende elluviimine sõltub eeskätt juba Valitsusest, ametkondadest ja isegi Riigikogust. Diskussioonid tasulise või tasuta õppe osas on jätkuvalt aktuaalsed ja ilmselt ka vastuolulised, seda ka kõrgkoolide vahel.

Siin artiklis käsitletud küsimused-probleemid on aktuaalsed, sümboolsed, mõneti kohustavad ning ka alljärgnevate sündmustega seotud (need sündmused on ka meie

ajakirja varasemates numbrites kajastamist leidnud):

- aastal 2019 täitus Tartu Ülikoolil 100 aastat kui eesti keelse ülikooli tegevusest Eestis (1919 – 2019);
- aastal 2019 möödus 320 aastat Tartu Ülikooli (*Academia Gustavo-Carolina*) asumisest Pärnusse (1699 – 2019) seoses Vene-Rootsi ja nn Põhjasõjaga 17. ja 18. sajandil (kaugemale Vene piirist ja lähemale Rootsile); ülikool – Pärnus oleku viimastel aastatel Pärnu Akadeemia (*Academia Pernaviensis*), tegutses Pärnus aastatel 1699 – 1710;
- aastal 2019 tähistas Tartu Ülikooli majandusteaduskond oma asutamise 80 aastapäeva (1939 – 2019);
- aastal 2021 möödus Tartu Ülikooli regionaalse Pärnu kolledži asumisest 25 aastat (1996 – 2021) ning
- Tartu Ülikool kui Eesti vanim ja Euroopa üks vanemaid ülikoole tähistab aastal 2022 oma asutamise 390 aastapäeva (1632 – 2022).

Tartu Ülikool, sh ülikooli ametiühing, on viimastel aastatel olnud kõrgkoolireformide algatamisel ja konkurentsivõime suurendamise taotlemisel Eesti ülikoolide eesrinnas koos teiste kõrgkoolidega seisnud.

Kindlasti ei ole käesolevas artiklis kõike probleeme käsitletud ega lahendusi välja toodud. Olulisemad on siiski esitatud. Problemaatika kõikne käsitlemine pole kindlasti ühe artikli ega ühe-kahe inimese töö, vaid suurema hulga inimeste tegevus, mis võiks siis juba näiteks, monograafias käsitlemist leida. Selleks aga palju jõudu ja sihikindlust selle valdkonna spetsialistidele.

Seega probleeme on palju ja enam kui käesolevas lühitülevaates esitatud. Kõik need tuleb aga teadvustada, lahendused välja töötada, õigusaktidega kindlustada ja ellu viia. Vaid siis on võimalik Eesti rahvamajanduses edu saavutada, sealhulgas konkurentsivõimet taastada ja suurendada (eriti pärast viiruse COVID-19 ületamist). Kõrgkoolide rahastamise suurendamine ja palkade oluline tõus on eelnimetatud eesmärkide saavutamisel arvestatavaks motivatsiooniks, isegi mootoriks teiste valdkondade-harude arengu saavutamiseks.

Kokkuvõttes tuleb veekord rõhutada, et artikkeli ei tugine uuringutele ega pretendeeri uurimistulemuste esitamisele, vaid kujutab endast eeskätt olemasoleva olukorra kirjeldamist Eestis, probleemide väljatoomist kõrgkoolides ning võimalike lahenduste esitamist ja seda suuresti TÜ ning teiste ülikoolide ametiühingute ja katusorganisatsioonide initsiativil.

Viidatud allikad:

1. **Asser, T.; Land, T.** (2021). Reporteritund. Rahapuudus Eesti ülikoolides. Saatejuht Mirko Ojakivi. Vikerraadio, EER. 15.04.2021; kell 14.05 – 15.00
2. Akadeemilised ametiühingud esitasid arvamuse doktoriõppe reformi osas. [<https://union.ee/akadeemilised-ametiühingud-esitasid-arvamuse-doktorioppe-reformi-osas/>] 3.02.2021
3. Akadeemilise töötaja baassissetulek. Tartu Ülikooli Ametiühing. [https://docs.google.com/document/d/1T8HaOA-j_UN1oK7FyBSxBbLj4KyfE4c5jB7rl-rUUBU/edit?ts=601900f0] 15.02.2021
4. Akadeemilise töötaja baassissetulek. Tartu Ülikooli Ametiühing. Vt näiteks ka: [https://www.tdl-online.de/fileadmin/downloads/rechte_Navigation/A._TV-L__2011_01_Tarifvertrag/TV-L__i.d.F._des_%C3%84TV_Nr._11_VT_2020.pdf] 17.02.2021
5. Akadeemilise töötaja põhipalk. [https://docs.google.com/document/d/1T8HaOA-j_UN1oK7FyBSxBbLj4KyfE4c5jB7rl-rUUBU/edit?ts=601900f0&pli=1#] 2.03.2021
6. **Eesmaa, M.** (2021). Õigusteaduse üliõpilased seisavad vastu tasulisele õppele. Universitas Tartuensis. Nr.1. [<https://www.ajaxiri.ut.ee/artikkel/3913>] 17.02.2021

7. **Eesmaa, M.** (2021). Tasuline kõrgharidus näib möödapääsmatu? Universitas Tartuensis. Nr 2, lk 17 – 19. ja Tartu Ülikooli Ametiühing (union.ee). [<https://union.ee/tasuline-korgharidus-naib-moodapaasmatu/>] 17.02.2021
8. Euroopa komisjoni lahendus on kollektiivlääbirääkimised. Euroopa Komisjon. [<https://union.ee/euroopa-komisjoni-lahendus-on-kollektiivlabiraakimised/>] 3.02.2021
9. **Hektor, A.** (2020). Kõrghariduse ja teadus-arendustegevuse rahastuse korraстamine. Akadeemiliste Ametiühingute Nõukogu. [<https://rahvaalgatus.ee/initiatives/7ad8d4b9-7566-416d-8dce-1b3a656e1b55>] 1.03.2020
10. **Karlep, I.** (2021). Tõnu Viik: Kui suudame oma elus õnne tabada, siis elame rikkamalt (intervjuu). Pealinn, nr 8 (712), 1. märts, lk. 12 – 14
11. **Kärner, K.** (2021). Raadioajakirjanik Kaja Kärner intervjuueris Rein Rauda ERR Vikerraadio saates Kajalood. 5.06.2021, kell 12.05
12. Kõrgharidus vajab häasti 1,5% SKPs, teadus vajab 1% edaspidist säilitamist. [<https://union.ee/korgharidus-vajab-hadasti-15-skps-teadus-vajab-1-edaspidist-sailitamist/>] 3.02.2021
13. **Puura, E.** (2021). **Uus arengukava seab sihte muutlikus maailmas.** Universitas Tartuensis. Nr.1.
14. **Raudjärv, M.** (2019). Eesti palgapoliitika mõned aspektid /Einige Aspekte der estanischen Gehaltspolitik / Certain aspects of the Estonian wages policy. Estonian Discussions on Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Nr. 1-2, lk. 73-79 (trükise paberkandjal eesti keelne kokkuvõte); lk. 91-107(ajakirjaga kaasas oleval CD-1, kus on täisartikkel saksa keeles, lühikokkuvõte inglise keeles; eesti keelne kokkuvõte: lk 130-136)
15. **Schmit, N.** ec.europa.eu; vt ka EU parlamenti resolutsiooni “Employment and social policies of the euro area“ ja uuringut „Inwork poverty in Europe: a study of national policies“
16. TalTech tööandjana. Tallinna Tehnikaülikool. [<https://www.taltech.ee/taltech-tooandjana>] 5.02.2021
17. TÜ *Ametiühingu aasta 2020 kokkuvõte* – tegemised ja tulemused. [<https://union.ee/tu-ametiuhingu-aasta-2020-kokkuvote-tegemised-ja-tulemused/>] 17.02.2021
18. TÜAÜ ettepanek seoses TÜ uue palgaeskirjaga: vaja on akadeemilise töötaja baassissetulekut. [<https://union.ee/tuaau-ettepanek-seoses-tu-uue-palgaeskirjaga-vaja-on-akadeemilise-tootaja-baassissetulekut/>] 6.02.2021
19. TÜ uus akadeemiliste ametikohtade struktuur. Tartu Ülikool. [<https://union.ee/tartu-ulikoolis-hakkab-kehtima-alates-1-jaanuarist-2021-uus-karjaarimudel/>] 16.07.2021

- 20.** Uus akadeemilise karjääri korraldus kasvatab ülikooli võimekust. Tallinna Tehnikaülikool.[<https://old.taltech.ee/uus-akadeemilise-karjaari-korraldus-kasvatab-ulikooli-voimekust>] 7.02.2021

KOKKUVÕTTED

ZUSAMMENFASSUNGEN

SUMMARIES

ÖKOSÜSTEEMI TEENUSTE TINGIMUSLIK HINDAMINE KUI SISEND KESKKONNASTATISTIKASSE: EESTI KOGEMUS

Üllas Ehrlich¹
Tallinna Tehnikaülikool

Sissejuhatus

Praegu standardiks oleva majandusarvestuse ja selle alusel arvutatud SKP-de peamiseks puuduseks on, et need ei arvesta ökosüsteemide panusega keskkonna kvaliteeti ja inimeste heaolusse. Arvestades, et SKP suurus ja kasv majanduse ja ka riigi valitsemise hindamisel paljude valijate jaoks esmatähtis, jäavad keskkonna kvaliteedi seisukohalt ülisuure tähtusega ökosüsteemi teenused ametlikust statistikast väljaspoolle. ÜRO tasandil on jõutud arusaamisele, et selline olukord takistab ambitsoonikate keskkonnaeesmärkide saavutamist ja algatitud on protsess ökosüsteemide teenuste majandusarvestuse ja statistika standardi väljatöötamiseks. Eesti Statistikaamet osaleb rahvusvahelises protsessis, mille eesmärk on kehtestada ökosüsteemiteenuste statistika standard. Aastatel 2018–2021 toimunud ökosüsteemi teenuste majandusarvestuse standardi loomise eksperimentaalses projektis (ÜRO SEEA EA) osales ka Eesti Statistikaamet, andes oma panuse standardi väljatöötamisse. Eesti Statistikaameti peamisteks ülesanneteks olid ökosüsteemi teenuste rahalise hindamise erinevate meetodite testimine, IUCN-i ökosüsteemide tüpoloogia testimine, linnaliste alade ökosüsteemi teenuste arvestuse põhimõtete väljatöötamine (sh. linnaliste kriteeriumi määratlemine). Projekt toetab keskkonnamajanduse üldeesmärki, milleks on luua sild ökosüsteemide ja nende teeneuste kohta käiva teabe ja rahvamajanduse arvepidamises juba olemasoleva teabe vahel. Kuigi projekti raames ei olnud ette nähtud vahendeid originaaluuringuteks, kasutati juba läbiviidud uuringute tulemusi, sh autori poolt tingimusliku hindamise meetodil välja selgitatud Eesti metsa, märgalade ja linnaliste alade ökosüsteemide teenuste väärtsuse rahalist ekvivalenti. Artiklis käsitletakse ökosüsteemi teenuste majanduslikul hindamisel ette tulevaid probleeme, keskkonnaökonomika ja statistika erinevat lähenemist turuvälistele ökosüsteemiteenustele ja esitatakse autori poolt tingimusliku hindamise (ingl. *k. contingent valuation*) meetodil leitud metsa, märgalade ja linnaliste alade ökosüsteemide teenuste rahalise ekvivalendi uuringute tulemused.

Statistika ja keskkonnaökonomika erinev lähenemine ökosüsteemi teenustele

Töö ökosüsteemi teenuste statistika standardi loomisel on toonud hästi välja tösiasja, et statistika ja selle aluseks olev tegelikul käibel põhinev majandusarvestus ning keskkonnaökonomika kasutavad keskkonna ja majandussüsteemi suhete kirjeldamisel erinevat lähenemist. Kui keskkonnaökonomika hakkas juba 1960-ndatel kompama võimalusi turuväliste (so kasutamisega seoses otsetest rahalist käivet mitte tekitavate) loodusväärtsuste rahaliseks hindamiseks, siis majandusarvestus ja sellel põhinev statistika (koos SKP arvestusega) on lähtunud kuni viimkase ajani reaalsest käibest, mis

¹ Üllas Ehrlich; PhD; Majandusteaduskond, Ärikorralduse instituut, Tallinna Tehnikaülikool; Ehitajate 5, 19086, Tallinn, Estonia; ullan.ehrlich@taltech.ee

on majandusarvestuse kaanonitele vastavalt ära kirjeldatud. Kahtlemata jäavad sellise lähenemise korral paljud ökosüsteemi teenused ametlikust statistikast väljas. Oht saada majandusarvestuse poolt mitte kajastatud ei kimbuta ainult looduse turuväliseid väärtsusi, vaid majandusarvestus ja sellest tulenevalt ka statistika on samuti jännis inimkapitaliga seotud väärtsuste kirjeldamisega.

Keskkonnaökonomika loodusväärtsuste hindamisega tegelev haru ja eriti selle rakenduslik osa on keskendunud peamiselt sotsiaalse tasuvusanalüüsile sisendi loomisele ja ka tekkinud keskkonnakahjude rahalisele hindamisele. Keskkonnaökonomika meetodite väljatöötamisel ei ole üldse silmas peetud majandusarvestuse loogikat. Nii võib keskkonnaökonomika näiteks omistada kogu rohumaalt saadava heina turuväärtsuse rohumaale ja puidu turuväärtsuse metsa ökosüsteemile, kui nn vahetusväärstustest rääkida. Majandusarvestus aga paneb heina rahalise väärtsuse pöllumajanduse ja puidu väärtsuse metsanduse (metsatööstuse) reale, jätmata ökosüsteemile punast krossigi. Metoodiliselt sama lugu on kaudsel teel saadud väärstustega. Näiteks keskkonnaökonomikas laialdaselt kasutatava reiskulude meetodi puhul omistatakse kogu leitud väärtsust (st kogu objektini jõudmiseks tehtud rahaline kulu) loodusobjektile, väites, et see ongi loodusobjekti (näiteks joa või rändrahnu) väärtsuse rahaline ekvivalent. Ja sellisena kasutatakse seda ka sotsiaalse tasuvusanalüüsile sisendina, kui küsimuse all on näiteks vee erikasutusloa andmine või mitteandmine hüdroenergia tootmiseks. Majandusarvestus aga vaatab reiskuludele täiesti teisiti, need on kirjeldatud ilmselt transpordisektori real. Suur on erinevus on keskkonnaökonomika ja majandusarvestuse lähenemise vahel ka loodusväärtsuste otsetes mõõtmisel tingimusliku hindamise meetodil (ingl. k. *contingent valuation*, CVM), mis mõõdab loodusväärtsuste (peamiselt turuvälistele, kuid mitte ainult!) rahalist ekvivalenti kõige täpsemmini. Et tegemist ei ole reaalse käibega, siis statistika on selle meetodiga mõõdetavatest ökosüsteemi teenuste rahalistest ekvivalentidest täiesti mõöda vaadanud.

Nagu eeltoodust võiks nähtuda, on keskkonnaökonomika ja majandusarvestuse eesmärgid olnud siiani erinevad: esimene mõõdab loodusväärtsuste (ökosüsteemi teenuste) võimet tõsta individide heaolu ja mõõta (turuväliste väärtsuse puhul) selle rahalist ekvivalenti, teine kirjeldab raamatupidamise reeglite kohaselt tegelikku käivet (rahavooge). Ökosüsteemi teenuste majandusliku arvepidamise ja metoodika väljatöötamisel need kaks lähenemist pörkuvad. Probleemid, mis tekivad, kui statistika tahab hakata ökosüsteemi teenuste (ja varade) üle arvet pidama, kasutades keskkonnaökonomika meetodeid, tulenevad keskkonnaökonomika ja majandusarvestuse erinevatest eesmärkidest. Keskkonnaökonomika mõõdab (või püüab mõõta), kui palju üks või teine loodusväärtsus mõjutab (tõstab) individu heaolu. Sealjuures pole põhimõttelist vahet, kas teenus seisneb turuhinnaga nn vahetusväärstuses või on turuväline. Oluline on teha erinevad väärtsused vörreldavaks ehk ühemõõtmeliseks, et erinevaid ressurskasutuse vörrelda ja ühiskonnale kõige kasulikum välja valida. Seejuures on tähtis hinnatava teenuse mõju heaolule, mitte see, kas tegu on turu- või turuväliste teenusega. Erinevad on ainult kasutatavad meetodid, st maksevalmidus hüve eest selgitatakse välja erineval viisil. Mõnel juhul on turuhind (hein ja kartul näiteks), mõnel juhul tegelikult tehtud, kuid hinnatava teenuse suhtes kaudne kulu (reiskulude meetod näiteks), mõnel juhul, kui reaalne käive täiseti puudub, simuleeritud turustsenaariumi kasutamine (CVM). Kõik need meetodid mõõdavad aga

indiviidi kas tegelikku või hüpoteetilist valmisolekut hüvise eest maksta ja peaksid olema seega üheväärsed. Praegu standardiks oleva majandusarvestuse ja selle alusel arvutatud SKP-de peamiseks puuduseks on, et need ei arvesta ökosüsteemide panusega globaalsesse keskkonda. Arvestades, et SKP suurus ja kasv majanduse ja ka riigi valitsemise hindamisel paljude valijate jaoks esmatähtis, jäavad ülisuure tähtsusega ökosüsteemi teenused majandusarvestuses väljaspool.

Võimatu on ökosüsteemi teenuste üle majandusarvetust pidada ja statistikat toota, ilma, et arvestuse ja statistika väljakujunenud kaanonid muutuksid ja keskkonnaökonomikas mõõdetava indiviidi heaolu põhisele lähenemisele poolele teele vastu tuleksid. See eeldab suuri paradigma muutuseid sellistes suurte traditsioonidega valdkondades nagu rikkide statistika ja SKP arvestus. Nendes suurtes süsteemides muutusi esile kutsuda on endastmõistetavalta keeruline ja aeganõudev, aga säastva arengu eesmärke silmas pidades hädavajalik.

Eesti metsa, märgalade ja linnaliste alade ökosüsteemi teenuste väärtsuse rahaline ekvivalent

Tingimusliku hindamise (ingl. k. *contingent valuation*) meetod põhineb heaoluökonomikal ja võimaldab hinnata turuväliste väärtsuse rahalist ekvivalenti. Heaoluökonomika põhimõtete kohaselt on väärthus kõigil, millel on positiivne mõju inimeste heaolule. See kehitib ka ökosüsteemiteenuste kohta, mida saab teenuse avaldumise viisi järgi liigitada varustusteenusteks, reguleerivateks teenusteks ja kultuuriteenusteks. Selline klassifikatsioon ei ole aga hea alus väärtsuse hindamise meetodi valimiseks. Majandusliku hindamise meetodi valimisel on oluline, kas ökosüsteemi poolt loodud hüvised on turul vahetult kaubeldavad või mitte. Kui hüvis on turul kaubeldav (näit. põllumajandustoodang) on teenusel turuväärthus ja vastava ökosüsteemi teenuse rahalist ekvivalenti saab hinnata turuhinna meetodi alusel. Kui teenusega loodud väärthus ei ole turul otsestelt kaubeldav, on vastav väärthus turuväline väärthus. Turuvälised väärtsused võib jagada kahte rühma sõltuvalt sellest, kas nende kasutamine on seotud tegeliku finantskäibega või mitte. Kui teenuse kasutamisel on realsed rahalised kulud kasutatakse avaldatud eelistuste meetodit (näiteks reisikulude meetod). Kui tegelikke rahalisi kulutusi ei tehta, palutakse inimestel otsestelt hinnata, kui milline on teenusega üksikisikule pakutava heaolutöusurahaline ekvivalent. Piisava valimi urimise tulemusel leitakse uritavale teenusele rahaline ekvivalent. Meetodit nimetatakse tingimuslikuks hindamiseks ja see on maailmas väga levinud turuväliste väärtsuse rahaliseks hindamiseks. Meetodi eeliseks on võimalus otsestelt mõõta, kui palju mõjutab uuritud väärthus üksikisikute heaolu. Selle meetodi puuduseks on see, et tingimusliku hindamismeetodi abil saadud teenuse rahaline väärthus ei ole seotud tegeliku (st „aruandekohustusliku“) käibega. Seetõttu on selliselt saadud teenuse finantstulemust raske paigutada olemasolevasse raamatupidamis- ja statistikasüsteemi, mistõttu nimetatakse vastavaid väärtsusi ka mitte-SNA (ingl. k. SNA- *System of National Accounts*) väärstusteks.

Mets, märgala ja linnliste alade ökosüsteemi teenuseid turuväliste väärtsuse hindamiseks viidi läbi kolm sõltumatut CVM-uuringut. CVM-uuringutes kasutatud valimite suurused on näidatud allolevas tabelis. Valimi struktuur esindas Eesti täiskasvanud elanikkonda. Aastane maksevalmidus metsa ökosüsteemiteenuste eest oli

umbes 23,9 miljonit eurot, märgala teenuste eest 12,3 miljonit eurot ja linnaliste alade eest 17,3 miljonit eurot.

Metsa ja märgalade ökosüsteemide teenuste eelistused olid suhteliselt sarnased. Nii metsa kui märgalade ökosüsteemide pakutavatest teenustest pidasid vastajad keskkonna kvaliteediga seotud teenuseid kõige olulisemaks ja kultuuriteenuseid kõige vähem olulisteks. Metsa puhul hinnati kolmeks olulisemaks teenuseks fotosünteesi, õhu ja vee puastamist ning kliima reguleerimist, kahest viimasel kohal on võimaluste loomine loodushariduseks ja (üllatuslikult) puhkevõimaluste loomine. Märgalade kolme olulisema teenuse hulka kuuluvad vastajate eelistuste alusel puhta vee rerssursside säilitamine, õhu ja vee puastamine ning elupaikade pakkumine bioloogilistele liikidele. Peamine erinevus metsade ja märgalade vahel on üldine valmisolek maksta ökosüsteemi teenuste eest, mis on metsade puhul märgaladest ligi kaks korda suurem, vastavalt 23,9 ja 12,3 miljonit eurot aastas.

Linnaliste alade ökosüsteemide CVM uuringus paluti vastanutel lisaks ökosüsteemi teenustele järvastada vastavalt subjektivsele olulisusele ka linnaliste alade ökosüsteemid. Linna ökosüsteeme bioloogiliste kvaliteetide mõistes, mille järgi saaks neid analoogiliselt metsa, rohumaa (niidu) või raba ökosüsteemidega „linna ökosüsteemideks“ loodusteaduslikult määrrata, ei ole puhtal kujul nähtavasti olemas. Sellest tösisajast on tingitud ka institutsionaalsed vaidlused selle üle, mida linna ökosüsteemide hulka arvata ja mida mitte. See ei tähenda, et linna ökosüsteeme bioloogilistest kriteeriumidest lähtudes määrrata ei saa, linnas asuvad samuti kultuur- ja (pool)looduslikud rohumaad, erineva majandamise intensiivsusega metsad, põllumaa tunnusega alad jne., seega väga erinevaid ja üldjuhul fragmenteeritud ökosüsteemid. Vöib julgelt tõstatada küsimuse, mis põhjusel neid linna ökosüsteemideks nimetada? Kas Neil ongi mingit muud ühisosa kui et need a)asuvad linnas ja b)osutavad ökosüsteemi teenuseid linna elanikele. Linnas asumise kriteerium on täepoolest unikaalne, mis eristab neid teistest, mitte-linnas (või väljaspool linna) asuvatest ökosüsteemidest.

Linnaliste ökosüsteemide teenuste eelistused erinesid mõnevõrra looduslike ökosüsteemide (mets ja märgala) teenustest. Linnaliste ökosüsteemide teenusest hinnati kaheks kõige olulisemaks teenuseks õhu puastamine ja fotosüntees, millele kolmandana järgnes aga kultuuriliste teenuste hulka kuuluv rekreatsionivõimaluste pakkumise teenus. Kõige vähem olulisteks peeti linnalistel aladel varju pakkumist tuule ja päikese eest ja võimaluste loomist keskkonnahariduse andmiseks. Linnastunud aladel asuvatest ökosüsteemidest pidasid uuringus osalenud kõige olulisemaks suuri parke. Järgnesid väikesed pargid linna südames ja kolmandana linnametsad. Eelistuste põhjal viimaseks jäid eelistatamate ökosüsteemidega vörreledes väiksema ulatusega mururibad ja lilleklumbid sõiduradade vahel. Ökosüsteemide eelistustest võib järel dada, et linnalistel aladel peavad inimesed kõige olulisemaks suhteliselt suuremaid ja kompaktsemaid ökosüsteeme. Lisaks võib tödeda, et linnaliste ökosüsteemide teenuste rahalise ekvivalendi leidmisel metodikat valides tuleks silmas pidada tösisaja, et kontakt linnaliste ökosüsteemidega leiab aset väga mitmel viisil – teel tööl ja koju, perega jalutades, ja miks mitte ka transpordivahendi aknast ja töökoha ning kodu aknast. Üldiselt võib öelda, et tüüpiline linnalisel alal toimuv kontakt linna ökosüsteemiga on pigem lühiajaline, aga see eest võib kontaktide arv ühe isiku kohta olla suhteliselt suur.

Sellisteks kontaktideks kuluvat aega on keeruline mõõta ja samuti ei kaasne erinevalt linnast väljas asuvate looduslike ökosüsteemide küllastamisega reisikulusid. Küll aga võib inimeste küsitlusele toetudes väita, et kontaktid linnaliste alade ökosüsteemidega mõjutavad positiivselt heaolu, ja seda isegi sellisel juhul kui ökosüsteemi küllastamine ei ole eesmärk omaette, vaid toimub nõ mõöda minnes. Seetõttu on linnaliste alade ökosüsteemide teenuste väwärtuse rahalisel hindamisel otstarbekas mõõta otse tänu ökosüsteemide teenustele toimuvat inimeste heaolu muutust ja tingimusliku hindamise meetodi kasutamine on linnaliste aladel eriti asjakohane. Erinevate linnaliste alade ökosüsteemide mõju heaolule vajab edasist uurimist.

Kokkuvõtteks võib öelda, et kuigi nii keskkonnaökonomika ja statistika on mõlemad pika ajalooga distsipliinid oma väljakujunenud lähenemiste ja standarditega, seisab nende vahelise ühisosa leidmine suuresti veel ees. Ilma seda leidmata ja rahvusvahelise standardiks muutmata on rohelise arvepidamine ja kokkulepitud keskkonnaeesmärkide saavutamine vaevالت föimalik.

EUROOPA KOROONAVASTANE POLIITIKA: ADEKVAATSED PIIRANGUD VÕI TEATUD LIIKI HÜGIEENILINE TOTALITARISM?¹

Wolfgang Eibner²
Ernst-Abbe-Hochschule Jena

1. Sissejuhatus

Artikli aktuaalsus: koroonapandeemia on maailma juba aasta aega oma mõju all hoidnud. Nüüd on aeg anda majanduslik ja poliitiline hinnang.

Uuringu eesmärk: järgmises käsitluses arutletakse, kuidas tuleb hinnata ettevõtete ja kodanikuõiguste raskeid kärpeid majanduslikust ning sotsiaalsest aspektist. Kas piirangud, mis on peaegu kõigi Euroopa riikide majandustele tohutult koormavad, on asjakohased, kuna meid ähvardab surmav pandeemia, või võeti need ette üksnes seetõttu, et kõik meie tervishoiusüsteemid ei suuda enam ka kriisi ajal täita oma esialgset ülesannet elanikkonna teenindamisel? Millised on suuremate piirangute pikaajalised majanduskulud?

Selle küsimuse võib esitada ka konkreetsemalt.

- **Kas meid ohustab surmav viirus** ja kas meie tervis või isegi meie ellujäämine sõltub, nagu katku ajal, sellest, kas piirame oma kontakte miinimumini, piirates nii tohutult põhiseadusega tagatud kodanikuõigusi? Kas see vajadus õigustab ka katastroofilisi mõjusid meie majandusele, kui sajad tuhanded ettevõtted ja füüsilisest isikust ettevõtjad pankrotistuvad, mis toob omakorda kaasa plahvatusliku tööpuuduse ning ülisuure majanduslanguse?
- Ehk peitub praegusest koroonapandeemiast tulenev **oht kodanikele** pigem
 - **ebapiisavas tervishoiusüsteemi ettevalmistuses**, mis on üles ehitatud kulusid minimeerivaks, ning
 - **poliitikas**, mis tegeleb lühiajaliste meetmete rakendamisega ilma pikaajalise ning strategiliselt orienteeritud mõtteviisita, mõjutades massiliselt ja järjekindlalt kodanikke ning majandust tõsistesse sekkumiste kaudu põhiõigustesse ja pikaajalistesse piirangutesse, võttes sellega ära arvukate kodanike elatise ja põhjustades seega tulevikus ettenägematul määral mitmesuguseid sotsiaalseid ning majanduslike kulusid?

Uuringu uurimisülesanded: Selle artikli neli uuritavat küsimust-ülesannet on järgmised:

6. Miks viib praegune pandeemia valitsused nii karmide reaktsioonide niigesse ja ka arenenud tööstusriikides? Kas selle eest võib (osaliselt)

¹ Artikli täistekst „European Policy against Corona: Adequate Restrictions or a Kind of Hygienic-Totalitarism?“ asub ajakirja jururde kuuluval CD-1.

² Jena Ernst-Abbe-Kõrgkool (Ernst-Abbe-Hochschule Jena), Carl-Zeiss-Promenade 2, 07745 Jena, Saksamaa LV; w.eibner@eah-jena.de

vastutada neoliberaalse majanduspoliitika tagajärjel tekkinud tõhusate tervishoiusüsteemide langus (2. peatükk)?

7. Kuidas käib koroonapandeemia alane teavitustöö? Kas tekitatakse hüsteeriat, mis põhineb absoluutarvudel, või hirmutatakse reaalselt surmava pandeemia eest ja kas antakse õige proportsioonitunne kõigile pandeemia vastu võitlemise meetmetele, mis riivavad sügavalt meie sotsiaalseid vabaduse õigusi (3. peatükk)?
8. Millised saavad olema majanduslike ja sotsiaalsete piirangute peamised majanduskulud (4. peatükk)?
9. Millise järelduse saab teaduslikust vaatepunktist teha pandeemia asjakohaseks hindamiseks ja sellele adekvaatseks reageerimiseks tehtud varasematest jõupingutustest optimeeritud tasuvusanaltüsi mõttes, võttes kõrgeima väärtsusena arvesse „ellujäämise“ (5. peatükk)?

2. Neoliberaalse majanduspoliitika vastutus tervishoiusüsteemide ülekoormamise eest koroonapandeemia kontekstis

50ndate, 60ndate ja 70ndate aastate Keynesi kord on hiljemalt 80ndate algusest üha enam asendunud uusliberaalse majanduspoliitikaga:

- Majandus oli inimesele ökonoomika, **nii üud on inimene majanduse jaoks.**

Kõikide tootmistegurite (ja nende hulka kuuluvad ka inimesed) kulusid tuleb minimeerida ja ratsionaliseerida, ja need peavad olema kiiresti ning iga hinna eest asendatavad, alles siis on ettevõte konkurentsivõimeline ja suudab üleüldse töökohti pakkuda.

Nii juhitakse **haiglaid** (nagu ka hooldekodusid) alates hiljemalt 1990ndate aastate algusest üha enam **mitte hooldusele, vaid pigem kasumile orienteeritult**. Riiklikuid haiglaid erastatakse üha enam ja seega juhitakse neid aina sagedamini n-ö „kulude eest vastutavalt“, mis ei tähenda muud kui tohutut personali kokkuhoidu ja üha vähem ressursse (määramatute olukordade puhuks ning kriisiide ennetamiseks).

Selles suhtes pole üllatav, et koroonapandeemia kontekstis on surmajuhumeid kõige rohkem seal, kus tervishoiusüsteemid on ebapiisavate investeeringute tõttu vananenud ja/või neid juhitakse liiga vähese personaliga (pädeva, koolitatud hoolduspersistentiga). Mittetulused haiglad suletakse, suurendades seeläbi sellistel aegadel nagu pandeemiad potentsiaalseid kitsaskohti või isegi lünki hoolduses.

„Mittetulused“ kliinikud suletakse, mille tegelikuks põhjuseks on, et iga haige inimese ravimine peab tooma kasumit! Igasugust „ülevõimsust“ voodite ning iseäranis kliinikute ja hooldekodude personali osas kärbitakse (sealhulgas intensiivravi võimekust) ning alalised spetsialistid ja hooldustöötajad asendatakse üha sagedamini renditööjõu või ajutise lepingu alusel töötajatega.

On loogiline, et haiglate ja seeläbi statsionaarsete ravivõimaluste kaotamine on seda probleemaatilisem, kui samal ajal nõuab kiiresti suurenev vanurite arv hooldusvõimsuse suurendamist, mitte vähendamist. See on areng, mis on iseloomulik mitte ainult Saksamaale, vaid loomulikult kogu Euroopale, seda erinevatel positiivsetel ja

negatiivsetel tasanditel. Väga üllatav on ka asjaolu, et „mittetulusad“ haiglad suleti ja suletakse ka edaspidi koroonapandeemia ajal ning seda mitte ainult Saksamaal, mis omakorda vähendab vabade voodite arvu intensiivraviosakondades. Saksamaal langes näiteks aastatel 1991–2018 saadaolevate haiglavoode arv 665 505-lt 498 192-le. Koroonakriisi ajal aastatel 2020 ja 2021 suleti pea 50 haiglat.

3. Covid-19st tingitud suremusest ja paternalistlike riiklike meetmete asjakohasusest

3.1 Absoluutne *versus* suhteline koroonaarvude jälgimine

Poliitikud, ajakirjandus ja kahjuks ka viroloogid tegutsevad kogu maailmas absoluutarvude alusel. Absoluutne arv sadu või isegi tuhandeid Covid-19 infektsioone päevas, nt Saksamaal või ammugi siis Indias, või sajad surmad päevas šokeerivad ja keelavad *eo ipso* igasuguse kriitika isegi kõige karmimate sotsiaal- ning majandusellu sekkumise meetmete suhtes. Kreedo on: „Ilma nende meetmeteta ei ole võimalik suremust peatada.“ Tuanded surmad päevas tundub apokalüpsisena.

- Seda loosunglikku informatsiooni peaks vaatlema mitte ainuüksi majandusteadlase pilguga ning **suhtelises perspektiivis**.

Ilma koroonata sureb näiteks Saksamaal umbes miljon inimest aastas, see tähendab peaaegu 3000 inimest päevas, talvel rohkem ja suvel vähem.

Kui palju neist inimestest sureb peene tolmu või muu tööstuslikust reostusest tingitud vähktöve või muude haiguste tõttu (vt artikli pikka versiooni), jäab avalikkusele varjatuks. PCR-i või kiirtestide abil ei saa siin ilmselt surmaohu „objektiivseid“ numbreid tuletada. (Eelkõige nende puhul, kes lihtsalt vanadusse surevad.)

Koroonapandeemia kontekstis on kõik järsku hoopis teisiti. Kõik Covid-19 nakkused, olgu need siis täiesti ilma sümpтомiteta, kergete sümpтомite või raske haiguskuluga, liidetakse igapäevaste uute õudusaruanneteega, mis ehmatavad nii elanikke kui ka poliitikuid. Statistika ei anna vastust isegi sellele ilmselgelt olulisele küsimusele, kui palju koroonaviiruse ajal surnuid on konkreetelt just Covid-19 **tõttu** surma saanud.

Maailma Terviseorganisatsioon (WHO) esitas 14. oktoobril 2020 läbi viidud uuringus nakatunud inimeste keskmiseks suremuseks piirkonniti ja vanuserühmade kaupa 0,14% kuni 0,23% ja kirjutas, et suremus pandeemia alguses oli üle hinnatud. „*The inferred infection fatality rates tended to be much lower than estimates made earlier in the pandemic*“ (Ioannidis, J., 2020: Infection fatality rate of COVID-19 inferred from seroprevalence data, WHO Research Article ID: BLT.20.265892, https://www.who.int/bulletin/online_first/BLT.20.265892.pdf).

Lisaks võib kritiseerida kogu maailmas Covid-19 nakkuse indikaatorina kasutatava PCR-testi informatiivset väärust. **PCR**-menetluse käigus reproduktseeritakse viiruse genoomi järgi paljudes tsüklites. Mida rohkem tsükleid, seda suurem on positiivse testi tulemuse töenäosus. Positiivne tulemus ei tähenda siiski, et see inimene oleks alati nakatunud või isegi **nakkav**. Positiivse tulemuseni võivad viia isegi eelmise **gripi** geneetilised komponendid.

Hiina tuntud teadlased eeldavad kuni 40% „valemääruse PCR-testide tulemuste“ olemasolu (Xueliang WANG et al., 2020: Limits of Detection of 6 Approved RT-PCR Kits for the Novel SARS-CoV-2 (SARS-CoV-2), in: Clinical Chemistry, Band 66, Nr. 7, Juli 2020, S. 977–979, <https://academic.oup.com/clinchem/article/66/7/977/5819547>). See tähendab, et võttes arvesse suure tsüklite arvuga positiivse testitulemuse saamise tõenäosuse hüppelist kasvu, võib nakatunud inimeste arv olla oluliselt väiksem kui ametlikult välja kuulutatud.

➤ **Majandusteadlane ei saa neile küsimustele vastata.**

Siiski peab ta suutma eeldada, et viroloogid võtavad selles osas selge, teaduspõhise seisukoha, eriti kui nende soovitused on aluseks konkreetsetele ja ka ulatuslikele poliitilistele otsustele, mis on meie põhivabaduste õiguste jaoks määrama tähtsusega.

3.2 Covid-19st tingitud suremus

Johns Hopkinsi ülikooli (17. märtsi 2021. a seisuga) teabe **kohaselt on Covid-19 suremus** keskmiselt kõigis vanuserühmades 0% **minimaalse väärtsusena (Singapuris)** kuni **4% maksimaalse väärtsusena (Bulgaarias)** nakatunutest. Saksamaal on see väärtsus 2,8%, Eesti puhul 1%; kõikides ülejäänud uuritud riikides keskmiselt veidi üle 2% (Johns Hopkins University of Medicine, 2021: Coronavirus Resource Center: Mortality Analyses, <https://coronavirus.jhu.edu/data/mortality>).

Singapuris on üks paremini rahastatavaid ja töhusamaid tervishoiusüsteeme maailmas. Aastal 2020 sai Singapur Bloombergi esikoha tervisetöhususe indeksi määramisel, mille juures hinnati eeldatavat eluiga riigis ja ravikulusid koroonatingimustes. Ka see osutab selgelt vastavate riiklike tervishoiusüsteemide kvaliteedi üliolulisse rollile pandeemia hindamisel ja juhtimisel.

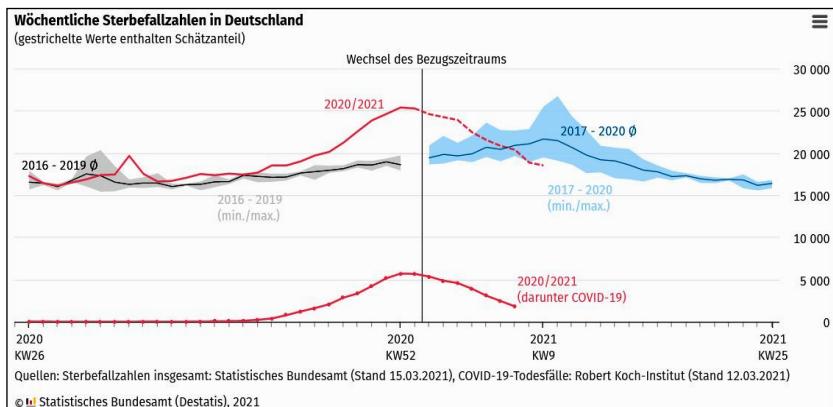
➤ See indeks hindab muide ka Saksamaa tervishoiusüsteemi „ebaefektiivseks“, Bulgaaria oma koguni üheks ebaefektiivsemaks maailmas.

Lisaks sõltub suremus suuresti haigete vanusest. Saksamaal on nooremate inimeste suremus promillimääras, üle 85-aastastel kuni 4%.

Näiteks Saksamaal ei ole Covid-19 suremus vörrelduna seniste tüüpiliste gripipideemiate suremusega (2021. aasta juuni lõpu seisuga, joonis 1) ülemäära suurem, mis tõstatab jällegi küsimuse drastiliste lukustusmeetmete ajakohasusest.

Empiiriliselt ei ole detsembri ja jaanuari kõrge suremus siiski suurem kui „tavalistel“ gripiaastatel. Nende graafikute tõlgendamisel ei tohiks aga unustada, et see võib olla ulatuslike piirangute tulemus.

Teaduses pole siiski piirangute mõju tegelikule pandeemiale vaidlusteta jäänud, vt selle kohta uuringut: Eran BENDAVID et al., 2021: Assessing mandatory stay-at-home and business closure effects on the spread of COVID-19, in: European Journal

Joonis 1. Iganädalane surmajuhtumite arv Saksamaal pärast koroonapandeemia algust, seisuga 15.03.2021 (Destatis, 2021: Sterbefälle und Lebenserwartung. Sonderauswertung zu Sterbefallzahlen der Jahre 2020/2021, Stand: 16. März 2021, <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Sterbefaelle-Lebenserwartung/sterbefallzahlen.html>)

Teaduses pole siiski piirangute mõju tegelikule pandeemiale vaidlusteta jäänud, vt selle kohta uuringut: Eran BENDAVID et al., 2021: Assessing mandatory stay-at-home and business closure effects on the spread of COVID-19, in: European Journal of Clinical Investigation, 5.1.2021, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/eci.13484>: “*We’re falling into a trap of sensationalism. [...] We have gone into a complete panic state. [...] There is a lethal virus circulating out there. We all have responsibility to do our best to contain it as much as possible. It’s not a joke. It’s not a conspiracy. It’s not fake, but we don’t panic. We don’t destroy our world. We don’t freeze everything.*”

- Vastuseks küsimusele, milline on piirangute konkreetne mõju tegelikule suremusele arvudes, vaataks majandusteadlane põhjalikke uuringuid piirangute spetsiifiliste mõjude kohta, mis põhjustaks surmajuhtumite edasise suurenemise puudumist võrreldes surmaga lõppevate haigusjuhtude arvu loomuliku arenguga normaalse griptsükli ajal.

See nõuaks spetsiaalselt tuvastatavate probleemide uurimist, kuid need pole endiselt saadaval. Vastupidi, ühes uues USA uuringus, mis avaldati 2020. aasta detsembris kuulsas ajakirjas „The New England Journal of Medicine“, usutakse, et karantiin ja piirangud ei too nakkuse käigus mõõdetavaid muutusi (Andrew G. LETIZIA et al., 2020: SARS-CoV-2 Transmission among Marine Recruits during Quarantine, in: The New England Journal of Medicine vom 17.12.2020, <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMoa2029717>).

- **Kõik see tähendab põhimõtteliselt, et kehtestatud on väga ranged meetmed, kuid nendega kaasnevad väga vähesed teadmised.**

Koroonapandeemia kontekstis näivad poliitilised meetmed olevat pigem hirmu- kui teadmistepõhisid.

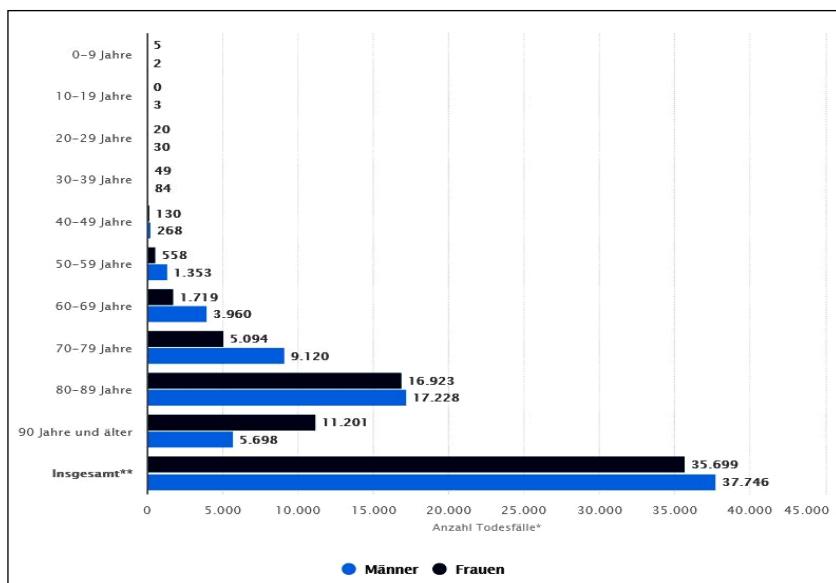
3.3 Piirangute ajakohasuse küsimus teadaolevate faktide valguses

Küsimus, mis siinkohal esitatakse, on järgmine:

- **Mil määral oleks suremuse hüppelise kasvu vastu võinud rakendada tõhusaid meetmeid muude vahenditega kui massilised piirangud, mis oma olemuselt häirivad kodanike ja ettevõtjate vabadust?**

See on enam kui õigustatud küsimus, eriti seetõttu, et nagu jooniselt 2 nähtub, on Saksamaal koroonaesse või koroonaga (mitte ainult) surmude keskmene vanus üle 80 aasta. Täpsemalt on see 86 aastat (2021. aasta märtsi seisuga), mis muide vastab Saksamaa keskmissele eeldatavale elueale.

Ligi 90 protsendi koroonaviirusega seoses surnud inimestest oli surma ajal 70-aastased või vanemad. Varasemate koroonasurmade osakaal vanusevahemikus 0–49 aastat oli 25. märtsi 2021. aasta seisuga vaid 0,8 protsendi kõigist neist, kes surid Covid-19 sse või koos sellega.

Joonis 2. Koronaviiruse (Covid-19) surmade jaotus Saksamaal vanuse ja soo järgi 16. märtsi 2021 seisuga (Statista, 2021: Todesfälle mit Coronavirus (COVID-19) in Deutschland nach Alter und Geschlecht (Stand: 16. März 2021), <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1104173/umfrage/todesfaelle-aufgrund-des-coronavirus-in-deutschland-nach-geschlecht/>)

Sellega kerkib taas väga teravalt esile küsimus, kas poleks olnud muid, sihipärasemaid meetmeid, mida oleks võinud rakendada, et kaitsta suurima ohu all olevaid vanu inimesi, **ilmaga** et oleks pidanud sundima suurt osa majandusest ja kodanikuühiskonnast tegelema dramaatiliste, kuudepikkustest piirangutest tulenevate majanduslike ja sotsiaalsete tagajärgedega?

Miks reageeris poliitika nii karmilt, sulgedes suure osa avalikust elust enneolematul viisil, mis oleks varem olnud maailmas mõeldamatu?

Siin kerkib esile kaks vastust.

- Esiteks eeldus, mida ka WHO on uesti rõhutanud, et viirus võib pärineda Wuhani kõrge turvalisusega laborist ja tundus seega valitsustele kogu maailmas täiesti ettearvamatu.
- Teiseks äärmiselt suur surmade arv kohe pandeemia alguses, kõigepealt Hiinas ja seejärel eelkõige Itaalias.

Probleem on aga selles, et koroonakriisil võivad olla nii dramaatilised tagajärjed „rikaste tööstusriikide“ (Itaalia, Hispaania, Prantsusmaa) tervishoiusüsteemidele kõigepealt 2020. aasta kevadel ja seejärel uesti alates 2020. aasta detsembrist (ja see viis range „pandeemilise absolutismini“) sellepärist, et

4. ei olnud olemas mingeid kogemusi selle haiguse ravimise osas.
5. Mitme esmakordset mõjutatud riigi tervishoiusüsteemid olid lihtsalt ettevalmistamata või ebaefektiivsed ning
6. ülemaailmne neoliberaalne majanduspoliitika on aastakümneid ka tervishoiusüsteeme „korrastanud“.

Seni väljatoodu näitab kahte asja.

- Ühest küljest on oht, et pandeemia alguses, kui pandeemia vastu võitluseks otsustati rakendada drastilisi meetmeid, **hinnati uue koroonaviiruse suremust palju üle**, ja
- teisalt näib, et **suur osa pandeemia dramaatilistest tagajärgedest on vajalike ettevaatusabinõude võtmata jätmisega ise tekitatud**.

Intervjuus eetikanõustaja Sigrid GRAUMANNiga teatas Saksamaa eetikanõukogu ka lõpuks, et isegi 2020. aasta novembris alanud pandeemialaines ei rakendatud ega hakata rakendama **kõiki piiranguid** viirusnakkuse või kõrge suremuse tõttu, **vaid ainult kartusest**, et **haiglates hooldatavate patsientide arvu hüppeline kasv** võib tervishoiusüsteemil üle jõu käia.

Kõige selle alusel tekib mulje, et lõppkokkuvõttes **ei suutnud** või ei suuda koroonakriisi poliitika **pandeemianõuetele asjakohaselt reageerida**.

Koroonakriis muudab üha enam riigi ja kodanike vahelisi suhteid **paternalistliku heaoluriigi** suunas, mida vaba ühiskond ei tohi lubada: libisemist autoritaarsesse hügieenirežiimi, mis sekkub üha enam kõige privaatsematesse eluvaldkondadesse.

- **Pandeemia vastu võitlemise meetmetel on tohutu, põhimõtteline ja mitmekesine mõju meie põhivabaduse alustele.**

Majandustegevuse keelustamine mõjutab sügavalt kodanike õigusi vabadusele ja nende toimetulekut. Tulemuseks on füüsilisest isikust ettevõtjate suur pankrottide arv ja palgatöötajate tööpuuduse järsk tōus, mille tagajärg on omakorda see, et nad kaotavad võimaluse ise oma elu määrata ja langevad üha suuremasse sõltuvusse riiklikest hoolekandesüsteemidest, samuti suureneb vaesuse oht vanas eas.

Kõige suuremat mõju meie elustiili muutumisele avaldavad eraelukeskkonna korraldamise keelud, näiteks keeld külastada sõpru ja isegi pereliikmeid väljaspool oma majapidamist, igasuguste vaba aja veetmise võimaluste (toitlustusasutuste külastamise, sportimise, kontsertidel ja pidudel osalemise jne) keelamine. Sellised meetmed muutuvad eriti sügavalt mõjuvaks ja võib-olla traagiliseks, kui nendega keelatakse inimestel külastada isegi kodusid, haiglaid ning palliatiivravi osakondasid (nagu see on olnud Saksamaal ilma eranditeta enam kui aasta). Neil inimestel ei ole seega võimalust olla oma lähedastega, nad tunnevad end üksildasena või ka surevad sel moel.

Vaba sotsiaalse normaalsuse juurde naasmise arutelude kontekstis arutletakse „leevendamise“ üle. Termin, mis on peamiselt teada karistussüsteemist ja mida peavad nüüd põhjendama need, kes pooldavad kodanikuvabaduse juurde naasmist, ja mitte need, kes soovivad jätkuvalt vabadusi piirata.

7. Piirangute majanduslikud kulud – hariduse puudujääk, majanduslangus, vaesusega seotud eluea vähenemine, struktuursed tagajärjet ja võlad

Koroonakriis ohustab meie elu tohutult.

- Ühelt poolt viiruse tõttu
- ja teiselt poolt just koroonaga seotud tagajärgede kaudu meie majandusele ja õitsengule.

Arvukate koroonakriisi vastaste meetmete hulgast käsitletakse artikli pikas versioonis **majanduslike jätkukulude vii järgmist aspekti:**

6. majanduslikud **kulud**, mis tulenevad **hariduse omadamise katkemisest** peamiselt koolides, aga ka ülikoolides, kus **kooliskäimine oli piiratud** või toimus õppetöö üksnes digiõppena,
7. pikaajalised **tagajärjet tööhõivele ja majanduskasvule**,
8. **vaesuse, vanadusvaesuse** kulud, mis tulenevad töötusest ja füüsilisest isikust ettevõtjate **toimetulematustest**, ning sellega seotud asjassepuitunute **oodatava eluea** oluline vähenemine,
9. piirangute tagajärvel tekkinud **ulatuslikud muutused kaubanduslikus struktuuris** üldiselt ja eriti meie linnades ning
10. koroonakriisist tuleneva tohutu riigiabi tagajärjet **riigi rahandusele**.

8. Kokkuvõte: vajadus avatud diskursuse järele

Koroonapandeemia vastu võitlemise meetmed toovad kaasa tohutuid lühiajalisi ja iseäranis pikaajalisi kulusid. Seepärast on äärmiselt oluline kontrollida kõiki rakendatud või tulevikus rakendatavaid meetmeid nende kasulikkuse ja kulude osas kogu ühiskonnale ning neid pidevalt kahtluse alla seada. Seda olenemata asjaolust, milline on koroonapandeemiale tulevikus antav hinnang ja kui kaua selle mitmekesine mõju veel kestab.

Selle küsimuse sisuka arutelu läbiviimiseks ja kõikide seni esitatud kaalutluste jaoks on teadlike kodanike jaoks tähtis **esitada asjade kohta küsimusi** ja alati alternatiividele mõelda. **Maailma ja selle probleeme ei saa kunagi vaadelda mustvalgena.**

Teadlane otsib **valgustusajastu traditsioonis** töendeid põhjuslike seoste kohta **hüpotees ja antiteeside** kaudu ning võib-olla ka leibab need. Kõigi nende kirjutiste keskmes on alati vastutus üksikisiku ja ühiskonna ees ning objektiivse töö otsimine.

Ja sellele otsingule hõlmab kindlasti **piiramatut arvamusvabadust**, mis arvestab ka vähemuse arvamusega ning peab need objektiivseid fakte kasutades selgete argumentide abil avalikus diskursuses ümber lükkama või kinnitama.

Sotsiaalmeedias, nt YouTube's, Facebookis, Twitteris ja mujal avaldatud arvamuste meelevaldne eemaldamine (ilmra kohtuotsuseta) või nende täielik eiramine massiteabevahendites tähistab õigusliku kaitseta riike, milles puudub sõnavabadus, nagu Hiina, kuid sugugi mitte väidetavaltnab vabu lääneriike, eriti Euroopa riike.

Vaba ühiskond peaks alati juhinduma **VOLTAIRE**'ist: „*Õigus kõnelda ja trükkida on meie arvates iga vaba inimese õigus, mida ei saa eitada ilma kõige kohutavama türannia kasutamiseta.*“ Nii et seadkem kahtluse alla meie „reaalsus“ üldiselt, tehes seda avatud diskursuses, mis põhineb teaduslikult põhjendatud faktidel ja põhjuslikkusel.

- **Ja selle eest ei vastuta sugugi ainult viroloogid, vaid ka majandusteadlased, juristid ja muude valdkondade eksperdid.**

Koroonakriisi aluseks olevad põhjuslikud ahelad on äärmiselt keerukad. Poliitikutel on soovitatav oma analüüse ja meetmeid korduvalt lühikese ajavahemike järel kahtluse alla seada ning neid vajadusel muuta.

Seda ka hinnaga, et vajadusel tuleb

- pandeemia riski hindamisel tunnistada, et võib-olla ollakse ühelt poolt eksinud, arvestades puhtalt meditsiiniliselt mötlevate viroloogide arvamusega ning sellega kaasnevate majanduskulude ja sotsiaalsete piirangutega meie vabadusele,
- teisest küljest ollakse analüüsides ja seejärel tüüpiliste probleemide lahendamisel olnud liiga pealiskaudne.

Lisaks peame kodanikena alati kriitiliselt kahtlema, mida teabepoliitika ja meedia meile pakub. (Selles kontekstis tuleks viidata rahvusvaheliselt kõige olulisemale standardteosele, mis käsitleb manipuleerimist meedias ja meedia vahendusel, Noam CHOMSKY, 1997: Media Control. The Spectacular Achievements of Propaganda.)

Artikkel lõpeb „totalitaristlike“ veendumuste üldise ohu vaatlemisega, milles käsitletakse „õiget käitumist“. Hügieenilise absolutismi puhul on ohtlik see, et see seab võitluse viiruse vastu, mis pole võib-olla sugugi nii ohtlik, kõrgemale kõigest muust ühiskonnas ja majanduses. Nii on see totalitarismi korral, aga ka faktide eitamise puhul. Ei pea tingimata olema nii, et inimesed teevad kurja tahtlikult, vaid heatahtlikkust laiendatakse mõõtmatult, kuni see neelab lõpuks kõik muu ühiskonnas: nii võib juhtuda, kui seista usus hea või õige eest, tunnustamata vajadust (enese)-refleksiooni järele.

AUSBAU DER KAPAZITÄTSENTWICKLUNG LOKALER SELBSTREGIERUNG IN GEORGIEN

Irina Gogorishvili,¹ Erekle Zarandia²

Ivane Javakhishvili Staatliche Universität Tiflis

Die Erforschung und Erarbeitung der Möglichkeiten von einer effektiv funktionierenden lokalen Selbstverwaltung sind sowohl für die Region als auch für die dort lebende Bevölkerung und für das gesamte Land von Bedeutung. Wir haben diesbezüglich in Georgien nicht genügend Untersuchungen, und werden nicht permanent die Bewertungsgespräche und Diskussionen geführt, diese sind aber nicht weniger wichtig.

Natürlich begann die Aktivität bezüglich der Einrichtung der lokalen Selbstverwaltung mit der Wiederherstellung der georgischen Staatlichkeit, aber bis zum Ende des zwanzigsten Jahrhunderts, in 90-er Jahren war dieser Prozess von Widerständen und Konflikten geprägt und war ineffektiv.

Ein wichtiges Ereignis für die Gründung lokaler Selbstverwaltungen war der Beitritt zur Europäischen Charta für die Selbstverwaltung am 23. Mai 2002, die am 5. Oktober 2004 vom Parlament von Georgien mit dem Beschluss 515 - II genehmigt wurde. Es ist bemerkenswert, dass die Suche nach einem einfachen Weg zur Lösung dieses Problems und die Einführung der Selbstverwaltungsmodelle der entwickelten Länder von Europa nicht zu dem gewünschten Ergebnis führen können. In den europäischen Ländern wurden Selbstverwaltungen in einer natürlich evolutionären Weise mit institutionale Bildeung von der Selbstorganisation der Bevölkerung geschafft. Es gibt eine radikal andere Situation in Georgien. Die Bildung und Reform der Selbstverwaltung wurde immer von den "oberen" Angestellten, den Königen, den Kaisern, den Sekretären der Zentralkomitees der Kommunistischen Partei und den Residenten durch Einführung von Gesetzgebungsakten und deren Änderungen vorgenommen. Dderzeit ist die Grundlage für die lokale Selbstverwaltungsfunktion das lokale Selbstverwaltungsorganrecht "Lokal Selfgovernment Code", das vom georgischen Parlament am 29. Juli 2017 genehmigt wurde.

Ziel der Arbeit war es, die Möglichkeiten auszuloten, die es Kommunen ermöglichen, ihr eigenes Einkommen gesetzeskonform zu beziehen und in Zukunft zu steigern. Diesem Ziel entsprechend war das Hauptthema der Studie, die Stimmung und Bereitschaft der Bevölkerung zu untersuchen, sich (durch Einziehung von Zuzahlungen) an der Einkommensbildung für die Kommunalverwaltung zu beteiligen. Die Studie wurde in 9 Gemeinden der Region Samegrelo – Oberes Swanetien in Georgien (in Bezug auf Steuern und Gebühren) durchgeführt.

¹ Irina Gogorishvili, Außerordentlicher Professor an der Fakultät für Wirtschaftswissenschaften und Business Administration, Staatliche Ivane Javakhishvili Universität Tiflis; Universitätsstraße 2, Tiflis, Georgien; irine.gogorishvili@tsu.ge; Tel.: +995 577720090

² Erekle Zarandia, Doktorand an der Fakultät für Wirtschaftswissenschaften und Business Administration, Staatliche Ivane Javakhishvili Universität Tiflis; Universitätsstraße 2, Tiflis, Georgien; erekle.zarandia@tsu.ge; Tel.: +995 577943118

Die Möglichkeit, das eigene Einkommen der Selbstverwaltung durch das Sammeln von Zahlungen zu erhöhen, ist mit der Motivation zur Selbstorganisation der Bevölkerung verbunden. Dieses Thema ist ziemlich problematisch und wenig erforscht.

Grundlagen der Forschungsmethodik: Die Forschungsmethode basiert auf der Verwendung der Schlussfolgerungen der Installation Theory of Set (Attitude) D. Uznadze. Um Möglichkeiten zur Ausweitung des eigenen Einkommens der Selbstverwaltung zu identifizieren, wurden 08. 2018-0.8. 2019 folgende Befragungen, Interviews und Fragebögen mit der lokalen Bevölkerung durchgeführt. Die Ergebnisse wurden vom Computerprogramm SPSS verarbeitet. An der Umfrage und dem Fragebogen nahmen 402 Anwohner von Städten und Dörfern der Region Samegrelo-Oberswanetien teil. Die Umfrage wurde in 9 Gemeinden der Region Samegrelo-Oberswanetien und 30 Siedlungen (einschließlich der Stadt Zugdidi) durchgeführt. Insgesamt wurden 402 Bewohnerinnen und Bewohner befragt: 182 Männer und 220 Frauen. Die Studiendauer betrug 2 Monate (von Juli bis August 2018 - von Juli bis August 2019).

Um eine repräsentative Auswahl zu erreichen, wurden alle Einwohner der Gemeinde gleichermaßen in der Untersuchung einbezogen. Quantitative Ergebnisse wurden mit Hilfe vom Computerprogramm SPSS bearbeitet. Qualitative Daten wurden durch die Verwendung von Inhaltsanalysen (Content Analyse) entwickelt. Während der Studien wurden, quantitative (fraglich - direkte Befragung, Fragebogen wurde basierend auf Forschungszielen entwickelt) und qualitative (Fokusgruppen) Methoden verwendet.

Als Ergebnis einer Befragung der Bevölkerung von Samegrelo – Oberes Svaneti wurden folgende Daten erhoben: Das Durchschnittsalter der Befragten betrug 43,5 Jahre ($SD = 13,5$; Min.-17, Max.-81). Die prozentuale Verteilung der Befragten nach Alter der Bevölkerung in städtischen und ländlichen Gebieten wird mit 65,4% bzw. 34,6% dargestellt; Der Familienstand der Befragten; Prozentsatz der Bewohnten in Städten; Bevölkerungsstruktur nach dem Bildungsniveau; Die eigene Bewertung des Lebensstandards selbst von der Bevölkerung (von dem Teil der Bevölkerung) von Samegrelo – Oberes Svaneti; Beschäftigung der Bevölkerung nach Tätigkeitsbereichen; Informierung über die lokale Selbstverwaltung der Bevölkerung und ihre Aktivitäten und ihre Beteiligung an dem Führungsprozess; Einkommen der Familien der Befragten; Beteiligung der lokalen Bevölkerung an lokaler Selbstverwaltung und Beteiligung am Entscheidungsprozess; Verwendung und Unterscheidung zwischen Projekten, die von der lokalen Selbstverwaltung auf der Grundlage des Geschlechts organisiert werden.

Die statistischen Indikatoren, die die Ausnutzung der Vorteile von der lokalen Selbstverwaltung organisierten Projekten anzeigen, sind geschlechtsspezifisch verteilt. $X^2 (1, N = 375) = 16,1; p = .00$. Vor allem Männer profitieren eher von lokalen Selbstverwaltungsprojekten als Frauen. Diese Bedingung ist hauptsächlich mit dem hohen Misstrauen von Frauen in der lokalen Selbstverwaltung zu erklären, gleichzeitig aber auch sie finden, dass sie könnten in der Teilnahme an der Selbstverwaltung teilzunehmen.

Die Bereitschaft zur Teilnahme in der Selbstverwaltung. Statistisch signifikantes positives Feedback wurde aufgedeckt:

Die Beteiligung der Bürger an der lokalen Selbstverwaltung für die sozioökonomische Entwicklung der städtischen / ländlichen Gebiete und die Bereitschaft, den für die lokale Selbstverwaltung Gebühren zu zahlen. χ^2 (4, N = 399) = 44,6; p = .00. 67,3% der Befragten stimmen der Aussage zu, dass die Beteiligung der Bürger an der lokalen Selbstverwaltung für die soziale und wirtschaftliche Entwicklung der Städtischen / ländlichen Gebieten wichtig ist, und sie sind auch einig, Geld für die lokale Selbstverwaltung auszugeben.

Ein statistisch positiver Zusammenhang zwischen der Zahlungsbereitschaft der Bevölkerung für die Kommunalverwaltung wird als signifikant positiver Zusammenhang χ^2 (4, N = 359) = 14,9 definiert; p = .005.

Zwischen dem Vertrauen der lokalen Selbs Verwaltung und der Bereitschaft die Gebühren zu zahlen χ^2 (8, N=398) = 98,2; p = .00.

Gleichzeitig sind die Bewohner verschiedener Städte unterschiedlich bereit die Gebühren zu zahlen. χ^2 (16, N = 317) = 56,7; p = .00.

Die höchste Rate der Auszahlung beträgt 75,6% in Chkhorotsku und die niedrigste Rate ist in Mestia. Die Unterschiede beziehen sich hauptsächlich auf das Einkommen der Bevölkerung. Die Einwohner von Mestia leben in dem Gebirge Gebiet von Kaukasus (sind relativ arm), und die meisten Einwohner von Chkhorotsku erhalten Transfers (Transfers) von Familienmitgliedern, die im Ausland arbeiten.

Zwischen der Bereitschaft der Befragten für die Zahlung von lokalen Gebühren und deren Bildungsniveau. χ^2 (10, N = 401) = 30,7 p = .001

Zwischen der Bereitschaft der Befragten lokale Steuern zu zahlen und ihrem Alter χ^2 (10, N = 401) = 20,4; p = 0,026. Die Bereitschaft Indikatoren für lokale Gebühren steigen mit dem Alter.

Zwischen der Bereitschaft der Befragten für die Zahlung der lokalen Gebühren und ihres Beschäftigungsstatus χ^2 (8, N = 384) = 22,5; p = 0,004. (Abbildung №29). Interessanterweise sind die meisten Rentner und Selbständigen bereit, die Steuern zu zahlen.

Zwischen der Höhe der Gebühr für die Regelung der lokalen Probleme und der Anzahl der Familienmitglieder ist χ^2 (4, N = 396) = 13,5; p = .009. Insbesondere sinkt die Bereitschaft zur Auszahlung mit der Zunahme der Anzahl der Familienmitglieder. 69,9% der Familien von 1 bis 3 Mitgliedern sind bereit, die Gebühr für lokale Probleme zu bezahlen. Als Folge der Zunahme von Familienmitgliedern sind die Bewohner weniger bereit, für die Selbstverwaltung zu zahlen. Bemerkenswert ist, dass die mehrköpfigen Familien vor allem aus Flüchtlingen bestehen, die aus Abchasien und aus Russland deportiert sind.

Zwischen der Bereitschaft der Bürger zur Zahlung lokaler Gebühren und der Berücksichtigung der Beteiligung von den Bürgern an der lokalen Selbstverwaltung für die sozioökonomische Entwicklung der städtischen / der ländlichen Gebiet χ^2 (4, N = 399) = 62,6; p = .00.

Zwischen der Bereitschaft für die Zahlung der lokalen Gebühren und der Zufriedenheit mit der geleisteten Hilfe von der Selbstverwaltung X₂ (4, N = 123) = 14,9; p = 0,005,9. Basierend auf der Befragung der Bevölkerung wird eine Liste von Problemfeldern erstellt, die die Bevölkerung der Region unterschiedlich stören. Der Mangel an Krankenhäusern ist besonders problematisch. Die meisten von ihnen sind teilweise abgerissen und nicht renoviert. Die Bevölkerung betrachtet auch als ein bedeutendes Problem, den Mangel an kulturellen Einrichtungen und die geringe Qualität der Straßen. Die Probleme der Stromversorgung und des Transports sind am meisten gelöst.

Die Nutzung/die Beteiligung der lokalen Bevölkerung an den Projekten, die von der lokalen Selbstverwaltung gemäß der Residenzstadt durchgeführt ist, X₂ (9, N = 299) = 43,3; p = 0,00. Die Bewohner von Mestia nutzen am meisten die Projekte der lokalen Selbstverwaltung aus, aber die Bewohner von Poti am wenigsten. Der Grund für diese Unterschiede ist die geografische Lage. Wenn Poti eine Hafenstadt ist, ist die Stadt Mestia in den Bergen des Kaukasus gelagert, daher braucht die hier lebende Bevölkerung viel mehr Unterstützung.

Unterschiede bei der Nutzung von Projekten, die von der lokalen Selbstverwaltung durchgeführt werden, wurden nicht anhand von Variablen des Alters und des Beschäftigungsstatus aufgezeigt. Der Appell an die lokale Selbstverwaltung ist unterschiedlich erheblich vom Wohnort (Stadt und Land). X₂(9, N=315) = 23,4;

p = .005. Der höchste Indikator für Wendung für Hilfe ist in Mestia -37,2%, der niedrigste in Poti -2,7%.

Eine Bevölkerungsbefragung ergab, dass die Mitarbeiter der Gemeinde Mestia (Oberpfalz) am häufigsten eng mit den Bewohnern zusammenarbeiten. Die Qualifikation der Mitarbeiter der Gemeinde in Swaneti ist höher als anderswo, weil sie ständig bereit sind, sich mit den Problemen der Bevölkerung zu beschäftigen, da das Vertrauen der Bewohner die Effizienz ihrer Arbeit gewährleistet. Wenn man jedoch die Besonderheiten der Bevölkerung berücksichtigt (die Bevölkerung wird von bergischen Traditionen und Gesetzen bei der Entscheidungsfindung geleitet), sollte die kommunale Tätigkeit als wirksam und qualifiziert bewertet werden.

Durch die Analyse der erhaltenen Daten konnten wir folgende Schlussfolgerungen ziehen: Das Vertrauen der Öffentlichkeit in das Institut der Kommunalverwaltung ist sehr gering. Dies führt zu einer unbefriedigenden Selbstorganisation der Bevölkerung. Die Bevölkerung konnte ihre Bürger nicht in die Lösung lokaler Entwicklungssprobleme einbeziehen, aber es gab einen anderen Fall. Trotz des Misstrauens gegenüber der lokalen Regierung war die Bevölkerung immer noch bereit, zusätzliche lokale Zahlungen zu zahlen. Wir betrachten die Möglichkeit der Einziehung von Zahlungen (in einem vernünftigen Rahmen) als eine Möglichkeit, die Kommunikation der Bevölkerung mit der lokalen Verwaltung zu stärken. Um das Vertrauen in die lokale Selbstverwaltung zu stärken, ist es notwendig, die Einstellung der Bürger zur Kontrolle der lokalen Selbstverwaltung zu stimulieren, was auch die Selbstorganisation der Bevölkerung gewährleistet; Unterstützung in der Entwicklung von Formen der Selbstorganisation der Bevölkerung und Instrumente der Verwaltung der lokalen Selbstverwaltung sollte ein wichtiger Bestandteil der regionalen Wirtschaftspolitik des

Staates werden. In diesem Zusammenhang ist es notwendig, die Motivation der lokalen Bevölkerung der Region Samegrelo – Oberes Svaneti zu erweitern und zu klären.

Eine Umfrage der lokalen Bevölkerung von Samegrelo – Oberes Svaneti ergab, dass die Mehrheit der Bürger bereit ist, das lokale Einkommen zu erhöhen. Im Interesse der Gemeinden und der gesamten Bevölkerung und, wenn möglich, um die Zweckmäßigkeit der Verwendung von Zahlungen zu kontrollieren, sind die Bürger bereit, an der wirtschaftlichen Entwicklung der Region teilzunehmen; In Städten, in denen der Lebensstandard und das Einkommen der Bevölkerung wesentlich höher ist als in den Dörfern, ist die Zahlungsbereitschaft höher. Es gibt einen positiven Zusammenhang zwischen der Bereitschaft, lokale Steuern und Zahlungen zu zahlen, abhängig von: Alter, Bildungsniveau, Beschäftigung und ständigem Wohnsitz; Die größte Zahlungsbereitschaft zeigen die Befragten, die sich an die Kommunen wenden und mit der Hilfe zufrieden sind. Das zeigt einmal mehr, wie wichtig es ist, die Bevölkerung für die Zusammenarbeit mit den Kommunen zu motivieren und ihr Vertrauen zu stärken. Bei der Analyse der gewonnenen Daten konnten wir folgende Schlussfolgerungen ziehen: Das Vertrauen der Öffentlichkeit in die Institution der kommunalen Selbstverwaltung ist sehr gering. Dies führt zu einer unbefriedigenden Selbstorganisation der Bevölkerung. Bevölkerungsaktivität könnte die Beteiligung der Bürger an der Lösung lokaler Entwicklungsprobleme sicherstellen, aber dies geschieht noch nicht: Trotz des Misstrauens gegenüber den lokalen Behörden zeigte die Bevölkerung dennoch eine Bereitschaft, lokale Steuern zu zahlen: Wir erwägen die Möglichkeit der Einziehung von Zahlungen (im Rahmen des angemessenen Rahmens) als eine Möglichkeit, die Kommunikation der Bevölkerung mit der lokalen Regierung zu stimulieren. Um das Vertrauen in die Kommunalverwaltung zu stärken, ist es notwendig, die Einstellung der Bürger zur Kontrolle der kommunalen Selbst-verwaltung zu stimulieren, was auch die Selbstorganisation der Bevölkerung gewährleistet.

Die Unterstützung bei der Entwicklung von Formen der Selbstorganisation der Bevölkerung und Instrumente zur Steuerung der kommunalen Selbstverwaltung sollte ein wichtiger Bestandteil der regionalen Wirtschaftspolitik des Staates werden. In diesem Zusammenhang ist es notwendig, die Motivation der lokalen Bevölkerung der Region Samegrelo – Oberes Svaneti zu erweitern und zu klären; Es ist bemerkenswert, dass Frauen (besonders in Dörfern) besonders aktiv sind unter den Befragten, was nicht auf die Missstände von Genderproblemen hinweist. Zur gleichen Zeit wird die Kontrolle der Selbstverwaltungen durch die Frauen im Falle eines Einverständnisses über die Gebühren aktiv durchgeführt; Die Studie wurde vor der Pandemie durchgeführt, aber Daten aus Samegrelo – Oberes Svaneti zeigen, dass demokratische Kommunalwahlen eine besondere Bedeutung haben, um die Selbstorganisation der Kontrolle und das Vertrauen in die lokalen Behörden zu stärken.

Die COVID-19-Pandemie hat die Verbindung mit der lokalen Regierung gestärkt, aber auch neue Formen der Opposition geschaffen, die mit der Ablehnung von Impfungen verbunden sind. Die effektive Arbeit der lokalen Regierungen in Samegrelo – Oberes Svaneti hängt von der Verringerung der Opposition, der Durchführung demokratischer Kommunalwahlen und der Verbesserung des Wohlstands der Region ab. Die Umfrage ergab, dass der Großteil der lokalen Bevölkerung bereit ist, für die lokale Einkommenserhöhung die Gebühren zu Zahlen.

FINANCING AND SALARIES IN ESTONIAN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION, AND THEIR COMPETITIVENESS¹

Matti Raudjärv²
University of Tartu, Mattimar OÜ

Introduction

For Estonian institutions of higher education, issues of the financing of higher education and relatively low salaries of the staff have been topical almost the whole period after regaining of independence of Estonia.³

The purpose of this paper is to examine opportunities for increasing the financing and salaries of Estonian institutions of higher education, including the activities of trade unions, in order to increase the competitiveness of both the institutions of higher education and graduates. The following research tasks were set for the achievement of this objective:

- the general background of the problem in Estonia is presented;
- positions arising from the activities of Estonian academic trade unions (reform of doctoral studies, proportion of the financing of higher education and research in GDP) are presented in the course of the study;
- possibilities for raising salaries and making amendments to Salary Rules are studied;

¹ This paper has been written in consultation with the Chairman of the University of Tartu Faculty Association, Ruth Tammeorg (as some of the sources referred to are the result of the work of the University of Tartu Faculty Association) whose positions have also largely been taken into account.

² University of Tartu, Faculty of Social Sciences, *Emeritus* (Doctor of Philosophy – Candidate of Economics, PhD; Docent /Associate Professor /; Senior Researcher); senior member of the University of Tartu Faculty Association;

Alumnus: Tallinn University of Technology (TTU, since 1974) and DAAD (Bonn, Federal Republic of Germany, since 1990);

Mattimar OÜ /private limited company/ – owner of the company and Chairman of the Management Board and Managing Director since 1993;

Contact (villa/office): Kose tee 79, 12013 Tallinn-Pirita, Eesti-Estland-Estonia; mattir@hot.ee; www.mattimar.ee; at the University of Tartu matti.raudjarp@ut.ee.

In Georgia: *Georgian Technical University*, visiting professor = from March 2014 – November 2017: annual cycles of lectures-workshops-supervisions about one month (selected as a visiting professor for a longer period in spring 2018, selected again with an increase in workload – in autumn 2019) and *Tbilisi State University*, visiting professor (appointed in spring 2018).

³ As an aside, the following very important economic aspect should be pointed out: from the position of national economy as a whole, the growth of productivity should still precede the increase of salaries. This is regarded very important in developed countries and is constantly monitored. It should be constantly followed also in the Estonian national economy.

- the “old” problem of whether or not to apply tuition fees is raised again.

The paper is not based on surveys conducted and does not present research results but mainly describes the current situation – the current situation in economy and education and the related problems and possible solutions. The paper is above all based on experience and refers to the positions of both the academic staff in Estonia and certain experience from other countries.

1. General background of the problem in Estonia and certain positions of the European Union

Financing of institutions of higher education in Estonia and the resulting salaries, including for the academic staff, have been modest for decades and have not covered the actual needs and have not taken into account the contributions of the academic staff and researchers. True enough – during the period after regaining of independence of Estonia when students of institutions of higher education had to pay the tuition fee, the financing was somewhat better due to the additional funds. This, however, did not mean that the academic staff as a whole received more dignified remuneration.

Also the University of Tartu Faculty Association started to work actively on this issue, i.e. financing of the university, raising the salaries and increasing the competitiveness, already years ago. Also other Estonian institutions of higher education and authors-members of the academic staff have raised these issues.⁴ On 14 September 2020, a public meeting was held on Toompea Hill in Tallinn, in front of Riigikogu, on the subject of financing of higher education and research. This event certainly gave an important impulse to the discussion and development of the shortcomings of Estonian institutions of higher education.

This range of problems is familiar also to many other institutions of higher education of the European Union (EU) Member States and EU institutions. But these issues are broader and not just limited to institutions of higher education. It is the position of the European Commission that collective bargaining is the solution. The European Commission made a proposal on 28 October 2020 to adopt a **European Union Directive** to ensure adequate minimum wages to EU employees which would ensure decent living whenever they work. In addition, the proposal helps to ensure fair competition and protect employers who are paying decent salaries to their staff.

In countries where collective bargaining is more widespread, the proportion of employees with low salaries and inequality of salaries is usually lower and minimum wages are higher. Therefore the Commission wishes to promote with its proposals salary negotiations in all member states. The directive provides a long-term perspective for combating in-work poverty and achieving fair wages – and the Commission sees

⁴ Also Matti Raudjärv has written about issues of the Estonian wages policy (including the low salaries of the academic staff and researchers) in the issue 1-2/ 2019 of this journal: **Raudjärv, M.** (2019). Eesti palgapoliitika mõned aspektid / Einige Aspekte der estnischen Gehaltspolitik / Certain aspects of the Estonian wages policy. No. 1–2), pp. 73–79 (Estonian summary of the publication on paper); pp. 91–107 (on the CD enclosed with the journal, which contains the full paper in German, short summary in English; summary in Estonian: pp. 130–136).

collective bargaining as the means to achieve that, assuming the existence of **strong trade unions**. The short-term perspective has not been covered, however – how to alleviate the situation now when we do not have these effective salary negotiations yet and how to achieve the planned 70% coverage with collective bargaining.

2. On the activities of Estonian academic trade unions and the reform of doctoral studies

Academic trade unions sent their feedback to the Draft Study Allowances and Study Loan Act Amendment and the Related Amendments to Other Acts Act and to the reform of doctoral studies to the Ministry of Education and Research on 2 February 2021.

The purpose of the Amendment of the Study Allowances and Study Loan Act and the reform of doctoral studies is to raise the efficiency of doctoral studies and to ensure the next generation of engineers and top researchers. Organisations which represent the members of the academic staff and signed the document support the purpose of the draft act and the reform of doctoral studies to ensure motivating income to doctoral students, efficiency of doctoral studies and an employment relation and the related benefits but also point out the vague aspects of the reform and the fact that successful supervision presumes above all the existence of a supervisor who has enough time and opportunities to take the commitment. If the supervisor is overworked and has stress caused by a lack of stable salaries and a lack of job security, this impairs the quality of supervision.

One of the main aims of the Estonian Competitiveness Strategy “Estonia 2020“ is to ensure the development of human resources in the research area and the next generation of engineers and top researchers. In order to have a competitive and increasingly knowledge-based economy, the number of people with doctoral degrees should be sufficient in the society, in order to ensure the next generation of the academic staff, the researchers and engineers required for further research and development activities of the business sector, and the researchers required for knowledge-based policy-making in the public sector. The objective of the Estonian Research and Development and Innovation Strategy of 2014–2020 for 2020 is to have 300 defenders of doctoral theses annually. Compared to OECD countries, there were on an average eight persons with doctoral degrees in 2016 per one thousand persons at working age, while the average indicator for OECD countries was ten persons. In Finland it was 12.6 persons.

3. Higher education is in urgent need for more financing

Academic trade unions, other organisations of top researchers and student representations have increasingly more desperately pointed out the need to increase the state financing of higher education and research to 1.5 and 1 per cent of GDP, respectively, and to ensure that way the security of jobs. The University of Tartu Faculty Association has also raised the problem of high workload of the management in the University of Tartu, often caused by the constant fight for financing. The strength and competitiveness of universities very largely depends on state support. The possible involvement of private funds in the form of tuition fees, which has been talked about a lot in the recent years, has not been planned in order to rip off students but is based on

the fact that the state financing planned does not allow to ensure good quality of instruction.

The reorganisations currently planned are aimed at maintaining the security and motivation of the academic staff during their whole career. But everything is not quite clear yet. Assessment of the results of a staff member by the head of the structural unit certainly becomes an important factor for promotion. Attestation committees have currently pointed out that they have often received no assessment from managers (or from programme directors). There are different reasons for that but the high workload of the management certainly plays a role here.

According to the evaluation of the Association Universities Estonia, higher education would need about 70–100 million euros more financing. This would make it possible to invest in the academic staff and to ensure better working conditions. In the current situation the future of the Estonian system of higher education depends on the attractiveness of the academic career for younger generations. Good, stable working conditions which have future prospects at universities would also improve the prospects of the academic career.

4. On the amendments of the Salary Rules

On 01.01.2021 a new career model came into effect at the University of Tartu with the resulting amendment of the Salary Rules. In connection with the new Higher Education Act, also amendments to the job descriptions of the academic staff came into effect on 01.01.2021 and the university will implement a new structure of academic positions.

The following positions will be filled through public competition

Level I: junior researcher; junior lecturer, teacher

Level II: researcher (PhD); lecturer (PhD). *Next – promotion opportunities:*

Level III: associate professor and

Level IV: professor.

In case of complying with the requirements established by the university, *the following is possible:* professor emeritus

Implementation of this structure certainly raises issues the solution of which will take time and need some work and efforts!

The basic salary of the academic staff, i.e. basic income ensures a minimum income to ensure coping of the academic staff employed by universities and research institutions to reduce dependence on projects. Considering the relative lagging behind of the salaries of university staff-specialists from the Estonian average salary level in the recent period, the planned increase in the range of 9–15% is an important step in the right direction. The academic staff will benefit from the increase in salaries only if their salaries do not depend so much on grants any more. According to the vision of the Faculty Association, basic salary should be guaranteed to the academic staff to ensure salary and job security also in case of failed project applications, if they have an open-ended contract of employment but the working group has no budget to pay the salary.

5. Studies with or without a tuition fee?

We have had studies both with and without a tuition fee in Estonian higher education after regaining independence. The author of this paper (M. R.) has worked at the Estonian (both public and private) universities from 1975 to 2019 (thus in total about 45 years; together with the student years the connection with institutions of higher education has lasted 50 years). The author of this paper has experience from instruction also during long-term fellowship periods above all at the universities of the Federal Republic of Germany since 1989 (Kiel, Greifswald, Frankfurt /Main/, Osnabrück, etc.) but also in Austria (Vienna University of Economics and Business). Long-term close contacts with colleagues from the universities of Ukraine (Kiev, Ternopil) and Russia (Krasnodar /Kuban/; St. Petersburg, Voronezh, etc.) have given a good idea also about the studies and research performed at these universities. The author also started teaching at Georgian universities in Tbilisi in 2014. So he has long-term and varying experience from teaching and research activities.

Tuition fee for students is probably not the only solution. The fact that large and rich countries often apply tuition fees is no argument but a paradox which we should not follow today (we are still relatively poor; taxpayers are poor, students are poor). When we become richer – we will also apply tuition fees. The state has to help with finances today (redistribution of the budget and setting education and research as the priority), instead of relying on the payment from students-parents. Increasing the financing of universities by applying tuition fees is currently not reasonable and other possibilities should be used. One additional possibility should be also sponsorship from businesses. Sponsorship-support from businesses – for instance, in Germany businesses compete for the right to provide funds to universities! Funds are not accepted from any businesses. What is the situation in Estonia? In Estonia this culture has not particularly developed yet.

Conclusion

According to the feedback received by the University of Tartu Faculty Association from several subunits, the whole process of amendment of Salary Rules is not clear to the university employees and therefore the staff has a lot of questions. The University of Tartu Faculty Association also does not know the possible impact of the new system on the number and structure of the University of Tartu staff. The above-mentioned suggestions and documents prepared by the University of Tartu Faculty Association and others are specific proposals for the solution-alleviation of the problems, and their implementation will depend above all on the Government, ministries and the Riigikogu. Discussions on whether or not to apply tuition fees are still topical and probably also controversial, also between institutions of higher education.

The University of Tartu, including the University Faculty Association, have been at the forefront of Estonian universities in the recent years together with other institutions of higher education in the initiation of reforms of institutions of higher education and calling for an increase in the competitiveness. Surely not all problems have been treated or all solutions offered in this paper. But the most important of them have been presented. Comprehensive treatment of the range of problems is certainly not in the

scope of one paper or the work of one or two people, it should be treated further, for instance, in a monograph or in other papers.

KROONIKA

CHRONIK

CHRONICLE

PROFESSOR JAAK LEIMANN – 80

Jaak Leimanni senine elukäik on olnud kadestamisväärselt värvikas ja põnev. Tänane juubilar on ühes oma varasemas intervjuus tituleerinud end kolmevõistlejaks, mille aladeks on akadeemiline tegevus, konsulteerimine ja tegelik juhtimine. Need kolm ala põimuvad ta elu kõigis faasides ja Jaak on kõigil nendel aladel tipptegija.

Jaak Leimann on sündinud 1. märtsil 1941 Võrus. Pärast Võru keskkooli lõpetamist 1959. aastal tuli ta pealinna, et jätkata õpinguid Tallinna Polütehnilises Instituudi (endine TPI; tänane Tallinna Tehnikaülikool /TTÜ/) majandusteaduskonnas masinaehituse ökonoomika ja organiseerimise erialal. Tol ajal käis NSV Liidus kõrghariduses eksperiment – tudengid pidid õppimise ajal ka töötama. Jaagu töökohaks oli tehas ”Volta”. Kerge see kahe koorma vedamine tudengitele ei olnud, aga Jaagu eluhoiakuid tundes, ei ole alust arvata, et ta seda kahetses. Praktika tundmist on ta alati oluliseks pidanud.

Pärast TPI lõpetamist 1964. aastal suundus värske insener-ökonomist tagasi kodulinna Võrru, kus asus tööle Võru Gaasianalüsaatorite Tehase mehhanikatsehhis insener-normeeriiana. Aasta hiljem (1965), tehti talle ettepanek hakata vastloodud Võru Masinaarvutusjaama direktoriks. Igapäevane töö ettevõtte juhina ja samaaegselt kohakaasluse alusel Võru Tööstustehnikumis ka juhtimist õpetades, tekitas tal tõsise soovi organisatsiooni ja juhtimise teemadega teoreetilisemas plaanis tegelda. Ja selgus, et tähtede seis kujuneski selleks soodsaks.

Koolitaja ja konsultant

TPIs õppimise ajal oli Jaak Leimanni üheks õppejõuks dotsent Raoul Üksvärv. Nüüd oli USAst stažeerimiselt saabunud R. Üksvärv alustanud ettevalmistusi juhtimise õpetamiseks Eestis ja asunud sel eesmärgil looma noorte õppejõudude seltskonda, kellest kujuneksid selle ala eksperdid. Jaak oli nende hulgas üks esimesi. 1968. aastal astus Jaak Leimann TPI statsionaarsesse aspirantuuri ja temast saab Üksvärvava kolmas aspirant. See hetk määras suuresti ära ta edasise elukäigu. Raoul Üksvärvava juhendamisel valmis Jaak Leimannil ettevõtete põhitootmise juhtimist käsitlev kandidaatdivaitekiri. Töö kaitsmisel 1972 aastal oli muide selle esimeseks oponendiks Moskva Riikliku Ülikooli professor Gavril Popov, kellest sai hiljem NSV Liidus alustatud perestroika üks liiderkuju sid.

1973. aastal edutati Jaak Leimann dotsendi ametikohale.

Üksväral oli hea käsi. Tema ja tema poolt väljavalitute entusiastliku tegevuse tulemusel kujunes TPI tööstuse juhtimise ja planeerimise kateedri baasil 1970ndate aastate keskpaigaks inimeste kooslus, keda hakati nimetama Eesti juhtimisala koolkonnaks ning keda sellisena tunnistati ja aktsepteeriti ka NSV Liidu juhtivates teaduskeskustes. See tähendas ka võimalust arendada oma tegevust mõnevõrra iseseisvamalt ja suhteliselt sõltumatult tolleaegsetest üleliidulistest käsulaudadest ja ideoloogilistest kaanonitest.

Jaak alustas tegutsemist mitmel rindel. Ta oli populaarne lektor nii üliõpilaste kui ettevõtete juhtide silmis. Selge ja asjaliku jutuga, sealjuures esinemisstiiliga, mis mõjus lahedalt ja sõbralikult ning oli vürtsitud hea huumoriga. Näiteks tudengitele ettevõtete organiseerimise kursust lugedes, ei toetunud ta mitte niivõrd õpikutele, kuivõrd praktikalähedastele näidetele, kuidas ettevõtetes asju tegelikult tehakse. Ta viis tudengid ettevõtetesse, lastes neile seal kohapeal ettevõtete toimimist selgitada või kutsudes praktikuid ülikooli esinema. Üksvärvava kateedris tegeleti aktiivselt juhtimisalase konsulteerimisega ja Jaagust sai selle tegevuse keskseid eestvedajaid.

Töösiseks murranguks, seda nii erialases kui maailmapildi lainemise mõttes, oli Jaagule stažeerimine 1975/76 õppeaastal Soomes. Koos uute teadmistega leidis Jaak Soomest ka palju sõpru, kellega jäab suhtlema aastakümneteks. Enamgi veel: Jaagust sai põhilise Soome suhete hoidja Eesti juhtimisalase kogukonna, nii teoreetikute kui praktikute jaoks. Raske on nende suhete tähtsus alahinnata. Kindlasti ei oleks taasiseseisvunud Eestis majanduse käivitumine ilma Soome oskusteabeta ja kontaktideta 1990ndatel nii edukalt kulgenud.

Soomes ei keskendu Jaak mingi kitsa *management*'i valdkonna uurimisele, vaid püüab aru saada kaasaegsest organisatsiooni- ja juhtimiskeoriast selle kõige laiemas mõttes. Soome oli tol ajal värvaks värske rahvusvahelise, suuresti USA põhise, erialainformatsiooni juurde. Ta ei kogu tarkust ainult enda jaoks vaid jagab seda väga süsteemiselt nii oma kolleegidega kui kõigi teistega, kellel selle vastu huvi oli. Stažeerimiselt kaasatoodud inglise- ja soomekeelsete materjalide kogum oli ülimalt mahukas. See sisaldas nii uusi teoreetilisi kontseptsioone kui oskusteabe tüüpil kirjandust: juhtide väljaõppes kasutatavaid materjale, organisatsiooni uurimise ja diagnoosimise meetodeid jm. Ta korraldas kaasatoodu tundmaõppimiseks ja läbiarutamiseks terve rea seminare. Jagas materjale kolleegide vahel, lasi nende baasil teha ettekandeid, korraldas arutelusid, kuidas millestki aru saada ja kuidas Eestis kasutada. Seminaridel ei osalenud mitte ainult juhtimisteadlased vaid ka psühholoogid, sotsioloogid, majandusanalüütikud. Need seminarid kujutasid endast töelist rahvaülikooli, mis aitasid meid tol ajal lähemale läänele teadusele ja praktikale. Seminaride üheks tulemuseks oli rotaprintväljaandes raamat "Juhtimiskonsultandi aabits" koostamine.

Pärast Jaagu missioonilaadset rahvaharidustööd polnud Eesti organisatsiooni- ja juhtimislane maastik enam endine. Tema eestvedamisel hakati Eestis juhtide koolitamisel ja konsulteerimisel laialdaselt kasutama rühmatööd, rakendati organisatsiooni arendamise meetodeid, hakati tegelema strateegia ja strateegilise juhtimise teemadega, katsetati juhtide individuaalse arendamise programme jms. Võib

väita, et 70ndate aastate teisel pool oli just Jaak Leimann see mootor, kes suutis Raoul Üksvärvaga poolt käivitatud protsessile jöuliselt uut hoogu anda.

Jaagu koolitus- ja konsulteerimisalane tegevus ei jäanud ainult TPI raamidesse. Ta tegutses aktiivselt ka Kergetööstuse Ministeeriumi arenguorganisatsioonides ning aitas käivitada juhtimise arendamise allüksust Eesti Kolhoosiehituse süsteemis ja suunata selle tegevus perspektiivsetele radadele.

1979. aastal tegi Jaak Leimann oma töölus pöörde – temast sai büroo Mainor teadusdirektor. Uus positsioon võimaldas tal vahetult osaleda Eesti ühe suurima tööstusharu praktilises juhtimises ning rakendada seal oma teadmisi ja ideid uuenduste tegemiseks. Mainor oli tol ajal Eesti NSV Kergetööstuse Ministeeriumi arendusettevõte. Süsteemi kuulus üle 20 tootmisettevõtte, kus töötas kokku ca 40 000 inimest ning seal toodeti ligi 25% kogu tolleaegse Eesti tööstuse toodangust. Jaak meenutab, et Mainori aeg oli tema töölus väga põnev periood, see oli otsingute ja katsetuste ajajärk. Ülo Pärnitsa ja Jaak Leimanni juhitud Mainorist said sel ajal alguse paljud uued ja julged ideed. Peale koolituse ja konsulteerimise valmistati seal ette ka mitmeid majanduseksperimente.

1987. aastal lasi Jaak Leimann end oma mõnedel kollegidel „ära rääkida“ ja valida end Eesti Majandusuuhitide Instituudi (EMI) direktoriiks. Just nimelt valida! Nõukogude Liidus oli alanud „perestroika“ ning katsetati ka sellist uut ideed nagu juhtide valimine töökollektiivi poolt. EMI-s oli Jaagul oma *fan club* ja ehkki toimus tegelik valimisvõitlus, ei olnud Eesti ühe juhtimise täiustamise tipp-persooni valimisvõidus erilist kahtlust. EMI oli koht, kus täiendkoolitusel käis enamik Eesti ettevõtete tipp- ja ka suur osa keskjuhidest. Selle institutsiooni kaudu olid inimeste mõtlemisviisi mõjutamise võimalused suured.

EMI perioodi jäab Jaagul juba Mainoris töötamise ajal valminud doktoritöö lõpetamine ja kaitsmine 1989. aastal. Tolleaegne teadusteknikus doktori kraad NSV Liidus ei ole vörreldav praeguse PhD-ga. Teadusteknikus doktori kraadini jõudsid väga vähesed ja seda võeti kui teaduse tipptaset. Jaagu doktoritöö „Juhtimisalane konsulteerimine majandusorganisatsioonide täiustamise süsteemis“ käsitles laia spektrit konsulteerimisega seotud küsimustest, tugines ligi 20 aastasele kogemusele. Kesksel kohal tema töös olid juhtide konsulteerimise ja koolitamise integreerimise alased lahendused. Koos R. Üksvärvaga ja M. Habakukega kirjutasid nad sel perioodil ka venekeelse monograafia „Juhtimisalane konsulteerimine: teoria ja praktika“. Raamatut avaldas üliiiduline kirjastus „Ekonomika“ ja sellest sai kirjastuse 1989. aasta bestseller. Hiljem anti teos välja ka hispaania keeles, väljaandjaks oli üks Kuubas asuv kirjastus.

Mainori ajal hakkasid Jaagu huvid liikuma üha rohkem majandusmehhanismi muutmise radadele. Sellele aitas kaasa ka stažeerimine Moskvases ja Novosibirsks, suhtlemine teiste hulgas akadeemik Aganbegjani ja tema kolleegidega, kes demonstreerisid küllalt veenvalt, kuidas NSV Liidu majandus, kui põhimõttelisi muutusi ei suudeta ette võtta, uppi lendab. Jaagul süvenes arusaam, et antud perioodil on organisatsioonide tasandil traditsioonilise juhtimise täiustamise kõrvale vaja midagi radikaalsemat. Ta hakkas oma organisatsiooniteoreetiku ja konsultandi oskusi ning generalistitüüpi mõtlemist rakendama üha enam selleks, et aidata mõtestada ja anda nõu suuremate majanduslike ja ühiskondlike murrangute läbiviimiseks Eestis. Algaval perestroikaperioodil olid nii

Mainor kui EMI kesksetest kohtadest, kuhu koondus nii majandusalane kui ka poliitiline reformimõte Eestis. Mainor kujunes Eesti isemajandamise (IME) projekti väljatöötamise keskuseks. Seal hakkas tegutsema ka Rahvarinde koordinatsiooninõukogu. Kui Rahvarinne ja IME Probleemnõukogu, hakkasid korraldama avalikke IME foorumeid, oli EMI suur saal rahvast nii täis, et paljud soovijad ei pääsenud sisse. Tol ajal oli avalikkuse huvi reformide vastu väga suur.

Ministriametid vahepaladega

80. aastate lõpp ja 90. algus oli Eestis ja ka Jaak Leimanni elus pöördeline aeg. Ta kuulus töögruppi, kes 1987. aastal koostas Isemajandava Eesti idee algversiooni. Järgnevatel aastatel osales ta Eesti valitsusreformi alustele väljatöötamisel. Oli igati loogiline, et Edgar Savisaar kutsus just tema 1990. aasta kevadel oma valitsusse majandusministriks. Jaak aitas koostada ka uue valitsuse programmi majandust ja majandusreforme puudutava osa. See oli valitsus, kes tüüris Eesti 1991. aastal taasiseseisvumisele. Ta ei olnud selles valitsuses lihtsalt üks ministritest, vaid täitis ka valitsusjuhi asetäitja rolli. Tihti tuli tal valitsuse istungeid juhtida. Mitmel korral tekkisid peaministri välismaal oleku ajal teravad poliitilised kriisid: näiteks, Tori sündmused 1990. aastal, kus oli täiesti reaalne NSV Liidu sõjajöudu sekkumine või Moskva putši algus 1991 augustis. Tolleaegsed kolleegid valitsusest meenutavad, et oma tasakaalukuse ja ratsionaalsusega mõjus Jaak nendel hetkedel kindlustunnet sisendavana.

Valitsusjuhi asetäitjana vastutas ta mitte ainult reformide vaid majanduse kui terviku toimimise eest. See tähendas ka kohustust selgitada rahvale, miks näiteks mingite kaupade hindade tõus on paratamatu jms. Jaak eelistas pigem valusad töed välja öelda kui ajada lohutavat udujuttu. Üldiselt see töötas. NSV Liidu rahvamajanduse üldise lagunemise ja Eesti sellest laeva uppumisega kaasnevast veekeerisest väljarabelemise tingimustes, oli tolleaegne juhtimine pidev kriisijuhtimine. ”Lootsin saada reformiministriks, aga pidin olema kriisiminister”, on Jaak hiljem toimunut kommenteerinud. Olid pingelised ja keerulised ajad, aga valitsus sai hakkama ning Eesti riik suutis iseseisvuda. Vahel lõõbitakse, et juhte õpetavad või konsulteerivad need, kes ise juhtimisega hakkama ei saa. Jaak tööstas, vastupidist. Ta näitas kui tänuväärts on just konsultant-generalisti silmaring ja kogemused raskes olukorras toimuvas juhtimises. Muidugi juhul, kui inimesel ka endal on ”juhi soolikas” olemas.

Peale Savisaare valitsuse tegevuse lõppu otsustas Jaak päevapolitiikast kõrvale tõmbuda. Ta läks stažeerima USASe Bentley kolledžisse (praegu Bentley University). Ta on humoorikalt kommenteerinud, et pärast seda kui Eestis tuli majandusega igasuguseid piruette ette võtta, tundus nüüd viisakas kasvõi tagantjärgi uurida, mida rahvamajanduse teoreetikud nende teenmade kohta arvavad. Pärast stazeerimist USAs liitus ta Rootsli konsultatsionifirmaga SIAR (hiljem rahvusvaheline firma SIAR Bossard). Valdavalt tegeles ta sel perioodil Eestisse investeeringimist huvitatud välisfirmade konsulteerimisega.

Eesti riigi teenimisest siiski niisama lihtsalt pääsu polnud. Aastatel 1996 – 1999 oli Jaak Leimann majandusministriks veel kahes, nimelt Tiit Vähi teises ja Mart Siimani valitsuses. Jaak oli mittepoliitiline minister, seetõttu puudus tal parteilise seljatagune.

Vaatamata sellele sai ta hakkama. See töestab, et erialane kompetents, kogemused ja isiklik autoriteet võivad maksta ministri ametis enam kui osades. Jaak oli kõikides nendes valitsustes kus ta osales, ka meeskonna liitja ja hea töömeeleolu looja. Tema ministritest kolleegid meenutavad tagantjärgi, et Jaagu sõnavõtmised olid alati tasakaalukad ja heatahtlikud, suunatud probleemide lahendamisele, mitte mingi enda või grupihuvidega seotu läbipressimisele. Sellisest käitimisest kujunebki teiste silmis autoriteet.

Ministrötööga seotult oli Jaak Leimann aastatel 1996–1999 ka Teadus- ja Arendusnõukogu liige ning 1996. aastal kuulus ta Kõrghariduse Hindamise Nõukokku. Tasapisi ajad muutusid – kujunes süsteem, mille raames juhtimine muutus üha reguleeritud. Jaagule taoline tegutsemine jäigalt reglementeeritud protseduuride tingimustes ja nn peenreguleerimine, ei meeldinud. Oma viimastel ministriaastatel võttis ta tihti üles teema vajadusest riigijuhtimises bürokraatia vähendada, struktuure ja protseduurid lihtsustada ning püüdis sellesse võitlusesse ka oma kollege-ministreid kaasa tömmata. Aja vaim surus aga paraku teises suunas. Ideed riigireformi vajadusest on tänapäeval aktuaalsed. Kokkuvõttes on juubilar ühes oma varasemas intervjuus tunnistanud, et ministriks olemise aegadega jäääb ta rahule.

Rahul on olnud ka Eesti ühiskond – riigile osutatud teenete eest on Jaak Leimanni autasustatud 2002. aastal Riigivapi IV klassi ja 2006. aastal Riigivapi II klassi teenetemärkidega.

Tagasi juurte juurde

Pärast mitmekordset ministriametit naases Jaak Leimann pärast 20 aastast eemalolekut tagasi ülikooliellu. Aastatel 1999 kuni 2008 tegutses ta Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ, endine TPI) ärikorralduse instituudi professorina ning organisatsiooni ja juhtimise õppetooli juhatajana. Tema käe all sai õppetooli areng uue hingamise. Suurt tähelepanu pööras ta õppaprogrammide uuendamisele, initsieeris mitmete uute õppeainete õppekavasse võtmise. Vaikne "tiksumine" talle ei meeldinud.

Üheks Jaagu tähelepanuväärseks ettevõtmiseks sel perioodil oli koos SIAR Bossardi aegse kolleegi ja sõbra Christian Junneliusega sihtasutuse Carpe asutamine, mille vahenditest toetati nimetamisväärselt suurte summadega TTÜ majandusteaduskonna teadus- ja õppetegevust. Koos C. Junneliusega jätkus ka juba varem alanud tegevus: Eesti ülikoolide raamatukogudeesse välismaise juhtimisalase kirjanduse hankimine.

Professor Jaak Leimann keskkendus oma õpetamistgevuses eelkõige strateegilise juhtimise temaatikale. Ta püüdis oma pikaajalist kogemust strateegiakonsultandina, mitmete ettevõtete nõukogu liikmena ja juhi-praktikuna tegutsedes saadud kogemust uuemas teoreetilises kirjanduses sisalduvaga sünteesida. 2003. aastal ilmus temalt koos Per-Hugo Skarvad'i ja Juhan Tederiga raamat „Strateegiline juhtimine“, mis kujunes selle valdkonna eestikeelseks põhiõpikuks. 2004. aastal ilmus tal koos Vello Rääguga raamat „Juhtimise konsulteerimine“. Jaagu rahvusvahelised teaduspUBLIKATSIOONID keskkendusid tema tegevuse viimasel akadeemilisel perioodil Eesti rahvamajanduse ülemineku probleematekale 1990ndatel aastatel ja ettevõtete haldusstruktuuri (*corporate governance*) muutumisele selles üleminekus.

1997. aastal valiti professor Jaak Leimann TTÜ aasta viliatlaseks, 2001. aastal autasustati teda TTÜ suure teenetemedaliga „Mente et Manu“ ning 2007. aastal valiti TTÜ majandusteaduskonna parimaks õppejõuks. Aastatel 2001–2005 oli ta TTÜ rektori nõunik ning TTÜ viliatlaskogu juhatuse liige, lisaks veel tegevus Eesti Konsultantide Assotsatsioonis ja Eesti Majandusteaduse Seltsis (EMS)¹.

Aastast 2008 on Jaak Leimann TTÜ majandusteaduskonna emeriitprofessor.

Professor Jaak Leimann kuulub koos praeguseks meie hulgast juba lahkunud professor Raoul Üksvärvava ja professor Madis Habakukega nende Eesti juhtimisteadlaste suurde kolmikusse, kes olid selle valdkonna arengu käilakujudeks nii NSV Liidu kui ka taasiseseisvunud Eesti Vabariigi aegadel.

Ka peale errumineket on tänane emeriitprofessor Jaak Leimann jätkuvalt maailmaparandaja, valutades südant nii meie majandus- ja juhtimisteaduse olukorra kui üldse Eesti arengu pärast. Hea ja targa inimesena on ta oma nõuannetega paljusid aidanud. Mitmed peavad teda oma mentoriks.

Soovime lugudeetud minister-professorile endiste kolleegide poolt palju õnne 80. juubeli puhul!

Peeter Kross ja Erik Terk

Mõtte- ja teekaaslased professor Raoul Üksvärvava koolkonnast

Kasutatud allikad:

1. **Laos M.** (2014). Mainori lugu. Tallinn: OÜ Vali Press
2. **Leimann J.** Kaasteelistega koos on mõnusam elada. TalTech. Majandusteaduskond 80. 80 aastat majandusharidust. Äripäeva eriväljaanne. 11.02.2021
3. **Leimann J.** (2013). Raoul Üksvärv – minu teenäitaja. Kogumik Raoul Üksvärv. Publikatsioonid. Organisatsioon ja juhtimine 50. Meenutusi alg-aastaist. Tallinn: TTÜ kirjastus

¹ Tema EMSi tegevuse raamesse kuulus ka aktiivne osalemine Tartus-Värskas suviti toimunud rahvusvahelisel kolmekeelsel (eesti, saksa, inglise) majanduspoliitika teaduskonverentsil aastatel 2000 (VIII konverents) ja 2002 (X konverents), kus ta andis enda poolt hea tööke ka selleks, et aastal 2022 (30. juuni – 02. juuli), toimub analoogne konverents juba 30ndat korda (seekord Jändenal – kümnnes kord). Konverentsi korraldajad loodavad, et ehk on n-ö „vanameistril“, lugudeetud emeriitprofessoril, huvi ja jaksu ka seekord osaleda! Konverentsi korraldustoimkonna nimel konverentsiseeria algataja (1984) ja peakorraldaja Matti Raudjärve poolt igatahes südamlikult: **Tere tulemast, Jaak!**

Professor Jaak Leimann oli EMSi tegevuses aktiivne osaleja ja sisukas diskuteerija ka aastatel 2003–2006 Tartu Ülikooli regionaalses Pärnu kolledžis talvel toimunud ettevõttetmajanduse konverentsil „Ettevõttetmajandus Eestis ja Euroopa Liit“ (Pärnu, 2003), mille initsiatoriteks ja kaaskorraldajateks olid Pärnu kolledži ärijuhtimise lektoraat ning kirjastus- ja konsultatsioonifirma Mattimar OÜ koostöös TÜ majandusteaduskonna ning TTÜ majandusteaduskonna instituutidega.

4. **Terk E.** (2020). Professor Üksvärava koolkond juhtimisteaduses: teke, toimimine ja mõjud majandusele. Rahvusvaheline teadusajakiri „Estonian Discussions on Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: BWV, Matti-mar, nr. 1-2, lk 69 – 72 (CD: lk 117 – 135)
5. **Ummelas M.** Elada tuleb täna! Professor Jaak Leimann 60. Mente et Manu. TTÜ ajaleht. 27.02.2001
6. **Üksvärav R., Habakuk M., Leimann J.** (1988). Upravlencheskoje kon-sultirovaniye: teorija i praktika. Moskva: Ekonomika, 239 lk

MINISTER UND PROFESSOR JAAK LEIMANN – 80

Die Karriere des Professors Jaak Leimann, der jetzt das 80. Lebensjahr vollendet hat, ist sehr unikal und vielseitig gewesen. Es handelt sich um eine der Schlüsselfiguren der Schulrichtung Organisations- und Führungstheorie, der sowohl als Praktiker für Konsultationen im Führungsbereich als Verallgemeinerer und Promoter von derartigen Tätigkeit große Anerkennung gewonnen hat. Er hat ebenfalls erfolgreich den Posten des Wirtschaftsministers der Republik Estland sogar in drei Regierungszusammensetzungen innegehabt.

Jaak Leimann ist am 1. März 1941 in Süd-Estland, in der Stadt Võru geboren. Im Jahre 1964 absolvierte er die Wirtschaftsfakultät am Polytechnischen Institut Tallinn (TPI; die heutige Technische Universität Tallinn). Nachdem er einige Jahre in den Unternehmen seiner Heimatstadt Võru gearbeitet hatte, darunter bereits auch in einer Führungsrolle, führte er sein Studium im Jahre 1968 an der Aspirantur des TPI weiter, wo sein Betreuer der Gründer der estnischen Führungsschule Professor Raoul Üksvärv war. Hier hat seine Karriere als Lehrkraft Schwung bekommen. Im Jahre 1972 hat er den Grad des Kandidaten in Wirtschaftswissenschaften verteidigt. Parallel zum Unterricht seiner Studenten war er auch als Ausbilder von Führungspersonen und -praktikern sowie als Unternehmensberater tätig. Zu den Themen der Unternehmensberatung schrieb er später auch seine Dissertation zur Erlangung der Promotion des Doktors der Wissenschaften. Das war in der Sowjetunion der höchste wissenschaftliche Grad, den nur wenige erreicht haben.

In der Mitte der 1970er Jahre hatte Jaak Leimann einen Forschungsaufenthalt in Finnland. Dort erworbene Kenntnisse und Erfahrungen hat er unter den estnischen Kollegen verbreitet, womit er einen großen Beitrag zur Vervollkommenung der Praktiken der Führungstätigkeit in Estland geleistet hat und dies an das damalige internationale Niveau angenähert hat. Unter seiner Anleitung hat man in den estnischen Unternehmen begonnen, die Teamarbeit wie auch die Methoden der Strategiegestaltung breit einzusetzen. Im Jahre 1979 wurde Leimann zum Forschungsdirektor der Entwicklungsorganisation Mainor des Estnischen Ministeriums für Leichtindustrie. Diese Position machte es ihm möglich, unmittelbar an der Lösung von Problemen eines von den größten estnischen Industriezweigen wie auch an den ersten marktwirtschaftlich gerichteten Wirtschaftsexperimenten mitzuwirken. Im Jahre 1987 wurde er zum Direktor der Estnischen Institutes für Wirtschaftsführer gewählt. An diesem Institut fand die Weiterbildung eines großen Teils der estnischen Unternehmensführer sowohl der mittleren wie Spitzenebene statt.

Jaak Leimann gehörte der Initiativgruppe an, die im Jahre 1987 angefangen hatte, sich mit dem Plan des Übergangs zur Wirtschaftsautonomie und Marktwirtschaft in Estland zu beschäftigen (in Estland unter dem Akronym IME bekannt). Mit diesem Projekt nahm der schrittweise Übergang Estlands zur Marktwirtschaft den Anfang. Leimann war auch einer der wichtigsten Berater bei der Umstrukturierung der estnischen Regierungsstruktur. In der Regierung des Premierministers Edgar Savisaar, die im Jahre 1990 nach den ersten freien Wahlen an die Macht kam, war Jaak Leimann der Wirtschaftsminister und zugleich der Stellvertreter des Regierungschefs. Das war die Regierung, die Estland im Jahre 1991 zur Wiederherstellung der Unabhängigkeit

gesteuert hat. In den Jahren 1996–1999 übernahm Jaak Leimann die Aufgaben des Wirtschaftsministers noch in zwei weiteren Regierungszusammensetzungen. In den Jahren dazwischen arbeitete er in der internationalen Konsultationsfirma SIAR Bossard.

Im Jahre 1999 kehrte Jaak Leimann nach 20 Jahren Abwesenheit zurück an seine Heimatuniversität, wo er als Professor des Institutes für Betriebswirtschaftslehre und Leiter des Lehrstuhls für Organisation und Führung tätig war. Seit dem Jahre 2008 ist Jaak Leimann ein emeritierter Professor.

Frühere Kollegen Peeter Kross und Erik Terk

PROFESSOR JAAK LEIMANN – 80

The career of Professor Jaak Leimann, who now celebrates his 80th birthday, has been quite unique and multi-faceted. He is one of the key figures of the Estonian school of organisational and management theory who has won recognition as expert of management and an ideologist and promoter of the field of management consulting, but has also successfully served as a minister of economic affairs of the Republic of Estonia, in no less than three cabinets.

Jaak Leimann was born in Võru, South Estonia, on March 1, 1941. He graduated from the Tallinn Polytechnical Institute (TPI) economics faculty in 1964. Having worked for some years in the enterprises of his hometown of Võru, including managerial positions, he continued his studies at TPI in 1968, under the tutelage of Professor Raoul Üksvärv, the founder of the Estonian school of management theory. This launched his academic career. He received the degree of candidate in economics (corresponds to a Ph.D degree today) in 1972.

Leimann worked simultaneously as the trainer of students and practicing managers while providing management consultation services to enterprises and other organisations. Management consultation was also the subject of his later paper for the degree of doctor of sciences (the highest academic degree of the then USSR).

Jaak Leimann underwent scientific internship in Finland in the mid-1970s and propagated the knowledge and experience obtained there among his colleagues in Estonia, making an important contribution to the elevation of Estonia's practice of improving management methods to the advanced international level. Modern methods like teamwork and the forming of enterprises' strategies were being adopted by Estonian enterprises and Jaak Leimann's contribution to it was immense. He also became one of the leading liaison persons in the transfer of Finland's economic experience to Estonia. The significance of this experience cannot be overestimated, especially in the 1980s and 1990s.

In 1979, Jaak Leimann became the Vice President of Mainor, the development organisation of the Estonian Ministry of Light Industry. This position enabled him to participate directly in the solving of problems of one of Estonia's largest branches of industry, as well as in the initiating of first market economy-directed experiments. In 1987 he became the Chairman and professor of the Estonian Management Institute. This institute was responsible for the training in management and economics of top and medium-level managers for a majority of Estonian enterprises.

Jaak Leimann was a member of the team which elaborated in 1987 the initial platform of Estonia's economic autonomy and transfer to market economy (known in Estonia by the acronym of IME Project). The project initiated the complex of market economic reforms, which were implemented during the following five years. Leimann also consulted the reorganisation of Estonia's governance structure. He was the minister of economic affairs and the deputy head of government in Prime Minister Edgar Savisaar's government, which came in power in spring 1990 after the first free election. This was the government which steered Estonia to the restoration of its independence in 1991. Jaak Leimann was the minister of economic affairs in 1996–1999 in two further cabinets.

In the meantime, he worked with the international consulting firm SIAR Bossard, which supported Western enterprises entering the Estonian economy.

Having held several ministerial positions, Jaak Leimann returned to his old university after an absence of 20 years. He was the Professor of Business Organisation and the head of the chair of organisation and management at the Tallinn University of Technology (former TPI) in 1999 –2008. He has been professor emeritus since 2008.

Peeter Kross and Erik Terk,
former colleagues

PROFESSOR VAMBOLA RAUDSEPP – 80

Vambola Raudsepp sündis 25. mail 1941 Sõmerpalu vallas Võrumaal. II Maailmasõda ja nõukogude okupatsiooniaja alguse sünged aastad jätsid kurvad mälupildid enamiku sõjaaeagsete laste mälestustesse. See oli aeg, mida juubilari sõnutsi iseloomustas puudus – seda nii ainelises kui ka vaimses ja kultuurilises plaanis. Vambola Raudsepp õppis Kurenurme põhikoolis ja Antsla keskkoolis, mille lõpetas 1960. aastal. Vambola oli kooliajal innukas maletaja, lugemis- ja kodulooohuviline. Need huvid on teda saatnud siamaani. Keskkooli lõpuklassis tekkis Vambolal sügavam huvi ühiskonna toimimise vastu ning just majanduse osa selles tundus piisavalt eluline, et seda edasi õppida.

1961. aastal asus Vambola õppima Tallinna Polütehnilise Instituudi, nüüdse Tallinna Tehnikaülikooli, majandusteaduskonda, mille lõpetas 1966. aastal. Sellele järgnes suunamine tööle Valga ehitusettevõttesse, kus Vambola Raudsepp töötas algsets finantsist-ökonomistina ja hiljem pearaamatupidajana. Kuid toonane töö- ja juhtimiskultuur, mis valitses enamikes nõukoguaegsetes ettevõtetes, ning plaanimajandusest tingitud vastuolud tekitasid tugeva soovi naasta akadeemilisse ellu.

1968. aastal kutsus toonane Tartu Riikliku Ülikooli rahanduse ja krediidi kateedri juhataja professor Raimund Hagelberg Vambola Raudseppa tööl rahanduse ja krediidi kateedrisse. See oli ka aasta, mil Tartu Ülikoolis taastati majandusteaduskond iseseisva teaduskonnana. 1971. aastal kaitxes Vambola Raudsepp prof. Raimund Hagelbergi juhendamisel kandidaadiväitekirja teemal, mis puudutas ehitusettevõtte käibevera juhtimise finantsprobleeme. Järgnesid aastad täis tööd, algul vanemöpetaja ja hiljem dotsendina. 1983. aastal kaitxes Vambola Raudsepp Leningradis (nüüdne St Peterburg) teaduste doktori väitekirja, mille teemaks oli ettevõtete rahanduse ja investeeringute probleemid ja aasta hiljem järgnes sellele teaduskraadi kinnitamine ning seejärel professorikutse. Jõuda teaduste doktori kraadini kõigest 42 aastasena oli toona tähelepanuvärarne saavutus.

Professor Vambola Raudsepa teadustöö nii enne kui ka peale doktoriväitekirja kaitsmist puudutas eelkõige ettevõtete finantsjuhtimist – tema juhtimisel teostati mitmeid rakendusliku sisuga uuringuid nõukogude perioodil ning ETF poolt rahastavaid teadusuuringuid Eesti Vabariigi ajal. Professor Vambola Raudsepal olid tihedad teadusalased sidemed kolleegidega mitmetest ülikoolidest nii idas kui ka läänes. Tihedad koostöösidemed olid Professor Vambola Raudsepal lisaks Peterburi rahandusteadlastele ka Kaasani Riikliku Rahanduse ja Majanduse Instituudi, Vilniuse Ülikooli ja Läti Ülikooli teadlastega; piiride avanemise järgselt 90ndate alguses sai tuule tiibadesse koostöö kolleegidega Soomest (Abo Akademi Ülikool, Tampere Ülikool, Soome Pank, Helsingi Kaubanduskõrgkool) ja USA-st (Bentley College). Oma akadeemilise karjääri

joooksul on prof. Raudsepp avaldanud rohkem kui sadakond publikatsiooni. Ta ise on seisukohal, et tänapäeva teadus areneb nii kiiresti, et enamik teaduspublikatsioone aegub umbes viie aastaga, kuid eks on ka neid, mis omavad aktuaalsust ja tähendust aastakümneid hiljem. Professor Vambola Raudsepa publikatsioonidest väärivad erilist äramärkimist tema erinevad rahandusalased õpikud, mis valdavalt ilmusid 1990ndate teises pooles ning olid hindamatuks abiks nii siinkirjutajale kui ka kõigile toona rahandust õppivatele tudengitele üle Eesti. Need õpikud leiavad viitamist ning kasutamist tänaseni. Ka pensionipõlve pidades pole Vambola sulge nurka visanud, kuid muutunud on fookus ning tema viimased kirjutised puudutavad Kooraste kandi kodulugu, genealoogiat ja üldist vaimsust.

Vambola Raudsepp on oma mälestusraamatus „Otsingute aastad: sündmused, meenutused ja mõtted“ kirjutanud järgmist: „Teadustöö annab vabaduse ja pakub rahuldust, kuid samas teadmiste sügavama mõistmise kindlustab õpetamine“. Professor Raudsepa käe all on rahandusalaseid teadmisi omandanud tuhanded tudengid. Lisaks oma alma materile, on ta õpetanud tudengeid nii teistes Eesti kõrgkoolides kui ka külalisõppejõuna Soomes, Lätis, Leedus ja mujalgi. 1990ndatel ja 2000ndate alguses oli praktikute poolt väga suur huvi kaasaegsete rahandusteadmiste vastu. V. Raudsepp oli hinnatud täiendkoolitaja ning nii mõnigi kord võisid koolituspäevad venida ka kaheksavõi kümmetunnisteks. Korduvalt valiti ta tudengite poolt teaduskonna parimaks õppejõuks ning tema heasoovlik, abivalmis ja julgustav suhtumine tegid temast hinnatud juhendaja.

Oma pea 40 aastase õppejõuna tegutsemise ajal juhendas professor Vambola Raudsepp sadu uurimis-, diplomi-, bakalaureuse- ja magistritöid. Tema juhendamisel kaitsti ka mitmeid kandidaadi- ja doktoriväitekirju. Oluline panus Eesti majandusvaldkonna teadlaskonna kujunemisel oli ka Vambola Raudsepa tööl erinevates kaitsmiskomisjonides. Ta oli aastaid Leningradi Rahanduse ja Majanduse Instituudi (hilisem St Peterburi Majanduse ja Rahanduse Ülikool) doktoriväitekirjade kaitsmisnõukogu liige, kus kaitsesid oma kandidaadi- või doktoriväitekirja mitmed Eesti toonased ja tänased majandusteadlased. Prof. Raudsepp oli aastatel 1991–2007 ka Eesti Põllumajandustülikooli (nüüdne Maaülikool) põllumajandus- ja majandusteaduste doktoritööde kaitsmisnõukogu liige.

Professor Vambola Raudsepa pika akadeemilise karjääri sisse mahuvad ka mitmed administratiivsed ametikohad ja ülesanded Tartu Ülikoolis. Ta on olnud teadusala prodekaan, instituudi juhataja, katedrijuhataja, Tartu Ülikooli nõukogu liige. Olles aga üheselt vaimu- ja mitte võimuunimene, eelistas ta alati teadus- ja õppetööd administratiivtööle. 1992. aastal sai ta vastloodud ärirahanduse ja investeeringute õppetooli juhiks, mille tegemisi ta koordineeris ja suunas kumi emeriteerumiseni. Professor Vambola Raudsepa panust on tunnustatud nii Tartu Ülikooli suure medaliga (2006) kui ka Tartu medaliga (2008).

Ka mõlemad Vambola pojad on pärinud isa huvi majanduse vastu. Nii Peeter kui ka Priit on lõpetanud TÜ majandusteaduskonna magistrikraadiga ning on tegevad majandusvaldkonnas. Peeter Raudsepp on olnud mitmete suurettevõtete tegevjuht ning juhatab hetkel Ettevõtluse Arendamise Sihtasutust. Priit Raudsepp on tegev ettevõtjana.

Professor Vambola Raudsepp emeriteerus 2006. aastal ja veedab pensionipõlve oma armsa abikaasa Agnesega imekaunis maakodus Kooraste Suurjärve kallastel, tegeledes genealoogia ja koduloo, erinevate lõuna-eesti murrakute ning kõige muu huvitava uurimisega, milleks tööaastatel aega ei jäänud. Iga kord teda seal külastades tunnen heameelt meie sõprusest ja tänulikkust selle üle, et ta on olnud minu õpetaja ja juhendaja.

25. mail 2021 tähistas Vambola Raudsepp oma 80. sünnipäeva

Priit Sander

(õpilane, kauaaegne kolleeg ja sõber)

VAMBOLA RAUDSEPP – 80

Professor Vambola Raudsepp wurde 1941 im Kreis Võru, Estland, geboren. Der Zweite Weltkrieg und die düsteren Anfangsjahre der sowjetischen Besatzung hinterließen bei den meisten Kriegskindern traurige Erinnerungen. Es waren sowohl in materieller als auch in geistiger Hinsicht Notzeiten. Vambola Raudsepp machte 1960 seinen Abschluss an der Antsla Oberschule (Gymnasium). Während seiner Schulzeit war Vambola ein begeisterter Schachspieler, der sich für Literatur und lokale Geschichte interessierte. In seinem letzten Schuljahr begann er sich für gesellschaftspolitische Probleme und wirtschaftliche Fragen zu interessieren.

Vambola studierte 1961–1966 Wirtschaftswissenschaften an der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät des Polytechnischen Instituts von Tallinn (heute handelt es sich um die Technische Universität Tallinn).

1968 wurde Vambola Raudsepp eingeladen, an dem Lehrstuhl für Geld und Kredit der Staatlichen Universität Tartu zu arbeiten. Im 1971 promovierte Vambola Raudsepp unter der Leitung von Prof. Raimund Hagelberg zum Thema Finanzprobleme des Managements des Umlaufvermögens eines Bauunternehmens. Es folgten arbeitsreiche Jahre, zunächst als akademischer Oberlehrer, später als Dozent. Im 1983 habilitierte Vambola Raudsepp in Leningrad (heute – Sankt Petersburg) mit dem Thema Unternehmensfinanzierung und Investitionen und erhielt ein Jahr später einen Ruf auf eine Professur an der Universität Tartu. Im Alter von 42 Jahren den Grad eines habilitierten Doktors der Wissenschaften zu erlangen, war damals eine bemerkenswerte Leistung in der Sowjetunion.

Die Forschungsarbeiten von Professor Vambola Raudsepp konzentrierten sich hauptsächlich auf das Finanzmanagement von Unternehmen. Professor Vambola Raudsepp hatte enge akademische Verbindungen zu Kollegen von mehreren Universitäten im Ost und West – insbesondere zu Kollegen aus Leningrad (St. Petersburg), zu Forschern am Kasaner Staatsfinanz- und Wirtschaftsinstitut, und zu Kollegen der Universität Vilnius sowie der Universität Lettlands. Nach der Grenzöffnung Anfang der 1990er Jahre begann seine Zusammenarbeit mit Kollegen aus Finnland (Åbo Akademi University, Tampere University, Finnischer Nationalbank, Helsinki School of Economics) und in den USA (Bentley College). Während seiner akademischen Laufbahn hat Prof. Raudsepp mehr als 100 wissenschaftliche Arbeiten und mehrere Finanzlehrbücher veröffentlicht, die auch heute noch zitiert und studiert werden.

Tausende Studierende erwarben unter der Anleitung von Professor Raudsepp finanzwirtschaftliche Kenntnisse. Neben seiner Alma Mater lehrte er an anderen estnischen Universitäten und auch als Gastwissenschaftler in Finnland, Lettland, Litauen und in anderen Ländern. In den 1990er und Anfang der 2000er Jahre führte V. Raudsepp mehrere Fortbildungskurse und –Seminare zum Thema Finanzen für Unternehmensleiter durch. Wiederholt wurde er zur besten Lehrkraft der Fakultät gewählt und seine unterstützende und ermutigenden Aktivitäten machten ihn zu einem geschätzten Betreuer von Studenten und Forschern.

Während seiner fast 40-jährigen Lehrtätigkeit betreute Professor Vambola Raudsepp hunderte von Forschungs- und Diplomarbeiten, Bachelor- und Masterarbeiten. Unter seiner Leitung wurden mehrere Promotions- und Habilitationsarbeiten verteidigt. Er war jahrelang Mitglied der Prüfungskommission für Habilitation des Leningrader Instituts für Finanzen und Wirtschaft (heute – Staatliche Universität für Wirtschaft und Finanzen Sankt Petersburg). Von 1991–2007 war Professor Raudsepp auch Mitglied der Prüfungskommission für Habilitation in Agrar- und Wirtschaftswissenschaften an der Estnischen Landwirtschaftsuniversität (heute ist sie die estnische Universität für Biowissenschaften).

Die lange und fruchtbare akademische Laufbahn von Professor Vambola Raudsepp brachte viele administrative Positionen und Aufgaben an der Universität Tartu mit sich. Er war Vize-Dekan für Forschung, Institutsleiter, Lehrstuhlsleiter, Mitglied des Rates der Universität Tartu. Für seinen vielseitigen Beitrag wurde Professor Vambola Raudsepp die Große Medaille der Universität Tartu (2006) und die Medaille von Tartu (2008) verliehen.

Professor Vambola Raudsepp wurde 2006 emeritiert. Jetzt verbringt er seinen Ruhestand mit seiner lieben Frau Agnes in einem herrlichen Landhaus am Ufer des Sees Kooraste Suurjärv.

Am 25. Mai 2021 feierte Vambola Raudsepp seinen 80. Geburtstag.

Langjährige Kollegen
Priit Sander und Toomas Haldma

PROFESSOR VAMBOLA RAUDSEPP – 80

Vambola Raudsepp was born on the 25th of May in 1941 in Sõmerpalu parish, Võru county. The Second World War and the dismal early years of Soviet occupation left sorrowful images in the memories of the majority of wartime children. These were times that according to the words of the jubilarian were characterized by shortage, both in material and spiritual terms. Vambola Raudsepp studied in Kurenurme Elementary School and Antsla High School from which he graduated in 1960. During his school years Vambola was an avid chess player, interested in reading and local history. Those interests have persisted until now. In his senior year of high school, Vambola became interested in how society functions and the field of economics seemed to be intrinsic to further study.

In 1961, Vambola began his studies at the Faculty of Economics of Tallinn Polytechnic Institute, now Tallinn University of Technology, which he graduated from in 1966. This was followed by a move to Valga construction company where Vambola Raudsepp initially worked as a financial economist and then as a chief accountant. However, work and management culture which prevailed in most of the Soviet era enterprises and dissensions caused by planned economy raised a strong desire to return to academic life.

In 1968, then Head of Department of Money and Credit of Tartu State University, professor Raimund Hagelberg, invited Vambola Raudsepp to work at his department. It was a year when the Faculty of Economics as an independent entity was restored at Tartu State University. In 1971, under supervision of Prof. Raimund Hagelberg Vambola Raudsepp, he defended the Candidate of Sciences thesis on the topic on financial problems of management of current assets of a construction company. This was followed by years full of work, at first as a senior teacher, later as an associate professor. In 1983 Vambola Raudsepp defended in Leningrad (now – Saint Petersburg) the Doctor of Sciences thesis on the topic which considered the problems of corporate finance and investments. A year later his scientific degree was affirmed, then came an invitation for a professor position. To obtain the degree of Doctor of Sciences being only 42 years old was a remarkable achievement at that time.

The Scientific work of Professor Vambola Raudsepp both prior, and after the defense of his doctoral thesis concentrated primarily on financial management of companies: several applied studies during Soviet period and Estonian Science Foundation-financed academic studies after the restoration of independence were conducted under his supervision. Professor Vambola Raudsepp had tight academic connections with colleagues from several universities both in the East and the West. Tight connections were established with financial economists from Leningrad (St. Petersburg), scientists from the Kazan State Finance and Economics Institute, Vilnius State University and Latvian State University. After the opening of borders at the beginning of the 1990s, cooperation with colleagues from Finland (Åbo Akademi University, Tampere University, Bank of Finland, Helsinki School of Economics) and USA (Bentley College) took off. During his academic career Prof. Raudsepp published more than a hundred research papers. His perspective on the subject is that the pace of scientific development is so fast, that the majority of publications become irrelevant in around five years; although he maintains that there are studies which remain topical and significant even

decades later. Of publications by Professor Vambola Raudsepp, his various finance textbooks are worth mentioning; they appeared mostly at the end of 1990s and were of very invaluable help to the author of these lines and also to all the students of Estonia who studied finance. Those textbooks are being cited and read even in the present. Vambola has not quit writing even while retired, although the focus of his writings changed – now his main interests are related to studies of Kooraste countryside, genealogy and general spirituality.

In his memoir “The years of search: events, memories and thoughts” Vambola Raudsepp wrote the following: “Scientific work gives freedom and offers satisfaction, yet teaching ensures in-depth understanding of knowledge” Thousands of students acquired knowledge in finance under the instruction of professor Raudsepp. In addition to his alma mater he taught at other Estonian universities; he worked as an invited scholar in Finland, Latvia, Lithuania and other countries. In the 1990’s, and at the beginning of the 2000’s: practitioners had very strong interest towards modern finance. V. Raudsepp was an appreciated educator and it was not rare for his training sessions to stretch out to eight or ten hours a day. Repeatedly he was elected the best lecturer of the faculty and his benevolent; supportive and encouraging attitude made him an appreciated supervisor.

During his almost 40 years long teaching period Professor Vambola Raudsepp supervised hundreds of research and diploma papers, bachelor and master theses. Several science and doctoral theses were defended under his supervision. A substantial contribution to the formation of scientific community in the field of economics has to be attributed to his work in various defense committees. For years he was a member of the defense committee of doctoral theses of Leningrad Institute of Finance and Economics (later – Saint Petersburg State University of Economics and Finance), where many past and current Estonian economists defended their candidate or doctoral theses. During 1991-2007 professor Raudsepp was also the member of the defense committee of doctoral theses on agricultural and economic sciences at Estonian Agricultural University, now Estonian University of Life Sciences.

The long and prolific academic career of Professor Vambola Raudsepp accommodated many administrative positions and tasks at the University of Tartu. He was Vice Dean for Research, Head of Institute, Head of Department, member of the Council of the University of Tartu. Being a person of spirit not power, he would always prefer scientific and pedagogical work to administrative one. In 1992 he became the Head of a newly created Department of Corporate Finance and Investments which activities he coordinated and managed until he became professor emeritus. For his all-around contribution, professor Vambola Raudsepp was awarded the University of Tartu Grand Medal (2006) and the Medal of Tartu (2008).

Vambola’s both sons inherited their father’s interest in economics. Both Peeter and Priit graduated from the Faculty of Economics and Business Administration at the University of Tartu, they are active practitioners. Peeter Raudsepp has been executive manager at many large Estonian corporations, currently he is the Chairman of the Management Board of Enterprise Estonia (EAS) foundation. Priit Raudsepp is an entrepreneur.

Professor Vambola Raudsepp became emeritus in 2006. He spends his retirement with his lovely wife Agnes in a marvelous country home on the shore of lake Kooraste

Suurjärv. There he deals with genealogy and local history, studies dialects of Southern Estonia and many other things he had no time for during his working life. Every time I visit him, I feel happy for our friendship. I also feel grateful that he was my teacher and supervisor.

On the 25th of May 2021 Vambola Raudsepp celebrated his 80th birthday.

Priit Sander
(student, long-time colleague and friend)

**SÜNNIPÄEVALISED-JUUBILARID – SEOTUD MEIE AJAKIRJA
VÄLJAANDMISE NING RAHVUSVAHELISE TEADUSKONVERENTSI
KORRALDAMISEGA**

**GEBURTSTAGSKINDER UND JUBILARE – VERBUNDEN MIT DER
HERAUSGABE UNSERER ZEITSCHRIFT UND DER ORGANISATION DER
INTERNATIONALEN WISSENSCHAFTSKONFERENZ**

**BIRTHDAYS AND JUBILEES – RELATED TO THE PUBLISHING OF OUR
JOURNAL AND ORGANISATION OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC
CONFERENCE**

TOOMAS METSIS – 60 (27.06.1960)

Eesti Tõlkide ja Tõlkijate Liidu liige Toomas Metsis sai 2020. aasta 27. juunil 60-aastaseks. Ta on olnud meie iga-aastase rahvusvahelise majanduspoliitika teaduskonverentsi pikaajaline suurepärane ja kohusetundlik *saksa keele peatõlk* Jäneda mõisas (*suuhine tõlge konverentsil*: eesti-saksa ja saksa-eesti järeltõlge) ja igal aastal meie kolmeekelse eelretsenseeritava rahvusvahelise teadusajakirja „Estonian Discussions on Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised vätlused“ mõnede artiklite ja muu vajaliku *tõlkija* (*kirjalik tõlge*, saksa keel). Kõigile ajahuvilistele on ta selle koostöö ajal ka kompetentset keelenõu andnud, mille eest talle tänulikud oleme. Toomas on suurepäraselt meie konverentsi rahvusvahelisse seltskonda sulandunud. Loodame, et meie senine hea koostöö jätkub ka edaspidi.

Lugupidamisega,
konverentsi ja ajakirja toimkond

TOOMAS METSIS – 60 (27.06.1960)

Toomas Metsis, Mitglied des Estnischen Dolmetscher- und Übersetzerverbandes, hat am 27. Juni 2020 seinen 60. Geburtstag gefeiert. Er hat unsere alljährliche internationale wirtschaftspolitische Wissenschaftskonferenz in langen Jahren als ein großartiger und verantwortungsbewusster Hauptdolmetscher für deutsche Sprache am Gutshof von Jäneda (mündliche Übersetzung auf der Konferenz: estnisch-deutsche und deutsch-estnische Konsekutivübersetzung) unterstützt und ist auch jedes Jahr bei unserer dreisprachigen vorrezensierten internationalen Wissenschaftszeitschrift „Estonian Discussions on Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik / Eesti majanduspoliitilised vätlused“ der Übersetzer von einigen Artikeln sowie sonstigen benötigten Materialien (schriftliche Übersetzung, deutsche Sprache) gewesen. Allen Interessierten hat er im Laufe dieser Zusammenarbeit auch kompetente Sprachberatung erteilt, wofür wir ihm sehr dankbar sind. Toomas ist mit der internationalen Gemeinschaft unserer Konferenz bestens zusammengeschmolzen. Wir hoffen, dass unsere bisherige gute Zusammenarbeit sich auch im Weiteren fortsetzen wird.

Mit Hochachtung,
das Arbeitsteam der Konferenz und der Zeitschrift

TOOMAS METSIS – 60 (27.06.1960)

Toomas Metsis, member of the Estonian Association of Interpreters and Translators had his 60th birthday on 27 June 2020. He has been the long-term excellent and conscientious main German interpreter of our annual international scientific conference on economic policy held in Jäneda Manor (interpreting at the conference: Estonian-German and German-Estonian consecutive interpretation) and annual translator of a few papers and other necessary texts for our peer-reviewed international scientific journal published in three languages Estonian Discussions on Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik / Eesti majanduspoliitilised vätlused (translation, German). He has also given competent linguistic advice to all interested persons during this cooperation, for which we are grateful to him. Toomas has been an excellent addition to the international community of our conference. We hope that our current good cooperation will continue also in the future.

Sincerely,

Organising Committee of the Conference and Editorial Staff of the Journal

* * *

JANNO REILJAN – 70 (8.10.1951 – 23.01.2018)

Hea kolleeg ja sõber, paljudele asjalik kaasteeline juba üliõpilas- ja noorte majandusteadlaste päevilt, TÜ emeritprofessor dr Janno Reiljan oleks saanud käesoleva aasta 8. oktoobril 70-aastaseks. Janno Reiljan oli meie majanduspolitika teaduskonverentside (sh esimese nn laevakonverentsi) aktiivne kaaskorraldaja ja pikaajaline osaleja (alates esimesest, aastast 1984 mõningase vahega, kuni aastani 2017) nii Värskas kui seejärel Jänedal. Ta oli meie kolmekeelse eelretsenseeritava rahvusvahelise teadusajakirja „Estonian Discussions on Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised vätlused“ pühendumud toimetaja (alates 2007 kuni lahkumiseni), samuti põhjalik retsentent, olles ka ajakirjas avaldatud paljude sisukate artiklite autor ning kaasautor koos oma arvukate ja edukate doktorantidega. Kogu oma tegevusega oli Janno lugueetav ja meeldiv seltsiline ka meie konverentsi välisteadlastele. Stažeerinud korduvalt ja pikaajaliselt Saksamaa LV ülikoolides (Bonn, Lüneburg, Kiel).

Pikemalt ajakirja numbrites: 2-2016 ja 1-2/2018

Parimate mõtetega Jannot mälestades,
konverentsi ja ajakirja toimkond

JANNO REILJAN – 70 (8.10.1951 – 23.01.2018)

Ein guter Kollege und Freund, für viele ein sachkundiger Wegbegleiter seit den Tagen von studierenden und jungen estnischen Wirtschaftswissenschaftlern, emeritierter Professor der Universität Tartu, Dr. Janno Reiljan, wäre in diesem Jahr am 8. Oktober 70 Jahre alt geworden. Janno Reiljan war ein aktiver Mitveranstalter unserer Wissenschaftskonferenzen über Wirtschaftspolitik (darunter der ersten sogenannten Schiffskonferenz) und ein langjähriger Teilnehmer (seit der ersten, ab dem Jahre 1984

mit einigen Unterbrechungen bis zum Jahre 2017) sowohl in Värska wie auch danach in Jäneda. Er war auch ein engagierter Redakteur unserer dreisprachigen vorrezensierten internationalen Wissenschaftszeitschrift „Estonian Discussions on Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik / Eesti majanduspoliitilised vätlused“ (seit 2007 bis zum Abschied), er war ebenso ein gründlicher Rezessent, wobei er gleichzeitig zusammen mit seinen zahlreichen und erfolgreichen Doktoranten auch Autor und Mitautor von mehreren in der Zeitschrift veröffentlichter inhaltsreicher Artikel war. In all seiner Tätigkeit war Janno ein angesehener und angenehmer Zeitgenosse auch für ausländische Wissenschaftler unserer Konferenz.

Mit den besten Gedanken in Erinnerung an Janno,
das Arbeitsteam der Konferenz und der Zeitschrift

JANNO REILJAN – 70 (8.10.1951 – 23.01.2018)

8 October this year would have been the 70th birthday of our good colleague and friend, an efficient companion for many of us already from the times when we were students and young economists, Professor Emeritus of the University of Tartu Dr Janno Reiljan. Janno Reiljan was an active co-organiser (incl. for the first, the so-called Ship Conference) and long-term participant of our scientific conference on economic policy (since the first one in 1984, with a certain interval up to 2017) both at Värska and subsequently at Jäneda. He was a dedicated editor (since 2007 until his death) of our peer-reviewed international scientific journal published in three languages Estonian Discussions on Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik / Eesti majanduspoliitilised vätlused, also a thorough peer-reviewer and an author and co-author of many papers of substance published in the journal together with his numerous and successful doctoral students. In all his activities, Janno was a respected and pleasant partner also for the foreign researchers of our conference. He had many long-term fellowship engagements in universities of the Federal Republic of Germany (Bonn, Lüneburg, Kiel).

More information in the journal issue: 2–2016

Remembering Janno with our best thoughts,
Organising Committee of the Conference and Editorial Staff of the Journal

* * *

RUTH TAMMEORG – 60 (25.02.1961)

Kauaaegne Tartu Ülikooli raamatukogu erialaspetsialist (VI-nda kvalifikatsioonitasemega raamatukoguhoidja; olles TÜ majandusteaduskonna referent ja Euroopa Liidu dokumendikeskuse juht, samuti Tartumaa Euroinfo Keskuse ning Europe Direct Lõuna-Eesti infopunkti juhataja), tänane TÜ Ametiühingu juhatuse esimees Ruth Tammeorg tähistas käesoleva aasta 25. veebruaril oma 60. Juubelit. Ta on aastaid väga asjatundlikult nõustanud ka meie kolmeekelise eelretenseeritava rahvusvahelise teadusajakirja „Estonian Discussions on Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised vätlused“ (selle nime all alates aastast

2007) toimkonda väljaandmist puudutavates küsimustes. Seda nii Eesti kui rahvusvaheliste andmebaaside osas, olles ühtlasi meie ajakirja kompetentne toimetaja-konsultant. Ajakirja toimkond on Ruth'ile tänulik tulemusliku ja alati lahke abi eest.

Lugupidamisega,
konverentsi ja ajakirja toimkond

RUTH TAMMEORG – 60 (25.02.1961)

Ruth Tammeorg, die langjährige Mitarbeiterin der Bibliothek der Universität Tartu (Bibliothekarin der VI. Qualifikationsebene; gleichzeitig Referentin der Wirtschaftsfakultät der Universität Tartu und Leiterin des Europäischen Dokumentationszentrums, ebenso Leiterin des Euro-Info-Zentrums für Landkreis Tartumaa), die heutige Vorstandsvorsitzende der Gewerkschaft der Universität Tartu, hat am 25. Februar des laufenden Jahres ihren 60. Geburtstag gefeiert. Sie hat in all den Jahren das Team unserer dreisprachigen vorrezensierten internationalen Wissenschaftszeitschrift „Estonian Discussions on Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik / Eesti majanduspoliitilised väitlused“ (unter diesem Namen seit dem Jahre 2007) in Fragen der Veröffentlichung sehr professionell beraten. Und das sowohl in Bezug auf estnische wie auch internationale Datenbanken, wobei sie zugleich eine kompetente Redakteurin und Konsultantin unserer Zeitschrift gewesen ist. Das Team der Zeitschrift ist Ruth sehr dankbar für die effiziente und immer zuvorkommende Hilfe.

Mit Hochachtung,
das Arbeitsteam der Konferenz und der Zeitschrift

RUTH TAMMEORG – 60 (25.02.1961)

Long-term subject librarian of the Tartu University Library (Subject Librarian of Level VI; expert of the School of Economics and Business Administration, head of the European Documentation Centre, also head of the EU Information Centre of the Tartu County and head of the Europe Direct Information Centre of South Estonia), current Chairwoman of the Trade Union of the University of Tartu Ruth Tammeorg celebrated her 60th jubilee on 25 February this year. She has given our editorial staff very competent advice also in issues related to publishing our peer-reviewed international scientific journal published in three languages Estonian Discussions on Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik / Eesti majanduspoliitilised väitlused (under this name since 2007) concerning Estonian and international databases and has also been a competent editor-consultant of our journal. The editorial staff of the journal is grateful to Ruth for effective and always kind assistance.

Sincerely,
Organising Committee of the Conference and Editorial Staff of the Journal

80 AASTAT TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOLI MAJANDUSTEADUSKONDA

Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) majandusteaduskonna 80-aastane ajalugu on keerukas, vaheldunud tõusude ja mõõnadega ning paratamatusena kulgenud ligi pool sajandit nõukogude võimu tingimustes.

Nõukogude võimu kehtestamine Eestis 1940. aastal tekitas ümberkorraldusi kõrgharidusega majandusspetsialistide ettevalmistamisel. Arvati, et majanduslikku kõrgharidust on otstarbekas arendada pealinnas Tallinnas. 28. septembril 1940. aastal andis Eesti NSV ajutine Üleminnõukogu Presiidium välja TTÜ majandusteaduskonna asutamise seadluse. Selle järgi kaotati kõrgema majandusliku hariduse ratsionaliseerimise eesmärgil majandusteaduskond Tartu Ülikooli (TÜ) juures (mis oli alustanud tegevust 1. 01. 1938) ja viidi üle TTÜ kooesseisu. On mõningaid hiljuti leitud arhiiviandmeid, kust selgub, et TÜ majandusteaduskonna ületoomist Tallinna kaalutti juba 1930-tel, kuid seda ei toiminud ilmselt ressursside nappuse, organisatoorsete probleemide ja keeruliste-pöördelite aegade tõttu.

1941. a kevadseimestril oli majandusteaduskond TTÜ suurim teaduskond (ligi 600 üliõpilast), kus tegutses 5 kateedrit (poliitilise ökonomia, finants- ja krediidimajanduse, statistika ja raamatupidamise, tööstuse, kaubanduse). Teaduskonna esimene dekaan oli prof Paul Vihalemm, alates juunist 1941 prof Juhani Vaabel.

Õppetöö katkestas sõda. 1941. a sügisel viidi majandusteaduskond tagasi Tartu Ülikooli ja 1944. a sügisel toodi taas TTÜ (tol ajal TPI-Tallinna Polütehniline Instituut) kooesseisu. Teaduskond valmistas ette spetsialiste-ökonomiste tööstuse, kaubanduse ning rahanduse ja krediidi erialadel. Kaks viimatimainitud eriala anti 1953/54 TÜ-le, spetsialiseerudes TPI-s 1950-ndatel tööstusökonomikale.

Nõukogude perioodil koolitati majandusspetsialiste ligi 20 erialal, neist pikemat aega järgmistes: masinaehituse ökonomika ja organiseerimine, raamatupidamine ja majandusanalüüs, ehituse ökonomika ja organiseerimine, tööstuse planeerimine, majandusliku informatsiooni töötlemine, teeninduse ökonomika ja organiseerimine. Osadel erialadel olid parallelrühmad (eesti ja vene). Majandusharidust anti kolmes õppevormis (päevane, õhtune, kaugõpe) ja õppeaeg oli 4-6 aastat. Lõpetajad said (olenevalt erialast) insener-ökonomisti (majandusinseneri) või ökonomisti kvalifikatsiooni. Majandusaineid õpetati ka tehnikateaduskondade üliõpilastele.

Erialade kasvuga suurennes ka üliõpilaste arv. 1970–80 aastail õppis teaduskonna erinevatel kursustel korraga ca 900-1000 üliõpilast ja aastas oli keskmiselt 300-400 lõpetajat. Majandusüliõpilased moodustasid ligi 30% TPI üliõpilaskonnast. Perioodil 1945-90 Eestis ettevalmistatud kõrgharidusega majandusspetsialistidest olid ligi 60% TPI-st.

Nõukogude perioodil tegutses majandusteaduskonnas 29 kateedrit (sh pikemat aega statistika ja raamatupidamise, tootmise ökonomika ja organiseerimise, ehituse ökonomika ja organiseerimise, tööstuse juhtimise ja planeerimise, teenindus-ökonomika, töökitse, majandusmatemaatika, informatsioonitöötlemise, statistika, raamatupidamise, tööstusökonomika) ja 3 teaduslaborit (töökorralduse, kõrgkooli

ökonomika, sotsiaal- ja majandusanalüüs). Vaheldus 6 dekaani (Paul Vihalemm, Juhan Vaabel, August Sipsakas, Eduard Inti, Juhan Toomaspoeg, Jaak Tamberg). Dotsent Juhan Toomaspoeg oli dekaaniks 22 aastat (1964–1985), mis on pikim dekaaniks oleku periood TTÜ (TPI) ajaloos. Teaduskonna õppejõudude keskmene arv oli 100 (neist 65% teaduskraadiga), töötajaid kokku 170.

Teadustöid organiseerisid ja aspirante juhendasid tuntud professorid majanduskortorid Arkadi Rannes ja Eduard Kull (tööstusökonomika), Erik Linnaks (majandusarvestus), Uno Mereste (statistika ja analüüs), Salman Straž (kaubandus- ja tarbimissstatistika), Juhan Vaabel (statistika ja rahandus), Vello Vensel (ökonomeetria) ja Raoul Üksvärv (juhtimine). Kirjutati silmapaistval tasemel teadustöid ja raamatuid, mis olid kasutusel nii õpikutena kui praktikas käsiraamatutena. Neist osa ei ole kaotanud oma aktuaalsust ka tänapäeval.

TPI majandusserialade lõpetanuteest jõudis 18 (sh üks naine) doktorikraadini (mis on 38% kõigist eestimaalaste kaitstud majanduse doktoritöödest). Majandusteaduste kandidaatitöö kaitseks 155 inimest (113 meest ja 42 naist), see on 34% kõigist kaitstud kandidaatitöödest (459). Eesti Vabariigis võrdsustati nõukogudeaegne kandidaadikraad doktorikraadiga (PhD, Doctor of Philosophy).

1992. a. üleminiekuga uuele akadeemilisele struktuurile loodi majandusteaduskonnas 5 instituuti 17 õppetooliga: käitismajanduse (alates 2000 – ärikorralduse instituut), majandusarvestuse, teoreetilise majandusteaduse ja –metodoloogia (alates 2000-rah Yamajanduse instituut), territoriaalmajanduse (alates 2002 – avaliku sektori majanduse instituut), juhtimise ja turunduse (1992–1994).

2008/2009 liitus TTÜ-ga Audentese Rahvusvaheline Ülikool, kust osa õppejõude tuli majandusteaduskonda. 2017. aastal, seoses TTÜ struktuurreformiga liideti majandusteaduskonnaga sotsiaalteaduskond ja TTÜ Tallinna Kolledž. Kaotati kõik õppetoolid. Need formeeriti ümber uurimisrühmadeks. Käesoleval ajal (2021. a) on majandusteaduskonnas 4 instituuti: ärikorralduse, majandusanalüüs ja rahanduse, Ragnar Nurkse innovatsiooni ja valitsemise, õiguse. Teaduskonna juurde kuulub keelte- ja kommunikatsiooni keskus. Tegutseb ergonomialabor. 2020. aastal loodi teaduskonnas Eesti esimene teenusedisaini labor.

Seisuga 1.09.2021 töötas majandusteaduskonnas 217 põhikohaga inimest, nendest 169 olid õppejõud ja teadurid (sh 29 professorit ja 21 dotsenti). 30% on välismaalased (TTÜ-s 26%) ligi 30-est välisriigist. Õppejõududest ja teaduritest 57% omas doktori- ja 37% magistrikraadi.

Tunnustatud professoriteks on olnud Jaan Alver, Üllas Ehrlich, Aaro Hazak, Kaido Kallas, Kaie Kerem, Kaarel Kilvits, Ene Kolbre, Ants Kukrus, Jaak Leimann, Enn Listra, Kadri Männasoo, Katrin Paadam, Marje Pavelson, Maksim Saat, Piia Tint, Urve Venesaar.

Dekaanideks on olnud uuemal ajal (1992–2021) Jaak Tamberg, Ene Kolbre, Alari Purju, Üllas Ehrlich, Enn Listra (valitud kolmel korral).

TTÜ majandusteaduskond on suurim "majanduskool" Eestis, õppureid on olenevalt õpeaastast keskmiselt 2550 ja iga-aastane keskmene vastuvõtt 630 tudengit.

Majandusteaduskonna erialad on olnud väga populaarsed õppuritele Eestist ja ka välismaalt. Iga-aastasel üliõpilaste vastuvõtul on majandusteaduskonna erialad suurima konkursiga. Teaduskonna erialad kuuluvad enamasti õppekavagruppi "Ärindus ja haldus", mis Eestis on TTÜ vastutusvaldkonnas. Majandusteaduskond vastutab eelkõige majandus- ja ettevõtlusõppe kvaliteedi taseme eest.

1995. aastast algas bakalaureuseõpe ning 2002. aastast käivitusid nn 3+2 integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppekavad. Bakalaureuseastmel on välja arendatud 5 õppesuunda (-kava ehk eriala) (ärindus, rakenduslik majandusteadus, avalik haldus ja riigiteadused, inglise keeles rahvusvaheline ärikorraldus ja õigusteadus) koos spetsialiseerumisvõimalustega. Magistriõppes on õppesuundadeks (-kava ehk eriala) rakenduslik majandusteadus, äirahandus ja majandusarvestus, juhtimine ja turundus, avaliku sektori juhtimine ja innovatsioon. Peale nende ingliskeelsed tasulised õppekavad: rahvusvaheline ärikorraldus, tehnoloogia valitsemine ja digitaalsed muutused, õigusteadus, ettevõtlus ja juhtimine. Doktoriõppekavad on avalik haldus (peaerialad avalik haldus ning tehnoloogia valitsemine) ja majandus (peaerialad majandusteooria, finantsökonomika ja ärikorraldus). Kõik bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppe kavad on riiklikult akrediteeritud ja rahvusvaheliselt tunnustatud.

Õppekavade ja -ainete uuendamisel on viimastel aastakümnetel äratehtud titaanlik töö. Õppekavu aitavad arendada riigi parimad praktikud. Majandusteaduskonna õppetöös osaleb igal aastal ligi 150 praktikut erinevatest valdkondadest (ettevõtjad, investorid, ministrid jt). 2019 aastal Kantar Emorilt tellitud maineuring näitas, et Eesti ettevõtted hindavad TTÜ majandusteaduskonda Eesti majandushariduse pakkujatest kõige kõrgemalt (8,3 punkti 10-st).

Majandusteaduskond on õppetegevuse arendamisel innovatsioonilembene, panustades interdisciplinaarsete erialade õpetamisse teiste teaduskondade õppekavades. Ligi 27% TTÜ e-toega õppeainetest on valminud majandusteaduskonnas.

Majandusteaduskonnas on ligi 2300 üliõpilast, neist 49% bakalaureuse-, 47% magistri- ja 4% doktoriõppes. Välistudengite (üle 550 enam kui 65 riigid) osakaal on 23%, millega ollakse kõige rahvusvahelisem teaduskond TTÜ-s (välisüliõpilasi 16%) ja ilmselt ka Eestis. Teaduskonna üliõpilaskond moodustab 27% TTÜ üliõpilaste koguarvust, välisüliõpilased 5,6%. Majandusteaduskonna on lõpetanud (koos õhtuse, kaugõpp, magistri- ja doktoriõppega) üle 20 000 inimese.

Teadustöös toimub uurimisrühmades seotuna instituutide profiilile järgmistes põhisuundades.

Majandusanalüüs ja rahanduse instituudis:

- Ettevõtete tootlikkus, investeeringud ja konkurentsivõime eksportturgudel (uurimissuuna juht prof Kadri Männasoo)
- Majanduslik tulemuslikkus: integratsioon, valitsemine ja poliitika (prof Karsten Michael Staehr)
- Rahandus ja digimajandus: finantskäitumine, turud ning konkurentsivõime (dotsent Laivi Laidroo)
- Teadmistepõhisus ja sotsiaalmajanduslik kaasatus jätkusuutliku arengu edutegurina (prof Aaro Hazak)

Ragnar Nurkse innovatsiooni ja valitsemise instituudis:

- Avaliku sektori innovatsioon (vanemteadur Veiko Lember)
- e-Valitsemine (prof Robert Krimmer)
- Fiskaalne valitsemine (prof Ringa Raudla)
- Globaalne valitsemine (prof Wolfgang Drechsler)
- Haldusuhtimine ja halduspoliitika (prof Tiina Randma-Liiv)
- Sotsiaalteaduslikud suurandmed (prof Anu Masso)
- Teadus- ja tehnoloogia filosoofia (prof Ahti-Veikko Pietarinen)
- Tehnoloogia valitsemine ja innovatsionipoliitika (prof Erkki Karo)

Ärikorralduse instituudis:

- Ettevõtluse uurimisrühm (prof Susanne Durst)
- Jätkusuutliku äriarenduse uurimisrühm (prof Wolfgang Gerstlberger)
- Majandusarvestuse uurimisrühm (prof Istemi Demirag)
- Organisatsiooni ja juhtimise uurimisrühm (prof Susanne Durst)
- Turunduse uurimisrühm (prof Edward Rashkov Kasabov)

Õiguse instituudis:

- Eraõigus (prof Thomas Hoffmann)
- Euroopa Liidu digitaalse turu ja tehnoloogiate õiguspoliitiline ja normatiivne raamistik ja selle kohaldumine partnerriikides (prof Tanel Kerikmäe)
- Rahvusvahelised suhted, julgeolek, õigus ja tehnoloogia (dotsent Holger Mölder)

2019. aastal avaldati 118 tipptasemel teadusartiklit, mis on teaduskonna ajaloo seni kõrgeim tulemus. Tehakse koostööd ühisprojektides (nii kohalikes kui rahvusvahelistes) ja osaletakse ühises doktorikoolis TÜ-ga. Teaduskonna doktorantuuris on kaitstud üle 130 doktoritöö.

1996. a. hakkas ilmuma majandusteaduskonna teadusartiklite kogumik *Working Papers in Economics*, mis 2009. aastast on rahvusvaheline teadusajakiri *Research in Economics and Business: Central and Eastern Europe*. Teaduskonnas on korraldatud palju rahvusvahelisi ja kohaliku tähtusega konverents ning seminare, ca 8-10 konverentsi aastas. Teadustegevust on rahvusvaheliselt evalveeritud.

Teaduskonnas on töötanud kolm Eesti Teaduste Akadeemia akadeemikut (Juhan Vaabel, Uno Mereste ja Tiina Randma-Liiv).

2008. a. lülitus teaduskond rahvusvahelisse Euroopa ülikoolide võrgustikku.

Majandusteaduskond institutsioonina on viie rahvusvahelise organisatsiooni täisliige. Need on: *European Foundation for Management Development (EFMD)*, *International Association for Management Development on Dynamic Societies*, *Baltic Management Development Association (BMDA)*, *The Association to Advance Collegiate Schools of Business (AACSB)*, *Central and East European Management Development Association (CEEMAN)*, *European Institute for Advanced Studies in Management (EIASM)*.

Majandusteaduskond on asunud Tallinnas Kohtu tn 4 (1940–41; 1944–50; 1960–68), Kopli (nõukogude ajal Kalinini) 101 (1950–53; 1968–2009) ja alates 2009. a sügisest uues hoones Akadeemia tee 3 (vt artikli lõpus olev foto). Selle avasid president Toomas Hendrik Ilves ja TTÜ rektor Peep Sürje.

Majandusteaduskonna tormiline ja innovaatiiline areng ning saavutused kõrgtasemelises haridus- ja teadustöös ei ole jäänud märkamata. 2019. aastal jõudis TTÜ majandusteaduskond maailma ülikoolide maineka rankinguagentuuri (*QS World University Ranking by Subjects*) valdkondlikku pingeritoma kolme põhivaldkonnaga (avalik haldus, majandusteadus ja ökonomeetria ning ärindus ja juhtimine). See on kuulumine maailma ülikoolide (500 arvestatavat) erinevate valdkondade (48) edetabeli 2% parimate hulka. Seda pingerida jälgivad koostööpartnerid ja tudengid, et saada infot ülikoolide olemusest ja võimekusest. Seejuures on TTÜ majandusteaduskond Baltikumis ainuke, kus kõik mainitud põhivaldkonnad on juhtivate ülikoolide edetabelites esindatud.

Õppekava "International Business Administration" pälvis 2021. aastal rahvusvahelise akrediteeringu, lülitudes 170 maailma ärinduse ja juhtimise tippkavade hulka!

Majandusteaduskonna avaliku halduse valdkond on maineka ülikoole ja teadussuundi teaduse kvaliteedi alusel järjestatavas Shanghai edetabelis 101–150 kohal, olles samal tasemel Cambridge ülikooliga ja tahapoolle jäavat kõik Soome ning Kesk- ja Ida-Euroopa ülikoolid.

Enda mõjususe analüüsimeiseks regioonis läbis teaduskond rahvusvahelise BSIS (*Business School Impact System*) hindamise ja pälvis esimesena Eestis vastava märgise. Hindamise tulemused näitasid, et majandusteaduskonna mõju Eesti majandusele on kordades suurem kui teaduskonna eelarve. Lisaks finantsmõjule on olulised ka intellektuaalne mõju ning hariduslikud ja äriarendusega seotud tegevused.

Majandusteaduskonnal on läbi aegade palju edukaid ja silmapaistvaid vlistlasi. Alates 1996 aastast on TTÜ omistanud 24 vlistlasele Aasta Vlistlase aunimetuse. Nende hulgas on majandusteaduskonna lõpetanuid 10 (42%). Teaduskonna vlistlased on moodustanud suure osa Eesti poliitilise ja ärimaailma tipust nagu tuntud riigi- ja majandustegelased Madis Habakukk, Raimund Hagelberg, Ain Hanschmidt, Henrik Hololei, Jaak Jõerüüt, Rein Kaarepere, Ülo Kaasik, Valve Kirsipuu, Robert Kitt, Peeter Kross, Valdur Laid, Jaak Leimann, Sandor Liive, Rain Lõhmus, Uno Mereste, Jüri ja Tiina Mõis, Indrek Neivelt, Rein Otsason, Aivar Pohlak, Erkki Raasuke, Jüri Ratas, Hannes Tamjärv, Linnar Viik, Raoul Üksvärv, ajakirjanikud Mihkel Kärmä, Argo Ideon ja Margus Saar, laulja Anne Veski, Juhani Väljataga.

Soovime teaduskonnale edu õppe- ja teadustegevuses järgnevateks aastakümneteks.

Kirjandus

1. Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond 1940–2010. (2010) Peatoimetaja-koostaja E. Kalle. Tallinn: TTÜ Kirjastus.

2. 80 aastat majandusharidust. TalTech majandusteaduskond 80. Äripäeva eriväljaanne 11.02.2021.

TTÜ majandusteaduskonna emeriitdotsent, PhD Eedo Kalle

80 JAHRE WIRTSCHAFTSFAKULTÄT AN DER TECHNISCHEN UNIVERSITÄT TALLINN (TUT)

Die 80-jährige Geschichte der Fakultät für Wirtschaftswissenschaften an der TUT ist schwierig gewesen, mit wechselnden Höhen und Tiefen und zwangsläufig befand sich fast ein halbes Jahrhundert unter sowjetischer Herrschaft. Die Errichtung der Sowjetmacht in Estland im Jahr 1940 führte zu Neuordnungen in der Ausbildung von Wirtschaftswissenschaftlern mit Hochschulbildung. Man hielt es für sinnvoll, in der Hauptstadt Tallinn eine höhere Wirtschaftsausbildung zu entwickeln. Am 28. September 1940 erließ das Präsidium des provisorischen Obersten Sowjets der Estnischen SSR einen Erlass zur Gründung der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät der TUT. Danach wurde zur Rationalisierung der wirtschaftswissenschaftlichen Hochschulausbildung die Fakultät für Wirtschaftswissenschaften der Universität Tartu (UT) (die ihre Tätigkeit am 1. Januar 1938 aufgenommen hatte) abgeschafft und auf die TUT übertragen.

Die Lehrtätigkeit wurde durch den Krieg unterbrochen. Im Herbst 1941 wurde die Wirtschaftsfakultät an die Universität Tartu zurückgegeben und seit dem Herbst 1944 gehörte sie wieder der TUT (damals TPI - das Polytechnische Institut Tallinn). Während der Sowjetzeit wurden Ökonomen in fast 20 Fachausrichtungen ausgebildet, darunter eine längere Zeit in Maschinenbauökonomie und Organisation, Rechnungswesen und Wirtschaftsanalyse, Bauökonomie und -organisation, Industrieplanung, Verarbeitung der Wirtschaftsinformation, Dienstleistungsökonomie und Organisation. Einige Fachrichtungen hatten parallele Gruppen (estnische und russische). Die wirtschaftswissenschaftliche Ausbildung wurde in drei Studienformen (Vollzeit, Abendstudium, Fernstudium) angeboten und die Studiendauer betrug 4-6 Jahre. Absolventinnen und Absolventen erlangten je nach Fachrichtung den Abschluss als Ingenieur-Ökonom (Wirtschaftsingenieur) oder Betriebswirt. Auch für Studierende technischer Fakultäten wurden wirtschaftswissenschaftliche Fächer unterrichtet.

In den 1970er und 1980er Jahren studierten an der Wirtschaftsfakultät etwa 900-1000 Studierende gleichzeitig in verschiedenen Fachrichtungen und in verschiedenen Studienjahren. Die durchschnittliche Zahl der Absolventen pro Jahr lag bei 300-400. Studierende der Wirtschaftswissenschaften machten fast 30% aller Studierenden des TPI aus. Im Zeitraum 1945-1990 waren in Estland fast 60% der Wirtschaftsfachleute mit Hochschulausbildung die Absolventen des TPI.

Während der Sowjetzeit hatte die Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät 29 Lehrstühle (u.a. eine längere Zeit Statistik und Rechnungswesen, Produktionswirtschaft und -organisation, Bauwirtschaft und -organisation, Betriebswirtschaft und -planung, Dienstleistungswirtschaft, Arbeitsschutz, Wirtschaftsmathematik, Informationsverarbeitung, Statistik, Rechnungswesen, Industrieökonomie) und 3 Forschungslabors (für Arbeitsorganisation, für Hochschulökonomie und für soziale und wirtschaftliche Analysen).

1992 mit dem Übergang zur neuen wissenschaftlichen Struktur wurden an der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät 5 Institute mit 17 Lehrstühlen eingerichtet.

2008/2009 trat die Audentes International University der TUT bei, wobei einige der Dozenten an die Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät kamen. Im Jahr 2017 wurden im

Zusammenhang mit der Strukturreform der TUT die Fakultät für Sozialwissenschaften und das Tallinn College der TUT mit der Fakultät für Wirtschaftswissenschaften zusammengelegt. Alle Lehrstühle wurden abgeschafft. Sie wurden zu Forschungsgruppen umgebaut. Derzeit (2021) gibt es an der Fakultät für Wirtschaftswissenschaften 4 Institute: Betriebswirtschaftslehre, Wirtschaftsanalyse und Finanzen, Ragnar Nurkse Innovation und Governance, Recht. Die Fakultät verfügt über ein Sprach- und Kommunikationszentrum. Es gibt ein Ergonomielabor. Im Jahr 2020 wurde an der Fakultät das erste Service-Design-Labor in Estland eingerichtet. Die Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät beschäftigte zum 1. September 2021 217 Vollzeitkräfte, darunter 169 Lehrende und Forschende (davon 29 Professoren und 21 außerordentliche Professoren). 30% sind Ausländer (26% an der TUT) aus fast 30 Ländern. 57 % der Lehrenden und Forschenden verfügten über einen Doktortitel und 37 % über einen Masterabschluss.

Die Wirtschaftsfakultät der TUT ist die größte "Wirtschaftsschule" in Estland mit durchschnittlich 2.550 Studenten, abhängig vom akademischen Jahr und einer durchschnittlichen jährlichen Einschreibung von ca. 630 Studenten. Die Fachrichtungen der Wirtschaftsfakultät sind bei den Studenten aus Estland und dem Ausland sehr beliebt. Bei den jährlichen Einschreibungen von Studierenden stoßen die Fachrichtungen der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät auf so ein großes Interesse, dass die Zahl der Bewerber die Anzahl der angebotenen Studienplätze erheblich übersteigt. Die Fachgebiete der Fakultät gehören zum größten Teil zum Lehrprogramm „Betriebswirtschaft und Verwaltung“, das in Estland von der TUT betreut wird. Die Fakultät für Wirtschaftswissenschaften ist daher in erster Linie für das Qualitätsniveau der wirtschaftswissenschaftlichen und betriebswirtschaftlichen Ausbildung verantwortlich.

1995 begann das Bachelor-Studium, 2002 wurden die sogenannten 3 + 2 integrierten Bachelor- und Master-Studiengänge ins Leben gerufen. Alle Bachelor-, Master- und Promotionsstudiengänge sind national akkreditiert und international anerkannt.

Die Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät hat knapp 2.300 Studierende, davon 49 % im Bachelor-, 47 % im Master- und 4 % im Doktoratsstudium. Der Anteil ausländischer Studierenden (über 550 aus mehr als 65 Ländern) beträgt 23%, das ist die internationalste Fakultät an der TUT (16% der ausländischen Studierenden) und wahrscheinlich auch in Estland. Die Studenten der Fakultät machen 27% der Gesamtzahl der TUT-Studierenden aus, wovon ausländische Wirtschaftsstudenten 5,6% aller Studierenden der TUT sind.

Es gibt mehr als 20.000 Absolventinnen und Absolventen der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät (inklusive Abend-, Fern-, Master- und Promotionsstudium).

Geforscht wird in Forschungsgruppen nach dem Profil der Institute. Diese Forschungsgruppen decken eine Vielzahl von Themen ab, darunter: Wirtschaftsleistung und Finanzverhalten; Investitionen, Märkte und Wettbewerbsfähigkeit; Wirtschafts- und Fiskalpolitik; nachhaltige Geschäftsentwicklung; digitale Unternehmen und Geschäftsmodellinnovation; Unternehmerische Ausbildung und Universität als Unternehmen; Recht und Technology; Innovation im öffentlichen Sektor und digitale Transformation; Innovationspolitik und technologische Entwicklung; Intelligente

Städte. Im Promotionsprogramm der Fakultät wurden mehr als 130 Dissertationen verteidigt.

Seit 1996 erscheint die Sammlung von Forschungsarbeiten der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät Working Papers in Economics, die seit 2009 als internationale Fachzeitschrift Research in Economics and Business: Central and Eastern Europe veröffentlicht wird. Die Fakultät hat viele internationale und lokale Konferenzen und Seminare organisiert, etwa 8-10 Konferenzen pro Jahr. Die Forschung wurde international evaluiert.

2008 ist die Fakultät dem internationalen Netzwerk europäischer Universitäten beigetreten. Als Institution ist die Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät Vollmitglied in fünf internationalen Organisationen.

Im Jahr 2019 war die Fakultät für Wirtschaftswissenschaften der TUT mit ihren drei Hauptbereichen (öffentliche Verwaltung, Volkswirtschaftslehre und Ökonometrie sowie Wirtschaft und Management) im renommierten fächerbezogenen Ranking QS World University Rankings by Subject 2019 vertreten. Damit gehört sie zum Top 2% im Ranking verschiedener Fachbereiche (insgesamt 48 Bereiche) der weltweiten Universitäten (500 Universitäten wurden berücksichtigt).

Das Curriculum „International Business Administration“ wurde 2021 international akkreditiert und gehört damit zu den 170 Top-Business- und Management-Lehrprogrammen weltweit!

Die öffentliche Verwaltung der Fakultät für Wirtschaftswissenschaften belegt im Shanghai-Ranking der renommierten Universitäten und Forschungsbereiche die Plätze 101-150, damit liegt sie auf dem Niveau der Cambridge University und überholt alle finnischen sowie mittel- und osteuropäischen Universitäten.

Um die eigene Wirksamkeit in der Region zu analysieren, hat die Fakultät die internationale BSIS-Bewertung (Business School Impact System) bestanden und als erste in Estland die entsprechende Bezeichnung erhalten.

Eedo Kalle,

Associate Professor Emeritus
der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät der TUT

80 YEARS OF THE FACULTY OF ECONOMICS AT TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

The 80-year history of Tallinn University of Technology School of Business and Governance is complex, with its ups and downs, and inevitably, for almost half a century, under Soviet rule. The establishment of Soviet power in Estonia in 1940 led to reorganizing the university-level training of economists. It was considered reasonable to develop higher economic education in the capital, and on 28 September 1940, the Presidium of the Provisional Supreme Soviet of the Estonian SSR issued a decree establishing the Faculty of Economics at Tallinn University of Technology (TUT). To rationalize higher economic education, the Faculty of Economics at the University of Tartu (UT), established on 1 January 1938, was liquidated and incorporated into TUT. The war interrupted teaching and learning activities. In the autumn of 1941, the Faculty of Economics was returned to the University of Tartu and in the autumn of 1944, it was moved back to Tallinn, into the composition of TUT (TPI – Tallinn Polytechnic Institute at that time).

During the Soviet period, economists were trained in nearly 20 different fields, including mechanical engineering economics and organization, accounting and economic analysis, construction economics and organization, industrial planning, economic information processing, service economics and organization. Several specialities had parallel student groups according to the language of instruction (Estonian or Russian).

Economic education was delivered in three forms of study (full-time, evening, distance), and the study period was 4-6 years. Graduates, depending on the specialty, obtained the qualification of an engineer-economist or an economist. Economics courses were also taught to students of the faculties of technology.

In the 1970s and 1980s, there were 900-1,000 students studying at different faculties at the same time, and the average number of graduates was 300-400 per year. Economics students accounted for almost 30% of the entire TPI student body. In the period of 1945–90, almost 60% of the Estonian economic specialists with a university degree were trained at TPI.

During the Soviet period, the Faculty of Economics was comprised of 29 departments, including the ones that operated for a longer period: statistics and accounting, production economics and organization, construction economics and organization, industrial management and planning, service economics, occupational safety, mathematical economics, information processing, statistics, accounting, industrial economics, and 3 research laboratories: work organization, economics of higher school, social and economic analysis.

In 1992, the academic structure of the Faculty of Economics was reorganised, and 5 departments with 17 chairs were established.

In 2005 the Faculty of Economics was renamed in English as Tallinn School of Economics and Business Administration (TSEBA), the predecessor of today's School of Business and Governance.

In 2008/2009 International University Audentes was merged with Tallinn University of Technology and some of their teaching staff members transferred to TSEBA. In 2017, due to the structural reform of TUT, the School of Social Sciences and TUT Tallinn College were merged with TSEBA. All chairs were liquidated and research groups were formed instead. Currently, in 2021, there are four departments at the School of Business and Governance: The Department of Business Administration; the Department of Economics and Finance; Ragnar Nurkse Department of Innovation and Governance; the Department of Law. The School also comprises the Centre for Language and Communication and a Laboratory of Ergonomics. In 2020, the first service design laboratory in Estonia - *dLab* - was initiated. As of 1 September 2021, the School of Business and Governance employs 217 full-time staff, of whom 169 are the teaching staff and researchers (including 29 professors and 21 associate professors), 30% are international staff members (26% at TUT) from almost 30 countries. 57% of teaching staff and researchers hold a doctorate and 37% a master's degree.

TUT School of Business and Governance is the largest “school of economics” in Estonia, with an average of 2,550 students and depending on the academic year, an average annual admission of 630 students. The specialties of the School of Business and Governance have been very popular with students from Estonia and also abroad. During the annual admission of students, the programmes taught at the School are the most competitive. The specialties of the School mostly fall into the curriculum group of *Business and Administration*, which in Estonia has been the responsibility of Tallinn University of Technology. The School is primarily responsible for the level of the quality of economics and entrepreneurship education.

Bachelor's studies were started in 1995, and in 2002 the so-called 3+2 integrated bachelor's and master's study programmes were launched. All bachelor's, master's and doctoral programmes are nationally accredited and internationally recognized.

The School of Business Governance has almost 2,300 students, 49% of them in bachelor's, 47% in master's, and 4% in doctoral studies. The share of international students - about 550 from more than 65 countries - is 23%, which makes it the most international school at TUT, where 16% are international students, and probably also in Estonia. The student body of the School makes up 27% of the total number of TUT students, the share of international students is 5.6%. More than 20,000 people have graduated from the Faculty of Economics/Tallinn School of Economics and Business Administration/School of Business Governance (including evening, distance, master's, and doctoral studies).

Research is carried out in research groups according to the profile of the departments. The research groups cover a wide variety of topics, including economic performance and financial behaviour; investments, markets and competitiveness; economic and fiscal policy; sustainable business development; digital enterprises and business model innovation; entrepreneurship education and entrepreneurial university; law and technology; public sector innovation and digital transformation; innovation policies and technological development; smart cities.

More than 130 doctoral theses have been defended in the doctoral programme of the School.

In 1996, the collection of research papers of the Faculty of Economics, *Working Papers in Economics* was published, which has been the international scientific journal *Research in Economics and Business: Central and Eastern Europe* since 2009. The School has organised several international and local conferences and seminars, about 8-10 conferences a year. Research has been evaluated internationally.

In 2008, the School joined the international network of European universities. As an institution, the School of Business and Governance is a full member of five international organizations.

In 2019, TUT School of Business and Governance reached the sectoral ranking of the prestigious *QS World University Rankings by Subjects* with its three main areas (public administration, economics and econometrics, and business and management). It means being one among the top 2% of the universities in the ranking of the world's 500 universities for 48 different subjects.

The study programme *International Business Administration* received international accreditation in 2021, becoming one of the world's 170 top business and management programmes.

The School's public administration ranks as 101-150 position in the Shanghai ranking of prestigious universities and research fields, and is on a par with Cambridge University, leaving behind all Finnish and Central and Eastern European universities. In order to analyse its effectiveness in the region, the School has passed the international BSIS (Business School Impact System) evaluation being the first in Estonia to receive the corresponding label.

Docent Emeritus PhD Eedo Kalle

The School of Business and Governance
Tallinn University of Technology

25 AASTAT TARTU ÜLIKOOOLI REGIONAALKOLLEDŽIT PÄRNU

2021 aasta mais tähistas Tartu Ülikooli vanim regionaalüksus Pärnu kolledž 25 aasta möödumist asutamisest. Järgnev ülevaade esitab autori nägemuse ühe kõrgharidus- ja teadusasutuse tekke- ja arenguloost, keskendudes temaatikale, mis võib pakkuda ka laiemat huvi.

Eellugu: kohalik algatus ning Pärnu Majanduskool

Ülikoolide ja teiste teadus- ja kõrgharidusasutuste positiivne mõju nende tagamaade majanduslikule ja sotsiaalsele arengule teadvustus 1980-ndatel, mil hakati paljudes maades (eriti nt Skandinaavias, kus regionaalpoliitika olulisem ja kogemused selle teostamisel suuremad) rajama regionaalseid kõrgharidus- ja teadusasutusi. Sellised üksused võivad olla nii iseseisvad üli- või kõrgkoolid kui ka ülikoolide regionaalsed üksused. Mõlemal alternatiivil on omad plussid ja miinused ning need ei ole täiesti üksteist välistavad, kuid ressursid on alati piiratud ning mõjutab ka üldine teadus- ja hariduspoliitika, mis võib olla suunatud kas tsentraliseerimisele või detsentraliseerimisele. On näiteid, kus esiti iseseisvatest regionaalsetest kõrgkoolidest on saanud suuremate ülikoolide osad (nt Viljandi Kultuurikadeemia), aga maailmas on olnud ka vastupidi.

1980-ndate lõpus toimunud *perestroika* ja avanemine võimaldas arendada välismaiseid kontakte. Pärnu puhul värib enim märkimist suhe pikaaegse sõpruslinna Vaasaga, kus ülikooli eelkäijaks saanud majandus- ja ärikoollustas juba 1968. aastal ning ülikooli staatus saadi 1991. aastal. See oli mõistagi innustav eeskujу ning mõte Pärnust kui ülikoolilinnast hakkas idanema. Sarnased mõtted on mõeldud ja ka teostatud paljudes kohtades Eestis, kuid Pärnu puhul värib märkimist ajalugu ülikoolilinnana, mis kuulub ka Tartu ülikooli ajalukku, sest *Academia Gustavo-Carolina* viidi 1699. aastal üle Pärnusse. Paraku jäi see lühikeseks, sest augustis 1710 kapituleerus Pärnu Põhjasõjas Vene vägedele ja vaatamata lubadusele säilitada Pärnus ülikool see ikkagi suleti.

Pärnusse teadus- ja kõrgharidusasutuse rajamise idee tekkimises omasid rolli juba aastakümneid siin tegutsenud kurortoloogia ja taastusravi ning mereuuringute üksused. Ideed hakkas arendama 1980-ndate lõpus mitteformalne rühmitus, kus osalesid eelnimetatud üksustesse esindajad ja teised entusiastid, sh allakirjutanu. Formaalselt tunnustati ideed 1990. aastal, kui Pärnu Linnavolikogu pidas vajalikuks „*avada Pärnus Instituut* või *Tartu Ülikooli fakultet kurortoloogia, turismi ja puhkemajanduse otstarbeliste teaduslike põhjendust ja sihtprogrammide väljatöötamiseks ja sellealase kaadri väljaõpetamiseks*“. Järgnenud arengud järgisid sõpruslinna Vaasa eeskujу ning päädisid Pärnu Majanduskooli asutamisega 1991. aastal, mis kujunes Pärnu kolledži eelkäijaks. Kuigi iseseisva kõrgkooli idee oli alternatiivina laual kuni Tartu Ülikooli kolledži asutamiseni, oli tol ajal lihtsam ja kiirem võimalus ülikooli kolledži asutamine. Sellise arengu taga oli ühelt poolt kohalik initsiativ ja toetus ning teiselt poolt Tartu Ülikooli ja ka riigi regionaalpoliitika.

Pärnu kolledži 25 aastat: oma suuna ja koha otsingud

1990-dnate aastate alguses toimus üleminek käsumajanduselt turumajandusele ning sel taustal oli alustamine majanduse ja ettevõtlusega igati õigustatud. Regionaalsete kõrgkoolide üks mõte ongi vältida ärksamate noorte lahkumist piirkonnast ja muutuda pigem nende ligitõmbajaks, sest paljud jäavad tööle või tegutsema sinna kus õppisid. Kuna Pärnu on tuntud kuurortlinnana, siis loogiliselt oli teine õppesuund turism. Need kaks Majanduskoolis alguse saanud suunda said ka kolledži põhisuundadeks ning on seda jätkuvalt; 1998. aastal lisandus sotsiaaltöö korraldus, mis on samuti jäänud. Eelmise kümneni lõpul hakkas kolledž pakkuma magistri taseme haridust ja esimene rahvusvaheline (ingliskeelne) õppekava suunitluseks sai heaolu- ja spaateenused. Seega võib öelda, et algsest kavandatud kurortoloogia suund on olemas. Teise algsest mõeldud suuna – mereuuringutega nii ei läinud – avati vecökosüsteemide majandamise õppekava, kuid paraku tuli see üsna varsti sulgeda huviliste nappuse tõttu.

Soovimata alatahtsustada materiaalse ja rahaliste vahendite vajalikkust ütleks, et regionaalsete kõrgkooli loomisel on olulisim sobivate inimeste leidmine. Vaadates tagasi 25-30 aastat tooks esile mõned personalivalikud. Majanduskooli esimene direktor ei olnud õnnestunud valik ja juba esimese tegevusaasta lõpus tööstatus tema väljavahetamine. Tollane Pärnu haridusnõunik pöördus allakirjutanu poole, kellel oli üks soovitus: Riina Müürsepp. See oli õnnestunud valik ning ta tegi omakorda õnnestunud personalivalikuid, millest sõltus kolledži edasine käekäik. Näiteks Heli Tooman, kes on Pärnu inimene, omas praktelist kogemust turismi alal ja oli valmis siirduma akadeemilisele karjääriile, sh ette võtma doktoritöö. Ilmselt oli sellise inimese leidmisel oluline roll selles, et kolledžis käivitus turismi suund. Oeldakse, et asendamatuid inimesi ei ole – võimalik, et turismi suund oleks täna ikkagi, aga võimalik, et see tekkinuks mujal või hiljem või ei oleks sellisel tasemel kus täna. Riina Müürsepp värbas ka allakirjutanu – esiti projektijuhiks, kuid töö sisus hakkas domineerima akadeemiline pool ja tuli loogilise üleminek akadeemilisele karjääriile. Nagu Heli Tooman, võttis ka allakirjutanu ette doktoritöö ning selles tehtu mõjul kujunes algsest ärijuhtimise õppekavast unikaalne õppekava, kus ühendatud ettevõtlus ja projektijuhtimine. Üks hea juhus oli, et perekondlikel põhjustel kolis Tartust Pärnusse ülikoolis õpetamise kogemusega inimene Aime Mäekask, kes pikka aega õpetas majandusarvestust ja täitis õppejuhi ülesandeid.

Pärnu kolledž alustas ühe – ärijuhtimise õppekavaga, teisel tegutsemisaastal lisandus turism ja hotellindus, millele pandi alus juba Majanduskoolis. Kolmandal tegevusaastal lisanus sotsiaaltöö korraldus, millega laienes kolledži profiil sotsiaalteaduste osas. Kuna see oli uus valdkond, oli pädevate õppejõudude leidmine keeruline, kuid õnnekks oli Marju Medar nõus Tartust Pärnusse siirduma. Uue õppekava arendamisel panustasid oluliselt ka kohalikud praktikud, eriti Valter Parve, kes hakkas osaajaga õpetama ning hiljem siirdus akadeemilisele karjääriile.

Toodud näited kinnitavad, et hea kui kohapeal leidub inimesi, kel on võimekus ja motivatsioon akadeemilisele karjääriile siirdumiseks – suure tõenäosusega nad mujale ei liigu. Kuna selliseid ilmselt palju ei ole, tuleb värvata inimesi ka mujalt, kuid nende kinnistamine on märksa raskem. Allakirjutanu juhatas aastaid (2001–2019; 2007 – programmijuht) ettevõtluse osakonda ja algusaastatest meenub ühelt TÜ

majandusteaduskonna kollegilt kuulduud nõuanne, mis kõlas (umbes – mälu järgi) nii: *kui hakkad oma personali formeerima neist, keda mujale ei taheta, siis kaugele ei jõua.* Paraku (eriti algusaastatel) ei õnnestunud sageli seda soovitust järgida. Töö- ja palgatingimused on paremad Tartus ja Tallinnas; paljusid hoiavad seal ka pere- jm sidemed. Teadus- ja arendustegevus eeldab koostööd, mida soosib kolleegide lähedus ning kõik see teeb inimeste värbamise keeruliseks. Kui kolledžile aluse panijad tuli kusagilt leida, siis edaspidi osutusid õnnestunud personalivalikuteks kolledži vilistlased. Nende arendamiseks kasutati teiste üksustele, eeskätt Majandusteaduskonna abi, eriti algusaastatel mil kolledžis ei olnud magistriõpet; magistriõpppe käivitumisel kolledžis muutus see märksa lihtsamaks. Loodetavalt hakkab kolledžis toimuma ka doktoriõpe, mis soosib akadeemilist järelkasvu. Doktoriõpppe eelduseks on pädev juhendamine ehk professuurid ning doktorantide juhendamine on professori atesteerimise tingimus – seega üks ei saa ilma teiseta.

Aastaid tagasi tuli mitteformaalses vestluses kollegidega jutuks, kas kolledž on juba nö 'valmis' ehk küps. Sellele küsimusele saaks anda teaduslikult põhistatud¹ vastuse, kuid allakirjutanul tuli spontaanselt mõte: kolledž on valmis kui esimene vilistlane saab professoriks. 25 aasta jooksul ei ole seda juhtunud ja tõenäoliselt ei juhu veel lähima aastakümne jooksul. Mitu kolledži vilistlast on doktoriõppega alustanud, kuid keegi pole veel lõpetanud, aga mõned (nt Gerda Mihailova ja Margus Kõomägi) on sellele üsna lächedal. Loodetavalt saab mõni neist lähiaastatel doktoriks, kuid professori nõuetele vastamiseks tuleb veel aastaid teadustööd teha.

Pärnu kolledž on kujunenud multidistsiplinaarseks, pakkudes I ja II astmel kõrgharidust eeskätt majandus- ja sotsiaalvaldkonnas (sotsiaalteadused), kuid seoses muudega, nt loodusteaduste ja meditsiiniga – viimase näiteks on spaateenused ja ka (nüüdseks küll suletud) spordikorralduse spetsialiseerumissuund ettevõtluse ja projektjuhtimise õppekavas. Viimases õppekavas loodi ka tootmiskorralduse suund, millega kombati tehnikateaduste valdkonda – seda vastu tulles regiooni ettevõtjate ootustele, kuid paraku oli huvi tootmiskorraldusele spetsialiseerumise vastu vähene, mis tingis suuna peatse sulgemise. Eeltoodud näited illustreerivad ka regionaalsele kõrgkoolide olulisimat valikukohta: vastamaks piirkonna ettevõtjate personali- ja noorte õpihuvidele peaks pakkuma võimalikult laia erialade valikut; edu saavutamiseks aga tuleks spetsialiseeruda mingile kitsamale valdkonnale.

Nagu üldiselt, pärssib süvenev spetsialiseerumine ka kõrgkoolide kohandumisvõimet, mis kaasajal üha vajalikum ja kitsalt spetsialiseerunud regionaalkolledž vastaks vaid monofunktionaalse regiooni vajadustele. Teisalt on vaja süveneda, mis eeldab spetsialiseerumist. Seega on vaja leida mõistlik kompromiss, sest see võimaldab ka mitmekülgussäätstu. Enamat mitmekülgust toetab ka kaasaja ühiskonnas suurenev

¹ On arendatud arvukalt nn küpsusmudeleid, sh haridasutuste jaoks – vt nt: Duarte, D., & Martins, P. V. (2013). A maturity model for higher education institutions. *Journal of Spatial and Organizational Dynamics*, 1(1), 25-44.

vajadus nn T- ja II-tüüpi inimeste² järele – esimesed omandavad teadmisi ka sidus-valdkondadest, viimased ka mingi teise eriala. Samaselt on teaduses: sageli õnnestub uut ja originaalset teadmist luua erinevate valdkondade puutekohtades või vahel.

Pärnu kolledž on aastate jooksul saanud etteheiteid kahelt poolt. Kuna regioonis on turismi ja kuurordi kõrval ka tootmist, on tundut puudust tehnilikatest erialadest: ülikooli ja riigi tasandil aga on tahetud näha selgemat fookust. See vastuolu on olnud kolledži algusaegadest, kuid teravnes lõppenud kümnendi keskpaiku seoses ülikoolide vastutusvaldkondade määratlemisega, sundides kolledžit otsima ja määratlema oma fookusvaldkonda. Tänu erialade-valdkondade mitmekesisusele tundus see keeruline, kuid fookus õnnestus siiski määratleda, sest kõiki ühendavad teenused. Uuendatavas arengukavas on ambitsoonikas eesmärk kujuneda rahvusvaheliseks (heaolu)teenuste kompetentsikeskuseks. Kuna teenuste valdkond on lai, käivad diskussioonid, kas ja kuidas seda sobival määral kitsendada – jäätta piisav mänguruum, kuid väljendada selgemalt kitsamat suunitlust.

Kokkuvõtteks

See kompaktne ülevaade ei anna ammendavat pilti Pärnu kolledži kujunemisest ning arengust 25 aasta jooksul. Ümmarguse aastapäeva puhul ilmus sellele pühendatud kogumik, seega kellel suurem huvi, saab lisaks lugeda. Käesolev kirjutis on lugu ühe ülikooli ühest regionaalüksusest, mis on oma spetsiifikaga juhtum, kuid puudutatud temaatika võib pakkuda huvi ka laiemalt, eriti regionaalkolledžite esindajatele.

Pärnu kaasuse põhjal võiks öelda, et jätkusuutliku regionaalüksuse tekkimiseks ja toimimiseks on vajalik kohalik toetus ja initsiativ, mis võimaldas saada ka vajalikud riigi investeeringud. See ei ole absoluutne – näiteks, Narva kolledž tekkis pigem riigi ja ülikooli kui regiooni initsiativil, kuid investeeringud on vajalikud. Materiaalbaas on eeldus, kuid veel olulisem on personal. Kasutades vaid mujalt käivaid mittekoosseisulisi õppejõude on keeruline tagada õppekvaliteeti ning teadus- ja arendustööd toimuma ei hakka. Seega teine oluline ülesanne on luua oma personali n-ö tuumik, kes suudab ära teha olulise osa õppetööst ning panustada ka õppeskavade arendusse ja soovitavalt ka teadustööd teha. Ülikool või selle üksus ei ole täisväärtuslik teadustööta ja vaatamata survele õppe- jm tegevuse poolt peaks sellele rohkem tähelepanu pöörama.

Jaanuar 2021, Pärnus

Arvi Kuura

² T-tüüpi inimene omab süvapädevust mingis kitsamas valdkonnas (seda sümboliseerib I) ja teatud pädevust laiemas valdkonnas (seda sümboliseerib T 'katus'), mis võimaldab aru saada teiste valdkondade spetsialisti-dest ja võimaldab koostööd ning sünergiaid; II-tüüpi inimestel on spetsialisti pädevus kahes (või isegi enamas) valdkonnas.

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž

25
AASTAT

Pärnu kolledži juubeli tähistamine

14. mai 2021

25 JAHRE REGIONALCOLLEGE VON PÄRNU BEI DER UNIVERSITÄT TARTU

Im Mai des Jahres 2021 beging das College von Pärnu als die älteste regionale Einheit der Universität Tartu den 25. Jahrestag seit der Gründung. Der folgende Überblick stellt die Sicht des Autors über die Entstehungs- und Entwicklungsgeschichte einer Hochschulbildungs- und Forschungsinstitution vor, und konzentriert sich dabei auf die Thematik, die auch ein breiteres Interesse erwecken kann.

Vorgeschichte: die lokale Initiative und die Wirtschaftsschule von Pärnu

Der positive Einfluss der Universitäten und anderer Forschungs- und Hochschulbildungsinstitutionen auf die wirtschaftliche und soziale Entwicklung ihres Hinterlandes wurde in den 1980er Jahren bewusst, als man in vielen Ländern (besonders z. B. in Skandinavien, wo die Regionalpolitik wichtiger und die Erfahrungen bei deren Umsetzung grösser waren) mit der Gründung von regionalen Hochschulbildungs- und Forschungsinstitutionen begann. Solche Einheiten können sowohl selbstständige Universitäten oder Hochschulen wie auch regionale Einheiten von Universitäten sein. Beide Alternativen haben ihre Vor- und Nachteile und sie schließen sich gegenseitig nicht vollständig aus, aber die Ressourcen sind immer beschränkt und werden auch von der allgemeinen Forschungs- und Bildungspolitik beeinflusst, was entweder auf die Zentralisierung oder auf die Dezentralisierung gerichtet sein kann. Es gibt Beispiele, bei welchen aus anfangs selbstständigen regionalen Hochschulen Teile von grösseren Universitäten geworden sind, es ist aber auch umgekehrt geschehen.

Perestroika und die Öffnung der Welt gegenüber am Ende der 1980er Jahre haben es ermöglicht, ausländische Kontakte zu entwickeln. Im Fall von Pärnu verdient am meisten Erwähnung die Beziehung mit der langjährigen Partnerstadt Vaasa, wo die Wirtschafts- und Business-Schule als Vorgängerin der Universität bereits im Jahre 1968 begonnen hatte und im Jahre 1991 den Status der Universität erlangte. Dies war natürlich ein inspirierendes Vorbild, der Gedanke von Pärnu als Universitätsstadt begann Wurzeln zu schlagen. Ähnliche Gedanken wurden auch an vielen Orten in Estland gedacht und ins Leben gerufen, jedoch verdient bei Pärnu eine Erwähnung die Geschichte als Universitätsstadt, die auch zur Geschichte der Universität Tartu gehört, denn die *Academia Gustavo-Carolina* wurde im Jahre 1699 nach Pärnu verlegt. Bedauerlicherweise blieb diese Zeitspanne kurz, denn im August des Jahres 1710 kapitulierte Pärnu im Nordischen Krieg den russischen Truppen, und ungeachtet der Versprechungen, die Universität in Pärnu beizubehalten, wurde sie dennoch geschlossen.

Bei der Idee, in Pärnu eine Forschungs- und Hochschulbildungsinstitution zu gründen, haben die hier Jahrzehntelang tätig gewesenen Einheiten für Kurortologie und Rehabilitationsbehandlung sowie für Meeresforschungen ihre Rolle gespielt. Die Idee wurde am Ende der 1980er Jahre von einer nichtformalen Gruppierung entwickelt, an welcher sich die vorhin genannten Repräsentanten der Einheiten und andere Enthusiasten, darunter auch der Unterschriebene, beteiligt haben. Formell wurde die Idee im Jahre 1990 anerkannt, als die Stadtversammlung von Pärnu es für notwendig hielt, „*in Pärnu ein Institut bzw. eine Fakultät der Universität Tartu zur Ausarbeitung von wissenschaftlichen Begründungen und Zielprogrammen für die Zwecke der*

Kurortologie, des Tourismus und der Erholungswirtschaft sowie zur Ausbildung vom Kader für diese Bereiche“. Die darauffolgenden Entwicklungen befolgten das Vorbild der Partnerstadt Vaasa und hatten als Endergebnis die Gründung der Wirtschaftsschule von Pärnu im Jahre 1991, woraus sich die Vorgängerin des College von Pärnu entwickelt hat. Obwohl die Idee einer selbstständigen Hochschule bis zur Gründung des College der Universität Tartu als eine Alternative auf dem Tisch lag, war damals die Gründung eines College der Universität die leichtere und schnellere Möglichkeit. Hinter dieser Entwicklung stand einerseits die lokale Initiative und Unterstützung und auf der anderen Seite die Universität Tartu wie auch die staatliche Regionalpolitik.

25 Jahre College von Pärnu: Suche nach eigener Ausrichtung und Stellung

Am Anfang der 1990er Jahre fand der Übergang von der Befehlswirtschaft auf die Marktwirtschaft statt, und an diesem Hintergrund war das Beginnen mit der Wirtschaft und dem Unternehmertum durchaus voll gerechtfertigt. Einer der Hintergedanken von regionalen Hochschulen besteht ja gerade darin, das Verlassen der unternehmungsbereiten Jugend aus der Region zu verhindern und eher ein Anziehungspunkt für diese zu werden, denn viele werden ihre Arbeit oder Tätigkeit dort aufnehmen, wo sie studiert haben. Da Pärnu als eine Kurortstadt bekannt ist, wurde logischerweise als zweite Fachrichtung der Tourismus aufgenommen. Diese beiden schon in der Wirtschaftsschule eingeführten Fachrichtungen wurden auch zu den Hauptfachrichtungen des College und sind es nach wie vor; im Jahre 1998 gesellte sich dazu die Organisation der Sozialarbeit, was ebenfalls geblieben ist. Am Ende des letzten Jahrzehnts begann das College, die Ausbildung auf der Ebene des Masterstudiums anzubieten, und als erstes internationales (englischsprachiges) Curriculum wurde die Fachrichtung Wellness- und Spa-Dienstleistungen eingeführt. Daher kann man sagen, dass die anfangs geplante Fachrichtung Kurortologie durchaus vorhanden ist. Mit der zweiten anfangs angedachten Fachrichtung – mit der Meeresforschung – ist es nicht so gegangen, es wurde ein Curriculum der Bewirtschaftung von aquatischen Ökosystemen eingeführt, es musste jedoch bald wegen der mangelnden Interessenten wieder geschlossen werden.

Ohne die Notwendigkeit von materiellen und finanziellen Mitteln zu unterschätzen, würde ich sagen, dass bei der Gründung einer regionalen Hochschule das Wichtigste dennoch das Finden von passenden Menschen ist. Es ist gut, wenn es vor Ort Menschen gibt, die die Fähigkeit und Motivation zum Antritt einer akademischen Karriere haben – mit großer Wahrscheinlichkeit werden sie dann nicht woanders hingehen. Da es aber nicht viele solche Menschen gibt, müssen Leute auch von woanders angeworben werden, aber ihre Anbindung fällt viel schwieriger. Der Unterzeichnete hat mehrere Jahre lang (2001–2019; 2007 – als Programmleiter) die Abteilung für Unternehmertum geleitet, und aus den Anfangsjahren kommt hierbei ein gehörter Ratschlag von einem Kollegen aus der Wirtschaftsfakultät der Universität Tartu in Erinnerung, der (nach dem Gedächtnis) ungefähr so lautete: *wenn du dein Personal aus denjenigen zu formieren beginnst, die woanders nicht gewollt waren, dann kommst du nicht weit.* Leider (besonders in den Anfangsjahren) gelang es nicht, diesem Ratschlag zu folgen. Die Arbeits- und Gehaltsbedingungen sind in Tartu und Tallinn besser; viele werden auch durch familiäre und andere Beziehungen dort gehalten. Die Forschungs- und

Entwicklungstätigkeit setzt eine Zusammenarbeit voraus, die durch die Nähe von Kollegen begünstigt wird, und all das macht das Anwerben von Menschen kompliziert. Wenn die Gründer des College von irgendwo gefunden werden mussten, dann formierte sich das Personal im Weiteren bereits zum großen Teil aus den Absolventen des College. In den Anfangsjahren, als es im College noch kein Masterstudium gab, wurde für die Entwicklung der Nachfolge die Unterstützung von anderen Einheiten, in erster Linie von der Wirtschaftsfakultät angewandt; wenn im College das Masterstudium gestartet wurde, wurde es wesentlich einfacher. Hoffentlich wird im College auch das Doktorstudium stattfinden, was den akademischen Nachwuchs begünstigt. Die Voraussetzung für das Doktorstudium ist eine kompetente Betreuung – die Professuren und die Betreuung von Doktoranten ist eine Bedingung bei der Attestierung des Professors – also kann eines nicht ohne das andere.

Vor etlichen Jahren kam es in einem informellen Gespräch unter den Kollegen zum Gespräch, ob das College bereits sozusagen „fertig“ oder reif ist. Auf diese Frage könnte man eine wissenschaftlich begründete Antwort geben, dem Unterzeichneten kam jedoch spontan ein Gedanke: das College ist fertig, wenn der erste Absolvent zum Professor wird. Während der 25 Jahre ist es noch nicht geschehen und wird wahrscheinlich auch nicht im nächsten Jahrzehnt geschehen. Mehrere Absolventen des College haben mit dem Doktorstudium angefangen, noch hat niemand abgeschlossen, aber einige stehen dem Ziel schon recht nahe. Hoffentlich wird jemand von den Absolventen in den nächsten Jahren zum Doktor, aber um den Anforderungen eines Professors zu genügen, muss noch jahrelang wissenschaftliche Arbeit gemacht werden.

Das College von Pärnu ist multidisziplinär geworden, indem es auf der I. und II. Stufe eine Hochschulbildung in erster Linie im sozialen Bereich anbietet, ist aber auch mit anderen Gebieten verbunden, wie z. B. mit Naturwissenschaften und Medizin – beispielsweise Dienstleistungen für den Spa-Bereich und auch (bis jetzt jedoch schon geschlossen) die Spezialisierungsrichtung für die Sportorganisation im Curriculum für Unternehmertum und Projektleitung. Im Letzteren wurde auch die Fachrichtung Produktionsorganisation eingeführt, womit der Bereich der Technikwissenschaften angetastet wurde – dies wurde getan, um den Erwartungen der Unternehmer der Region entgegenzukommen, aber leider blieb das Interesse gegenüber Produktionsorganisation gering, was eine baldige Schließung der Fachrichtung bedingt hat. Diese Beispiele illustrieren auch die wichtigste Auswahlentscheidung der regionalen Hochschulen: um den Lerninteressen des Personals der regionalen Unternehmer und der Jugendlichen zu entsprechen, müsste man eine breite Auswahl an Fachrichtungen anbieten; um aber einen Erfolg zu erzielen, müsste man sich auf einen engeren Bereich spezialisieren.

Wie im Allgemeinen, hemmt die sich vertiefende Spezialisierung auch die Anpassungsfähigkeit der Hochschulen, und das am heutigen Tage immer notwendiger werdende und eng spezialisierte Regionalcollege würde nur den Bedürfnissen einer monofunktionalen Region entsprechen. Auf der anderen Seite braucht man eine Vertiefung, was eine Spezialisierung voraussetzt. Daher muss ein vernünftiger Kompromiss gefunden werden, denn das ermöglicht auch eine Einsparung durch Vielfältigkeit. Das Gleiche ist auch in der Forschung: häufig gelingen neue und originelle Erkenntnisse in den oder zwischen den Berührungs punkten von unterschiedlichen Bereichen.

Das College von Pärnu hat im Laufe der Jahre Vorwürfe von zwei Seiten bekommen. Da es in der Region neben dem Tourismus und Kurort auch die Produktion gibt, mangelt es an technischen Fachrichtungen: auf der Ebene der Universität und des Staates wollte man aber einen mehr klaren Fokus sehen. Diesen Widerspruch hat es seit den Anfangsjahren des College gegeben, es hat sich jedoch in der Mitte des letzten Jahrzehntes im Zusammenhang mit der Festlegung der Verantwortungsbereiche der Universitäten verschärft, womit das College gezwungen wurde, seinen Fokusbereich zu suchen und festzulegen. Dank der Vielfältigkeit der Fachrichtungen und Bereiche schien es schwierig, dennoch gelang es, den Fokus zu bestimmen, denn alles wird durch Dienstleistungen verbunden. Im zu erneuernden Entwicklungsplan gibt es ein ambitioniertes Ziel, ein internationales Kompetenzzentrum der (Wellness-) Dienstleistungen zu werden. Da der Dienstleistungsbereich breit ist, dauern die Diskussionen an, ob und wie man es auf eine passende Weise einengen kann – einen genügenden Spielraum lassen, jedoch mit einer klar ausgedrückten engeren Spezialisierung.

Zur Zusammenfassung

Dieser Bericht ist die Geschichte einer Regionaleinheit einer Universität, was einen Fall mit eigener Spezifik darstellt. Im Falle von Pärnu könnte man sagen, dass für die Entstehung und Funktionieren einer nachhaltigen Regionaleinheit die lokale Unterstützung und Initiative nötig sind, was auch die erforderlichen Investitionen seitens des Staates zu erhalten ermöglicht hat. Die materielle Basis ist eine Voraussetzung, aber noch wichtiger ist das Personal. Wenn man lediglich keine hauptamtlichen Lehrkräfte verwendet, die von außerhalb zu Gast kommen, ist es schwierig, die Qualität des Unterrichts zu gewährleisten, und man kommt zu keiner Forschungs- und Entwicklungsarbeit. Daher besteht eine zweite wichtige Aufgabe darin, den sogenannten Kern des eigenen Personals zu schaffen, der imstande ist, einen wichtigen Teil der Unterrichtsarbeit zu bewältigen und dabei auch zur Entwicklung der Curricula beizutragen, wünschenswerter Weise auch wissenschaftliche Arbeit zu leisten. Die Universität oder deren Einheit ist ohne wissenschaftliche Tätigkeit nicht vollwertig und ungeachtet des Druckes durch Unterrichts- und sonstige Tätigkeit sollte man dieser Tatsache mehr Aufmerksamkeit zukommen lassen.

Januar 2021, in Pärnu

Arvi Kuura

25 YEARS OF UNIVERSITY OF TARTU COLLEGE (REGIONAL) IN PÄRNU

In May 2021, the oldest regional unit of the University of Tartu celebrated its 25th anniversary. The following overview represents the author's vision of the origin and development story of this institution of higher education and research, focusing on topics hopefully of interest to a wider audience.

History and origin: local initiative and Pärnu School of Economics

The positive influence of universities and other institutions of higher education and research on economic and social development was recognized in the 1980s, when in many countries (especially in Scandinavia, where regional policy has been more important and the experience greater) regional institutions of higher education and research were established. Such institutions can be independent or regional institutes of universities. Both alternatives have their advantages and disadvantages, and one does not exclude the other entirely. However, resources are always limited and general research and educational policies, directed either at centralisation or decentralisation, have their effect, too. There are examples of initially independent institutes that have become a part of bigger universities, as well as contrary examples.

In the 1980s, Gorbachev's perestroika and glasnost gave an opportunity to develop foreign relations. It is noteworthy that Pärnu has a long relationship with its twin town Vaasa in Finland, where the post-secondary School of Economics started in 1968 and gained the university status in 1991. Naturally, with this leading example, the idea of Pärnu as a university town started to emerge. Similar ideas have been in many regions of Estonia, but notably, Pärnu has been a part of the history of the University of Tartu as a university town, when Academia Gustavo-Carolina was transferred to Pärnu in 1699. Unfortunately, not for long, as in August 1710, Pärnu capitulated to the Russian army in the Great Northern War and regardless of promises to maintain the university in Pärnu, it was still discontinued.

A significant role in the idea of establishing an institution of higher education and research in Pärnu played units of medical rehabilitation and marine research, which had already been operating here for decades. The idea was developed at the end of the 1980s by an informal group which consisted of representatives of the aforementioned units and other enthusiasts, including the author. Officially, the idea was recognised in 1990, when the City Council of Pärnu adopted a decision "*to open an institute or a faculty of the University of Tartu to develop scientific justifications and programmes for the study of resorts, tourism and recreation, and to train respective personnel*". These developments were led by the example of the twin town Vaasa and resulted in establishing Pärnu Post-Secondary School of Economics in 1991, which ended up being the predecessor of Pärnu College. Even though the alternative idea of an independent institution was on the table until the establishment of the University of Tartu college, it was a lot easier and quicker to establish a university college at the time. Behind such development was on the one hand, local initiative and support, and on the other hand, the regional policy of the government and the University of Tartu.

25 years of Pärnu College: on the search of its place and direction

At the beginning of the 1990s, there was a shift from command to market economy and it was only wise to start with entrepreneurship and economics. One of the aims of regional institutions is to avoid the efflux of active young people from the region, and instead attract them to stay, as many prefer to work or operate where they graduate. As Pärnu is a recognised summer resort, the other natural field of study was tourism. These two fields of study that started from the School of Economics are still the main fields of study in Pärnu College; in 1998, the social work administration curriculum was opened, which can also be studied today. At the end of the last decade, the college started to offer Master's studies and the first international programme in English was launched for wellness and spa service design and management. Thus, it could be said that the study of resorts that was initially planned, exists. The other initial field marine studies did not succeed, as shortly after opening the marine ecosystem management programme, it was closed due to lack of interest.

Not to underestimate the importance of financial resources, I would emphasise that the most significant part of establishing a regional institution of higher education is finding the right people. It is beneficial if there are local people, who have the ability and motivation to embark on an academic career, then probably they will not transfer anywhere else. As such people are difficult to find, it is imminent to also employ people from elsewhere, although keeping them is harder. For years (2001–2019), the author managed the department of entrepreneurship and remembers from the earlier years advice given by a colleague in the UT Faculty of Economics: *if you start forming your personnel from people who are not wanted elsewhere, you will not get far*. Yet, especially in the beginning, the advice was difficult to follow. Employment and salary conditions are better in Tartu and Tallinn, and many people have their family and other ties there. Research and development require cooperation and closeness between colleagues, and all that makes hiring new people more difficult. The founders of Pärnu College were ‘imported’ but later the alumni became potential employees. Other units, specifically the Faculty of Economics, were of great help to develop our faculty members, especially in the earlier years when we did not have Master's studies. This changed later and hopefully doctoral studies will start in the near future, which subsequently will improve the situation. Doctoral studies presume competent supervision and professorships; supervising doctoral students is one of the conditions for attestation – thus, one cannot exist without the other.

Years ago, during an informal discussion with colleagues the question of whether our college is complete or mature came up. One could provide a scientifically grounded answer to the question, however, the author had a spontaneous idea: the college is complete when its first alumnus becomes a professor. Within 25 years this has not happened and probably will not happen within the next decade. Hopefully, some of employed alumni will become a doctor in the near future, but years of research will then be needed to meet the requirements of the professor's position.

Pärnu College has become multidisciplinary, providing higher education on the first and second level, particularly in the field of social sciences. Examples can also be given from other fields, e.g., specialisation on wellness and spa management in the international

Master's programme, or sports management or production management (closed by now) in the curriculum of entrepreneurship and project management. The last-mentioned specialisation was developed to meet the expectations of entrepreneurs in the region. However, interest in the specialisation on production management was small, which led to the inevitable closure of that specialisation. Provided examples illustrate the most essential contradiction for regional colleges: they should offer the widest possible range of specialties to meet the personnel expectations of local entrepreneurs and the study objectives of young people; however, in order to succeed, they should specialise in a narrower field.

In general, specialisation tends to slow down the adaptability of higher education institutions, which is increasingly necessary nowadays; and a narrowly specialised regional college would only meet the needs of a monofunctional region. On the other hand, there is a need to go deeper, which in turn requires specialisation. Therefore, a reasonable compromise needs to be found, and this applies also in research: new and original knowledge is often created at or between the interfaces of different fields.

Pärnu College has been criticized by both sides over the years. Besides tourism and the resort status, production is also represented in the region, therefore, a shortage of technical specialities is obvious. On another hand, clearer focus is expected at the university and national level. This forced the college to define its focus area. Due to the diversity of existent fields, it seemed difficult, but the focus was defined with the uniting concept of services. The updated development plan has an ambitious goal of becoming an international competence centre for (wellness) services. As the field of services is wide, ongoing discussions are held on whether and how to limit the field.

Concluding remarks

This article is the story of a regional unit of a university, which is a case with its own specificity. The case of Pärnu proved that emergence and functioning of a sustainable regional unit requires local support and initiative, which also enabled obtaining the necessary public investments. The material and financial base is a prerequisite, but even more important is the staff. It is difficult to ensure the quality of teaching by using only part-time lecturers from elsewhere, which does not encourage research and development. Thus, it is important to form so-called core of its staff, able to give a significant part of the lectures, contribute to the curricula development, and preferably do research. The university or its unit is not complete without research and despite the pressure to teach and engage in other activities, more attention should be paid to it.

January 2021, Pärnu

Arvi Kuura

25 AASTAT ESIMEEST RAHVUSVAHELISEST MAJANDUSPOLIITIKA TEADUSKONVERENTSIST TARTUS-VÄRSKAS (1996)

Idee meie konverentsi rahvusvaheliseks muutmiseks tekkis allakirjutanul kevadel 1995 ja sama aasta septembris Saksamaa LVs viibides. Selleks ajaks oli meil toiminud juba kolm teaduskonverentsi:

- laevakonverents – 1984^{1 2 3}: Tartu-Värska-Pihkva-Värska-Tartu;
- seejärel pärast pikemat, 10 aastast vaheaega 1994⁴: Tartu-Värska ja

¹ Esimene, nn laevakonverents 1984 toimus Eesti Noorte Majandusteadlaste Klubi (NMK; Klubi asutamise initsiaator oli 1970-ndate aastate teisel poolel **Ivar Raig** Eesti Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudist) traditsiooniliste iga-aastaste konverentside-seminaride raames, milles võtsid sageli osa Eesti vanema põlvkonna majandusteadlased.

Esimesel konverentsil olid vanemad kolleegid sektsooniode juhatajad (*Valve Kirspuu, Raimond Kala, Valner Krinal, Olev Lugus, Herbert Metsa, Heiki Müür /osales vaid Plenaaristungil: avasõnad ja ettekanne/ Rein Otsason, Ilmar Pärtelpoeg, Vello Vensel*), ning osa neist olid aktiivsed ka järgnevatel majanduspoliitika teaduskonverentsidel (aastal 1995 osales ka eesti majanduse *grand old men Uno Mereste*), kus varasemad noored majandusteadlased enam noored ei olnud!

Teise majanduspoliitika konverentsi ajaks aastal 1994 oli NMK tegevus juba aastaid mitmel põhjusel lõppenud, peamiselt – paljud endised noored polnud enam nii noored, vaid üle 33-35 aasta vanad (selline oli tollane määratlus) ning Eesti taasiseseisvumise eel ja järel oli paljudel võimalus teiste riikide ülikoolidesse stažeerima minna ning uuenedud ülikoolides või majanduspraktikasse ettevõtluses, sh poliitikas aktiivselt osaleda.

² *Kõik käesolevas viites toodud vanema põlvkonna kolleegid-majandusteadlased on paraku juba aastaid tagasi meie hulgast lahkinud.*

³ Osalejate hinnangul andis õnnestunud laevakonverents aastal 1984 olulise positiivse tõuke nii teistele järgnevatele NMK konverentsidele (näiteks, konverents nüüdse Kunstiakadeemia korraldamisel Aegna saarel aastal 1986 Poola jt külaliste osavõtul) kui järgnevate majanduspoliitika teaduskonverentside korraldamisele aastatel 1994 ja 1995. Samas oli aga eriti tugevaks stiimuliks esimeese rahvusvahelise majanduspoliitika-alase teaduskonverentsi organiseerimisele aastal 1996 ning edasi juba järgmistele konverentsidele kuni tänaseni ning loodetavasti ka edaspidele. Kõik see andis paljudele osalejatele (sh doktorantidele ja nende juhendajatele) täiendavaid võimalusi doktoriööde koostamisel ning ka koostööks teiste riikide ülikoolide, instituutide ja (või) ajakirjade kolleegidega (vt näiteks, artikli lõpus: PS!).

⁴ Kuna 1980-ndate aastate teisel poolel jääv nn noorte majandusteadlaste konverentse-seminare üha vähemaks ja lõpuks need üldse lakkasid, kuna paljud inimesed hakkasid aktiivselt tegelema Eesti taasiseseisvumise ja Isemajandava Eesti /IME/ probleemidega (**muide, IME probleemidega tegeleti Eestis juba NMK seminaridel 1980-ndate esimesel poolel ja ka nn laevakonverentsil 1984**). Lisaks tekkisid võimalused Lääneriikides enda täiendamiseks ning kõige selle tulemusel hakkas inimestel aega nappima. Eesti Vabariigi taasiseseisvumise järel pöördusid paljud esimesel konverentsil osalenud allakirjutanu kui laevakonverentsi peakorraldaja poole (kuna nad pidasid konverentsi originaalseks ja õnnestunuks!) ettepanekuga – veelkord selline konverents korraldada.

Allakirjutanu oli heal meeles nõus, uris olukorda ja konsulteeris teiste varasemate kaas-korraldajatega. Konverentsi korraldamise lihtsustamiseks asutati firma Mattimar OÜ (12. oktoobril 1993). Laeva kasutamise võimalust paraku enam ei olnud, sest varasem mootorlaev „Vanemuine“ oli sõidukõlbmatu ja vanarauana Tartus Emajõe kaldale tööstetud. Teist, konverentsitööks sobivat laeva Tartu Jõesadamal (ja üldse Eesti siseveekogudel) ei olnud. Samas oli lähenemas 10 aastat esimesest konverentsist ning otsustasime teise konverentsi aastal 1994 korraldada, kuid mitte

- 1995: Tartu-Värskra.

Nimelt viibis allakirjutanu Saksamaa LV ülikoolides esmalt 1995 kevadel kolmekuulisel stažeerimisel (aprill-juuli) Kielis-Osnabrückis-Paderbornis-Kielis ja sügisel poolteist kuud (september-oktoober) veelkord Kielis. Enne sügisest stažeerimist olin ühe Eesti juhtiva ettevõtte juhtkonnaga majanduspraktilistel eesmärkidel rohkem kui nädala Saksamaal ja Šveitsis ning seejärel kohtusin Frankfurdis (Main) oma sõbra ja kolleegi professor dr Manfred Oskar Eitel Hennies’iga⁵ (Kieli Rakendusülikool), et arutada edasist koostööd. Sellel kohtumisel rääkisin ka meil Eestis toimunud majanduspoliitika teaduskonverentsidest ning jõudsime ühiselt seisukohale, et järgmisel 1996. aastal, võiks **neljandal konverentsil** ka sakslased osaleda.

Seejärel sõitsin Kieli, kus algas stažeerimine Kieli Rakendusülikoolis ja Kieli Ülikooli juures asuvas Kieli Maailmamajanduse Instituudis. Kieli Rakendusülikoolis, kohtudes kohe hea tuttava ja kolleegi professor dr Toni Schulz’iga⁶, arutasime neljanda konverentsi läbiviimist Eestis. Ka Toni oli selle mõttega nõus ning seega oli asi minu jaoks esialgu otsustatud (kuigi vajas veel ka Eesti kolleegidega arutamist!), et – 1996. aastal toimuva IV konverentsi korraldame rahvusvahelisena, kutsudes oma tuttavaid kollege Saksamaalt ja teistest riikidest sellel osalema-esinema ja artikleid kirjutama. Eestisse naastes arutasime kavandatut ka kolleegidega, kes olid asjade käiguga igati rahul ning seejärel algasid ettevalmistustööd. Infokirja palusime kõigil Eesti kolleegidel vastavalt võimalustele ka oma väliskolleegidele saata.

Konverents (järjekorras juba neljas) toimus kahel päeval, 28.-29. juunil 1996. Alustasime esimese päeva hommikul Plenaaristungiga Tartus, Tartu Ülikooli Ajaloomuuseumis Toomel. Lõuna järel sõitsime Värskasse, kus nii konverentsitöö, toitlustamine ja ka ööbimine olid esmakordelt Värskra Sanatooriumis (seal olid suurepärased ja paremad tingimused võrreldes varasema kolme konverentsiga, mis toimusid Haridustöötajate Koolituskeskuse Värskra õppebaasis, kus tingimused olid suhteliselt spartalikud kuid siiski vastuvõetavad). Konverentsi korraldajateks olid

laevkonverentsina, vaid algusega Tartus, Tartu Ülikooli ruumes (Ajaloomuseum, majandusteaduskond) ja seejärel Värskas. Paaril aastal sõitsime Värskasse ja tagasi Tartusse kas tellitud bussi või kiirlaevaga (mis ei sobinud küll konverentsitoeks – istumine oli nagu bussis, suhteliselt suur mürä ja vähe ruumi). Ka teine konverents õnnestus ning siis oli osalejate otsus ühine – korraldajad peaksid selle konverentsi iga-aastaseks muutma! Oli ju Eesti taasiseseisvumisega tekkinud palju uusi majandusprobleeme, mida arutada ja millest kirjutada. Nii ka läks ja kuni tänaseni on konverentsid igal aastal toimunud (paraku jäi koroona viiruse tõttu küll „XXVIII konverents – 2020“ pidamata kuid ajakiri 1-2/ 2020 ilmus sügisel 2020 ikkagi; samal põhjusel jäi ära „XXIX konverents – 2021“, kuid ajakiri 1-2/2021 ilmus /st käesolev ajakiri/, samas – mõlema aasta konverentsid olid ettevalmistatud ning toimkonnad valmis korraldamiseks; toimumislootused on järgmisel aastal – „XXX konverents – 2022“).

⁵ Professor dr Manfred O. E. Hennies lahkus meie hulgast oma kodus Warderis 18. oktoobril 2019. Ärasaatmine oli 1. novembril 2019 tema koduküla Warderi lähedase linna Nortorfi kalmistu kablis ning allakirjutanul oli au ärasaatmisel viibida ja lähedaste leinale kaasa tunda. Manfred puhkab Oberurseli linna (asub Kesk-Saksamaal, Frankfurdi /Main/ läherdal loodes) kalmistul oma vanemate kõrval.

⁶ Tänaseks on professor dr Toni Schulz juba pea paarkümmend aastat manalas Saksamaal.

Tallinna poolt – Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) majanduspoliitika õppetool⁷ (juhataja Matti Raudjärv, sekretäridena Sirje Vilba ja Milvi Eslon) ning Tartus – Tartu Ülikooli (TÜ) majanduspoliitika õppetool (juhataja Jüri Sepp ja sekretärina Ülle Maidla). Konverentsi läbiviimist ja artiklite kogumiku väljaandmist toetas ning abistas ka 12 Eesti ettevõtet ja organisatsiooni.

Ettekanded ja artiklid konverentsimaterjalide kogumikus (tänase ajakirja eelkäija), ilmus kahes osas (kokku: 411 lk), enam kui 50-lt autorilt (49 artiklit)⁸. Konverentsil lisandusid ettekanded ka artiklita autoritelt. IV konverentsi raames ei olnud hilisemate kolmepäevaste konverentside kavasse võetud kultuuri- ja loodusprogrammi⁹, kuna see oli kahepäevane töiselt tihe konverents ning toimus hulgaliselt ettekandeid ja diskussioone.

Väljastpoolt Eestit oli esindatud artiklite autoritega-ettekandjatenä 10 kolleegi neljast riigist:

- **Leedust** (*Bronislavas Cereška*, Vilniuse Ülikool; *Arvydas Pajuodis*, Vilniuse Ülikool);
- **Poolast** (*Antoni Kozuch*, Siedlce Ülikool; *Barbara Kozuch*, Varssavi Ülikool);
- **Saksamaalt** (*Peter Dobias*, Paderborni Ülikool; *Manfred Oskar Eitel Hennies**, Kieli Rakendusülikool; *Toni Schulz**, Kieli Rakendusülikool; *Bernhard Seliger*, Kieli Ülikool; *Ralph Wrobel*, Kieli Ülikool);
- **Soomest** (*Jouko Siremn*, Põllumajandusökonomika TUI).

Neile lisandusid kolleegid **Eesti** kõrgkoolidest-ülikoolidest ja instituutidest (olgu siinkohal nimetatud eeskätt tolle aja nn vanema põlvkonna esindajad¹⁰):

⁷ Õppetool oli esimene majanduspoliitika õppetool taasiseseisvunud Eestis, asutatud 1992. Asutamine oli aastatel 1989 – 1990 kolmekuulise DAADI stipendiumiga Saksamaal Kieli Ülikoolis ja Frankferti (Main) Ülikoolis toimunud stažeerimise tulemus. Seda toetas ülikoolide reorganiseerimine Eestis. Tartu Ülikoolis loodi vastav õppetool aasta hiljem.

⁸ Vt: Aktuaalsed majanduspoliitika küsimused Euroopa Liidu riikides ja Eesti Vabariigis/ Aktuelle wirtschaftspolitische Fragen in den Ländern der Europäischen Union und in der Republik Estland/ Topical problems of the economic policy in the member states of the European Union and the Republic of Estonia. Reports-articles of the scientific and educational conference (Tartu-Värska-Tartu, 28.-29. June 1996). I-II. Tallinn: Tallinn Technical University, University of Tartu, Mattimaa, 1996, 411 lk.

⁹ Kuigi pärast konverentsi lõppu sõitsime spontaanselt kahe autoga (esimene: Mart Sõrg /roolis/ ja Jouko Siremn; teine: Matti Raudjärv /roolis/, Peter Dobias ja Manfred Oskar Eitel Hennies) Haanjasse, olime sealseslooduses ja tegime veel ühe mõnusa ööbimise Suure Munamäe jalamil asuvas Vaskna turismitalus koos kohalike hõrgutiste ja saunaga. Järgmisel hommikul Tallinna siirdudes tegime ühe autoga (Matti Raudjärv, Peter Dobias ja Manfred Oskar Eitel Hennies) peatused Põltsamaal (Niguliste kirik, ordulinnuse ja lossi varemed, lossi Veinikelder, Põltsamaa jõgi) ja Paides (Püha Risti kirik, Vallitorn ja ordulinnuse varemed). Teise autoga Mart Sõrg ja Jouko Siremn jäid Kagu-Eesti loodust ja hüvesid nautima.

¹⁰ Lugupidamisest vanema põlvkonna kolleegide vastu, toome siinjuures vaid nende nimed. Kõigi osalejate nimede esitamine läheks siinkohal paraku pikaks. Peaaegu kõigi osalejate-autorite nimed leibab lugeja aga vajadusel joonealuses viites nr. 8 esitatud allikast, artiklite kogumikust.

- Eesti Põllumajandusülikoolist (*Jaan Kivistik, Herbert Metsa** jt);
- Tallinna Tehnikaülikoolist (*Maksim Saat, Vello Vensel** jt);
- Tartu Ülikoolist (*Valner Krinal**, *Mait Miljan**, *Vambola Raudsepp, Aino Siimon, Ivar-Jüri Siimon**, *Mart Sõrg, Elvi Ulst** jt).

Konverentsitöö sektsioonides toimus Värska Sanatooriumi konverentsiruumides eestisaksa järeltõltega ning ilma tõlketa inglise keeles. Eesti ja saksa keele vastastikused järeltõlked tegi tollane Toni Schulz'i abikaasa *Anu Schulz*¹¹ (mõlemad on paraku juba hulk aastaid tagasi meie hulgast lahkinud; mõlema hea ja tubli inimesega tegime aga palju aastaid viljakat koostööd ning lävisime ka muul ajal, sh perekondlikult ja juubelisünnipäevadel nii Saksamaal kui Eestis).

Miks kujunes valdavateks ettekannete keelteks eesti ja inglise keele kõrval ka saksa keel? Põhjus oli lihtne – Eesti poolsed korraldajad (Sulev Mältsemees /TTÜ/, Janno Reiljan /TÜ/, Matti Raudjärv /TTÜ, TÜ/ ja Jüri Sepp /TÜ/) olid kõik oma võõrkeelte oskuse poolest eeskätt just saksa keele valdajad ning korduvalt pikajaliselt ka Saksamaa LV erinevates juhtivates ülikoolides (Bonn, Frankfurt /Main/, Kiel, Lüneburg jt) stažeerinud. Seetõttu olid tekinud head sidemed suures osas saksa kollegidega (kes on senini välismaalastest ka kõige rohkearvulisemalt olnud esindatud). Pealegi innustas meid see, et kõige mitmekesisem, ulatuslikum ja parim majanduspoliitika alane kirjandus (sh õppekirjandus) tundus olevat saksa keeles (st majanduspoliitika teemasid nõ seinast seina käsitlettes ning seda sageli ühe raamatu-õpiku raames).

Esimene rahvusvaheline majanduspoliitika teaduskonverents andis kindlasti töuke selleks, et peagi hakati artikleid lisaks toimetajatele veelgi põhjalikumalt eeskätt TÜ ja TTÜ doktorantide, seejärel paljude teaduskraadiga eesti ja väliskolleegide poolt retsenseerima. Selle tulemusel on paranenud artiklite kvaliteet (vähе pole ka avaldamisest välja jäänud artikleid /ca 15-20%, kuid märkuste arvestades on nende avaldamine paljudel juhtudel edaspidi võimalik olnud!). Ideed nii kultuuri-, tervise-, spordi- ja ka loodusprogrammi lülitamiseks konverentsi nn vabaaja raamesse tekkisid arenedes ka just sellest esimesest rahvusvahelisest konverentsist tulenevalt. Seda tegime ka selleks, et väliskülalistele, aga samuti meie inimestele Eesti kultuuri ja loodust tutvustada!

Kui seejärel, pärast IV konverentsi, joudsime nii kogumiku¹² kui artiklitega rahvusvahelisse andmebaasi ECONIS (Saksamaa LV, Kiel) ja olime Eesti Teadusinfosüsteemi (ETIS) kategoories 3.1, seejärel ajakirjaga kategoories 1.2, siis tänaseks oleme ca

¹¹ Anu Schulz (24.04.1954 – 19.05.2017) puhkab Tallinnas Pärnamäe kalmistul. Leinatalitus toimus 27. mail 2017 Tallinnas, Pärnamäe krematooriumi suures kabelis, kus oli au ka allakirjutanul koos oma vanematega viibida.

*Tärniga märgitud kolleegid on juba aastaid tagasi meie hulgast paraku lahkinud (ka edaspidi käesolevas artiklis).

¹² Tänu kolleg **Manfred Oskar Eitel Hennies**'i aktiivsusele Saksamaal, saime artiklite kogumikule (edaspidi ka ajakirjale) aastast 2001 (sel aastal toimus XI konverents ja ilmus kogumiku 11. aastakäik) heaks koostööpartneriks saksa teaduskirjastuse Berlin Verlag Arno Spitz GmbH. Aastast 2003 sai kirjastuse nimeks Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, kellega meeldiv ja edukas koostöö on senini kestnud.

kümnes rahvusvahelises andmebaasis (lisaks Eesti omad), viimati ka Scopus' es ja ETISe tasemel 1.1. Juba hulk aastaid on meid tunnustanud ka USA Kongressi raamatukogu. Tulemus on saavutatud kindlasti kõigi autorite, retsentsentide, tõlkide-tõlkijate, ajakirja toimkonna ja toetajate ühiste pingutuste tulemusena.¹³ Palju õnne meile kõigile!

Neljas konverents oli sisukas ning nii väliskülalistele kui eestimaalastele huvitav ja jätkamist vääriv. Kõik see on vaatamata mõningatele probleemidele-tõrgetele tänaseni jätkunud. Osalejad ja artiklite autorid, samuti toimkonnad ja allakirjutanu, on toiminuga rahul olnud¹⁴ ning järgnevaid kohtumisi nii konverentsidel kui ajakirja lehekülgdedel ootama jää nud!

Teiste riikide esindajatest on seni meie konverentsidel kõige enam aktiivselt osalenud sakslased:

- emeriitprofessor dr **Armin Rohde** (Greifswaldi Ülikool), alates aastast 1999 – 2019: 20 korda (sageli koos doktorantidega);
- emeriitprofessor dr **Manfred Oskar Eitel Hennies (10.09.1938 – 18.10.2019)**, (Kieli Rakendusülikool), alates aastast 1996 – 2005: 10 korda; lisaks viiel korral: 2006 – 2016 tähelepaneliku kuulaja ja väljapaistva diskutandina); seega kokku 15 korda;
- emeriitprofessor dr **Peter Joachim Friedrich** (Müncheni Bundeswehri Ülikool, Tartu Ülikool), alates aastast 2006 – 2017: 11 korda (olles samal ajal ka suurepärane väitleja, vahel koos doktorantidega).

Meie Eesti kollegidest on enim aktiivselt konverentsidel osalenud:

- külalisprofessor (alates 2018 Georgia Tehnikaülikoolis ja Tbilisi Riiklikus Ülikoolis) dr **Matti Raudjärv**; (alates 1974 TTÜ-Alumni; aastatel 1975 –

¹³ Vt lisaks ka käesoleva ajakirja lõpus olevat „Informatsioon ajakirja toimkonnalt“.

¹⁴ Sellele vaatamata on aga järgnevatel aastatel püütud nii konverentsikorraldust kui ajakirja kvalitatiivselt edasi arendada, näiteks:

konverentsi programmi nn ümarlaua sisseviimine, kus Eesti majanduspraktikud ja poliitikud on aktiivselt osalenud; konverentsipäevadel vaba aja mitmekesisem sisustamine (sh Venemaa viisade taotlemine ja Petseri kloostri küllastamine, Eesti Maaülikooli Võrtsjärve Limnoloogiajaamaga tutvumine, laevasöidud Peipsil koos Piirisaare küllastusega, mitmed sood ja rabad Kagu-Eestis, Lahemaal ja Kõrvemaal, Taevaskoda, Värskas Veekeskuse spaa-teenuste ja Seto Talumuuseumi suitsusauna korduv kasutamine, Seto laulikute ja mitmete Eesti Kontserdi muusikute ning Rakvere Linnaorkestri jt esinemised), jms;

ajakirja väljaandmisel võimalikult kõrgema kvalifikatsiooniga retsentsentide leidmine (sh välisriigidest); kroonika osa mitmekesistamine (sh teadussündmused, In memoriam); erinumbrite avaldamine (emeriteerumised, juubelid); paindlikum publitseerimine (kaks numbrit koos ja kuni neljaniibrit aastas); CD-de kasutuselevõtmine; trükitehniliselt värvifotode kasutamine jms;

nii *konverentsidel* kui *ajakirjas* mõnedele olulisematele maailma, Euroopa ja Eesti majandus-poliitilistele ning muudele sündmustele tähelepanu juhtimine ja fokusseerimine (nn „Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorrast“, kolleg **Manfred Oskar Eitel Hennies**'i initsiatiivil koos allakirjutanuga/, jms).

- 1998: TTÜ; aastatel 1996–2019: TÜ; alates 1993 Mattimar OÜ), alates aastast 1984, 1994 – 2019 ... 2021¹⁵: kõigil 29 korral peakorraldajana;
- emeriitprofessor dr **Sulev Mältsemees** (TTÜ), alates aastast 1984, 1994 – 2019: 24 korral;
 - emeriitprofessor dr **Janno Reiljan (8.10.1951 – 23.01.2018)**, (TÜ), alates aastast 1984, 1994 – 2017: 23 korral (aeg-ajalt koos doktorantidega);
 - emeriitprofessor dr **Jüri Sepp** (TÜ), alates aastast 1984, 1994 – 2006: 14 korral.

Kindlasti oleks huvitav veelkord ka laevakonverents korraldada. Selleks on aga vaja sellist laeva, mis meie vajadusi (esmalt töö mitmes sektsoonis, mis esimesel konverentsil oli võimalik!) Emajõel ja Peipsi-Pihkva järvel kataks ning samas meile ka taskukohaste hindadega oleks! Mõlemad asjaolud ei sõltu aga paraku meist. Konverents suurtel parvlaevadel Läänenemerel pole vist nostalgia mõttes nii atraktiivne kui töö sobilikul laeval Eesti siseveekogudel!?

Kui palju aga endiseid laevakonverentsil osalejaid kaasa tuleks? Kuna esimene, nn laevakonverents toimus 37 aastat tagasi (hinnanguliselt osales *ca* 50-60 inimest; täpselt arvu pole võimalik kahjuks tagantjärele tuvastada) ning ka tollased noored majandusteadlased (arvestades vanusepiiri 33-35 aastat) oleks aastal 2021 kuni 70 – 72 aastat vanad, osa nooremaid inimesi on aga vanusevahemikus 60 – 70 aastat. Seega ollakse valdavalt juba pensionieas või selle läheosal, kus teadushuvid on võib-olla vähenenud, sissetulekud üldiselt tagasihoidlikud, tervis pole kõige parem jms. Hulk varasemaid kollegee on meie seast aga juba lahkinud. Koos noorematega võiks aga vanu noorusaegu kindlasti meenutada!?

Edasi arutades – lähiaastatel vajalikku laeva ilmselt Eesti siseveekogudele ei tooda. Võib-olla ehk kümne aasta pärast?! Siis oleks esimesel konverentsil osalejad veel vanemad ja huwilisi oleks neist parimal juhul ehk kuni 5 ... 10 inimest! Allakirjutanu prograam on suhteliselt pessimistlik – nostalgilise, korduva esimese laevakonverentsi korraldamine pole ilmselt tõenäoline!

Konverentsi peakorraldajateks on aegade jooksul kuni tänaseni olnud järgmised organisatsioonid:

- **Eesti Plaaniinstituut**, NTN – Noorte Teadlaste Nõukogu (1984: vastutaja – Matti Raudjärv) ja kaaskorraldaja **Tallinna Polütehniline Instituudi** – TPI

¹⁵ aastal 2020 tuli XXVIII konverents COVID-19 viiruse laia leviku tõttu ära jäätta (ettevalmistustööd olid osaliselt küll juba tehtud). Ärajätmise otsus tehti toimkonna poolt märtsis 2020, millest teatati seejärel ka kõigile osaleda soovinutele. Esitatud artiklid avaldati pärast eelretsenseerimist ja autorite poolset korrektsooni-täiendamist sügisel 2020 käesoleva ajakirja ühisnumbris 1-2/ 2020.

Paraku tuli COVID-19 ja riikide poolt kehtestatud liikumispiirangute tõttu ka XXIX konverents ära jäätta (konverentsi ettevalmistustööd olid sisuliselt tehtud, siiski teatasime osalejatele märs 2021, et konverentsi ei toimu). Ajakiri 2021 otsustati küll välja anda (kuigi osa autoreid loobus konverentsi mitte toimumise tõttu artiklit avaldamisest, vaid see järgmiseks aastaks jäätta). Edasiseks kavandati ka mitmeid muudatusi-täiendusi, mis on ka käesolevas ajakirjas avaldatud.

- (tänase **Tallinna Tehnikaülikooli** – TTÜ) majandusteaduskond (1984; vastutajad – Sulev Mältsemees ja Matti Raudjärv /kaasvastutaja/); kaaskorraldajaks oli aastal 1984 ka **Eesti Noorte Majandusteadlaste Klubi** (NMK) – vastutaja Ivar Raig;
- **Tartu Ülikooli** majandusteaduskond, (1984; 1994 – 2006: vastutaja Jüri Sepp; 2007 – 2017: vastutaja Janno Reiljan; alates 2018 – teaduskonna sisekoordinaator-infolevitaja: Ülle Maidla, 2020 sügisest lisandus ka Toomas Haldma);
 - **Mattimar OÜ** (alates aastast 1993; asutatud algsest eeskätt konverentside operatiivsemaks korraldamiseks ning paindlikumaks asjaajamiseks; hiljem lisandusid ka kirjastamine, majanduskonsultatsioonid ja koolitus: juhataja-tegevdirektor ning omanik ja vastutaja – Matti Raudjärv; töötades aastatel (1975 – 1986), 1987 – 1998 ka **Tallinna Tehnikaülikooli** majandusteaduskonnas, olles samuti sealne vastutaja perioodil 1993 – 1998 ning ajavahemikul (1996) – 1998 – 2019 **Tartu Ülikooli** /TÜ/ majandusteaduskonnas ja TÜ Pärnu Kolledžis, olles ühtlasi TÜ poolne vastutaja);
 - **Kieli Rakendusülikool** (liitus korraldamisega aastatel 1996/1997; 1996 – 2019; vastutaja Manfred Oskar Eitel Hennies /**10.09.1938 – 18.10.2019/**);
 - **Greifswaldi Ülikool** (liitus korraldamisega aastatel 1999/2000; vastutaja alates 2000 – Armin Rohde);
 - **Kieli Maailmamajanduse Instituut** (liitus korraldamisega aastatel 2014/2015; vastutaja alates 2015 – Klaus Schrader);
 - **Tbilisi Riiklik Ülikool** (liitus korraldamisega aastatel 2016 – 2018; vastutaja alates 2018 – Irina Gogorishvili);
 - **Jena Rakendusülikool** (liitus korraldamisega aastatel 2017/2018; vastutaja alates 2018 – Wolfgang Eibner).

Tänaseks oleme nii konverentsikorraldust (XXXVII kord) kui ajakirja ilmumist (37. aastakäik) juba aastani 2029¹⁶ nn loodetava tuleviuvisioonina kavandanud. Kas ja kuidas see õnnestub, seda näitab aeg. Kui mitte tänavatel toimkondadel, siis ehk uuenenud ja noorematel koosseisudel ning seda ka konverentsi asukoha¹⁷ mõttes!

¹⁶ Kui elu ja tervist oleks, saaks allakirjutanu 2029 aastal 80-aastaseks ning tähistaks 45 aasta möödumist esimesest nn laevakonverentsist ja ajakirja sündnist, 35 aastat teisest konverentsist ning 33 aastat esimese rahvusvahelise teaduskonverentsi korraldamisest. Seega nii konverentsi kui ajakirja toimkondadesse oleks lähiaastatel asjalikke nooremaid kollege täienduseks vaja.

¹⁷ 2021. aasta konverents toimumuks juba XXIX korda (lootuses, et koroonaviirus järjekordset ei sega). Sellest 20 korda oli konverents Värskas ja üheksandat korda oleks nüüd juba Jänedal olnud. Võimalik, et mingil ajal on vajalik konverentsiga ka kolmandasse kohta minna!? See sõltub osalejate enamuse soovitest.

Kuna Jänedal on suhteliselt Tallinna lähedal (ca 67 km), siis on väliskülalised sageli võtnud Tallinna Lennujaama saabudes seal rendiauto, sellega konverentsile sõitnud ning pärast konverentsiprogrammi veel omal käel Eestimaaga tutvunud (seda eriti siis kui on konverentsile koos abikaasadega tuldud).

Kindlasti on juba nüüd palju häid ja huvitavaid konverentside korraldamise kohti Eestis ning neid tekib ka juurde. Ilmselt suurenevad ka finantsvõimalused nii inimestel kui organisatsioonidel. Seega suurenevad võimalused tulevikus veelgi mitmekesisemaid konverentse korraldada. Selleks kõigile osalejatele ja korraldajatele nüüd ning edaspidiseks õnne ja palju edu!¹⁸

Tänane konverentsi ja ka ajakirja toimkond soovivad kõigile järgnevaid edukaid ja sisutihedaid teaduskonverentse ning viljakaid mõttteid artiklite kirjutamiseks ja avaldamiseks!

August 2020 – juuli 2021
Tallinnas, Pirita-Kosel

Lugupidamisega,
Teie Matti Raudjärv /M. R./
(konverentsiseeria algataja-peakorraldaja ja ajakirja asutaja-peatoimetaja)

PS: Meie konverentsid ja ajakiri on nii mõneski riigis väljaspool Eestit tähelepanu äratanud ning ärgitanud meie poole koostöötetepanekutega pöörduma, siinjuures mõned näited allakirjutanu kogemustest:

- pärast mais 1984 Eestis toiminud edukat nn laevakonverentsi arvati allakirjutanu Nõukogude Liidu noorte majandusteadlaste **Venemaal**, Sotšis (peamiselt Adler-Kudepsta rajoonis) toiminud *teadusseminaride publikatsioonide toimetuskolleegiumi ja seminari korraldustoimkonna liikmeks* (iga-aastaste jaanuaris-veebruaris peetud ca nädalaste seminaride peakorraldajaks oli Krasnodaris asuv Kubani Riiklik Ülikool /RÜ/, eesotsas poliitökonomia katedri juhataja professor **Valentin Mihailovitš Gotlober**'iga /15.06.1916 – 7.06.1999/ ja kaaskorraldajaks Leningradi RÜ /tänane Peterburi Riiklik Ülikool/, eesotsas poliitökonomia katedri juhataja professor dr **Nikolai Dmitrievitš Kolesov**'iga /11.12.1925 – 17.04.2012/; mõlemad professorid olid oma teadmistelt ja suhtumistes noortesse majandusteadlastesse väga väärikad inimesed – põhjalikud, isalikult heasoovilikud, huumorimeelsed ja edukust toetavad; allakirjutanu osales nendel äärmiselt huvitavatel ja arendavatel seminaridel 11 korda, aastatel 1979–1989:¹⁹ need erakordsest sisutihedad ning viljakad

¹⁸ Tösi, koroona viiruse tõttu on aastatel 2019 ... 2021 hakatud varasemast veelgi rohkem ka konverentse interneti teel korraldama ja ajakirju elektrooniliselt avaldama, kuid allakirjutanu on siiski seda meelet, et see pole see! Inimeste vahetud suhtlemised konverentsidel kohapeal on siiski paremad ja arendavamad, ka ajakirjad, mis on käes hoitavad ja käega katsutavad (kasvõi osaliselt), on eelistatavamad! (aga võib-olla olen vanamoodne? Sel juhul palun vabandust!) Pealegi pole elektroonilistes ajakirjadades avaldatud artiklid sageli retsensemereeritud. Kulutused on küll väiksemad (sageli ka avaldamistasud), aga mõnevõrra on kõigel sellel nn haltuura maik juures. Alati pole need ajakirjad ka vastavuses meie ETISe nõuetega (näiteks 1.1 tase)!

¹⁹ Eestist osalesid nendel seminaridel veel: korduvalt **Jüri Kats** (Eesti Infoinstituut/ Eesti Plaaninstituut), paaril-kolmel korral **Mare Viies** ja **Mari Link** (mõlemad: Eesti Teaduste Akadeemia Majanduse Instituut), paaril korral **Sulev Mältsemees** ja ühel korral ka **Hans Jalasto**

ettekanded-diskussioonid-suhtlused /sisuliselt mitteametlik stažeerimine/ andsid hulgaliselt huvitavat informatsiooni, häid ja arendavaid mõtteid, kogemusi, asjalikku tuge ja palju suurepäraseid sõpru /ja mitte ainult Venemaa ülikoolidest, vaid ka teistest tolleaegsetest nn liiduvabariikide kõrgkoolidest/ ning seda kogu eluks²⁰!);

eriti Kubani RÜd, aga ka Leningradi RÜd, Voroneži RÜd ja mitmeid Moskva kõrgkoole esindas Sotšis alati hulgaliselt noorteadlasi (osa juba teaduskraadiga); neist mõni on tänaseks juba Venemaa erinevate Teaduste Akadeemiate liige (näiteks, professor dr **Tatjana Timofejevna Avdejeva** (Mazurova) Kubani RÜst, kes osales ja esines põhjaliku ning sisuka ettekandega 2014. aastal ka Jänedal meie XXII teaduskonverentsil);

- alates 1979 Sotši seminaridest- (stažeerimistest) Venemaal, pärast nn laevakonverentsi 1984 Eestis ja alates 1989/1990 stažeerimistest Lääneriikide (Saksamaa LV, Austria, Taani) ülikoolides, akadeemiates, instituutides ja avaliku sektori institutsioonides tekinud kontaktidest ning eriti pärast esimest rahvusvahelist majanduspoliitika teaduskonverentsi aastal 1996 Eestis, tekkis hulk kollege, kes allakirjutanut *oma konverentsidele ja teistele sündmustele kutsusid* (**Armeenias, Austrias, Bulgaarias, Georgias, Hispaanias, Kreekas, Küprosel, Leedus, Lätis, Prantsusmaal, Saksamaa LVs, Soomes, Taanis, Türgis, Ukrainas, Ungaris, Valgevenes, Venemaal jm**) ning kellega osa on igal aastal ka meie konverentsidel osalenud ja ajakirjale artikleid kirjutanud; ka nendest suhetest on täiendavalt mitmed koostöötapeekud tekinud või neid toetanud;
- ajavahemikul 2005 – 2013 **Ukrainas** asuva Ternopili Rahvusliku Majandustülikooli poolt korraldatud teaduskonverentsidel (Krimmis /Foros jt/, Türgis /korduvalt – Antalya, Beleg, Kemer, Pammukale jt/, Kreekas /Kallitheia, Halkidiki poolsaar/, Kreetal) on allakirjutanu ukrainlaste initsiativil Tartu Ülikooli esindajana korralduskomitees aeg-ajalt nn *partnerina* olnud esindatud;
- aastal 2016 tehti allakirjutanule **Itaalias**, Roomas asuva teadusinstituudi European Scientific Institute (ESI) poolt ettepanek – liituda nende rahvusvahelise ajakirjaga "European Scientific Journal" (ESJ), olles nii ajakirja Toimetuskolleegiumi liige kui ka artiklite retsensent. Alates 26.03.2016 on allakirjutanu nii *kolleegiumi liige* kui tänaseks ka hulga artikleid *retsenseerinud*;

/15.10.1927 – 20.08.1992/, (mõlemad sel ajal Tallinna Polütehnilisest Instituudist; tänane TTÜ). Seega koos allakirjutanuga kokku kuus inimest.

²⁰ **NB! ... kogu eluks!** Soovitaksin seda eelnevat lauset ja mõtet nii oma tänastel ning endistel kolleegidel kui üliõpilastel ja doktorantidel, õppejõudadel, ka teistel inimestel, väga tösiselt arvestada ja meeles pidada! Sellel kallil kaubal, **kapitalil** – sõpradel ja sõprusel – on elus suur ja hindamatu väärts! Olen kogenud, et nii mõnedki minu varasemad kolleegid ei oska seda alati hinnata! Nendest on veidi kahju ja tuleb vist kaasa tunda – kui nad seda väärts on?! Heatahtlikult usun ja loodan, et on väärts!

- aastast 2016 on allakirjutanu ka **Georgias**, Tbilisis asuva Georgia Tehnikaülikooli ja Georgia Inseneride Akadeemia teadusajakirja „*Business-Engineering*“ toimetuskolleegiumi liige-toimetaja; samuti on Tartu Ülikool allakirjutanu näol nende teaduskonverentside *partner* olnud; lisaks personaalselt ka konverentside *organiseerimiskomitee liikmena* tegutsenud;
- artiklite *kirjutamise ettepanekuid* on allakirjutanule (viimasel viiel-kuuel aastal on igas kuus ca 1-3 ettepanekut) aga tulnud paljude rahvusvaheliste ajakirjade toimetustele poolt nii **Euroopa**, **Asia** (sh retsensionid Pakistani ülikoolide teadurite artiklitele ajakirja ESJ jaoks), **Ameerika** (põhiliselt USA) riikidest ja isegi **Austraaliast**; paraku pole olnud reaalne neid huvitavaid ettepanekuid vastu võtta – igale poole ei jõual;
- **Aafrikast** pole veel koostööpakkumisi tulnud, kuid Aafrika mõne riigi (näiteks, Keenia /pealinna ja riigi juhtiv Nairobi Ülikool, Aafrika üks tuntumaid, asutatud 1956/, Nigeeria, jt) ülikoolide kolleegide eespool nimetatud ajakirjale (ESJ) avaldamiseks esitatud teadusartikleid on allakirjutanul küll tulnud aeg-ajalt *retsenseerida*.
- sügisel 2020 pöördus **USAs**, New York 'is asuva rahvusvahelise teadusajakirja „*International Journal of Business and Economics Research*“ toimetus allakirjutanu poole ettepanekuga nende ajakirjale *artiklite kirjutamiseks* ning *toimetuskolleegiumi liikmeiks* (ka *retsensendiks*) asumiseks; ettepanekule sai nõusolevalt vastatud; aluseks oli allakirjutanu artiklitega meie ajakirjas ja akadeemilise elulooga tutvumine ning sellest tulenenud toimetuse initsiativ.

* * *

Allakirjutanu on informeeritud ja usub, et ka paljudel teistel kolleegidel, kes on meie konverentsidel osalenud ja ajakirjas artikleid avaldanud, on sellest aktiivsusest ka mujal huvitavat tegevust ja kasu olnud (sh näiteks doktorantidel oma väitekirja koostamisel ja kaitsmisel). Siin võib vaid **mõned näited** tuua (kindlasti on veel palju teisi, nii näiteid kui kollege):

- Saksamaa LVst:
 - Greifswaldi Ülikooli emeriitprofessor dr **Armin Rohde** doktorandid ja
 - Müncheni Bundeswehri Ülikooli emeriitprofessori (hiljem Tartu Ülikooli erakorraline professor ja vanemeadur) dr **Peter Joachim Friedrichi** doktorandid (nii Saksamaal kui Eestis);
- Eestist:
 - meie hulgast jaanuaris 2018 lahkinud Tartu Ülikooli majandusteaduskonna endise dekaani ja õppetooli juhataja emeriitprofessor dr **Janno Reiljani** doktorandid; samuti
 - Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna endise dekaani ja õppetooli juhataja professor dr **Üllas Ehrlich** doktorandid ja
 - Tallinna Tehnikaülikooli sotsiaalteaduskonna endise dekaani ja õppetooli juhataja emeriitprofessor dr **Sulev Mäeltsemehe** doktorandid.

Ka hulk tänaseid varasema diplomiga, bakalaureuse- ja magistrikraadiga lõpetanuid Tallinna Tehnikaülikoolis (TTÜ²¹) ja Tartu Ülikoolis (TÜ) on oma lõputöö materjalidega-ettekannetega (mõne töö juhendaja on ka allakirjutanu olnud) meie konverentsidel osalenud ja käesolevas ajakirjas artikleid avaldanud.

* * *

Kuigi 2020 oktoobris saatsime konverentsi ja ajakirja kohta Infokirjad – 2021 kolleegidele laiali, olime ikkagi väga murelikud – kas juuli algul aastal 2021 õnnestub XXIX konverents korraldada, sest koroona viiruse nn teine laine oli nii Eestis kui mujal maailmas jõudsalt hoogu kogunud, ähvardavamalt kui esimene?

Võtsime toimkondadega juba siis (sügisel 2020) vastu esialgse otsuse – kui märtsis-aprillis 2021 on olukord viiruse tõttu ikka veel ebasoodne, jätame „Konverents – 2021“ ära ning teavitame potentsiaalseid osalejaid sellest õigeaegselt. Aga igal juhul loodame ajakirja välja anda, sest see tegevus ei vaja vahetuid kohtumisi! Ka ajakiri 1-2/2020 (nii trüki- kui CD-variant) õnnestus vaatamata koroona viirusele oktoobris 2020 avaldada.

Paraku tuli ka 2021 aasta konverents ära jäätta ning järgmised lootused konverentsi korraldamiseks on suvel 2022. Kohati räägitä mais-juniis 2021 aga ka juba kolmandast ja isegi viienda koroonaviiruse lainest. Aeg näitab!?

Juuli keskel 2021 tehti Eesti meedias (ERR) vihje, et kolmas laine on ilmselt kohal (nakatunute arv oli pidaval langenud ja hakkas kasvama) ning sügisel on asjad jälle halvad (kutsuti inimesi kiirelt vaktevineerima). Samal ajal tulid teated, et Hispaanias on tegemist juba neljanda-viienda laine ilmingutega! Kreekas, Prantsusmaal, Saksamaal ning mujal karmistati piiranguid ja viiruskontrolli.

Konverentsi läbiviimine onlines interneti kaudu, võrreldes vahetu suhtlemisega, pole eriti viljakas, seda on allakirjutanu mõnel korral aastal 2021 kogenud. Oluline on inimeste vaheline vahetu suhtlemine kohapeal, konverentsi toimumise paigas! Suhtlemine interneti kaudu on pigem hädaabinõdu.

(M. R.)

²¹ Tallinna Tehnikaülikooli lühendit „TTÜ“ kasutab allakirjutanu sihiteadlikult, sest olles aastast 1974 TTÜ vilistlane (Alumni) ja vestelnud viimastel aastatel paljude teiste vilistlastega (ka õppejõududega), valitseb arvamus, et uus lühend „TalTech“ (samuti uus punane värvitoon, mis esineb ka ülikooli uuendatud kodulehel ja mujal) on ebaõnnestunud.

Oleks tore kui arvestatakse ka vilistlaste arvamustega – uus lühend ja värvitoon on mittesobivad ning tekitatud ja kasutusele võetud ilmselt ebademokraatlikul viisil! Milleks seda üldse oli vaja?!? Seda enam, et TTÜ vilistlaskogum on oluliselt suurem kui täna otseselt TTÜga seotud inimeste hulk! Ka tänased tudengid on ülikooli eduka lõpetamise järel tulevased vilistlased!

Üks humoorikas inimene on uut lühendit „TalTech“ ka nii tõlgandanud – „Tallinna Tekitehas (-vabrik)“. Kõlab pärts „uhkelt“ ja mötlemapanevalt! Pidavat veel teisigi „toredaid tõlgendusi“ olema. Kui ma ise üliõpilane olin, nimetati eeskätt teiste ülikoolide poolt Tallinna Polütehnilist Instituuti ka „Rauakooliks“ – vahva (kantava üliõpilaste kli põhivärvi oli ju hall, viidates metallile – terasele, rauale)!?

25 JAHRE SEIT DER ERSTEN INTERNATIONALEN WISSENSCHAFTSKONFERENZ ÜBER WIRTSCHAFTSPOLITIK IN TARTU UND VÄRSKA (1996)

Die Idee zur Umgestaltung unserer Konferenz zu einer internationalen Konferenz kam beim Unterschreibenden im Frühjahr 1995 und im September des gleichen Jahres während des Aufenthaltes in der Bundesrepublik Deutschland. Bis zu dieser Zeit haben sich bei uns bereits drei Konferenzen stattgefunden:

- die Schiffskonferenz – 1984: Tartu – Värska – Pskow – Värska – Tartu;
- danach, nach einer längeren 10-jährigen Pause 1994: Tartu – Värska und
- 1995: Tartu – Värska.

Nämlich weilte der Unterschreibende zunächst im Frühjahr 1995 auf einem dreimonatigen Forschungsaufenthalt an den Universitäten der Bundesrepublik Deutschland (April – Juli) in Kiel – Osnabrück – Paderborn – Kiel und im Herbst für anderthalb Monate (September – Oktober) nochmals in Kiel.

Vor dem Forschungsaufenthalt im Herbst war ich mit den Führungskräften eines leitenden estnischen Unternehmens zu den wirtschaftspraktischen Zwecken länger als eine Woche in Deutschland und in der Schweiz und danach traf ich in Frankfurt (Main) meinen Freund und Kollegen, Professor Dr. Manfred O. E. Hennies¹ (Fachhochschule Kiel), um die weitere Zusammenarbeit zu besprechen.

Auf diesem Treffen sprach ich auch über die bei uns in Estland stattgefundenen Wissenschaftskonferenzen über Wirtschaftspolitik und wir kamen gemeinsam zu dem Standpunkt, dass im folgenden Jahr 1996 auch Deutsche **an der vierten Konferenz** teilnehmen könnten. Eine gemeinsame Organisation der Konferenz hat einige Tage später in Kiel auch der einstige gute Kollege aus der Fachhochschule Kiel, Professor Dr. Toni Schulz unterstützt.²

Die Konferenz fand an zwei Tagen, am 28.–29. Juni 1996 statt. Wir begannen mit der Plenarsitzung in Tartu, im historischen Museum der Universität von Tartu auf dem Domberg (Toome). Nach dem Mittagessen fuhren wir nach Värska, da waren die Konferenzarbeit, Verpflegung wie auch Übernachtung erstmalig im Sanatorium von Värska. Die Veranstalter der Konferenz waren von Tallinn – der Lehrstuhl für Wirtschaftspolitik der Technischen Universität Tallinn (Leiter Matti Raudjärv) – und von Tartu – der Lehrstuhl für Wirtschaftspolitik der Universität Tartu (Leiter Jüri Sepp). Die Durchführung der Konferenz und die Herausgabe des Sammelbandes mit Artikeln wurde von 12 estnischen Unternehmen und Organisationen unterstützt, die ihrerseits mitgeholfen haben.

¹ Professor Dr. Manfred O. E. Hennies verließ uns im seinem Heim in Warder, in Deutschland, im Oktober 2019 in seinem 82. Lebensjahr.

² Zum heutigen Tag ist Professor Dr. Toni Schulz schon fast vor zwanzig Jahren in Deutschland von uns gegangen.

Die Vorträge und Artikel im Sammelband der Konferenzmaterialien (Vorgänger der heutigen Zeitschrift), erschien in zwei Teilen (insgesamt: 411 Seiten), von mehr als 50 Autoren (49 Artikel)³. Auf der Konferenz kamen noch Vorträge von den Autoren ohne Artikel hinzu. Im Rahmen der IV. Konferenz gab es noch kein Kultur- und Naturprogramm, die auf die Tagesordnung von späteren dreitägigen Konferenzen aufgenommen wurde, dass es eine zweitägige arbeitsame und dichte Konferenz war. Die Arbeit in den Sektionen fand in den Konferenzräumen des Sanatoriums von Värska auf Estnisch, Deutsch und Englisch statt.

Außerhalb Estlands waren als Autoren von Artikeln sowie Berichterstatter 10 Kollegen aus vier Ländern vertreten (ihnen kamen die Kollegen aus den **estnischen** Hochschulen, Universitäten und Instituten hinzu):

- **aus Deutschland** (*Peter Dobias*, Universität Paderborn; *Manfred O. E. Hennies*, Fachhochschule Kiel; *Toni Schulz*, Fachhochschule Kiel; *Bernhard Seliger*, Universität zu Kiel; *Ralph Wrobel*, Universität zu Kiel);
- **aus Finnland** (*Jouko Sirén*, Institut für wissenschaftliche Forschung der Landwirtschaftsökonomie);
- **aus Litauen** (*Bronislavas Cereška*, Universität Vilnius; *Arvydas Pajuodis*, Universität Vilnius);
- **aus Polen** (*Antoni Kožuch*, Universität Siedlce; *Barbara Kožuch*, Universität Warschau).

Die erste internationale Wissenschaftskonferenz über die Wirtschaftspolitik hat sicherlich einen Anstoß dafür gegeben, dass man nach einiger Zeit damit begonnen hat, die Artikel über die Redakteure hinaus noch gründlicher von Doktoranden, danach aber von Rezessenten mit einem akademischen Grad sowie von auswärtigen Rezessenten zu rezensieren. Als dessen Ergebnis hat sich die Qualität der Artikel stark verbessert.

Die Konferenz (in der Reihenfolge bereits die vierte) war inhaltsreich sowohl für die ausländischen Gäste wie auch für die Einwohner von Estland interessant und eine Fortsetzung wert. Das Ganze hat sich ungeachtet einiger Probleme und Störungen bis heute fortgesetzt. Die Teilnehmer und Autoren von Artikeln, ebenfalls jene der Arbeitsteams sowie der Unterschriebene, sind mit dem bisherigen Geschehen zufrieden

³ Siehe: *Aktuaalsed majanduspoliitika küsimused Euroopa Liidu riikides ja Eesti Vabariigis / Aktuelle wirtschaftspolitische Fragen in den Ländern der Europäischen Union und in der Republik Estland / Topical problems of the economic policy in the member states of the European Union and the Republic of Estonia. Reports-articles of the scientific and educational conference (Tartu-Värska-Tartu, 28–29 June 1996). I-II. Tallinn: Tallinn Technical University, University of Tartu, Mattimar, 1996, 411 Seiten.*

gewesen⁴ und warten gespannt auf neue Begegnungen sowohl auf Konferenzen wie auch auf die Seiten der Zeitschrift⁵!

Von Vertretern aus anderen Ländern haben auf unseren Konferenzen bislang am meisten Deutsche teilgenommen:

- emeritierter Professor Dr. Armin Rohde (Universität Greifswald) 20 Mal;
- emeritierter Professor Dr. Manfred O. E. Hennies (Fachhochschule Kiel) mehr als 15 Mal und
- emeritierter Professor Dr. Peter Friedrich (Universität der Bundeswehr München, Universität Tartu) mehr als 10 Mal.

Es wäre sicherlich interessant, nochmals auch eine Schiffskonferenz zu veranstalten. Dafür braucht man aber ein solches Schiff, das unseren Bedarf (in erster Linie die Arbeit in mehreren Sektionen, was auf der ersten Konferenz möglich war!) auf dem Fluss Emajõgi sowie auf dem Peipussee und dem Pskower See decken würde und dabei auch für uns erschwingliche Preise hätte! Beide Sachverhalte hängen aber leider nicht von uns ab. Eine Konferenz auf den großen Fähren auf der Ostsee ist im Sinne der Nostalgie wohl nicht so attraktiv als die Arbeit auf einem passenden Schiff in den estnischen Binnengewässern?

Bislang haben wir sowohl die Organisation der Konferenz (zum XXXVII. Mal) wie auch das Erscheinen der Zeitschrift (37. Jahrgang) schon bis zum Jahre 2029⁶ als Vision

⁴ Ungeachtet dessen hat man aber in den folgenden Jahren versucht, sowohl die Organisation der Konferenz wie auch die Zeitschrift qualitativ weiterzuentwickeln, zum Beispiel:

bei der Konferenz die Einführung des sog. Rundtisches, woran die estnischen Wirtschaftspraktiker und Politiker aktiv teilgenommen haben; eine vielfältigere Einrichtung der Freizeit in den Konferenztagen (darunter Beantragung von Visa für Russland und Besuch des Klosters von Petschora, verschiedene Sümpfe und Moore in Estland, Benutzung von Spa-Dienstleistungen in Värska und der Rauchsuna im Bauernhofmuseum von Seto, Auftritte der Sänger von Seto sowie von estnischen Konzertmusikern u. A.), usw.;

bei der Herausgabe *der Zeitschrift* Finden von Rezensenten mit möglichst höheren Qualifikation; Diversifikation des Chronikteiles (darunter Wissenschaftsereignisse, In memoriam); Veröffentlichung von Sondernummern (Emeritierungen, Jubiläen); flexiblere Publikationen (zwei Nummern zusammen und bis zu vier Nummern jährlich); Einführung von CD-s; drucktechnisch Verwendung von Farbfotos, usw.;

sowohl *auf den Konferenzen* wie auch *in der Zeitschrift* Lenkung und Fokussierung der Aufmerksamkeit auf einige wesentlichste wirtschaftspolitische sowie sonstige Ereignisse in der Welt, in Europa und in Estland (sog. „Einleitende Gedanken über die gegenwärtige Lage“, auf Initiative des Kollegen Manfred O. E. Hennies zusammen mit dem Unterzeichneten), u. Ä.

⁵ Siehe zusätzlich auch die „Informationen vom Arbeitsteam der Zeitschrift“ am Ende der gegenwärtigen Zeitschrift.

⁶ Sollten es Leben und Gesundheit ermöglichen, wäre der Unterschreibende im Jahre 2029 bereits 80 Jahre alt und würde den 45. Jahrestag seit der ersten sog. Schiffskonferenz und dem Geburt der Zeitschrift, den 35. Jahrestag seit der zweiten Konferenz sowie den 33. Jahrestag seit der Organisation der ersten internationalen Wissenschaftskonferenz feiern.

geplant. Ob es so gelingen wird, das wird die Zeit zeigen. Wenn nicht mit den heutigen Arbeitsteams, dann vielleicht in erneuerten und jüngeren Zusammensetzungen, und dies bei Bedarf auch im Sinne des Standortes⁷ der Konferenz!

August 2020 – August 2021
In Tallinn, Pirita-Kose

Mit Hochachtung,
Ihr Matti Raudjärv
(Initiator und Hauptveranstalter der Konferenzserie sowie
Gründer und Chefredakteur der Zeitschrift)

P. S. Obwohl wir im Oktober 2020 die Informationsschreiben der Konferenz und der Zeitschrift für 2021 an die Kollegen ausgesandt haben, waren wir jedoch sehr besorgt – ob es uns gelingen wird, Anfang Juli des Jahres 2021 die XXIX. Konferenz zu organisieren, denn die sog. zweite Welle des Coronavirus hatte sowohl in Estland wie auch anderswo in der Welt einen kräftigen Schwung bekommen, bedrohlicher als die erste Welle? Wir haben mit den Arbeitsteams schon damals (im Herbst 2020) den vorläufigen Beschluss gefasst – sollte im März 2021 die Lage ungünstig sein, da beschließen wir die Konferenz von 2021 abzusagen sowie deren potenzielle Teilnehmer davon rechtzeitig zu unterrichten.

Leider mussten wir auch die Konferenz des Jahres 2021 absagen und die nächsten Hoffnungen zur Veranstaltung der Konferenz bestehen für den Sommer von 2022. Gelegentlich sprach man im Mai-Juni 2021 aber auch schon über die dritte und sogar über die fünfte Welle des Coronavirus. Die Zeit wird es zeigen!

Mitte Juli wurde in den estnischen Medien (ERR, estnischer Nationalrundfunk) ein Hinweis verbreitet, dass die dritte Welle offensichtlich angekommen ist (die Anzahl der Infizierten hatte ständig abgenommen und begann wieder zu wachsen), und dass die Lage im Herbst wieder schlimm sein wird (die Leute wurden schnell zur Impfung aufgerufen). Zur gleichen Zeit kamen Nachrichten, dass es sich in Spanien bereits um Erscheinungen der vierten-fünften Welle handelt! In Griechenland, Frankreich und Deutschland wurden Beschränkungen und Viruskontrollen verschärft.

Die Durchführung einer Konferenz online übers Internet ist im Vergleich mit einer unmittelbaren Kommunikation nicht besonders fruchtbar, das hat der Unterschriebene im Jahre 2021 einige Male persönlich miterlebt (darunter eine internationale Konferenz, veranstaltet durch die Kubaner Staatliche Universität in Krasnodar, Russland; schnell erschien auch ein vierteiliger Sammelband von Artikeln, der im Internet veröffentlicht wurde; die Konferenz war wohl inhaltsreich und sachlich, aber leider nur aus der Distanz gehalten).

(M. R.)

⁷ Die Konferenz des Jahres 2021 hätte bereits zum 39. Mal stattgefunden, davon waren 20 Mal in Värska und jetzt bereits zum neunten Mal in Jäneda.

25 YEARS FROM THE FIRST INTERNATIONAL CONFERENCE ON ECONOMIC POLICY IN TARTU–VÄRSKA (1996)

The undersigned got the idea of making our conference international in spring 1995 and in September of the same year during his stay in the Federal Republic of Germany. We had held already three conferences by that time:

- the Ship Conference – in 1984: Tartu–Värska–Pskov–Värska–Tartu;
- then, after a longer interval of 10 years, in 1994: Tartu–Värska, and
- in 1995: Tartu–Värska.

The undersigned namely had his fellowship at the universities of the Federal Republic of Germany, first in spring 1995 for three months (April–July) in Kiel–Osnabrück–Paderborn–Kiel, and in autumn for one and a half months (September–October) in Kiel again.

Before the fellowship in autumn I visited Germany and Switzerland for more than a week for practical business purposes with the management of a top Estonian company and then met my friend and colleague Professor Dr. Manfred O. E. Hennies¹ (Kiel University of Applied Sciences) in Frankfurt (Main) to discuss further cooperation.

During that meeting I also talked about the scientific conferences on economic policy held here in Estonia and we both agreed that also Germans could participate in the next, **fourth conference** in 1996. The idea of joint organisation of the conference was also supported a few days later in Kiel by my long-term good colleague from the Kiel University of Applied Sciences Professor Dr. Toni Schulz.²

The conference took place on two days, on 28–29 June 1996. We started with the Plenary Session in Tartu, in the University of Tartu Museum on Toome Hill. After lunch we travelled to Värska where both the conference work and the catering and accommodation were in the Värska Spa for the first time. The conference was organised on the part of Tallinn – by the Chair of Economic Policy of the Tallinn University of Technology (Head of the Chair Matti Raudjärv) and in Tartu – by the Chair of Economic Policy of the University of Tartu (Head of the Chair Jüri Sepp). Conduction of the conference and publishing of the collection of papers was supported and assisted also by 12 Estonian businesses and organisations.

The presentations and papers were published in a collection of conference materials (the precursor of the current journal) in two parts (in total: 411 pp.), from more than 50 authors (49 papers)³. Presentations were made at the conference also by authors without

¹ Professor Dr. Manfred O. E. Hennies passed away at his home in Warder, Germany, in October 2019 at the age of 82.

² Professor Dr. Toni Schulz passed away already for almost twenty years ago, in Germany.

³ See: Aktuaalsed majanduspoliitika küsimused Euroopa Liidu riikides ja Eesti Vabariigis / Aktuelle wirtschaftspolitische Fragen in den Ländern der Europäischen Union und in der Republik Estland / Topical problems of economic policy in the Member States of the European Union and the Republic of Estonia. Reports-articles of the scientific and educational conference (Tartu–Värska–Tartu, 28–29 June 1996). I–II. Tallinn: Tallinn Technical University, University of Tartu, Mattimaa, 1996, 411 pp.

papers. The IV Conference did not have the cultural and nature programme which was included in the subsequent three-day conferences as this was a two-day conference full of intense work. The sections of the conference worked in the conference rooms of the Värska Spa in Estonian, German and English.

10 colleagues from four other countries were authors of papers and made presentations (in addition colleagues from **Estonian** institutions of higher education – universities and institutes):

- **Germany** (*Peter Dobias*, University of Paderborn; *Manfred O. E. Hennies*, Kiel University of Applied Sciences; *Toni Schulz*, Kiel University of Applied Sciences; *Bernhard Seliger*, University of Kiel; *Ralph Wrobel*, University of Kiel);
- **Finland** (*Jouko Siremn*, Scientific Research Institute of Agricultural Economics);
- **Lithuania** (*Bronislavas Cereška*, University of Vilnius; *Arvydas Pajuodis*, University of Vilnius);
- **Poland** (*Antoni Kozuch*, University of Siedlce; *Barbara Kozuch*, University of Warsaw).

The first international scientific conference on economic policy surely gave an impetus to even more thorough reviewing of papers not only by editors but a little later also by doctoral students and then by peer reviewers with doctoral degrees and peer reviewers from other countries. As a result, the quality of the papers has improved.

The conference (already the fourth) was rich in substance and was interesting for both foreign guests and Estonian participants and deserved continuation. All this has continued until now despite some problems-obstacles. The participants and authors of papers, also the organising committees and the undersigned, have been satisfied with the activities⁴ and have remained waiting for the next meetings both at conferences and on the pages of the journal⁵!

⁴ Nevertheless, in the following years, efforts have been made to develop the quality of both the organisation of the conference and the journal, for instance:

introduction of the so-called round table at the *conference* where the Estonian business people and politicians have actively participated; more varied spare time activities on the conference days (including application for Russian visas and visiting of the Pskovo-Pechersky Monastery, several Estonian bogs and mires, use of spa services at Värska and the smoke sauna in the Seto Farm Museum, concerts of Seto singers and several musicians of the Estonian Concert, etc.), etc.;

finding peer reviewers with an as high qualification as possible in publishing the *journal*; finding more varied materials for the chronicles (incl. scientific events, In memoriam); publishing of special issues (granting the emeritus status, jubilees); more flexible publishing (two issues combined and up to four issues annually); taking CDs into use; use of coloured photos in printing technology, etc.;

pointing out and focusing on some more important events of economic policy and other events in the world, Europe and Estonia both at the *conferences* and in the *journal* ("Introductory thoughts on the current situation", on the initiative of colleague Manfred O. E. Hennies together with the undersigned), etc.

⁵ See in addition also "Information from the Editorial Board of the journal" at the end of this journal.

From among participants of conferences from other countries, Germans have been the most numerous:

- Professor Emeritus Dr. Armin Rohde (University of Greifswald) for 20 times;
- Professor Emeritus Dr. Manfred O. E. Hennies (Kiel University of Applied Sciences) for more than 15 times and
- Professor Emeritus Dr. Peter Friedrich (Bundeswehr University Munich, University of Tartu) for more than 10 times.

It would certainly be interesting to organise a ship conference again. But for that we would need a ship that would meet our needs (firstly, the work in several sections, which was possible at the first conference!) on the Emajõgi River and lakes Peipsi-Pskov and would also be affordable for us! Both circumstances are unfortunately out of our control. A conference on large Baltic Sea ferries would probably not be so attractive as working on a suitable ship on Estonian inland waters for nostalgic purposes!?

We have currently planned both the organisation of conferences (37th time) and publishing of the journal (37th annual volume) as a vision already until 2029⁶. Time will tell whether we will succeed. If not the current editorial boards, perhaps with new and younger members and also with changing the location of the conference, if necessary⁷!

August 2020 – August 2021
At Pirita-Kose in Tallinn

Sincerely,
Yours, Matti Raudjärv (initiator-main organiser of the series of conferences and founder-chief editor of the journal)

P.S. Although we sent out the Information letters 2021 of the conference and the journal to colleagues in October 2020, we were very worried still – would we manage to organise the XXIX Conference at the beginning of July in 2021, as the second wave of the coronavirus had gained a lot of impetus both in Estonia and in the rest of the world, being more threatening than the first one? We adopted with the organising committees already then (in autumn 2020) a preliminary decision – if the situation is unfavourable in March 2021, we will decide to cancel the conference of 2021 and inform the potential participants in due time.

Unfortunately, also the conference of 2021 had to be cancelled and the next hopes are for the organisation of the conference in summer 2022. In May-June 2021 there were sometimes talks about already the third and even the fifth wave of the coronavirus. Time will tell!?

In mid-July the Estonian media (ERR News) hinted that the third wave had probably started (the number of infections had constantly declined and started to increase) and that the situation would deteriorate again in autumn (people were invited to get vaccinated fast). On the other hand,

⁶ In case of living in good health, the undersigned would be 80 by 2029 and would celebrate the 45th anniversary of the so-called Ship Conference and the birth of the journal, 35th anniversary of the second conference and 33rd anniversary of the organisation of the first international scientific conference.

⁷ The conference of 2021 would have been the 39th already, of which 20 were held at Värska, and the ninth already now at Jäneda.

according to the news from Spain there were already signs of the fourth-fifth wave! More strict restrictions and virus control were imposed in Greece, France, and Germany.

Conduction of the conference online, through the internet, would not be very fruitful compared to direct communication, the undersigned has personally experienced it for a few times in 2021 (incl. an international conference organised by Kuban State University in Krasnodar, Russia; also, the collection of papers in four parts was published very soon on the internet; while the conference was substantive and efficient, it was conducted remotely after all).

(M. R.)

**MAJANDUSPOLIITIKA TEADUSKONVERENTSID
ESTIS (1984–2020 ... 2021)**

**WISSENSCHAFTLICHE KONFERENZEN ÜBER
WIRTSCHAFTSPOLITIK IN ESTLAND (1984–2020 ... 2021)**

**SCIENTIFIC CONFERENCES ON ECONOMIC
POLICY IN ESTONIA (1984–2020 ... 2021)**

I	1984	Ühiskondliku tootmise intensiivistamise probleemid Eesti NSV-s
II	1994	Majandusteadus ja majanduspoliitika Eesti Vabariigis
III	1995	Majanduspoliitika teooria ja praktika Eesti Vabariigis
IV	1996	Aktuaalsed majanduspoliitika küsimused Euroopa Liidu riikides ja Eesti Vabariigis /I ja II/ Aktuelle wirtschaftspolitische Fragen in den Ländern der Europäischen Union und in der Republik Estland /I und II/ Topical Problems of the Economic Policy in the Member States of the European Union and the Republic of Estonia /I and II/
V	1997	Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja integreerumine Euroopa Liiduga Die Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Integration mit der Europäischen Union Economic Policy of the Republic of Estonia and Integration with the European Union
VI	1998	Eesti Vabariigi integreerumine Euroopa Liiduga – majanduspoliitika eesmärgid ja abinõud Die Integration der Republik Estland mit der Europäischen Union – Ziele und Mittel der Wirtschaftspolitik Integration of the Republic of Estonia into the European Union – Goals and Instruments of Economic Policy
VII	1999	Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja Euroopa Liit Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Europäische Union Economic Policy of the Republic of Estonia and the European Union
VIII	2000	Eesti Vabariigi majanduspoliitika tulemuslikkus ja Euroopa Liit Wirksamkeit der Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Europäische Union Effectiveness of the Economic Policy of the Republic of Estonia and the European Union
IX	2001	Harmoniseerimine ja vabadus Eesti Vabariigi majanduspoliitikas integreerumisel Euroopa Liiduga Harmonisierung und Freiheit der Wirtschaftspolitik Estlands in EU-Integrationsprozess Harmonisation and Freedom in the Economic Policy of Estonia integrating with the European Union

X	2002	Euroopa Liiduga liitumise mõju Eesti majanduspoliitikale Die Integration der Europäischen Union und ihre Wirkungen auf die Wirtschaftspolitik Estlands Effect of Accession to the European Union on the Economic Policy of Estonia
XI	2003	Eesti majanduspoliitika teel Euroopa Liitu Die Wirtschaftspolitik Estlands auf dem Weg in die Europäische Union Estonian Economic Policy on the Way Towards the European Union
XII	2004	Eesti majanduspoliitilised perspektiivid Euroopa Liidus Wirtschaftspolitische Perspektiven Estlands als Mitglied der Europäischen Union Economic Policy Perspectives of Estonia in the European Union
XIII	2005	XIII majanduspoliitika teaduskonverents Die XIII. wirtschaftspolitische Konferenz 13 th Scientific Conference on Economic Policy
XIV	2006	XIV majanduspoliitika teaduskonverents Die XIV. wirtschaftspolitische Konferenz 14 th Scientific Conference on Economic Policy
XV	2007	Eesti majanduspoliitika – kolm aastat Euroopa Liidus Die Wirtschaftspolitik Estlands – drei Jahre in der Europäischen Union Economic Policy of Estonia – three Years in the European Union
XVI	2008	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2008 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2008 Economic Policy in the EU Member States – 2008
XVII	2009	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2009 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2009 Economic Policy in the EU Member States – 2009
XVIII	2010	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2010 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2010 Economic Policy in the EU Member States – 2010
XIX	2011	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2011 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2011 Economic Policy in the EU Member States – 2011
XX	2012	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2012 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2012 Economic Policy in the EU Member States – 2012
XXI	2013	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2013 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2013 Economic Policy in the EU Member States – 2013
XXII	2014	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2014 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2014 Economic Policy in the EU Member States – 2014
XXIII	2015	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2015 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2015 Economic Policy in the EU Member States – 2015

XXIV	2016	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2016 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2016 Economic Policy in the EU Member States – 2016
XXV	2017	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2017: Juubelikonverents – 25; (29.06-01.07.2017) Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2017: Jubiläumskonferenz – 25; (29.06-01.07.2017) Economic Policy in the EU Member States – 2017: Jubilee conference – 25; (29.06-01.07.2017)
XXVI	2018	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2018: Eesti Vabariik – 100 / 100 aastat eestikeelset rahvuslikku Tehnikaülikooli Eestis; (28.-30.06.2018) Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2018: Republik Estland – 100 / 100 Jahre von der Gründung der estnischsprachigen nationalen Technischen Universität; (28.-30.06.2018) Economic Policy in the EU Member States – 2018: Republic of Estonia – 100 / 100 years of the Estonian-language national University of Technology in Estonia; (28.-30.06.2018)
XXVII	2019	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2019: Eesti Vabariik – 15 aastat EL-s ja NATO-s / 100 aastat eestikeelset Tartu Ülikooli / 320 aastat Tartu Ülikooli asumisest Pärnusse (1699–1710); (3.-5.07.2019) Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2019: Republik Estland – 15 Jahre in EU und in NATO / 100 Jahre estnischsprachige Universität Tartu / Vor 320 Jahren zog die Universität Tartu nach Pärnu (1699–1710); (3.-5.07.2019) Economic Policy in the EU Member States – 2019: Republic of Estonia – 15 years in EU and in NATO / 100 years of the Estonian-language University of Tartu / 320 years from the temporary relocation of the University of Tartu to Pärnu (1699–1710); (3.-5.07.2019)
XVIII	2020 ¹	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2020: 100 aastai Tartu rahust / 100 aastat Eesti Vabariigi esimesest Põhiseadusest; (25.-27.06.2020)

¹ Konverents jäi ära seoses koroonaviruse ulatusliku leviku töttu paljudes maailma riikides, sh Eestis ja konverentsil osalejate koduriikides. Lähemalt vaata kirjutist käesoleva ajakirja Kroonika osas (XXVIII konverents).

Die Konferenz entfiel wegen der umfangreichen Ausbreitung des Coronavirus in vielen Staaten der Welt, darunter in Estland und den Heimatländern der Teilnehmer der Konferenz. Siehe näher im Chronikteil der vorliegenden Zeitschrift (XXVIII. Konferenz).

The conference was cancelled due to the extensive spread of the coronavirus in many countries of the world, including Estonia and the home countries of the conference participants. For more details, see the article in the Chronicles part of this journal (XXVIII Conference).

XXIX 2021²

- Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2020:***
100 Jahren der Friedensvertrag Tartu / 100 Jahren die erste Verfassung der Republik Estland; (25.-27.06.2020)
Economic Policy in the EU Member States – 2020: *100 years from the Peace Treaty of Tartu / 100 years from the first Constitution of the Republic of Estonia; (25.-27.06.2020)*
- Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2021:***
30 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest / Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond – 80 / 25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist Tartu-Värskas / 25 aastat regionaalne kolledži, Tartu ülikooli Pärnu kolledži asutamisest Pärnus; (1.-3.07.2021)
Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2021:
30 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland / Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät für Technische Universität Tallinn – 80 / Vor 25 Jahren fand die erste International Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värska statt / Vor 25 Jahren wurde das College Pärnu der Tartuer Universität gegründet; (1.-3.07.2021)
Economic Policy in the EU Member States – 2021: *30 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia / School of Business and Governance of Tallinn University of Technology – 80 / 25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu–Värska / 25 years from the establishment of the regional college, Pärnu College of the University of Tartu in Pärnu; (1.-3.07.2021)*

² Konverents jäi ära seoses koroonaviiruse ulatusliku leviku töttu paljudes maailma riikides, sh Eestis ja konverentsil osalejate koduriikides. Ettevalmistused olid aga tehtud ja konverentsi toimkond oli korraldamiseks valmis.

Die Konferenz entfiel wegen der umfangreichen Ausbreitung des Coronavirus in vielen Staaten der Welt, darunter in Estland und den Heimatländern der Teilnehmer der Konferenz.

The conference was cancelled due to the extensive spread of the coronavirus in many countries of the world, including Estonia and the home countries of the conference participants.

NB! NB! NB!

Järgmine, **XXX** majanduspoliitika ja ettevõttemajanduse teaduskonverents toimub /
Die nächste, **XXX** wirtschaftspolitische und betriebswirtschaftliche Konferenz findet statt /

The next, **XXX** Scientific Conference on Economic Policy and Business Administration will be held:

30.06-02.07.2022 (Eesti-Estland-Estonia):

Täpsem informatsioon alates oktoobrist-novembrist 2021 / Genauere Informationen ab Oktober-November 2021 / More detailed information from October-November 2021: www.mattimar.ee

XXX 2022

390 aastat Tartu Ülikooli asutamisest (anno 1632)

30. juunil 1632. aastal kirjutas Rootsli kuningas Gustav II Adolf alla Tartu akadeemia asutamisürikule – sellega oli loodud alus Rootsli riigi teisele kõrgkoolile. Uus õppesuus sai samad privileegid, mis kuus aastat varem olid antud Uppsala Ülikoolile. 15. (uue kalendri järgi 25.) oktoobril 1632. aastal toimus Academia Gustaviana avaaktus.

Vor 390 Jahren wurde die Universität Tartu gegründet (anno 1632)

Am 30. Juni 1632 unterzeichnete der schwedische König Gustav II Adolf die Urkunde über die Gründungsurkunde der Tartuer Akademie. Damit wurde die Grundlage der zweiten schwedischen Hochschule geschaffen, Die neue Lehranstalt bekam dieselben Privilegien wie die Universität Uppsala, die ihr vor sechs Jahren zugesprochen wurden. Am 15. (nach dem neuen Kalender 25.) Oktober 1632 wurde Eröffnungszeremonie der Academia Gustaviana abgehalten.

390 years from the establishment of the University of Tartu (anno 1632)

On 30 June 1632, Gustav II Adolf, the King of Sweden, signed the Foundation Decree of the Academy in Tartu – laying the basis for the second establishment of higher education in Sweden. The new educational institution was granted the same privileges as had been granted to the University of Uppsala six years earlier. The opening ceremony of Academia Gustaviana was held on the 15th (according to the new calendar on the 25th) of October 1632.

Kakskümmend korda konverentsidest Värskas (1984, 1994-2012) ja kümnedat korda järjest Jänedal (alates 2013)

Die zwanzig Konferenzen in Värska (1984, 1994-2012) und das zehnte Mal in Folge die Konferenzen in Jänedä (ab 2013)

20 conferences held in Värska (1984, 1994–2012) and for the 10th time at Jänedä (since 2013)

Majanduspoliitika ja ettevõttemajandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2022: Tartu Ülikool – 390 aastat (anno 1632) / Kakskümmend korda konverentsidest Värskas (1984, 1994–2012) ja kümnendat korda järjest Jänedal (alates 2013)

Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2022: Universität Tartu – 390 Jahre (anno 1632) / Die zwanzig Konferenzen in Värska (1984, 1994–2012) und das zehnte Mal in Folge die Konferenzen in Jäneda (ab 2013)

Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2022: University of Tartu – 390 years (anno 1632) / 20 conferences held in Värska (1984, 1994–2012) and for the 10th time at Jäneda (since 2013)

LOODETAV TULEVIKUINFORMATSIOON (2023 – 2029)
järgmistel lehekülgidel:
EVENTUELLE PLANUNG FÜR ZUKÜNFTE KONFERENZEN
(2023 – 2029)
auf den nächsten Seiten:
EXPECTED FUTURE INFORMATION (2023 – 2029)
on the next pages:

Kui õnnestub organisatsiooniliselt ja finantsiliselt, siis edaspidi näeks tänane korraldustoimkond konverentse järgmiste pühendumustega:

Falls es organisatorisch und finanziell möglich sein wird, schlägt das heutige Organisationskomitee vor, dass kommende Konferenzen folgenden Jahrestagen oder kulturellen Ereignissen gewidmet sein werden:

If it works out in organisational and financial terms, the Organising Committee would like to dedicate the future conferences to the following anniversaries:

XXXI 2023 (Eesti-Estland-Estonia):

29.06-1.07.2023

**Majanduspoliitika ja ettevõttemajandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2023
Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2023
Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2023**

NB! NB! NB!

30.06-2.07.2023 toimub Tallinnas Eesti XIII noorte laulu-ja tantsupidu!

30.06-2.07.2023 – das 13. estnische Jugend-Gesangs- und Tanzfestival findet in Tallinn statt!

30.06-2.07.2023 – the 13th Estonian Youth Singing and Dance Festival will take place in Tallinn!

XXXII 2024 (Eesti-Estland-Estonia):

27.-29.06.2024

**Majanduspoliitika ja ettevõttemajandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2024
Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2024
Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2024**

XXXIII 2025 (Eesti-Estland-Estonia):

26.-28.06.2025

**Majanduspoliitika ja ettevõttemajandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2025
Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2025
Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2025**

NB! NB! NB!

3.-6.07.2025 toimub Tallinnas Eesti XXVIII üldlaulu- ja XXI tantsupidu!

3.-6.07.2025 – das estnische XXVIII. Lied- und die XXI. Tanzfeier finden in Tallinn statt!

3.-6.07.2025 – Estonian XXVIII Song and XXI Dance Celebration will take place in Tallinn!

XXXIV 2026 (Eesti-Estland-Estonia):

25.-27.06.2026

Majanduspoliitika ja ettevõttemajandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2026

Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2026

Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2026

XXXV 2027 (Eesti-Estland-Estonia):

1.-3.07.2027

Majanduspoliitika ja ettevõttemajandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2027

Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2027

Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2027

2027 – Kakskümmend korda konverentsidest Värskas (1984, 1994–2012) ja viiteistkümnendat korda järjest Jänedal (alates 2013)

2027 – Die zwanzig Konferenzen in Värska (1984, 1994–2012) und das fünfzehnte Mal in Folge die Konferenzen in Jäneda (ab 2013)

2027 – 20 conferences held in Värska (1984, 1994–2012) and for the 15th time at Jäneda (since 2013)

NB! NB! NB!

2.-4.07.2027 toimub Tallinnas Eesti XIV noorte laulu- ja tantsupidu!

2.-4.07.2027 – das 14. estnische Jugend-Gesangs- und Tanzfestival findet in Tallinn statt!

2.-4.07.2027 – the 14th Estonian Youth Singing and Dance Festival will take place in Tallinn!

XXXVI 2028

29.06-01.07.2028

Majanduspoliitika ja ettevõttemajandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2028

Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2028

Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2028

2028 – Eesti Vabariik – 110 (24. veebruar 1918)

2028 – Republik Estland – 110 (24. Februar 1918)

2028 – Republic of Estonia – 110 (24. February 1918)

2028 – 110 aastat eestikeelset rahvuslikku Tehnikaülikooli Eestis (17. september 1918)

**2028 – 110 Jahre von der Gründung der estnischsprachigen nationalen
Technische Universität (17. September 1918)**

**2028 – 110 years of the Estonian language national University of Technology in
Estonia (17. September 1918)**

XXXVII 2029

28.-30.06.2029

**Majanduspoliitika ja ettevõttemajandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2029
Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2029
Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2029**

2029 – 45 aastat esimesest, nn laevakonverentsist ja ajakirja asutamisest (1984)

**2029 – 45 Jahre seit der ersten, sog. Schiffskonferenz und seit Gründung der
Zeitschrift (1984)**

**2029 – 45 years from the first, so-to-say ship conference and the foundation of
journal (1984)**

NB! NB! NB!

29.06.-1.07.2029 toimub Tallinnas Eesti XXIX üldlaulu- ja XXII tantsupidu!

*29.06-1.07.2029 – das estnische XXIX. Lied- und die XXII. Tanzfeier finden in Tallinn
statt!*

*29.06-1.07.2029 – Estonian XXIX Song and XXII Dance Celebration will take place in
Tallinn!*

INFORMATSIOON ajakirja toimkonnalt

Käesolev rahvusvaheline teadusajakiri-publikatsioon ilmub aastast 2007 (üks number aastas) ja aastast 2011 (kaks numbrit aastas).¹ Ajakiri arenes välja järjepidevuse alusel aastatel 1984–2006 ilmunud teadusartiklite kogumikest. Artiklite temaatika on seni hõlmanud paljude riikide majanduspoliitikat ning selle valdkondi nii ühe kui ka mitme riigi näitel ning nende omavahelistes suhetes ja võrdlustes. Lisaks Eestile on avaldatud artiklites uuritud paljude riikide majanduspoliitikat nagu **Georgia, Hiina, Iirimaa, Jaapan, Kanada, Kreeka, Leedu, Läti, Norra, Roots, Saksamaa LV, Slovakkia, Soome, Šveits, Taani, Tšehhi, Ukraina, Ungari, USA, Venemaa, Ühendkuningriik** (22 riiki). Vähemal määral on käsitletud ka mitmeid teisi riike. Kajastust on leidnud järgmiste piirkondade, ühenduste või valdkondade majanduspoliitika: Euroopa ja Euroopa Liit, Euroopa Liidu regioonid, Euroopa rohelised pealinnad, Balti riigid ja Skandinaavia regioon, Ida- ja Kesk-Euroopa, Põhja-Euroopa, OECD-riigid jmt.

NB!

*Alates aastast 2022 laiendame ajakirja sisulist poolt – st võtame juba 2021. aasta teisest poolest avaldamiseks senisest enam vastu ettevõtte ja ettevõtlusega seotud teadusartikleid eesmärgiga anda head võimalused samuti nendele teadlastele ja praktikutele, kes ettevõttmajanduse uurimisega tegelevad, seda nii Eestis kui teistes riikides. See annaks võimalused ka **ettevõttmajanduse** probleeme paremini majanduspoliitikaga siduda ja integreerida. Sisu poolest oleks tegemist **eelretsen-seeritud ning viidatud rahvusvahelise ettevõttmajanduse ja majanduspoliitika teadusajakirjaga** (ajakirja pealkiri ja avaldamistingimused jäavad endisteks, **artikleid võtame vastu jooksvalt, aasta läbi**).*

Artiklite esitamise tähtajad, mis tuuakse välja aasta lõppudel ja alguses meie poolt levitatavates **Infokirjades**, on eeskätt nendele autoritele, kes on huvitatud meie konverentsidel osalemisest ja esinemisest suvel (iga-aastaselt: juuni lõpp – juuli algus) ning enne konverentsi ilmuvas ajakirjas oma artikli avaldamisest.

Lisaks traditsioonilistele majanduspoliitika valdkondadele on artiklites kajastamist leidnud ka avaliku sektori rahandus; regionalne areng ja kohalike omavalitsuste arenguprobleemid, eelkõige haldusreformi vajadused ja võimalikud suunad; Euroopa Liidu finantssüsteem; Euroopa Liidu toetusmehhanismid ja -mudelid; rahapolitiika ja valuutakursid; euroruumi probleemid; finants- ja majanduskriisi; majanduse globaliseerumine; ettevõtluse arengut toetavad erinevad majanduspoliitikad; J. M. Keynesi seisukohad ja paljud teised kompleksvaldkonnad.

Seni on avaldatud artiklite autorid esindanud järgmisi riike: **Austria, Eesti, Georgia, Hiina, Läti, Saksamaa, Slovakkia, Tšehhi, Ukraina, Ungari ja Venemaa**. Lisaks nimetatud riikidele olid enne 2007. aastat avaldatud artiklite autorite kaudu esindatud ka

¹ Aastatel 2007-2014 oli ajakirja inglise keelne nimetus „Discussions on Estonian Economic Policy“. Eeskätt täpsuse, sh artiklite senise kajastuse ja ka edaspidise laiema majanduspoliitilise geograafia huvides täpsustasime aastast 2015 ajakirja nime ning selleks on nüüd inglise keeles – „Estonian Discussions on Economic Policy“. Ajakirja eesti ja saksa keelne nimi jäid endisteks, ühtlasi on säilinud publikatsiooni järjepidevus.

Belgia, Leedu, Poola, Prantsusmaa, Soome, USA ja Ühendkuningriik (seega kokku 18 riigi esindajad).

Ajakirja toimkond soovib, et ajakirjas käsitletavate artiklite majanduspoliitiline geograafia laieneks tulevikus veelgi. Ajakirjas avaldatud artikleid kajastavad ja levitavad seni järgmised rahvusvahelised andmebaasid: **DOAJ, EBSCO, EBSCO Central & Eastern European Academic Source, EBSCO Discovery Service (EDS), EconBib, ECONIS, ESO, SCOPUS, SSRN**. Juba aastaid on väljaande tellijaks olnud ka Washingtonis asuv 1800. aastal asutatud maailma suurim, **USA Kongressi raamatukogu**.

Lugupidamisega ning edukate koos- ja kaastöösoovidega,
Teie ajakirja toimkond

INFORMATION des Redaktionsteams

Das vorliegende internationale Wissenschaftsmagazin erscheint seit 2007 (ein Mal pro Jahr) und seit 2011 (zwei Mal pro Jahr).¹ Die Zeitschrift hat ihre Ursprünge in den Sammelbändern von wirtschaftswissenschaftlichen Beiträgen, die in den Jahren 1984–2006 kontinuierlich erschienen. Die Thematik umfasst die Wirtschaftspolitik verschiedener Länder mit ihren vielfältigen Bereichen. Man geht vor allem auf die jeweiligen wirtschaftlichen Verflechtungen mit anderen Nationen ein und vergleicht sie untereinander. Neben Estland gibt es noch eine Reihe von anderen Ländern, die in den Artikeln auf ihre Wirtschaftspolitik hin untersucht werden wie **China, Deutschland, Dänemark, England, Finnland, Georgien, Griechenland, Irland, Japan, Kanada, Lettland, Litauen, Norwegen, Russland, Schweden, die Schweiz, die Slowakei, Tschechien, Ukraine, Ungarn, die USA**. Im geringeren Umfang sind auch einige andere Länder in Beiträgen vertreten. Ebenso ist die Wirtschaftspolitik aus Sicht größerer und kleinerer Regionen thematisiert worden, z. B. Europa und die Europäische Union, einzelne Regionen der Europäischen Union, Europas Grüne Hauptstädte, die Baltischen Staaten und Skandinavien, Mittel- und Osteuropa, Nordeuropa, OECD-Staaten u.a.m.

NB!

*Ab dem Jahr 2022 werden wir den **inhaltlichen Teil der Zeitschrift erweitern** – d. h., dass wir bereits ab der zweiten Hälfte des Jahres 2021 zahlreicher als bis jetzt Wissenschaftsartikel zur Veröffentlichung annehmen werden, die mit Unternehmen und Unternehmertum verbunden sind, mit dem Ziel, gute Möglichkeiten auch jenen Wissenschaftlern und Praktikern zu offerieren, die sich mit der Forschung der Betriebswirtschaft beschäftigen, und das sowohl in Estland wie in anderen Ländern. Dies würde uns auch Möglichkeiten bieten, die Probleme der **Betriebswirtschaft** besser mit der Wirtschaftspolitik zu verbinden und zu integrieren. Vom Inhalt her würde es sich um **eine vorrezensierte und referenzierte Wissenschaftszeitschrift für internationale Betriebswirtschaft und Wirtschaftspolitik handeln** (der Titel der Zeitschrift und die Veröffentlichungsbedingungen bleiben die gleichen, die Artikel werden laufend, während des ganzen Jahres entgegengenommen).*

*Die Fristen für die Einreichung von Artikeln, die in den an Jahresenden und Jahresanfängen von uns verbreiteten **Informationsschriften** angegeben werden, sind vor allem für jene Autoren vorgesehen, die an der Teilnahme an unseren Konferenzen und an einem Auftritt im Mittsommer (alljährlich: Ende Juni – Anfang Juli) sowie an einer Veröffentlichung des eigenen Artikels in der vor der Konferenz erscheinenden Zeitschrift interessiert sind.*

Zusätzlich zu den klassischen Feldern der Wirtschaftspolitik wird in den Artikeln auch auf folgende Themengebiete eingegangen: Finanzwesen der öffentlichen Hand, regionale Entwicklung und Entwicklungsprobleme der kommunalen Selbstverwal-

¹ In den Jahren 2007-2014 lautete der englische Titel des Magazins „Discussions on Estonian Economic Policy“. Im Interesse der Genauigkeit und der breiteren geographischen Dimension der Beiträge wurde 2015 der englische Titel in „Estonian Discussions on Economic Policy“ geändert. Der Titel des Magazins in estnischer und deutscher Sprache blieb unverändert, gleichzeitig ist die Kontinuität der Zeitschrift erhalten geblieben.

tungen, Notwendigkeit einer Verwaltungsreform und mögliche Reformwege, Finanzsystem der EU, EU-Förderungsmechanismen und ihre Modelle, Geldpolitik und Währungskurse, Probleme der Eurozone, Finanz- und Wirtschaftskrise, Globalisierung der Wirtschaft, wirtschaftspolitische Instrumente zur Unternehmensförderung, Standpunkte von J. M. Keynes.

Unsere Autoren kommen aus **China, Deutschland, Estland, Georgien, Lettland, Österreich, Russland, der Slowakei, Tschechien, Ungarn und Ukraine**. Vor 2007 sind Beiträge auch von **amerikanischen, belgischen, englischen, finnischen, französischen, litauischen und polnischen** Autoren erschienen.

Der Wunsch des Redaktionsteams ist, dass sich der Autorenkreis geographisch weiter vergrößert. Die im Magazin publizierten Beiträge sind in folgenden internationalen Datenbanken verfügbar: **DOAJ, EBSCO, EBSCO Central & Eastern European Academic Source, EBSCO Discovery Service (EDS), EconBib, ECONIS, ESO, SCOPUS, SSRN, + US-Kongressbibliothek**.

Wir hoffen auf eine weitere erfolgreiche Zusammenarbeit,
Ihr Redaktionsteam

INFORMATION from the editorial team

This international research journal (publication) has been published since 2007 (once a year) and 2011 (twice a year).¹ The journal developed as a successor of collections of research papers published in 1984–2006. The subjects of the papers have covered economic policies and their subject areas of many countries on the basis of case studies from one or several countries and considering their mutual relations and comparisons. Besides Estonian economic policy, the papers have treated economic policies of many countries, such as **Canada, China, Czech Republic, Denmark, Finland, Georgia, Germany, Greece, Hungary, Ireland, Japan, Latvia, Lithuania, Norway, Russia, Slovakia, Sweden, Switzerland, Ukraine, United Kingdom, U.S.A.** Also other countries have been studied to a lesser extent. Economic policies of the following regions, associations or subject areas have been treated: Europe and the European Union, EU regions, European green capitals, the Baltic States and the Scandinavian region, Eastern and Central Europe, Northern Europe, OECD countries, etc.

NB!

*Starting from 2022 we will expand the range of topics of the journal – i.e. already from the second half of 2021 we will accept more research papers related to enterprises and business activities in order to afford good opportunities also to researchers and experts of the field studying business administration both in Estonia and other countries. It would also make it possible to link and integrate **business administration** problems better with economic policy. In essence it would be a **peer-reviewed and indexed international scientific journal of business administration and economic policy** (the journal title and the conditions for publishing will remain the same, we will accept papers all the year round).*

*The deadlines for the submission of papers that will be set at the beginning and end of each year in the **Information letters** we will be sending out are above all for the authors who are interested in participation in our conferences and making presentations in summer (annually: end of June – beginning of July) and publishing their papers in the journal that will be published before the conference.*

In addition to traditional areas of economic policy the papers have treated also the issues of finances of the public sector; regional development and development problems of local municipalities, above all the need for and possible directions of the administrative reform; the financial system of the EU; the support structures and support models of the EU; monetary policy and currency exchange rates; eurozone problems; financial and economic crisis; globalisation of the economy; different economic policies to support business development; positions of J.M. Keynes, and many other complex areas.

¹ In 2007-2014 the English name of the journal was “Discussions on Estonian Economic Policy”. Above all, for more accuracy concerning the topics of papers published until now, including in the interests of broader geography of economic policy in future, we specified the name of the journal from 2015 and it will be “Estonian Discussions on Economic Policy” in English. The name of the journal in German and Estonian remained the same, and the continuity of the publication was maintained.

Authors of papers published until now have represented the following countries: **Austria, China, Czech Republic, Estonia, Georgia, Germany, Hungary, Latvia, Russia, Slovakia and Ukraine.** Besides the abovementioned countries also **Belgium, Finland, France, Lithuania, Poland, United Kingdom and U.S.A.** were represented by authors of papers published before 2007.

The editorial team would like to see in the future an even broader geography of economic policy of papers published in the journal. Papers published in this journal are presented and distributed by the following international databases: **DOAJ, EBSCO, EBSCO Central & Eastern European Academic Source, EBSCO Discovery Service (EDS), EconBib, ECONIS, ESO, SCOPUS, SSRN, + US Congress Library.**

With best wishes and looking forward to successful cooperation and contributions,
Editorial Team of the journal

21.02.2017 anti rahvusvahelise uuringu tulemusel Euroopas ettevõttete Mattimar OÜ varasemate aastate tegevuste eest Usaldusväärse Ettevõtte Sertifikaat – laitmatu reputatsiooni, eetilise ja usaldusväärse tegevuse ning klientidele pühendumise eest. Sertifikaat „Usaldusväärne Ettevõte“ sai alguse Poolas 2013. aastal ning on tänaseks populaarseks ja lugudeetuks nii ettevõtjate kui ka klientide seas saanud, olles üks nimekamaid, mida Euroopas väljastatakse.¹

See on rahvusvaheline märk, mis ühendab ettevõtteid kaheksas Euroopa riigis (märts 2017). Uuring viidi läbi valdavalt Euroopa Liidu liikmesriikide (Bulgaaria, Eesti, Poola, Rumeenia, Serbia /ei ole EU liige/, Slovakka, Tšehhi, Ungari) rohkem kui 218 000 ettevõtte seas. Seni on Sertifikaadi saanud ca 1200 ehk 0,55 % uuritavatest ettevõtetest. Uuringute tegemiseks on loodud innovaatiline ja originaalne tarkvaraprogramm, mis põhineb algoritmil ja määratleb nn arvamuste koefitsiendi.

* * *

Als Ergebnis einer in Europa durchgeföhrten entsprechenden internationalen Untersuchung wurde dem Unternehmen Mattimar OÜ (GmbH) am **21.02.2017** für die Tätigkeit früherer Jahre, für seine tadellose Reputation, ethische und vertrauenswerte Arbeit und Kundenwidmung das Zertifikat des zuverlässigen Unternehmens verliehen. Das Zertifikat „Zuverlässiges Unternehmen“ („Usaldusväärne ettevõte“) wurde 2013 in Polen eingeföhrt und bis zum heutigen Tag ist es zu einer populären und geschätzten Auszeichnung sowohl unter Unternehmen als auch Kunden geworden. Es handelt sich um eines der am meisten namenhaften Zertifikate, die in Europa verliehen werden.²

Diese internationale Auszeichnung vereint Unternehmen in acht europäischen Ländern (März 2017). Die oben genannte Untersuchung wurde unter mehr als 218 000 Unternehmen der EU-Länder (Bulgarien, Estland, Polen, Rumänien, Serbien /ist nicht EU-Mitglied/, Slowakei, Tschechien und Ungarn) durchgeföhrt. Bisher ist das Zertifikat an ca. 1200 oder 0,55 % der untersuchten Unternehmen verliehen worden.

* * *

On **21.02.2017** the company Mattimar OÜ (Ltd) received the Certificate of a Trustworthy Enterprise on the basis of an international survey, for its activities in earlier

¹ Statistika näitab, et üle poolte klientidest, kes peavad valima kahe tundmatu ettevõtte sarnase pakkumise vahel, valivad ettevõtte, kellel on sertifikaat „Usaldusväärne Ettevõte“.

² Wie die Statistik zeigt, entscheidet sich mehr als die Hälfte der Kunden bei zwei unbekannten und ähnlichen Unternehmen für das Unternehmen mit dem Zertifikat „Zuverlässiges Unternehmen“ („Usaldusväärne ettevõte“).

years – for its flawless reputation, ethical and trustworthy activities and dedication to clients. The Certificate “Trustworthy Enterprise” (“Usaldusväärne ettevõte”) was initiated in Poland in 2013 and has become popular and respected both among entrepreneurs and clients, being one of the most renowned certificates issued in Europe.³

It is an international mark which has been issued to enterprises in eight European countries (by March 2017). The survey was conducted among more than 218,000 enterprises from mainly EU Member States (Bulgaria, Estonia, Poland, Romania, Serbia /not an EU Member State/, Slovakia, Czech Republic, Hungary). By now, approximately 1,200, i. e. 0.55% of the enterprises surveyed have received the certificate. Innovative and original software based on an algorithm has been created for the survey, to determine the coefficient of opinions.

³ According to the statistics, more than a half of the clients who have to choose between similar offers from two unknown enterprises, choose the enterprise which has the Certificate “Trustworthy Enterprise” (“Usaldusväärne ettevõte”).